

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ: ΣΕΥΠ

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΞΑΜΗΝΟ: ΠΤΥΧΙΟ Β΄

ΤΙΤΛΟΣ:

**«ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΩΘΗΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ»**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ:

ΛΕΜΟΝΑΚΗ ΑΡΙΣΤΕΑ

ΛΙΑΚΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΜΗΤΡΑΚΗ ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ

ΜΩΡΑΪΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΓΚΑΣΟΥΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ (31/10/2012)

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των κινήτρων επιλογής των φοιτητών για την παρακολούθησή τους στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης, σύμφωνα με δείγμα σπουδαστών από όλα τα έτη του συγκεκριμένου τμήματος. Τα εν λόγω κίνητρα επηρεάζουν τόσο την εκπαίδευση τους στην ίδια τη σχολή, όσο και την επαγγελματική τους εξέλιξη.

Βασιζόμενοι σε πρότερες έρευνες στόχος μας ήταν να επιβεβαιώσουμε κατά πόσον το φύλο, ο αλτρουισμός και η προσωπική εξέλιξη θεωρούνται σημαντικές παράμετροι για την επιλογή του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας.

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε σε αντίστοιχη έρευνα το 2001 από τη Δρ. Παπαδάκη Βασιλεία.

Στην εργασία γίνονται αναφορές στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα, στον ορισμό της επιλογής επαγγέλματος, στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, στον ορισμό του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού και της Κοινωνικής Εργασίας, σε προηγούμενες έρευνες που είχαν εκπονηθεί στο ίδιο θέμα καθώς και στην επίδραση της οικονομικής κρίσης όσον αφορά την επιλογή και τη συνέχιση της φοίτησης στο τμήμα αυτό.

Μέσα από την ανάλυση και συζήτηση των ερωτηματολογίων προέκυψαν κάποια σημαντικά συμπεράσματα. Αξίες που στοχεύουν στην κοινωνική ευημερία, όπως η βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών και η συμβολή στη βοήθεια των ανθρώπων, αποτελούν για την πλειοψηφία του δείγματος τα κίνητρα για την επιλογή φοίτησης στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας. Σημαντικός παράγοντας επιλογής φοίτησης στο τμήμα θεωρείται, επίσης, η δυνατότητα αυτοεκπλήρωσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων.

Τέλος, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των σπουδαστών φάνηκε να επηρεάζει την επιλογή φοίτησης στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας. Θεωρούν, επίσης, ότι το ποσοστό ανεργίας επηρέασε την επαγγελματική αποκατάστασή τους ως Κοινωνικοί Λειτουργοί αλλά όχι την επιλογή φοίτησής τους. Επιπλέον, καθοριστικός παράγοντας επιλογής του συγκεκριμένου τμήματος φάνηκε να είναι το Εκπαιδευτικό σύστημα και οι προσδοκίες των γονέων, ενώ οι πηγές πληροφόρησης που είχαν οι σπουδαστές δε φάνηκαν χρήσιμες.

Λέξεις- Κλειδιά: Κίνητρα, Κοινωνική Εργασία, Φοίτηση, Εκπαίδευση, Επιλογή, Επάγγελμα, Οικονομική κρίση.

ABSTRACT

The purpose of the present dissertation is to investigate the incentives which urged Social Work students to choose the profession of Social Worker at the Technological Institute of Heraklion. The survey sample consisted of students of every year of study. Those incentives have influence on their educational achievements in this department as well as their professional progress in the field of Social Work.

Based on prior researches we aimed to confirm whether sex, altruism and personal evolution are considered important parameters in order to choose the profession of Social Work.

The research tool that used for carrying out the research was a questionnaire, which had been used in a similar research in 2001 by Dr. Papadaki Vasileia.

References, regarding the Greek Educational system, how people choose their profession and particularly the profession of Social Work, the Vocational Guidance, the code of ethics of Social Work, previous studies about the same issue, as well as the impact of the economic crisis on choosing and continuing to study in that department, are given.

The analysis of the questionnaires revealed some significant conclusions. Values that aim to social welfare, such as the improvement of social conditions and the contribution to helping people, lead to the choice of studying Social Work. The possibility of self-fulfillment and skills development is also considered to be a crucial factor in the choice of studying in this field.

Concluding, the socio-economic situation of students seemed to be another important factor. They also believe that unemployment affects the profession of Social Work but not the choice of studying in this. In addition, determinant factor in the choice of studying is considered to be the Educational system and parents' expectations. On the other hand, the information resources, that students addressed to, did not appear to be useful to them.

Keywords: Incentives, Social Work, Study, Education, Choice, Profession, Economic crisis.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής συνέβαλλαν αρκετοί άνθρωποι με διάφορους τρόπους. Αρχικά θα θέλαμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στις οικογένειες μας για την συμπαράσταση και την ηθική υποστήριξη που μας πρόσφεραν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας. Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους καθηγητές μας για τις γνώσεις που μας μετέδωσαν όλα αυτά τα χρόνια.

Ιδιαίτερα όμως θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την επιβλέπουσα καθηγήτρια μας, κυρία Γκασούκα Δήμητρα, τόσο για τις εποικοδομητικές της υποδείξεις, όσο και για την υποστήριξη και την ενθάρρυνση που μας έδειξε στην προσπάθεια μας αυτή.

Τελειώνοντας, θερμές ευχαριστίες θα θέλαμε να δώσουμε σε όλους εκείνους τους ανθρώπους που ήταν στο πλευρό μας και μας στήριζαν και ιδιαίτερα την κυρία Παπαδάκη Ελένη και τον κύριο Χλιαουτάκη Ιωάννη για την ουσιαστική βοήθεια τους. Ξεχωριστά θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την κυρία Παπαδάκη Βασιλεία για την παραχώρηση της άδειάς της προκειμένου να βασιστούμε σε ερωτηματολόγιο αντίστοιχης έρευνάς της.

Αριστέα, Γεωργία, Μαριλένα, Μάρω

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.8
	ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	
Κεφ. 1ο	Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	σελ. 9
1.1	ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	σελ. 9
1.2	ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	σελ.10
1.3	ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	σελ.12
1.3.1	ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	σελ.12
A)	Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ	σελ.12
B)	ΟΙ ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	σελ.14
Γ)	ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ (ANNE ROE, HOPPCOK)	σελ.14
Δ)	Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ HOLLAND	σελ.16
E)	ΟΙ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (GINZBERG, SUPER, TIEDEMAN ΚΑΙ Ο' HARA, GOTTFREDSON)	σελ. 18
ΣΤ)	ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Ο' HARA, MILLER, KRYMBOLTZ)	σελ. 22
1.3.2	ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΜΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	σελ. 24
A)	Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ BLAU κ.ά	σελ. 24
B)	Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ Super ΚΑΙ ΤΟΥ BACHRACH	σελ. 25
Γ)	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ –ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (LIPSETT, ROBERTS)	σελ. 26
1.3.3	ΓΕΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	σελ. 27
A)	Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ BLAU κ.ά	σελ. 28
B)	Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ SUPER ΚΑΙ ΤΟΥ BACHRACH	σελ. 28
Γ)	Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΖΩΝΤΑΝΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	σελ. 29
1.4	Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	σελ. 29
Κεφ. 2^ο	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	σελ. 33
2.1	ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	σελ. 33
2.2	ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	σελ. 35
2.3	ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	σελ. 35
2.4	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	σελ. 38
2.4.1	ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΕΩΣ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 20ού ΑΙΩΝΑ	σελ. 38
2.4.2	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1953 ΕΩΣ ΤΟ 1967	σελ. 39
2.4.3	ΟΙ ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ	σελ. 41

	ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 1967 ΕΩΣ ΤΟ 1975	
2.4.4.	Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (Σ.Ε.Π.) ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 1976 ΕΩΣ ΤΟ 1997	σελ. 42
2.4.5	Ο ΝΟΜΟΣ 1566/85 ΚΑΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ Σ.Ε.Π.	σελ. 44
2.5	Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΤΟΥ Σ.Ε.Π.	σελ. 46
2.6	ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ ΣΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ	σελ. 46
2.7	Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ	σελ. 48
2.8	ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΛΛΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	σελ. 49
Κεφ. 3ο	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	σελ. 51
3.1	ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ. 51
3.2	Η Γ'ΘΜΙΑ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ	σελ. 54
3.3	ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	σελ. 55
3.3.1	Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 1997 ΕΩΣ ΤΟ 2004	σελ. 56
3.3.2	Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΤΑ ΤΟ 2004	σελ. 57
3.3.3	Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΤΑ ΤΟ 2010	σελ. 57
3.3.4	Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ	σελ. 58
Κεφ. 4ο	ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 59
4.1	Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 59
4.2	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΧΟΛΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ	σελ. 62
4.3	Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	σελ. 64
Κεφ. 5ο	Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 66
5.1	ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 66
5.2	Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 68
5.3	ΤΟΜΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 70
Κεφ. 6ο	ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Τ.Ε.Ι. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	σελ. 72
6.1	ΣΚΟΠΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 72

6.2	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	σελ. 73
Κεφ. 7ο	ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ – ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ	σελ. 74
	ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Κεφ. 8ο	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	σελ. 76
8.1	ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	σελ. 76
8.2	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	σελ. 76
8.3	ΔΕΙΓΜΑ	σελ. 77
8.4	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ	σελ. 77
8.5	ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ	σελ. 78
8.6	ΤΡΟΠΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	σελ. 79
8.7	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	σελ. 79
Κεφ. 9	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	σελ. 80
9.1	ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ	σελ. 80
9.1.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ	σελ. 80
9.1.2	ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	σελ. 85
9.1.3	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΦΟΙΤΗΣΗΣ	σελ. 94
9.1.4	ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 97
9.1.5	ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	σελ. 100
9.1.6	ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΞΙΩΝ	σελ. 102
9.2	TEST ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Pearson chi-square test)	σελ. 113
Κεφ. 10		σελ. 132
10.1	ΣΥΖΗΤΗΣΗ	σελ. 132
10.2	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	σελ. 140
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 143
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	σελ. 150

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το επάγγελμα σε όλες τις κοινωνίες και σε όλες τις εποχές αποτέλεσε κεντρικό σημείο αναφοράς των ατόμων μιας και σχετίζεται με την κάλυψη υλικών, συναισθηματικών και ψυχολογικών αναγκών του. Αυτό αποτελεί και την βάση για την διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου που συντάχθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και αναφέρει, ότι «καθένας έχει δικαίωμα για εργασία».

Η επιλογή του επαγγέλματος αποτελεί προσωπική επιλογή του κάθε ατόμου, η οποία όμως συχνά είναι πιθανό να επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες πχ από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση του ατόμου. Επιπλέον η επιλογή του επαγγέλματος είναι σημαντική ειδικότερα για τους νέους, αφού μέσω αυτού διαμορφώνεται η προσωπικότητα τους και ολοκληρώνεται η ταυτότητα τους.

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να ερευνησει τα κίνητρα των σπουδαστών του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Κρήτης σχετικά με την επιλογή του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού. Η σημασία της συγκεκριμένης εργασίας σε σχέση με άλλες αντίστοιχες έγκειται στις αλλαγές που επιφέρουν οι νέες οικονομικές συνθήκες της χώρας. Συγκεκριμένα στον τομέα της εργασίας, η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό, αφού αποτέλεσμα της είναι και η ανεργία. Βασικό ερευνητικό ερώτημα είναι κατά πόσο η οικονομική κατάσταση επηρεάζει της επιλογής επαγγέλματος του ατόμου. Για την εκπόνηση του ερευνητικού μέρους της εργασίας θα χρησιμοποιηθεί η ποσοτική έρευνα με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Το θεωρητικό μέρος αποτελείται από επτά κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην επιλογή επαγγέλματος και το δεύτερο στον επαγγελματικό προσανατολισμό. Το τρίτο και το τέταρτο αναφέρονται στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας και στην εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία. Στο πέμπτο και στο έκτο κεφάλαιο αναφέρονται γενικά στοιχεία για την Κοινωνική Εργασία και ειδικά για την φύση της ως επάγγελμα. Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται προηγούμενες έρευνες. Στο όγδοο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία έρευνας η οποία ακολουθήθηκε για την υλοποίηση του ερευνητικού μέρους, ενώ στο κεφάλαιο εννέα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής. Τέλος, στο δέκατο κεφάλαιο είναι η συζήτηση και οι προτάσεις.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Ως «επάγγελμα» ορίζεται «μία αμειβόμενη και κοινωνικά χρήσιμη εργασία, την οποία προσφέρει κάποιος είτε στην παραγωγή και διανομή αγαθών είτε στην παροχή υπηρεσιών» (Καλλινικάκη 1998). Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε αρχικά με την ερμηνεία του όρου «επαγγελματική επιλογή» και στη συνέχεια θα αναφερθούμε αναλυτικά στις σχετικές θεωρίες για την επαγγελματική ανάπτυξη και τους παράγοντες που πιθανόν να επηρεάζουν την επιλογή επαγγέλματος.

Η επαγγελματική επιλογή αναφέρεται στην επιλογή του ατόμου για το επάγγελμα που θα ασκήσει, καθώς και στην είσοδό του σε αυτό, χωρίς να διευκρινίζεται αν αυτό είναι αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής του ατόμου ή υπαγορεύεται από συγκεκριμένες κοινωνικο-οικονομικές ή οικογενειακές συνθήκες. Οι Κάντας και Χαντζή (1991) διαχωρίζουν την επαγγελματική επιλογή από την επαγγελματική προτίμηση. Σύμφωνα με αυτούς, ο όρος «επαγγελματική επιλογή», σημαίνει την επιλογή του επαγγέλματος από ένα άτομο, το οποίο θα το ασκήσει, ενώ ο όρος «επαγγελματική προτίμηση», αναφέρεται στο επάγγελμα το οποίο το άτομο θα προτιμούσε να ασχοληθεί αλλά μπορεί και να μην ασχοληθεί για διάφορους λόγους ή εμπόδια.

Η Roe (1956, στο Κασσιμάτη 1989) υποστηρίζει πως ο όρος επιλογή επαγγέλματος, χρησιμοποιείται για να δηλώσει τις διαδικασίες κυρίως εισόδου του ατόμου στο χώρο της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, στον γενικό αυτό ορισμό, ο όρος επιλογή επαγγέλματος, υποδηλώνει διαφορετικές καταστάσεις όπως: Τι θα ήθελε το άτομο να κάνει, εφόσον έχει τις προϋποθέσεις, δηλαδή την επαγγελματική προτίμηση που αναφέρθηκε παραπάνω, ή τι θα επιδιώξει να κάνει ή τέλος τι από όλα πραγματοποιεί. Η Κασσιμάτη (1989:21) συνεχίζει λέγοντας πως «ορισμένοι μελετητές, όπως ο Ginzberg, εξισώνουν την επιλογή επαγγέλματος με τη συνολική διαδικασία απόκτησης των επαγγελματικών προσόντων, με τη διευκρίνιση ότι αυτή η επιλογή κυριαρχείται, όχι μόνο από τις προτιμήσεις και τις επιθυμίες των ατόμων για ένα συγκεκριμένο επαγγελματικό επίπεδο, αλλά και από πολλούς άλλους διορθωτικούς παράγοντες πάνω στους οποίους το άτομο έχει λίγο ή καθόλου τον

έλεγχου». Άλλοι, όπως ο Super, πιστεύουν ότι κάτω από τον όρο «επιλογή επαγγέλματος» δεν πρέπει να υπονοούμε τη συνολική διαδικασία για την άσκηση ενός επαγγελματικού ρόλου, αλλά κυρίως να αναφερόμαστε στις ψυχολογικές προτιμήσεις και επιθυμίες που έχει το άτομο για να αποκτήσει ένα ορισμένο επαγγελματικό επίπεδο».

Μια πιο κοινωνιολογική προσέγγιση είναι αυτή του Musgrave (1967 στο Κασιμάτη, 1998), όπου αναφέρεται στην κοινωνικοποίηση. Σύμφωνα με αυτή το άτομο περνά από διάφορα στάδια κοινωνικοποίησης. Το πρώτο είναι η κοινωνικοποίηση μέσα στην οικογένεια, στο σχολείο και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Το δεύτερο στάδιο αποτελεί η κοινωνικοποίηση κατά την είσοδο στην αγορά εργασίας και το τρίτο η κοινωνικοποίηση μέσα στην εργασία. Επομένως κατά τον Musgrave, στη διάρκεια της κοινωνικοποίησης, το άτομο αποκτά τα απαραίτητα προσόντα για την επιλογή του επαγγέλματος. Σύμφωνα με την Κασιμάτη (1998), όμως, ο πιο σημαντικός εκπρόσωπος της κοινωνιολογικής προσέγγισης είναι ο Roberts. Ο Roberts υποστηρίζει πως τα άτομα δεν επιλέγουν από μόνα τους το επάγγελμα. Θεωρεί πως επηρεάζονται ανάλογα με την κοινωνική τους τάξη, το εκπαιδευτικό τους επίπεδο και τα προσόντα τους.

Συμπερασματικά σχετικά με την επιλογή επαγγέλματος υπάρχουν διάφορες θεωρίες, οι οποίες, όπως θα δούμε και παρακάτω, πολλές φορές είναι αντίθετες και άλλες φορές συμπίπτουν. Κάποιες από αυτές έδωσαν έμφαση μόνο στην επιλογή επαγγέλματος και τους παράγοντες που την επηρεάζουν, ενώ άλλες απέδωσαν μεγαλύτερη σημασία στην εξελικτική πορεία που ακολουθεί το άτομο από την παιδική ηλικία σε ότι αφορά το επάγγελμα. Εντούτοις σημαντικό είναι να αναφέρουμε πως λόγω των πολλών θεωριών που υπάρχουν, μας γίνεται φανερό πως η επιλογή επαγγέλματος είναι πολυπαραγοντική.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι περισσότεροι συγγραφείς θεωρούν πως η επαγγελματική ανάπτυξη είναι η διαδικασία στη διάρκεια της οποίας το άτομο γνωρίζει τον εαυτό του, τις ικανότητες του και διαμορφώνει την προσωπικότητά του, όπως συμβαίνει σε κάθε μορφή ανάπτυξης. Στην επαγγελματική ανάπτυξη το άτομο περνάει στάδια μέσα από τα οποία εφοδιάζεται με προσόντα, έτσι ώστε αργότερα η επιλογή του επαγγέλματος να είναι η κατάλληλη. Επιπλέον η επαγγελματική ανάπτυξη αναφέρεται και στην εξέλιξη η οποία επιτυγχάνεται και μετά την είσοδο του ατόμου στο επάγγελμα. Όπως στην

επιλογή του επαγγέλματος, έτσι και στην επαγγελματική ανάπτυξη διατυπώνονται πολλές θεωρίες. Αυτές συνδέονται τόσο με τη χρονική ιεράρχηση στην πορεία του ατόμου, όσο και με την οπτική γωνία που εξετάζεται η επιλογή επαγγέλματος.

Η Σιδηροπούλου – Δημάκου (2006) αναφέρει πως η επαγγελματική ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη των πλευρών της ανθρώπινης προσωπικότητας που σχετίζονται με τις προσωπικές επιλογές, την είσοδο και την πρόοδο τόσο στις εκπαιδευτικές, όσο στις επαγγελματικές και ερασιτεχνικές ενασχολήσεις. Η επαγγελματική ανάπτυξη επομένως, αποτελεί μια δια βίου διαδικασία η οποία οδηγεί στη διαμόρφωση των εργασιακών αξιών και της επιλογής επαγγέλματος.

Ο Δημητρόπουλος (2002:103) ορίζει την Επαγγελματική Ανάπτυξη του ατόμου ως «την εξέλιξη της όψης εκείνης της προσωπικότητας του που σχετίζεται με αυτήν η οποία εκλαμβάνεται ως επαγγελματική συμπεριφορά γενικά». Συμπληρώνει λέγοντας πως η επαγγελματική ανάπτυξη, «όπως και οι άλλες όψεις της ανάπτυξης, είναι μια συνεχής εξελικτική πορεία με αρχή, διάρκεια και τέλος».

Την ταξινόμηση του Crites για αυτές τις θεωρίες, την υιοθετούν οι περισσότεροι συγγραφείς, όπως για παράδειγμα η Κασσιμάτη (1989) και ο Δημητρόπουλος (2002), αν και υπάρχουν και άλλες ταξινομήσεις. Σύμφωνα με αυτήν, οι θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης ταξινομούνται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες και θα εξεταστούν στο επόμενο υποκεφάλαιο. Μέσα σε κάθε κατηγορία οι θεωρίες κατατάσσονται σε επιμέρους ομάδες με βάση τα κύρια χαρακτηριστικά τους σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν στην επιλογή του επαγγέλματος, αν και μερικές θεωρίες θα μπορούσαν να ανήκουν σε περισσότερες από μια ομάδες. Οι κατηγορίες είναι οι εξής:

- **Ψυχολογικές θεωρίες:** Δίνεται μεγάλη έμφαση στη σημασία παραγόντων που σχετίζονται με το άτομο ως προς την επιλογή επαγγέλματος (ενδιαφέροντα, αξίες κ.ά.). Οι ψυχολογικές θεωρίες είναι πολλές και έχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ τους καθώς δίνουν έμφαση σε διαφορετικά στοιχεία. Μερικές αναφέρονται στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου και άλλες στις ανάγκες του και την διαδικασία μάθησης του. Τέλος υπάρχουν θεωρίες, οι οποίες τονίζουν ότι η επαγγελματική επιλογή προϋποθέτει στάδια επαγγελματικής ανάπτυξης.

- **Μη ψυχολογικές θεωρίες:** Η επαγγελματική επιλογή αποδίδεται σε παράγοντες εξωτερικούς προς το άτομο (τυχαίοι, οικονομικοί, κοινωνικοί-πολιτιστικοί παράγοντες).
- **Γενικές θεωρίες:** Οι θεωρίες αυτές προσπάθησαν να εξηγήσουν την επαγγελματική επιλογή και πορεία δίνοντας έμφαση σε πολλές κατηγορίες παραγόντων και την αλληλεπίδρασή τους. Τέτοιοι παράγοντες είναι οι κοινωνικοί, βιολογικοί, ψυχολογικοί, οικονομικοί, η φύση του επαγγέλματος κ.ά.

1.3 ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.3.1 ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Οι ψυχολογικές θεωρίες είναι πολλές και τοποθετούν στο επίκεντρο της επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου και της επαγγελματικής επιλογής ψυχολογικούς, κυρίως, παράγοντες. Ο Δημητρόπουλος (2002) για να διευκολυνθεί στην παρουσίαση των κυριότερων, τις κατέταξε σε επτά ομάδες. Στην πρώτη τοποθέτησε τη **θεωρία των Χαρακτηριστικών και των Παραγόντων**, στη δεύτερη τις **Ψυχοδυναμικές θεωρίες**, στην τρίτη τις **θεωρίες Αναγκών**, στη τέταρτη την **Τυπολογική θεωρία**, στην πέμπτη τις **Εξελικτικές θεωρίες**, στην έκτη τις **θεωρίες Μάθησης** και, τέλος, στην έβδομη τις **θεωρίες Λήψης Αποφάσεων**. Οι θεωρίες που ανήκουν στην κάθε ομάδα έχουν, μέχρις ένα βαθμό, κοινές αρχές, ενώ η διάκριση σε ομάδες έγινε με βάση την κύρια έμφαση και τη θεωρητική τους αφετηρία ή κατεύθυνση.

A) Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

Η θεωρία αυτή, όπως διατυπώθηκε από τον Parsons (1909, στο Δημητρόπουλος 2002:110), «δίνει έμφαση στην αντιστοιχία των χαρακτηριστικών του ατόμου με τα χαρακτηριστικά – προδιαγραφές του επαγγέλματος». Σύμφωνα με την θεωρία του Parsons, τα άτομα έχουν διαφορές ως προς τις ικανότητες, τα ενδιαφέροντα και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους. Επιπλέον, κάθε επάγγελμα απαιτεί σε διαφορετικό βαθμό την ύπαρξη των χαρακτηριστικών αυτών. Είναι φυσικό λοιπόν, να διαφέρουν και τα άτομα που μπορούν να ακολουθήσουν το κάθε επάγγελμα. Η πορεία, που το άτομο ακολουθεί μέχρι να φτάσει στην επιλογή του επαγγέλματος, περιλαμβάνει τρία κύρια στάδια:

1. «την κατανόηση από το άτομο του ίδιου του εαυτού του, δηλαδή των χαρακτηριστικών του, των αξιών του, των μέσων που έχει στη διάθεση του, των περιορισμών που το δεσμεύουν και την προέλευση αυτών των περιορισμών.
2. την γνώση των επαγγελμάτων, δηλαδή των απαιτήσεων και των προδιαγραφών εισόδου στο επάγγελμα, των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων ενός επαγγέλματος, των προοπτικών απασχόλησης, των δυνατοτήτων εξέλιξης στο επάγγελμα κ.τ.λ., από τη σκοπιά του ενδιαφερομένου και
3. τη λογική απόφαση, βασισμένη στις παραπάνω δύο ομάδες δεδομένων. Με άλλα λόγια, η διαδικασία στην τελική της μορφή είναι μια «προσαρμογή» των ατομικών χαρακτηριστικών προς τις απαιτήσεις και τα δεδομένα του επαγγέλματος. Απ' αυτή τη λογική προήλθε αργότερα και το κλασικό ρητό: «ο κατάλληλος άνθρωπος στο κατάλληλο επάγγελμα» (Parsons, 1909 στο Δημητρακόπουλος, 2002)».

Ο Fryer (1992 στο Δημητρόπουλος 2002:112) ο οποίος ήταν υποστηρικτής του Parsons κατέταξε τα επαγγέλματα, με βάση τις νοητικές ικανότητες που απαιτούνται για το καθένα, στις εξής ομάδες: α) στα επιστημονικά, β) στα τεχνικά, γ) σ' εκείνα που απαιτούν ημι-ειδίκευση και δ) σ' εκείνα που δεν απαιτούν καμία ειδίκευση. Αυτή η κατάταξη των επαγγελμάτων αποτελεί την βάση της προετοιμασίας του εργατικού δυναμικού σήμερα. Παράλληλα, σε κάθε επάγγελμα αντιστοιχήθηκε ο κατάλληλος δείκτης νοημοσύνης σύμφωνα με τις απαιτήσεις του. Ο Δημητρόπουλος όμως υποστηρίζει πως, «το σύστημα δέχτηκε έντονη κριτική, τα κύρια σημεία της οποίας ήταν τα εξής: Πρώτον, δεν γίνεται αποδεκτή η κατανομή των ατόμων σε επαγγέλματα με βάση το δείκτη νοημοσύνης, δεδομένου ότι είναι ευρεία η κάλυψη στις νοητικές ικανότητες που απαιτούνται για την άσκηση των διάφορων επαγγελμάτων. Δεύτερον, δεν γίνεται αποδεκτή η άποψη ότι η επαγγελματική επιλογή είναι υπόθεση μιας στιγμιαίας απόφασης. Αντίθετα, υποστηρίζεται ότι η επαγγελματική συμπεριφορά είναι εξέλιξη, είναι ανάπτυξη που οδηγεί στην επιλογή του επαγγέλματος και την προσαρμογή σ' αυτό. Παρά την κριτική που υπέστη και υφίσταται η θεωρία του Parsons και παρά το πλήθος των θεωριών που διατυπώθηκαν μετά απ' αυτήν, οι αρχές της διατηρούνται ολόκληρες ή τεμαχισμένες, αυτούσιες ή συγκαλυμμένες σε όλες τις νεότερες θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης».

B) ΟΙ ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Ο Δημητρόπουλος (2002:112) αναφέρει ότι, «θέσεις σχετικές με το πώς φτάνει κάποιο άτομο στο να επιλέγει ένα επάγγελμα είναι διάσπαρτες σε διάφορες ψυχαναλυτικές θεωρίες. Άξονας αναφοράς, όμως, είναι πάντα η βασική αρχή της Ψυχανάλυσης ότι κάθε δημιουργική εκδήλωση ή επαγγελματική δραστηριότητα δεν είναι παρά εκδήλωση «μετουσίωσης» (μετασχηματισμού) απωθημένων επιθυμιών και ενστίκτων, των εσωτερικών παρορμήσεων γενικά, σε κοινωνικά παραδεκτές μορφές συμπεριφοράς. Η βάση για την εκλογή του επαγγέλματος τίθεται κατά τη διαμόρφωση των παραδεκτών αυτών μορφών συμπεριφοράς, μέσω των οποίων εξωτερικεύεται η απωθημένη ψυχική ενέργεια και οι οποίες, κατ' άλλη θεώρηση, δεν είναι παρά σχήματα «καθυστέρησης ικανοποίησης» των εσωτερικών παρορμήσεων. Εκτός από το μηχανισμό της μετουσίωσης, καθοριστικό ρόλο, σύμφωνα με τις ψυχαναλυτικές απόψεις, διαδραματίζουν στην επιλογή του επαγγέλματος: 1. η αρχή της ευχαρίστησης / ικανοποίησης, 2. η αρχή της πραγματικότητας και 3. ο μηχανισμός της ταύτισης».

Παρατηρείται όμως πως η ψυχαναλυτική θεωρία έχει ένα σοβαρό μειονέκτημα. Αναφέρεται μόνο σε άτομα τα οποία αποκτούν ικανοποίηση από το επάγγελμα, γιατί το θεωρούν όχι απλώς βιοποριστικό μέσο, αλλά εκδήλωση προσωπικών τάσεων, χωρίς την επίδραση εξωτερικών παραγόντων. Τοιούτο τρόπος, αποκλείει τα άτομα που επηρεάζονται από εξωτερικούς παράγοντες, όπως οι οικονομικές αμοιβές.

Γ) ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ (ANNE ROE, HOPPOCK)

Σχετικά με τις θεωρίες των αναγκών, ο Δημητρόπουλος (2002), αναφέρει ότι δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση μεταξύ της ικανοποίησης ατομικών αναγκών και της επαγγελματικής εκλογής. Από αυτές θα παρουσιαστούν η θεωρία της Roe (1956 και 1972) η θεωρία του Hoppscock (1976).

Η Anne Roe σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002:116), προσπάθησε να εξετάσει τη σχέση μεταξύ των εμπειριών του ατόμου κατά την παιδική του ηλικία και της επαγγελματικής του συμπεριφοράς. Βασίζεται τόσο στις θεωρίες προσωπικότητας και αναγκών, ιδιαίτερα του Maslow (1970) (Βικιπαιδεία)¹, όσο και στις θεωρίες των

¹ Μία από τις γνωστότερες θεωρίες του Maslow είναι η θεωρία της ιεράρχησης αναγκών. Σύμφωνα με τον A. Maslow μόνο ανάγκες που δεν έχουν ικανοποιηθεί είναι παράγοντες υποκίνησης. Τις ανάγκες αυτές τις ιεράρχησε σε πέντε κατηγορίες:

γενετικών επιδράσεων στη συμπεριφορά του ατόμου. Κατέληξε στα παρακάτω τρία συμπεράσματα: «α) Οι ανάγκες που κατά την παιδική ηλικία ικανοποιούνται από τους γονείς, δεν μετατρέπονται σε κίνητρα επαγγελματικής επιλογής, β) ανάγκες χαμηλού επιπέδου στην κλίμακα του Maslow δεν ικανοποιούνται κανονικά, αυτές παρεμποδίζουν την εμφάνιση αναγκών ανωτέρου επιπέδου και γ) ανάγκες που δεν ικανοποιούνται κανονικά κατά την παιδική ηλικία μετατρέπονται σε κίνητρα και η ικανοποίησή τους γίνεται σκοπός (συνειδητός ή υποσυνειδητός) για το άτομο».

Η σχέση ανάμεσα στις παιδικές εμπειρίες, τους γενετικούς παράγοντες και τη μετέπειτα επαγγελματική επιλογή είναι σαφής, σύμφωνα με την θεωρία της Roe. Ο τύπος του οικογενειακού περιβάλλοντος, ιδιαίτερα όπως καθορίζεται από την ψυχολογική συμπεριφορά των γονέων στις σχέσεις τους με τα παιδιά τους, οδηγεί στην ανάπτυξη συγκεκριμένων τύπων προσωπικότητας και στη συνέχεια στην εκδήλωση ορισμένης επαγγελματικής επιλογής. Παραδείγματος χάρη, άτομα που προέρχονται από γονείς που επέδειξαν συμπεριφορά παραδοχής, δημιουργούν τύπους που γενικά αγαπούν τους ανθρώπους και ασχολούνται με αυτούς. Αυτοί οι τύποι προτιμούν κοινωνικά και εκπαιδευτικά επαγγέλματα (Δημητρόπουλος 2002).

Αντίστοιχα ο Horrock (1976, στο Δημητρόπουλος 2002:119), μιλώντας για τις ανάγκες, οι οποίες επηρεάζουν την επιλογή επαγγέλματος διατύπωσε μια σειρά θέσεων που αποτελούν και το κυρίως θέμα της θεωρίας του. Κεντρική, όμως, θέση στη θεωρία του κατέχει η άποψη ότι η επαγγελματική συμπεριφορά του ατόμου και η επαγγελματική του επιλογή βρίσκονται σε άμεση σχέση με τις ανάγκες του.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι δέκα βασικές θέσεις του Horrock:

1. «Τα άτομα επιλέγουν επαγγέλματα που ικανοποιούν τις ανάγκες τους.

-
- Φυσιολογικές ανάγκες. Τις ανάγκες της επιβίωσης, αυτές που με την ικανοποίησή τους κρατιόμαστε στην ζωή.
 - Οι ανάγκες ασφάλειας που είναι δημιουργήματα των συναισθημάτων της αυτοσυντήρησης.
 - Κοινωνικές ανάγκες. Η ανάγκη για αγάπη, η σύνδεση με άλλους, η ένταξη σε ομάδα, η φιλία.
 - Η ανάγκη για αυτοεκτίμηση και αναγνώριση από τους άλλους. (Φήμη, κύρος, εκτίμηση, σεβασμός)
 - Η ανάγκη για αυτοολοκλήρωση, αυτενέργεια και αυτοανάπτυξη.

Ο Maslow υποστήριξε ότι ο βαθμός παρακίνησης του ανθρώπου επηρεάζεται από τον βαθμό μη ικανοποίησης των αναγκών, και ότι παρακινητικές είναι οι ανάγκες όταν δεν ικανοποιούνται. Άρα κριτήριο υποκίνησης είναι η ανικανοποίητη ανάγκη (Σημειώσεις του μαθήματος Κοινωνική Πολιτική, Α' Εξαμήνου, ΤΕΙ Κρήτης, Τμήμα: Κοινωνικής Εργασίας).

2. Το επάγγελμα που επιλέγουμε είναι αυτό που ελπίζουμε ότι θα ικανοποιήσει τις ανάγκες μας στο μεγαλύτερο βαθμό.
3. Τις ανάγκες μπορεί να τις αντιλαμβανόμαστε με γνωστικές διαδικασίες ή μπορεί απλώς να τις νιώθουμε, έστω και αόριστα, ως έλξη προς συγκεκριμένη κατεύθυνση. Σε κάθε περίπτωση επηρεάζουν τις επιλογές μας.
4. Η επαγγελματική ανάπτυξη αρχίζει, όταν πρωτοσυνειδητοποιούμε ότι ένα επάγγελμα μπορεί να βοηθήσει την ικανοποίηση των αναγκών μας.
5. Η επαγγελματική ανάπτυξη προχωρεί και η επαγγελματική επιλογή βελτιώνεται, καθώς γινόμαστε πιο ικανοί να προβλέπουμε πόσο καλά ένα πιθανό επάγγελμα θα ικανοποιήσει τις ανάγκες μας. Η ικανότητά μας, λοιπόν, να προβλέπουμε εξαρτάται από τη γνώση του εαυτού μας, τη γνώση των επαγγελμάτων και την ικανότητα μας να σκεφτούμε καθαρά.
6. Οι πληροφορίες για τον εαυτό μας επηρεάζουν την επαγγελματική μας επιλογή με το να μας βοηθούν να προβλέψουμε αν θα μπορέσουμε να πάρουμε από ένα πιθανό επάγγελμα αυτό που έχει να μας προσφέρει.
7. Οι πληροφορίες για το επάγγελμα επηρεάζουν την επαγγελματική μας επιλογή με το να μας βοηθούν να προβλέψουμε πόσο μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα ικανοποιηθούμε, επιλέγοντας αυτό κι όχι κάποιο άλλο επάγγελμα.
8. Η επαγγελματική ικανοποίηση εξαρτάται από την έκταση στην οποία η εργασία ικανοποιεί τις ανάγκες που θα θέλαμε να ικανοποιεί. Ο βαθμός ικανοποίησης καθορίζεται από τον λόγο: «τι έχουμε» προς «τι θέλουμε».
9. Ικανοποίηση μπορεί να προκύψει από μια εργασία που ικανοποιεί τις ανάγκες μας σήμερα ή από μια εργασία που υπόσχεται ότι θα τις ικανοποιήσει στο μέλλον.
10. Η επαγγελματική επιλογή μας μπορεί ανά πάσα στιγμή να αλλάξει, αν πεισθούμε ότι η αλλαγή θα οδηγήσει σε καλύτερη ικανοποίηση των αναγκών μας».

Δ) Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ HOLLAND

Ο Δημητρόπουλος (2002:120), μιλάει για την τυπολογική θεωρία και αναφέρει πως πρόκειται στην ουσία για θεωρία προσωπικότητας. «Η θεωρία του Holland διέπεται από τις παρακάτω βασικές αρχές:

1. Η εκλογή επαγγέλματος είναι έκφραση της προσωπικότητας.
2. Τα tests ενδιαφερόντων είναι στην ουσία tests προσωπικότητας.

3. Τα επαγγελματικά στερεότυπα προσφέρονται για αξιόπιστες ψυχολογικές και κοινωνικές ερμηνείες.
4. Τα άτομα που ασκούν ένα επάγγελμα έχουν όμοιες προσωπικότητες και παρόμοια προσωπική εξέλιξη.
5. Δεδομένου ότι οι άνθρωποι σε ένα επαγγελματικό περιβάλλον έχουν όμοιες προσωπικότητες, είναι επόμενο να αντιδρούν σε πολλές καταστάσεις και σε πολλά προβλήματα κατά παρόμοιο τρόπο.
6. Η επαγγελματική ικανοποίηση, σταθερότητα και επιτυχία εξαρτώνται από το βαθμό αρμονικότητας μεταξύ της προσωπικότητας του ατόμου και του επαγγελματικού του περιβάλλοντος».

Ο Holland στηρίχτηκε, επίσης, σε τέσσερις υποθέσεις που στην ουσία αποτελούν και το κεντρικό άξονα της θεωρίας του:

1^η Υπόθεση: «Οι περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να καταταγούν σε έναν από τους παρακάτω έξι τύπους προσωπικότητας: ρεαλιστικό-πρακτικό, διανοητικό, κοινωνικό, συμβατικό, επιχειρηματικό και καλλιτεχνικό. Η διαμόρφωση και εξέλιξη αυτών των τύπων επηρεάζεται από δύο ομάδες παραγόντων: κληρονομικούς και περιβαλλοντικούς».

α) Στο **ρεαλιστικό-πρακτικό τύπο** ανήκουν άτομα που προτιμούν ρεαλιστικές και πρακτικές ασχολίες, χρησιμοποιούν πρακτικούς τρόπους για να λύνουν τα προβλήματα τους, εκτιμούν χειροπιαστά πράγματα, όπως για παράδειγμα η ισχύς, το χρήμα και η κοινωνική τάξη, πολλές φορές δεν έχουν ικανότητες για χειρισμό λεπτών ανθρώπινων σχέσεων και, γενικά, προτιμούν θετικές, τεχνικές και μηχανικές επαγγελματικές κατευθύνσεις.

β) Στο **διανοητικό-ερευνητικό τύπο** ανήκουν άτομα που διαθέτουν ικανότητες παρατήρησης, συμβολικές ή οργανωτικές και αποφεύγουν τις κοινωνικές δραστηριότητες. Αυτά είναι τα άτομα που επιλέγουν, συνήθως, επιστημονικές και μαθηματικές επαγγελματικές κατευθύνσεις.

γ) Στον **κοινωνικό τύπο** ανήκουν άτομα που δεν ικανοποιούνται με συστηματικές δραστηριότητες ή δραστηριότητες που απαιτούν χειρονακτική χρήση μηχανών, υλικών ή εργαλείων. Αντίθετα, προτιμούν τομείς, οι οποίοι σχετίζονται με κοινωνικές ή εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

δ) Στο **συμβατικό τύπο** εντάσσονται άτομα που αγαπούν την τάξη, τη συστηματική τήρηση πραγμάτων και αποστρέφονται τις ελεύθερες και

ασυστηματοποιήτες δραστηριότητες. Άτομα αυτού του τύπου προτιμούν, συνήθως, υπαλληλικά επαγγέλματα.

ε) Στον **επιχειρηματικό τύπο** ανήκουν εκείνοι που έχουν την τάση να εκμεταλλεύονται άλλους για την απόκτηση αγαθών. Στρέφονται, κυρίως, προς ηγετικές θέσεις σε οργανισμούς ή επιχειρήσεις και θεωρούν τον εαυτό τους δραστήριο, ομιλητικό, κοινωνικό και δημοφιλή. Συνήθως επιζητούν πολιτικές επιρροές και επιδιώκουν αναγνώριση και εξέλιξη με κάθε μέσο.

στ) Στον **καλλιτεχνικό τύπο**, τέλος, εντάσσονται άτομα, τα οποία κλίνουν προς αισθητικές γενικά δραστηριότητες, οι οποίες οδηγούν σε δημιουργικά και πρωτότυπα αποτελέσματα. Η γλώσσα, η μουσική, το δράμα, η συγγραφή, η τέχνη γενικά, είναι μερικές από τις δραστηριότητες που προτιμούν τα άτομα αυτού του τύπου.

2^η Υπόθεση: Υπάρχουν κατά συνέπεια έξι κατηγορίες περιβάλλοντος των επαγγελμάτων: Το ρεαλιστικό, το πρακτικό, το διανοητικό, το κοινωνικό, το συμβατικό, το επιχειρηματικό και το καλλιτεχνικό. Σε καθεμιά απ' αυτές τις κατηγορίες αντιστοιχεί και ένας τύπος προσωπικότητας από τους παραπάνω. Αυτή η κατάταξη των επαγγελμάτων γίνεται με βάση τους τύπους που ασχολούνται με το καθένα.

3^η Υπόθεση: Οι άνθρωποι προτιμούν τα επαγγέλματα εκείνα, τα οποία διευκολύνουν την έκφραση της προσωπικότητάς τους, τη δραστηριοποίηση των ικανοτήτων τους ή την έκφραση των αξιών τους.

4^η Υπόθεση: Η τελική συμπεριφορά ενός ατόμου καθορίζεται από την αλληλεπίδραση των ιδιοτήτων της προσωπικότητάς του και των χαρακτηριστικών του επαγγέλματος.

Η θεωρία του Holland συμπερασματικά είναι σαφής. Διαχωρίζει τα άτομα σε τύπους και τα επαγγέλματα ανάλογα με τους τύπους που ανήκουν σε αυτά. Το γεγονός αυτό διευκολύνει την εφαρμογή του Επαγγελματικού Προσανατολισμού από τους συμβούλους του.

E) ΟΙ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (GINZBERG, SUPER, TIEDEMAN ΚΑΙ Ο' HARA, GOTTFREDSON)

Σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002), μερικές θεωρίες επαγγελματικής συμπεριφοράς προσεγγίζουν την επιλογή του επαγγέλματος ως απόφαση που λαμβάνεται σε ορισμένη ηλικιακή φάση. Αντιθέτως, οι εξελικτικές θεωρίες

υποστηρίζουν ότι η επαγγελματική συμπεριφορά του ατόμου και κατά συνέπεια η επαγγελματική επιλογή είναι διαδικασία ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, η επαγγελματική ανάπτυξη είναι μια συνεχής και μακρόχρονη διαδικασία, που αρχίζει στην πρώιμη παιδική ηλικία και συμπληρώνεται μετά την επαγγελματική αποκατάσταση, σταθεροποίηση και προσαρμογή του ατόμου στην επαγγελματική ζωή. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν μερικές από αυτές.

Ο Ginzberg, σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002), διατύπωσε την πρώτη γνωστή εξελικτική θεωρία επαγγελματικής ανάπτυξης, η οποία διέπεται από τις εξής τρεις αρχές: 1) η επαγγελματική επιλογή είναι διαδικασία εξελικτική, όχι απόφαση στιγμιαία και ξεκινάει από την ηλικία περίπου των 6 ετών μέχρι την πρώιμη ηλικία της ωριμότητας, 2) αυτή η διαδικασία είναι μη αναστρέψιμη. Το άτομο σταδιακά δεσμεύεται από προηγούμενες αποφάσεις του και ακολουθεί μια συγκεκριμένη κατεύθυνση. 3) Η διαδικασία επαγγελματικής επιλογής αποτελείται από τις προσωπικές επιθυμίες και από τις επιδιώξεις του ατόμου.

Επιπλέον ο Ginzberg διαπίστωσε ότι η διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης πραγματοποιείται σε τρεις εξελικτικές περιόδους, κατά τη διάρκεια των οποίων το άτομο μετατρέπει τις ανάγκες και επιθυμίες του σε επιλογή του επαγγέλματος.

1. Πρώτη είναι η **περίοδος της φαντασίας** (ηλικία 6-11 ετών), κατά την οποία το άτομο επιχειρεί πολλές και ποικίλες επιλογές επαγγέλματος, που εκφράζουν τη φαντασία ή τις επιθυμίες του και πολλές φορές είναι άσχετες με την ατομική και εξωτερική πραγματικότητα. Γι' αυτό και τις αποκαλεί φανταστικές επιλογές.

2. Ακολουθεί η **δοκιμαστική περίοδος** (11-17 ετών). Καθώς το άτομο μπαίνει στην εφηβεία, αρχίζει να συνειδητοποιεί την ανάγκη επαγγελματικής επιλογής. Είναι η περίοδος κατά την οποία ο έφηβος αρχίζει να αναπτύσσει πιο μόνιμα ενδιαφέροντα, να διαμορφώνει και να ελέγχει τις αξίες του, να αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες του και, τέλος, να προσεγγίζει σταδιακά την πραγματικότητα. Η περίοδος αυτή χωρίζεται σε 4 επιμέρους στάδια: το στάδιο του ενδιαφέροντος (11-12), το στάδιο διερεύνησης των ικανοτήτων (12-14), το στάδιο διερεύνησης των αξιών και το στάδιο της μετάβασης.

3. Τελευταία είναι η **ρεαλιστική περίοδος** (18-περί τα 25). Κατά την περίοδο αυτή, το άτομο βρίσκεται μέσα σε ρεαλιστικά πλαίσια σκέψης και δράσης. Και η περίοδος αυτή χωρίζεται σε τρία επιμέρους στάδια. Το πρώτο είναι το στάδιο της διερεύνησης, όπου το άτομο διερευνά διάφορες ευκαιρίες. Το δεύτερο είναι το στάδιο της αποκρυστάλλωσης στο οποίο το άτομο κατασταλάζει σε κάποιες

προτιμήσεις και τελευταίο είναι το στάδιο του οριστικού προσδιορισμού όπου το άτομο κάνει την οριστική επιλογή εργασίας.

Στην παραπάνω πορεία του το άτομο επηρεάζεται από τις παρακάτω τέσσερις ομάδες παραγόντων:

1. Την **πραγματικότητα**, την οποία συνθέτει ένα πλήθος συντελεστών που λειτουργούν για το άτομο κάθε στιγμή.
2. Την **εκπαίδευση** που είχε λάβει, η οποία και διευκολύνει ή εμποδίζει το άτομο να εξετάσει συγκεκριμένες προοπτικές.
3. Τα διάφορα **στοιχεία προσωπικότητας** και τα **συναισθηματικά στοιχεία** που συνθέτουν την ατομική ταυτότητα του.
4. Τις **αξίες** του, οι οποίες το οδηγούν προς συγκεκριμένες επιλογές.

Η θεωρία του Super, σύμφωνα με την Κασμάτη (1989:32), «ουσιαστικά αποτελεί κριτική αντιμετώπιση των θέσεων του Ginzberg. Πιστεύει δηλαδή, ότι η θεώρηση του Ginzberg θέτει περιορισμούς στη διαδικασία της επιλογής επαγγέλματος, χωρίς να εξετάζεται η αυτοαντίληψη του ατόμου η οποία επηρεάζει σημαντικά την επαγγελματική του εξέλιξη. Πιο συγκεκριμένα, ο Super υποστηρίζει ότι όταν το άτομο εκφράσει/εκδηλώσει την επαγγελματική του προτίμηση στην πραγματικότητα δεν κάνει τίποτα άλλο από το να αντικατοπτρίζει σε «όρους επαγγέλματος» την ιδέα, την αντίληψη που έχει για τον εαυτό του. Έτσι επιλέγοντας το συγκεκριμένο επάγγελμα επιβεβαιώνει έμπρακτα τον εαυτό του και το ρόλο που επιθυμεί να διαδραματίσει. Σε τελική ανάλυση η διαδικασία της επιλογής επαγγέλματος είναι μια διαδικασία διαμόρφωσης, έκφρασης και εφαρμογής της αυτοαντίληψης. Από μια άλλη οπτική γωνία ο Super πιστεύει ότι η αυτοαντίληψη επηρεάζει την επιλογή επαγγέλματος γιατί το άτομο προτιμά επαγγέλματα τα οποία προσδοκά, πως θα του επιτρέψουν να χρησιμοποιήσει το ταλέντο και τις επιδεξιότητες του».

Οι Tiedeman και Ο' Hara με τη σειρά τους υποστηρίζουν πως «η διαδικασία της επαγγελματικής ανάπτυξης πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια δύο εξελικτικών περιόδων:

1. της προεπαγγελματικής περιόδου και
2. της περιόδου υλοποίησης και προσαρμογής». (Δημητρόπουλος 2002:128)

α) «Η προεπαγγελματική περίοδος περιλαμβάνει τις εξής βαθμίδες-δραστηριότητες: 1. της διερεύνησης, κατά την οποία το άτομο ενημερώνεται και εξετάζει εναλλακτικές λύσεις, 2. της αποκρυστάλλωσης, κατά την οποία το άτομο

εστιάζει την προσοχή του σε μια μόνο περιοχή ή ομάδα λύσεων. 3. της επιλογής, κατά την οποία επιλέγει μια συγκεκριμένη κατεύθυνση και 4. της διασαφήνισης, κατά την οποία το άτομο οριστικοποιεί τις σκέψεις του και καταστρώνει λεπτομερές σχέδιο δράσης για την υλοποίησή τους.

β) Η περίοδος της υλοποίησης και προσαρμογής περιλαμβάνει τις δραστηριότητες εκείνες που οδηγούν από τον προγραμματισμό στην εφαρμογή, δηλαδή στην εξειδίκευση, την είσοδο στο επάγγελμα και τη σταδιακή προσαρμογή σ' αυτό.

Πιο συγκεκριμένα, κατά τη δεύτερη αυτή περίοδο το άτομο διατρέχει:

1. **το στάδιο της εισαγωγής**, κατά την οποία το άτομο, υλοποιεί την επιλογή που έχει ήδη κάνει, εισερχόμενο σ' έναν εκπαιδευτικό – επαγγελματικό χώρο προσπαθώντας να προσαρμοστεί σ' αυτόν,
2. **το στάδιο της αναμόρφωσης**, κατά το οποίο το άτομο, αφού έχει γίνει αποδεκτό, προσπαθεί να επηρεάσει το περιβάλλον του και
3. **το στάδιο της ολοκλήρωσης**, κατά το οποίο το άτομο επιτυγχάνει μια ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος και τις δικές του ανάγκες και επιθυμίες, συμβιβάζοντας αμφίπλευρα τα στοιχεία που απαιτούνται.

Κατά την παραπάνω διαδικασία το άτομο, ενσυνείδητα ή ασυνείδητα, ακολουθεί δύο διακριτές διαδικασίες: της «διαφοροποίησης», κατά την οποία διαφοροποιεί τις θέσεις του και απορρίπτει εναλλακτικές λύσεις, και της «ταύτισης», κατά την οποία ταυτίζεται με πρόσωπα ή λύσεις. Τις δέχεται, δηλαδή, και πραγματοποιεί την επιλογή του ανάμεσα σ' αυτές».

Ο Δημητρόπουλος (2002:136) αναφέρει πως η Linda Gottfredson «εξετάζει το θέμα των επαγγελματικών φιλοδοξιών του ατόμου, οι οποίες διαμορφώνονται εξελικτικά σε τέσσερις φάσεις: 1. προσανατολισμός του ατόμου προς τη δύναμη (ηλικίες 3-5), 2. προσανατολισμός προς τους ρόλους του φύλου (6-8), 3. προσανατολισμός προς τις κοινωνικές αξίες (9-13) και 4. προσανατολισμός προς το μοναδικό εσωτερικό εαυτό του (14 και εξής). Είναι προφανές ότι εκείνο που τονίζεται σ' αυτή τη θεωρία είναι ότι σε κάθε ηλικία κάποια στοιχεία του περιβάλλοντος επηρεάζουν το άτομο περισσότερο. Το κατά πόσον ένα επάγγελμα γίνεται ελκυστικότερο για το άτομο αυτό εξαρτάται από: α) το επίπεδο της αίγλης που έχει για το άτομο και β) την κατάταξή του ως προς το φύλο του.

Η συγγραφέας, επομένως, εστιάζει εάν η επιλογή του επαγγέλματος σχετίζεται με την αυτοεικόνα του κάθε ατόμου, και τον τρόπο με τον οποίον αυτή οδηγεί στις

επιλογές που σημειώθηκαν παραπάνω, λαμβάνοντας υπόψη και το φύλο του. Τόσο ισχυρούς θεωρεί αυτούς τους δύο παράγοντες όπου η Gottfredson προτείνει ότι, όταν το άτομο είναι αναγκασμένο να κάνει συμβιβασμούς μεταξύ τύπου φύλου, αίγλης και επαγγελματικού πεδίου, ο συμβιβασμός λειτουργεί σε βάρος του επαγγελματικού πεδίου».

ΣΤ) ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Ο' HARA, MILLER, KRUMBOLTZ)

Μέχρι στιγμής δεν παρουσιάστηκε καμία θεωρία που να έχει ως θεωρητικό υπόβαθρο τις απόψεις για τη μάθηση. Μερικές από αυτές τις θεωρίες, λοιπόν ως κεντρική θέση έχουν ότι η επαγγελματική συμπεριφορά, είτε θεωρηθεί ανάπτυξη είτε επιλογή, είναι στην ουσία της, μια διαδικασία μάθησης. Παρακάτω θα παρουσιαστούν οι θεωρίες του Ο' Hara, του Miller και του Krumboltz.

Η θεωρία του Ο' Hara υποστηρίζει ότι η επαγγελματική ανάπτυξη είναι στην ουσία ανάπτυξη της ίδιας της προσωπικότητας και ότι το σχολείο, άμεσα ή έμμεσα, την επηρεάζει αποτελεσματικά μέσω της μάθησης. Δηλαδή, πως τα παιδιά μαθαίνουν να θέλουν να γίνουν ιατροί, δικηγόροι, νοσοκόμοι κ.τ.λ.

Αναφορικά με τον Δημητρόπουλο (2002:140) η διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης βασίζεται σε τρία κυρίως, στοιχεία: την ετοιμότητα, την κατάσταση μάθησης και το συμβολισμό.

α) Η ετοιμότητα για επαγγελματική μάθηση έχει τις ρίζες της στις ανάγκες, έτσι αν δεν υπάρχει ανάγκη, δεν υπάρχει και ετοιμότητα. Για τους μαθητές της Βασικής και Μέσης Εκπαίδευσης υπάρχει ένα σοβαρό πρόβλημα, οι μαθητές αυτοί είναι ακόμη πολύ μικροί για να έχουν διαμορφώσει πλήρη συναίσθηση αναγκών και να έχουν καθορίσει σαφείς σκοπούς. Λείπει, επομένως, η επαγγελματική ετοιμότητα.

β) «Η κατάσταση μάθησης αναφέρεται στις ευκαιρίες και τις εμπειρίες μάθησης, εκεί δηλαδή όπου το άτομο μαθαίνει την επαγγελματική συμπεριφορά, τις επαγγελματικές αξίες, τις επαγγελματικές προδιαθέσεις και στάσεις». Για την επαγγελματική μάθηση υπάρχει επίσης σοβαρό πρόβλημα σε ό,τι αφορά τα επίπεδα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η επαγγελματική αποκατάσταση είναι πολύ απομακρυσμένη από τον μαθητή. «Συνεπώς, η δυνατότητα κατανόησης των προβλημάτων επαγγελματικής μάθησης περιορίζεται σημαντικά. Η κατάσταση της επαγγελματικής μάθησης συντελείται με τη δημιουργία επαγγελματικών

ερεθισμάτων τα οποία, αν υπάρχει και η προϋπόθεση της ετοιμότητας, προκαλούν ανάλογες επαγγελματικές προτιμήσεις».

γ) «Το τρίτο στοιχείο είναι ο συμβολισμός, η χρήση δηλαδή συμβόλων, ορολογίας, κωδικών, κατηγοριών κ.τ.λ. στην προσπάθεια δημιουργίας επαγγελματικών ερεθισμάτων. Όσο περισσότερα ερεθίσματα από τον επαγγελματικό κόσμο προσφέρονται στο μαθητή, τόσο περισσότερο διευκολύνεται η διαδικασία επαγγελματικής μάθησης-ανάπτυξης».

Η θεωρία του Miller βασίζεται στη θεωρία μάθησης των ψυχολόγων της συμπεριφοράς που υποστηρίζει τη διαδικασία ερέθισμα-αντίδραση-ενίσχυση. «Μια θεωρία επαγγελματικής μάθησης, κατά τον Miller, πρέπει να προσφέρει τρεις δυνατότητες: τη πρόβλεψη, την ερμηνεία και τον έλεγχο της συμπεριφοράς. Ο Miller (1968, στο Δημητρόπουλος 2002:133) πιστεύει ότι η θεωρία του εξασφαλίζει και τις τρεις δυνατότητες, δηλαδή, «μπορεί να προβλέπει την επαγγελματική συμπεριφορά και, ιδιαίτερα, τις επαγγελματικές αποφάσεις, με τη γνώση στοιχείων από την εξέλιξη του ατόμου, των καταστάσεων μάθησης του παρελθόντος κ.τ.λ. Μπορεί να είναι σαφής και κατανοητή, αφού ερμηνεύει με ευκρίνεια τη συμπεριφορά μάθησης, και μπορεί να ελέγξει τις επαγγελματικές αποφάσεις του ατόμου, αφού ελέγχει τις καταστάσεις μάθησης με τη χρήση της εξαρτημένης μάθησης».

Και η θεωρία του Krumboltz ακολουθεί τη θεωρητική κατεύθυνση της ψυχολογίας της συμπεριφοράς, ειδικότερα τη θεωρία της «γνωστικής-κοινωνικής μάθησης», η οποία, σε γενικές γραμμές, υποστηρίζει ότι η εξέλιξη της προσωπικότητας του ατόμου είναι, κυρίως διαδικασία και αποτέλεσμα της κοινωνικής μάθησης. Κατά τον Krumboltz (1976, στο Δημητρόπουλος 2002:133), «η επαγγελματική ανάπτυξη και εκλογή είναι μια σειρά αλληλοεξαρτώμενων αποφάσεων-επιλογών, διαδικασία που αρχίζει από την παιδική ηλικία και δεν τελειώνει παρά με την έλευση της γεροντικής ηλικίας. Αυτή η ανάπτυξη εξαρτάται από διευκολυντικούς ή περιοριστικούς παράγοντες, τόσο ατομικούς όσο και εξωτερικούς. Από αυτούς τους παράγοντες μερικοί είναι σταθεροί, αμετάβλητοι (π.χ. το φύλο, τα φυσικά χαρακτηριστικά, η φυλή), ενώ άλλοι είναι δυνατόν να μεταβάλλονται (π.χ. το κοινωνικό, επαγγελματικό ή εκπαιδευτικό περιβάλλον)».

«Ειδικότερα επιλεγμένα σημεία της πιο πρόσφατης εξέλιξης της θεωρίας του Krumboltz είναι τα παρακάτω:

1. Τέσσερις ομάδες παραγόντων συμβάλλουν αποφασιστικά στη διαμόρφωση της επαγγελματικής πορείας του ατόμου οι κληρονομικοί, οι περιβαλλοντικοί,

- οι μαθησιακές εμπειρίες του και οι συνδυασμοί των τριών αυτών παραγόντων, που οδηγούν στην απόκτηση των «δεξιοτήτων προσέγγισης ενός έργου».
2. Αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των παραπάνω παραγόντων είναι τρεις ξεχωριστές συνέπειες: οι γενικεύσεις της εαυτό-παρατήρησης, οι συναισθηματικό-γνωστικές προδιαθέσεις και οι αποφάσεις.
 3. Οι προτιμήσεις των ατόμων είναι, κυρίως, αποτέλεσμα μάθησης και πιο συγκεκριμένα αυτής που προτείνεται από τη θεωρία της κοινωνικό-γνωστικής μάθησης.
 4. Στη διαμόρφωση των προτιμήσεων παίζουν θετικό ή αρνητικό ρόλο μια ολόκληρη σειρά παραγόντων, οι οποίοι οπωσδήποτε επηρεάζουν άμεσα τον τρόπο που το άτομο βλέπει τον εαυτό του».

1.3.2 ΟΙ ΚΥΡΙΩΣ ΜΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Κύριο χαρακτηριστικό αυτών των θεωριών είναι ότι αποδίδουν την επαγγελματική επιλογή και κατά συνέπεια ανάπτυξη σε παράγοντες μη ψυχολογικούς και, κυρίως, σε παράγοντες εξωτερικούς ως προς το άτομο. Σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002:105) τρεις κατηγορίες τέτοιων παραγόντων αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση τριών, αντίστοιχα, ομάδων θεωριών επαγγελματικής επιλογής: οι τυχαίοι παράγοντες, οι οικονομικοί παράγοντες και τέλος οι κοινωνικοί-πολιτιστικοί παράγοντες. Οι αντίστοιχες θεωρίες που θα δούμε παρακάτω είναι: Α) η θεωρία της τύχης, Β) οι οικονομολογικές θεωρίες και Γ) οι κοινωνιολογικές θεωρίες.

Α) Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ

Σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002:105), το περιεχόμενο της μπορεί να συνοψιστεί σε δύο επίπεδα σκέψης. Στο πρώτο επίπεδο, θεωρείται ότι «ο άνθρωπος έχει περιορισμένες δυνατότητες να προσαρμόσει το περιβάλλον του στις δικές του ανάγκες και επιθυμίες, δεν μπορεί, δηλαδή, να το ελέγξει. Συνεπώς, αυτό που του απομένει είναι να προσαρμοστεί στο περιβάλλον του όσο είναι δυνατόν πιο ανώδυνα». Διάφορες εξωτερικές δυνάμεις επιδρούν στις αποφάσεις του, ενώ διατηρεί τον παθητικό ρόλο. Η επιλογή επαγγέλματος, είναι αποτέλεσμα τύχης, δηλαδή τυχαίων παραγόντων στους οποίους δεν μπορεί να επέμβει. Τέτοιοι παράγοντες είναι π.χ. ότι ανήκει στη συγκεκριμένη κοινωνική τάξη, γεννήθηκε από συγκεκριμένους γονείς, σε ορισμένο κοινωνικό-πολιτιστικό περιβάλλον και έχει τη συγκεκριμένη προσωπικότητα.

Στο δεύτερο επίπεδο σκέψης υποστηρίζεται ότι κατά τύχη βρέθηκε το άτομο σε κάποιο σημείο ή συνάντησε κάποιον ή διάβασε κάποια αγγελία ή δημιουργήθηκε κάποιο κενό σε κάποιο χώρο εργασίας. Δηλαδή απρογραμμάτιστα περιστατικά (κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά, φυσικά κ.τ.λ.) επιδρούν πολύ περισσότερο στην επαγγελματική απόφαση απ' ό,τι οι προγραμματισμένες ενέργειες. Κατά συνέπεια το άτομο ακολουθεί κάποιο επάγγελμα, διότι δεν μπόρεσε να ακολουθήσει κάποιο άλλο. Συμπερασματικά, το άτομο «οδηγείται σ' ένα περιβάλλον, δεν το επιλέγει». Η θεωρία της τύχης είναι λιγότερο παραδεκτή από τους θεωρητικούς του προσανατολισμού και περισσότερο παραδεκτή από το ευρύ κοινό.

B) ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Ο Δημητρώπουλος (2002:106) υποστηρίζει πως στις οικονομολογικές θεωρίες, η βάση των επαγγελματικών επιλογών αποτελείται από οικονομικούς παράγοντες. «Είναι γνωστό ότι μερικά επαγγέλματα είναι περισσότερο επιθυμητά από άλλα και αυτό οφείλεται σε οικονομικούς κυρίως λόγους. Δηλαδή οφείλεται στο καθαρό όφελος που προσδοκά το άτομο από κάποιο επάγγελμα. Αυτό το καθαρό όφελος είναι η διαφορά των οικονομικών μειονεκτημάτων από τα πλεονεκτήματα που ενυπάρχουν σε κάποιο επάγγελμα, θεωρούμενα πάντοτε από την σκοπιά του ατόμου. Το άτομο, δηλαδή, ζυγίζει τα οικονομικά υπέρ και κατά ενός επαγγέλματος και αποφασίζει ανάλογα».

Το άτομο επομένως είναι ελεύθερο να επιλέξει όποιο επάγγελμα επιθυμεί, ανάλογα με τα οικονομικά, κυρίως, οφέλη του κάθε επαγγέλματος. Όμως, «η αγορά εργασίας θέτει πολλούς, άμεσους ή έμμεσους περιορισμούς», οπότε η ελευθερία επιλογής είναι περισσότερο θεωρητική και λιγότερο πραγματική. Ύστερα, υπάρχει το πρόβλημα της άγνοιας των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων ενός επαγγέλματος, οπότε το καθαρό όφελος είναι συχνά λανθασμένο συμπέρασμα. Είναι φανερό οι πληροφορίες που έχει το άτομο για κάποιο επάγγελμα και το κόστος εκπαίδευσης που είναι αναγκαίο για αυτό είναι καθοριστικοί παράγοντες σε αυτό το σημείο. Με τον όρο κόστος δεν νοούνται μόνο τα έξοδα σπουδών, αλλά όλες οι μορφές δαπανών που υφίσταται το άτομο, όπως είναι π.χ. ο χρόνος που δαπανά για την επαγγελματική του προετοιμασία, τα έσοδα που δεν συγκέντρωσε, κατά τη διάρκεια που σπούδαζε για το συγκεκριμένο επάγγελμα κ.τ.λ.

Γ) ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ (LIPSETT, ROBERTS)

Ο Δημητρόπουλος (2002:107) αναφέρει «ότι οι οικονομικοί παράγοντες δεν είναι οι μόνοι που βαραίνουν στην επιλογή κάποιου επαγγέλματος, αλλά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα πλαίσια διαμόρφωσης της γενικής αίγλης του. Η αίγλη αυτή είναι δημιούργημα των ίδιων των ανθρώπων και θεωρείται αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, όπως της φύσης του επαγγέλματος, των εκπαιδευτικών απαιτήσεων του, των προοπτικών άμεσης απασχόλησης, του αριθμού των ενδιαφερομένων για το συγκεκριμένο επάγγελμα, των προϋποθέσεων άνετης εργασίας, των αμοιβών και άλλων κινήτρων». Υποστηρίζει λοιπόν πως δεν είναι μόνο οι οικονομικοί παράγοντες που δημιουργούν τη διάθεση προτίμησης ενός επαγγέλματος, αλλά σε αυτό συντελούν τόσο κοινωνικοί, όσο και ατομικοί παράγοντες. Στην κατηγορία αυτών των θεωριών ανήκουν η θεωρία του Lipsett και του Roberts.

Κατά τον Lipsett (1962, στο Δημητρόπουλος 2002:108), τα κυριότερα από τα κοινωνικό-πολιτιστικά συστήματα που επιδρούν στις αποφάσεις του ατόμου είναι «το πολιτιστικό σύνολο, το κοινωνικό σύνολο, το σχολείο και η οικογένεια». Όλα αυτά έχουν άμεση επίδραση στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, των αξιών, των προτιμήσεων, των φιλοδοξιών του ατόμου, ακόμη και στις δυνατότητες επιλογής επαγγελματικής κατεύθυνσης.

Το πολιτιστικό-κοινωνικό περιβάλλον λοιπόν εμπεριέχει όλα τα υπόλοιπα συστήματα και «καθορίζει αποφασιστικά το σύνολο των χαρακτηριστικών και των δυνατοτήτων του καθενός, δεδομένου ότι διαμορφώνει την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τάξη στην οποία ανήκε κάθε άτομο, τουλάχιστον αρχικά, και επηρεάζει άμεσα την εξέλιξη της προσωπικότητας του. Επηρεάζει, επίσης, τις δυνατότητες που του δίνονται να αξιοποιήσει τις ικανότητές του και να προγραμματίσει το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό του μέλλον».

Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον ανήκουν οι συνομήλικοί του, οι συμμαθητές του, οι φίλοι του, οι οποίοι αποτελούν μερικούς από τους πιο αποφασιστικούς παράγοντες στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του ατόμου, ιδιαίτερα κατά την εφηβική ηλικία. Το κοινωνικό σύνολο επομένως «είναι εκείνο που προσδίδει αίγλη σε κάποιους κοινωνικούς ή επαγγελματικούς τομείς, διαμορφώνει και διαιωνίζει την έλξη ορισμένων επαγγελμάτων. Μέσα σε αυτό βρίσκονται και οι ομάδες εκείνες που άμεσα ή έμμεσα καθορίζουν ή έστω επηρεάζουν αποφασιστικά τις προϋποθέσεις εισόδου των ατόμων στα διάφορα επαγγέλματα».

Μετά την οικογένεια, σειρά έχει το σχολείο που είναι ο κυριότερος φορέας της κοινωνικής ανάπτυξης του ατόμου και, οπωσδήποτε, ο σπουδαιότερος παράγοντας για την επαγγελματική του ανάπτυξη. Στο πλαίσιο του σχολείου το άτομο υιοθετεί πολλές από τις αξίες εκείνες που το επηρεάζουν στην επαγγελματική του επιλογή. Αρχικά μαθαίνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και τη διαδικασία προγραμματισμού για το μέλλον του και αποκτά συναίσθηση της σπουδαιότητας αυτού του προγραμματισμού. Στη συνέχεια, αντιλαμβάνεται ότι μπορεί να παίζει αποφασιστικά ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση του μέλλοντός του, αντί απλώς να παρατηρεί αυτά που του συμβαίνουν. Τέλος, στο σχολείο μαθαίνει πώς να αξιολογεί τον εαυτό του, τη διαδικασία δηλαδή της αυτογνωσίας και διαμορφώνει την αυτοαντίληψη του.

Η κοινωνικό- πολιτιστική θεωρία εστιάζει στον ρόλο των κοινωνικών δομών στην εξέλιξη του ατόμου, στην επαγγελματική του επιλογή και την πορεία του προς τον κόσμο της εργασίας. Σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002:109) ο Roberts, μετά από έρευνα, κατέληξε στα εξής συμπεράσματα: «1. Οι περισσότεροι νέοι καταλήγουν σε επαγγέλματα που αρχικά δεν επέλεξαν. 2. Παρά το γεγονός ότι πολλοί νέοι δεν καταφέρνουν να εισέλθουν στο επάγγελμα της επιθυμίας τους, το ποσοστό αυτών που είναι δυσαρεστημένοι από το επάγγελμα τους είναι συγκριτικά μικρό. 3. Οι νέοι εμφανίζουν επαγγελματικές φιλοδοξίες που είναι, κατά κανόνα, σύμφωνες με την εκπαιδευτική τους επίδοση. Η επίδοση, δηλαδή, παίζει καθοριστικό ρόλο στις επιλογές τους ». Επομένως, οι φιλοδοξίες των νέων δεν είναι αυτές που καθορίζουν τις επιλογές τους τόσο όσο οι ευκαιρίες που τους προσφέρονται. Αυτές οι ευκαιρίες διαμορφώνονται από ένα σύνολο παραγόντων που αρχικά είναι το σχολείο και η οικογένεια και στη συνέχεια μπορεί να είναι η κοινωνία, το οικονομικό σύστημα κ.ά. Η Κασσιμάτη (1989) προσθέτει λέγοντας πως, οι νέοι επιλέγουν το επάγγελμα τους, σύμφωνα με τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν και που διαφοροποιούνται ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Αυτός είναι και ο λόγος που οι διάφορες κοινωνικές ομάδες έχουν διαφορετικό βαθμό προσπέλασης στα διάφορα επαγγέλματα.

1.3.3 ΓΕΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι θεωρίες που παρουσιάστηκαν μέχρι στιγμής αποδίδουν την κύρια επίδραση στην επαγγελματική επιλογή σε μια συγκεκριμένη κατηγορία παραγόντων. Εντούτοις, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι οι κατηγορίες παραγόντων που επηρεάζουν τη λήψη

επαγγελματικών αποφάσεων, είναι πολλές, είτε άμεσα είτε έμμεσα, είτε μεμονωμένα είτε με την αλληλεπίδρασή μεταξύ τους. Ο Δημητρόπουλος (2002), λοιπόν υποστηρίζει πως σύμφωνα με τη λογική αυτή, δημιουργήθηκε η τάση παρουσίασης γενικών σχημάτων σχετικά με την επαγγελματική συμπεριφορά του ατόμου. Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν συνοπτικά οι εξής θεωρίες: του Blau και των συνεργατών του, των Super και Bachrach και η θεωρία των ζωντανών συστημάτων.

A) Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ BLAU κ.ά.

Κεντρική θέση στη θεωρία του Blau (1956 στο Δημητρόπουλος 2002:135), κατέχει η άποψη ότι «η είσοδος του ατόμου σε ένα επάγγελμα είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού και της αλληλεπίδρασης των εξής δύο διεργασιών: 1. της επαγγελματικής προτίμησης και 2. της επαγγελματικής επιλογής». Ο Blau, όπως και οι Κάντας και Χαντζή (1991), υποστηρίζουν πως ο διαχωρισμός προτίμησης και επιλογής γίνεται με βάση τη σκέψη ότι η τελική επιλογή πολλές φορές διαφέρει από τη προτίμηση και η επιλογή είναι αποτέλεσμα συμβιβασμού μεταξύ των προτιμήσεων, των επιθυμιών του ατόμου και των προοπτικών και δυνατοτήτων εισόδου στο κάθε επάγγελμα. Άλλη μια ομοιότητα αυτής της θεωρίας με άλλες είναι η άποψη που θέλει την επαγγελματική επιλογή να είναι μια συνεχής διαδικασία.

Ο Blau επιπλέον θεωρεί πως η επιλογή επαγγέλματος εξαρτάται από δύο ομάδες παραγόντων. Την μια την αποτελούν τα χαρακτηριστικά του ατόμου του ίδιου (προσωπικότητα, εκπαίδευση, κοινωνικά χαρακτηριστικά, αξίες κ.τ.λ.), και την δεύτερη, οι παράγοντες του επαγγελματικού περιβάλλοντος (μορφή του οικονομικού συστήματος, επαγγελματικές απαιτήσεις, κανονισμοί, αμοιβές κ.τ.λ.). Η Κασσιμάτη (2002) επισημαίνει πως μπορεί η κοινωνική διάθρωση να είναι ένας σημαντικός παράγοντας στην επιλογή επαγγέλματος, αλλά έχει διαφορετική βαρύτητα στις διάφορες φάσεις. Επεξηγεί λέγοντας πως τα χαρακτηριστικά του ατόμου επηρεάζονται από τις κοινωνικές διαρθρώσεις του παρελθόντος. Οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες όμως και οι απαιτήσεις για την είσοδο σε ένα επάγγελμα, προσδιορίζεται από την τρέχουσα κοινωνική διάρθρωση.

B) Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ SUPER ΚΑΙ ΤΟΥ BACHRACH

Ο Super και ο Bachrach (1957, στο Δημητρόπουλος 2002:136) «πρότειναν τη λεγόμενη Γενική Εξελικτική Ερμηνεία της Επαγγελματικής Επιλογής. Την ερμηνεία αυτή τη διατύπωσαν με τη μορφή 12 προτάσεων που περιέχουν πολλά στοιχεία από

τη γνωστή εξελικτική θεωρία του Super και από τη θεωρία του για την αυτοαντίληψη. Γενικά, υποστηρίζεται ότι παράγοντες κοινωνικοί, βιολογικοί, ψυχολογικοί και οικονομικοί ενεργούν συνδυασμένα, για να οδηγήσουν το άτομο στην τελική του επαγγελματική επιλογή».

Γ) Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΖΩΝΤΑΝΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Ο Ford (1987, στο Δημητρόπουλος 2002:138) διατύπωσε μια καινούρια πρόταση, η οποία είναι γνωστή με τον τίτλο «προσέγγιση αυτοκατασκευαζόμενου ζωντανού συστήματος». Στη συνέχεια, οι Ford και Ford (1987) πρότειναν το λεγόμενο «πλαίσιο ζωντανών συστημάτων». Σύμφωνα με αυτό, η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου είναι «μια όψη αυτού του όλου, που αποτελεί μια συνεχή διαδικασία εξελίξεων και αποφάσεων, οι οποίες καταλήγουν στην τελική επαγγελματική επιλογή». Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή είναι η επιθυμία του ατόμου να «προκαλέσει τα επιθυμητά αποτελέσματα και ταυτόχρονα να περιορίσει τα ανεπιθύμητα». Τα αποτελέσματα αυτά αποτελούν τους ατομικούς στόχους.

«Κατά τη θεωρία αυτή, τέσσερις είναι οι κύριες ομάδες παραγόντων που επηρεάζουν την επαγγελματική ανάπτυξη και τις αποφάσεις, του ατόμου:

- α) Η συσσωρευμένη γνώση για τον εαυτό του και το περιβάλλον, που σημαίνει επεξεργασία και αποθήκευση πληροφοριών.
- β) Το πλέγμα των επιθυμητών και ανεπιθύμητων αποτελεσμάτων, εκβάσεων και συνεπώς σκοπών (κατευθύνουσες γνωστικές λειτουργίες).
- γ) Οι αξιολογικές γνωστικές διαδικασίες του ατόμου ως προς τις προτεραιότητες του (κανονιστικές αξιολογήσεις).
- δ) Γνωστικές διαδικασίες που προσδιορίζουν τις στρατηγικές μέσω των οποίων θα επιτευχθούν οι σκοποί και θα συντονιστούν οι σχετικές ενέργειες (διαδικασίες ελέγχου)».

1.4 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως σύμφωνα με ορισμένες θεωρίες, η οικονομική κατάσταση του ατόμου επηρεάζει την επιλογή του επαγγέλματος. Σήμερα η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια βαθιά οικονομική ύφεση. Αυτό που άρχισε στις ΗΠΑ ως χρηματοοικονομική κρίση το 2007 οδήγησε σε μια παγκόσμια ύφεση

που απειλεί τώρα πολλές υπερχρεωμένες χώρες στην Ευρώπη (Κεσίδου Ε., 2012). Παρακάτω αναφέρονται τα αίτια και οι επιπτώσεις της οικονομικής αυτής κρίσης.

Η Διεθνής Οικονομική Κρίση οφείλεται στην κατάρρευση της αγοράς των στεγαστικών δανείων υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου, την κατάρρευση ομολόγων καλυμμένων με τα τοξικά δάνεια σε δύο βασικές χώρες: τις Η.Π.Α. και την Μ. Βρετανία. και την κακή πορεία της οικονομίας των Η.Π.Α. λόγω του συνεχώς αυξανόμενου Δημόσιου χρέους που οφειλόταν (Διακόπουλος Χ., 2009).

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κρίση, η τρόικα που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) εφάρμοσε νεοφιλελεύθερες πολιτικές για την επίλυση προβλημάτων της Ελλάδας. Αυτή η προσέγγιση έθεσε ως αίτημα ότι μια ευρεία ποικιλία μέτρων, όπως η περικοπή των δημόσιων δαπανών, η μείωση των μισθών, και η αύξηση των φόρων, θα σταθεροποιήσει μακροπρόθεσμα την οικονομία (Κεσίδου Ε., 2012).

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης θεωρούνται πολυπαραγοντικές και πλήττουν κοινωνικά και οικονομικά το άτομο. Στην Ελλάδα, το έλλειμμα και το χρέος των Ελληνικών δημοσιονομικών αυξάνεται και προβλέπεται να φτάσει σε ανησυχητικά επίπεδα. Το ΑΕΠ παρουσίασε μείωση κατά το πρώτο τρίμηνο της χρονιάς και αναμένεται να συνεχίσει αυτήν την πορεία, ενώ έντονο προβληματισμό προκαλούν τα άδεια ταμεία του κράτους (Μελισσάρης Σ. 2011).

Μια από τις σημαντικότερες συνέπειες της κρίσης της οικονομίας είναι η αύξηση της ανεργίας, η οποία έχει φτάσει σε διψήφιο αριθμό ενώ ανάμεσα στους νέους το ποσοστό των ανέργων ανέρχεται στο 25%. Στοιχεία των τελευταίων μηνών δείχνουν την ύπαρξη μιας διαρθρωτικής αδυναμίας της Ελληνικής οικονομίας να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας εντείνοντας την ανησυχία για το φαινόμενο (Μελισσάρης Σ., 2011). Επιπλέον, σύμφωνα με τη μηνιαία έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι: η συνολική απασχόληση σημείωσε σημαντική πτώση κατά -1,3% σε ετήσια βάση τον περασμένο Μάιο. Η ανεργία εκτοξεύθηκε στο 8,5% του εργατικού δυναμικού, με τους άνεργους να αυξάνονται στις 420 χιλιάδες έναντι των 324 χιλιάδων που ήταν ακριβώς ένα χρόνο πριν (Ευαγγελοδήμος Δ., 2011). Επομένως η εύρεση οποιασδήποτε εργασίας καθίσταται δύσκολη, πόσο μάλλον η επιλογή του επαγγέλματος. Αυτό, διότι όπως είδαμε παραπάνω η επαγγελματική αποκατάσταση αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα στην επιλογή του επαγγέλματος.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν ενδείξεις ότι η κατάσταση της υγείας έχει επιδεινωθεί, ειδικά στις ευπαθείς ομάδες. Παρατηρείται σημαντική αύξηση στον επιπολασμό των ανθρώπων που δηλώνουν ότι η κατάσταση της υγείας τους είναι «κακή» ή «πολύ κακή» (1,14, 1,02–1,28). Επιπλέον, οι αυτοκτονίες αυξήθηκαν κατά 17% το 2009 σε σχέση με το 2007, και ανεπίσημα στοιχεία που κατατέθηκαν στη Βουλή δείχνουν αύξηση 25% το 2010 σε σχέση με το 2009. Ο υπουργός Υγείας ανέφερε αύξηση 40% το πρώτο μισό του 2011 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010. Η εθνική γραμμή πρόληψης των αυτοκτονιών ανέφερε ότι το 25% των ανθρώπων που τηλεφώνησαν αντιμετώπισε οικονομικές δυσκολίες το 2010, ενώ έρευνες στα ΜΜΕ υποδεικνύουν ότι η αδυναμία αποπληρωμής προσωπικών δανείων μπορεί να αποτελεί βασική αιτία της αύξησης των αυτοκτονιών (Καζακόπουλος Π., 2012).

Η βία έχει επίσης αυξηθεί: οι ανθρωποκτονίες και οι κλοπές σχεδόν διπλασιάστηκαν μεταξύ 2007 και 2009. Ο αριθμός όσων δικαιούνται επιδόματα πρόνοιας μειώθηκε (0,61, 0,38–0,98) μεταξύ 2007 και 2009, πιθανόν εξαιτίας της περικοπής των κρατικών δαπανών, ενώ με την πλήρη εφαρμογή των μέτρων λιτότητας αναμένεται περαιτέρω μείωση τόσο των δικαιούχων όσο και του ύψους των επιδομάτων (Καζακόπουλος Π., 2012).

Οι κοινωνικά ασφαλισμένοι πλήττονται επίσης από την οικονομική κρίση. Συγκεκριμένα, παρά το γεγονός ότι στην Ελλάδα οι ασθενείς με την κοινωνική ασφάλιση μπορούν να επισκεφθούν τους γενικούς ιατρούς (παθολόγους) δωρεάν ή να παρακολουθήσουν εξωτερικά ιατρεία για μια πολύ χαμηλή αμοιβή, υπήρξε μια μείωση των επισκέψεων αυτών το 2009 σε σύγκριση με το 2007. Παράλληλα, υπήρξε 24% αύξηση του δημόσιου εισαγωγών στο νοσοκομείο το 2010 σε σύγκριση με το 2009, ενώ η είσοδος για τα ιδιωτικά νοσοκομεία μειώθηκε κατά 25-30% κατά την ίδια περίοδο. Η κατάσταση αυτή μπορεί να είναι αποτέλεσμα της μείωσης κατά 40% στους προϋπολογισμούς νοσοκομείων, με αποτέλεσμα έλλειψη προσωπικού και περιστασιακές ελλείψεις φαρμάκων και ιατρικών εφοδίων (Cheala C., 2012).

Σήμερα είναι κάτι περισσότερο από βέβαιο ότι η κρίση για την Ελληνική οικονομία θα έχει διάρκεια. Παρά τις γενναίες προσπάθειες αισιοδοξίας που καταβάλλονται, μέρα με την ημέρα γίνεται ακόμα πιο ξεκάθαρο ότι η Ελληνική οικονομία εισέρχεται σε μια περίοδο παρατεταμένης ύφεσης με κύριο χαρακτηριστικό την υψηλή ανεργία. Και αυτό συμπεραίνεται από τα στοιχεία των

τελευταίων μηνών, που δείχνουν ότι η ελληνική οικονομία έχει μια διαρθρωτική αδυναμία να δημιουργεί θέσεις εργασίας (Χιόνης Δ., 2011).

Συμπερασματικά, από την εξέταση της «επιλογής επαγγέλματος» διαπιστώθηκε ότι στο επίπεδο των θεωρητικών συζητήσεων είναι έντονες οι αντιπαραθέσεις ανάμεσα στους μελετητές, γιατί η οπτική γωνιά από την οποία εξετάζεται το πολύπλοκο και πολύμορφο αυτό θέμα δίνει κάθε φορά και διαφορετικής υφής προβληματική. Εντούτοις, δεδομένο φαίνεται να είναι το γεγονός της αλληλεπίδρασης παραγόντων στην επιλογή επαγγέλματος. Από τις διάφορες θεωρήσεις που αναπτύχθηκαν διαφαίνεται σε γενικές γραμμές ο ρόλος των ατομικών και διαρθρωτικών παραγόντων στη διαδικασία επιλογής επαγγέλματος. Από ότι φάνηκε στην παραπάνω ανάλυση μέγιστη σημασία για αυτήν την επιλογή αποτελούν η οικογένεια, η ταξική ένταξη του ατόμου, οι κοινωνικές αξίες του, το φύλο και το εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπλέον όπως προαναφέρθηκε στην επιλογή του επαγγέλματος παίζουν έναν σημαντικό ρόλο η οικονομία της χώρας και οι επιπτώσεις της.

Η κεντρική προβληματική αυτής της εξέτασης του φαινομένου επικεντρώνεται στο φαινόμενο του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Ερωτήσεις όπως, «Τι είναι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός;», «Θα μπορούσε να βοηθήσει στην επιλογή του επαγγέλματος;», «Με ποιόν τρόπο;», θα μας απασχολήσουν στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούμε αρχικά στην ερμηνεία και την εξέλιξη του όρου «Επαγγελματικός Προσανατολισμός» και εν συνεχεία στους στόχους του και στις αρμοδιότητες των φορέων που τον υλοποιούνε.

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με τις αναφορές του Ο.Ο.Σ.Α. (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Παγκόσμιας Τράπεζας, ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός αναφέρεται σε «κπηρεσίες» και σε δραστηριότητες που έχουν στόχο να βοηθήσουν άτομα κάθε ηλικίας, σε κάθε στάδιο της ζωής τους να κάνουν εκπαιδευτικές, επαγγελματικές, επιλογές κατάρτισης και να διαχειριστούν τη σταδιοδρομία τους.

Ο Κασσωτάκης (2002:51), όμως, τονίζει ότι δεν υπάρχει ορισμός του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ο οποίος να είναι απόλυτα δεκτός από όσους ασχολούνται με αυτόν. Υποστηρίζει ότι, «στις σχετικές εργασίες συναντά κανείς πλήθος ορισμών, οι οποίοι παρουσιάζουν μεταξύ τους πολλά κοινά σημεία, αλλά και αρκετές διαφορές. Το πώς αντιλαμβάνεται ο καθένας τον Προσανατολισμό και σε ποιες πτυχές του δίνει προτεραιότητα εξαρτάται συχνά από την οπτική γωνία που τον προσεγγίζει». Σημαντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός αποτελεί πεδίο εφαρμογής πολλών επιστημών (Ψυχολογίας, Παιδαγωγικής, Οικονομίας, Κοινωνιολογίας κ.τ.λ.), καθεμία από τις οποίες τον προσεγγίζει από άλλη οπτική γωνία και δίνει έμφαση σε διαφορετικές διαστάσεις του (ψυχολογικές, παιδαγωγικές, οικονομικές, κοινωνικές κ.τ.λ.). Είναι φυσικό, λοιπόν, κάθε επιστήμονας που ασχολείται μ' αυτόν να τον βλέπει μέσα από το πρίσμα της Επιστήμης την οποία εκπροσωπεί.

Επιπλέον, υπάρχουν διαφορετικές επιστημονικές θεωρήσεις του σκοπού και των λειτουργιών του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Ορισμένοι μελετητές τον προσέγγιζαν, παλαιότερα κυρίως, ως «στατική διαδικασία διάγνωσης των επαγγελματικών κλίσεων, των ενδιαφερόντων και των ικανοτήτων του ατόμου. Με βάση τη διάγνωση αυτή, παρείχαν μονοσήμαντες, συνήθως, συμβουλές για την επιλογή επαγγελματικής κατεύθυνσης στα άτομα που ζητούσαν την βοήθειά τους». Σήμερα, οι περισσότεροι τον προσεγγίζουν ως «δραστηριότητα διαπαιδαγώγησης ή ως διαδικασία υποβοήθησης της επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου με στόχο να

γίνει αυτό ικανό να επιλέξει μόνο του, έχοντας πλήρη συνείδηση των συνεπειών της απόφασης του, την επαγγελματική κατεύθυνση που θα ακολουθήσει και να ενταχθεί χωρίς προβλήματα στην ενεργό ζωή». Με την προσέγγιση αυτή υιοθετείται η μεθοδολογία της συμβουλευτικής παρέμβασης, γεγονός στο οποίο οφείλεται η χρήση του όρου Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Κασσωτάκης, 2002:52). Άλλοι, επιχειρούν να συνδυάσουν τις παραπάνω προσεγγίσεις με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε πιο σύνθετους ορισμούς.

Η δυσκολία διαμόρφωσης ενός κοινά αποδεκτού ορισμού του Επαγγελματικού Προσανατολισμού προέρχεται επίσης από το γεγονός ότι, αυτός δεν είχε σε όλες τις εποχές ούτε το ίδιο πεδίο εφαρμογής ούτε και την ίδια σημασία. Η έννοια του μεταβαλλόταν παράλληλα με τις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις. Επιπλέον ο Κασσωτάκης (2002:53), αναφέρει ακόμα έναν παράγοντα Αυτός είναι ότι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός σημαίνει συχνά διάφορα πράγματα όπως: «α) οι Υπηρεσίες που λειτουργούν στα πλαίσια μιας οργανωμένης κοινωνίας και ασχολούνται με την υποβοήθηση των πολιτών να επιλέξουν ή να αλλάξουν επάγγελμα ή να βρουν εργασία. β) Η διαδικασία που ακολουθείται για να προσανατολιστεί κάποιος σ' ορισμένη επαγγελματική κατεύθυνση ή για να ενταχθεί στην αγορά εργασίας. γ) Το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής».

Ο Κασσωτάκης (2002:53), εξετάζοντας τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό από κοινωνική άποψη, ισχυρίζεται πως, τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια έχει την έννοια του κοινωνικού θεσμού, ο οποίος στοχεύει στην παροχή βοήθειας στους πολίτες, μέσω ειδικών επιστημόνων και αντιστοίχων υπηρεσιών, έτσι ώστε να επιλέξουν την επαγγελματική κατεύθυνση που τους ταιριάζει, να προετοιμασθούν γι' αυτήν και να ενταχθούν, χωρίς δυσκολίες, στην αγορά εργασίας. Ως κοινωνικός θεσμός επιδιώκει επιπλέον «την ισόρροπη ικανοποίηση των αναγκών της κοινωνίας σε παραγωγικό προσωπικό και την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού που αυτή διαθέτει».

Αν ληφθεί, όμως, ως εννοιολογικό κριτήριο η διαδικασία που εφαρμόζεται, τότε με τον όρο Επαγγελματικός Προσανατολισμός νοείται το σύνολο των ενεργειών που πραγματοποιούνται κατά τρόπο οργανωμένο και συστηματικό από επιστήμονες με ειδική κατάρτιση, οι οποίες στοχεύουν στην υποβοήθηση του ατόμου να πάρει μόνο του τις πιο κατάλληλες για τον εαυτό του αποφάσεις σχετικά με την επιλογή του επαγγέλματός του.

2.2 ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ(ΣΕΠ)

Ο Κασσωτάκης (2002:54), θεωρεί πως «η έννοια του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού(ΣΕΠ) είναι μεταγενέστερη της αντίστοιχης έννοιας του Επαγγελματικού Προσανατολισμού». Σύμφωνα με αυτόν ο Σχολικός Προσανατολισμός υποδηλώνει το σύνολο των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο του σχολείου και των υπηρεσιών που παρέχονται στους μαθητές και σκοπός των οποίων είναι η υποβοήθηση τους να επιλέξουν την κατεύθυνση σπουδών που θα ακολουθήσουν. Αργότερα ο Σχολικός Προσανατολισμός συνδέθηκε με τον Επαγγελματικό και με αυτόν τον τρόπο διαμορφώθηκε ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ΣΕΠ). Ο όρος αυτός υποδηλώνει «το σύνολο των διαδικασιών που πραγματοποιούνται κατά τρόπο οργανωμένο και συστηματικό από ειδικές υπηρεσίες και εξειδικευμένους επιστήμονες και στοχεύουν στο να βοηθήσουν τα ενδιαφερόμενα άτομα να πάρουν από μόνα τους, τις πιο κατάλληλες γι' αυτά αποφάσεις όσον αφορά στη σχολική, αρχικά, και την επαγγελματική αργότερα κατεύθυνση που θα ακολουθήσουν, την είσοδό τους στην ενεργό ζωή, την προσαρμογή τους σ' αυτήν και τις πιθανές μεταγενέστερες αλλαγές της επαγγελματικής τους δραστηριότητας».

Ο Κασσωτάκης συνεχίζει λέγοντας πως όλοι οι παραπάνω όροι τείνουν σήμερα να αντικατασταθούν από τον όρο Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Αυτός ο σύνθετος όρος δηλώνει ένα ενιαίο θεσμό, που ως αντικείμενο έχει «τη στήριξη, μέσα από τη μεθοδολογία της Συμβουλευτικής, της επαγγελματικής ανάπτυξης και της σταδιοδρομίας του ατόμου για την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού μιας κοινωνίας κατά τον καλύτερο τρόπο».

2.3 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Η πολυμορφία των απόψεων που επικρατούν γύρω από τον ορισμό του Επαγγελματικού Προσανατολισμού συναντάται και στον τομέα των σκοπών και των στόχων του. Συγκεκριμένα, ο Κασσωτάκης (2002) επισημαίνει πως ορισμένοι συγγραφείς θεωρούν ως κύριο σκοπό του την ικανοποίηση του ατόμου και την υποβοήθηση του να προσαρμοστεί ομαλά στο περιβάλλον του, σχολικό ή εργασιακό, να διαμορφώσει ολοκληρωμένη προσωπικότητα και να ζήσει ευτυχισμένο. Οι στόχοι, επομένως, του Προσανατολισμού έχουν ως επίκεντρο το άτομο και υπαγορεύονται από το ιδεώδες της ατομικής ευδαιμονίας. Αντίθετα, άλλοι, προτάσσουν την

εξασφάλιση της κοινωνικής ισορροπίας και την αρμονική κατανομή του εργατικού δυναμικού μιας χώρας με τέτοιο τρόπο, ώστε να ικανοποιούνται σύμμετρα όλες οι κοινωνικό-οικονομικές ανάγκες σε ειδικευμένο προσωπικό. Έτσι, οι στόχοι του Προσανατολισμού υπαγορεύονται περισσότερο από το ιδεώδες της αρμονικής ανάπτυξης της κοινωνίας και της εξασφάλισης της επιθυμητής κοινωνικής ισορροπίας, όπως αυτή προσεγγίζεται από τη θεωρία του δομολειτουργισμού.² Άλλοι, τέλος, προσπαθούν να συνδυάσουν αυτές τις δύο διαφορετικές αντιλήψεις.

Σήμερα, φαίνεται να υπερτερεί η άποψη ότι βασικός σκοπός του είναι η στήριξη της επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου και η υποβοήθηση του να επιτύχει επαγγελματικά. Στην έννοια επαγγελματική επιτυχία περιλαμβάνεται η ικανοποίηση που νιώθει το άτομο από το επάγγελμα που ασκεί, και το βαθμό στον οποίο η επαγγελματική του δραστηριότητα συμβάλλει στην αυτοπραγμάτωση του και στην αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων του. Η ικανοποίηση των κοινωνικό-οικονομικών αναγκών δεν παραγνωρίζεται, αλλά προέχουν τα αιτήματα που τίθενται στο επίπεδο του ατόμου.

Συγκεκριμένα, αποστολή του θεσμού της Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού σύμφωνα με τον Κασσωτάκη (2002:56) «είναι:

- Να βοηθά τα άτομα να γνωρίσουν τον εαυτό τους, να συνειδητοποιήσουν τις ικανότητες και τις αδυναμίες τους και να καταλήξουν στην οριστικοποίηση ενός συστήματος αξιών, στο ξεκαθάρισμα των απαιτήσεων τους από τη ζωή, στην αποσαφήνιση των ενδιαφερόντων και των φιλοδοξιών τους, προϋποθέσεις απαραίτητες για μια ορθή επαγγελματική επιλογή.
- Να διευκολύνει τα άτομα κάθε ηλικίας, και ιδίως τους νέους, να γνωρίσουν όσο το δυνατόν καλύτερα τις ευκαιρίες που τους προσφέρονται σε κάθε περίοδο της ζωής τους, κατά την οποία οφείλουν να λάβουν κρίσιμες

² Ο δομολειτουργισμός ή στρουκτουραλισμός είναι θεωρία της οποίας θεμελιωτής υπήρξε ο γλωσσολόγος Ferdinand de Saussure, ο οποίος και έδειξε για πρώτη φορά το "αυθαίρετο του γλωσσικού σημείου", δηλαδή ότι η γλώσσα δεν αντιγράφει την πραγματικότητα, αλλά είναι αυθαίρετη καθώς δεν υπάρχει μια αιτιώδης σύνδεση ανάμεσα στο σημαίνον (τη λέξη που αποδίδεται σε ένα αντικείμενο) και το σημαινόμενο (το αντικείμενο). Έτσι, το γλωσσικό σημείο δεν ενώνει ένα όνομα με ένα αντικείμενο, αλλά μια ιδέα του πράγματος με μια ακουστική εικόνα. Η γλώσσα συνολικά επιβάλλεται αυθαίρετα και χρησιμοποιεί ως μέσο ανάδειξης και μετάδοσής της τις κοινωνίες. Έχει αποδειχθεί ότι όλος ο πλούτος μιας γλώσσας δημιουργείται από τον συνδυασμό περιορισμένου αριθμού δομικών γλωσσικών μονάδων, των φωνημάτων. Η θεωρία του στρουκτουραλισμού βρίσκει εφαρμογή σε ένα ευρύ πεδίο που διατρέχει σχεδόν όλο το γνωστικό φάσμα. Το βασικό αξίωμά του είναι ότι κάτω από τις συνειδητές ανθρώπινες κατασκευές, άσχετα με το πεδίο τους, υπάρχουν μη συνειδητές δομές που αναπαράγουν τα διάφορα φαινόμενα οι οποίες διέπονται από κάποιους νόμους ισορροπίας, κοινούς για κάθε σύστημα που αποτελεί μέρος του φυσικού κόσμου.

αποφάσεις για την επιλογή σπουδών ή επαγγέλματος ή για την αλλαγή των κατευθύνσεων που έχουν ήδη επιλέξει.

- Να καταστήσει τα άτομα ικανά να λαμβάνουν αποφάσεις για το μέλλον τους, έχοντας πλήρη συναίσθηση των συνεπειών που αυτές μπορούν να έχουν και για τον εαυτό τους και για το κοινωνικό σύνολο.
- Να παρακολουθεί, στο βαθμό του δυνατού, την εξέλιξη της υλοποίησης των επαγγελματικών αποφάσεων των ατόμων και να τα βοηθά, μέσα από τη διαδικασία της ανατροφοδότησης, να προβαίνουν στις αναγκαίες αναθεωρήσεις και αναπροσαρμογές.
- Να συμβάλλει στη μείωση της σχολικής αποτυχίας και στην άμβλυση της σχολικής διαρροής, μέσω της διεύρυνσης των εκπαιδευτικών οριζόντων των μαθητών και της υποβοήθησής τους να επιλέξουν σχολικές ή ακαδημαϊκές κατευθύνσεις που ανταποκρίνονται στις ικανότητες, τα ενδιαφέροντα και τις κλίσεις τους. Η αύξηση της σχολικής επιτυχίας μειώνει, με τη σειρά της, τη σχολική διαρροή.
- Να αυξήσει την ικανοποίηση από την εργασία μέσα από την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, η οποία ανταποκρίνεται στις επιθυμίες και τις προσδοκίες των εργαζομένων, κατάσταση που συντελεί στην αυτοπραγμάτωση τους.
- Να συμβάλει στην αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού που διαθέτει κάθε χώρα και στην αρμονική κατανομή του στους διάφορους τομείς της παραγωγικής δραστηριότητας, προλαμβάνοντας φαινόμενα υπερπροσφοράς ή έλλειψης εργατικού δυναμικού στους διάφορους τομείς της αγοράς εργασίας. Η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού υποβοηθά την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και προάγει την ευημερία της αντίστοιχης κοινωνίας. Η επίτευξη του στόχου αυτού δεν πρέπει να γίνεται με μέσα και μεθόδους αυταρχικές που περιορίζουν τα όρια ελευθερίας του ατόμου, ακόμη κι αν υπάρχει κίνδυνος να μην επιτευχθούν τα επιθυμητά κοινωνικό-οικονομικά αποτελέσματα. Ο παραπάνω στόχος πρέπει να επιδιώκεται με δημοκρατικές μεθόδους, οι οποίες σέβονται την προσωπικότητα και τα δικαιώματα των πολιτών και, κυρίως, μέσα από την καταπολέμηση των παραγόντων που δημιουργούν «στρεβλώσεις» στην κατανομή του εργατικού δυναμικού. Τέτοιοι παράγοντες είναι οι κοινωνικό-επαγγελματικές προκαταλήψεις, ο

περιορισμένος επαγγελματικός ορίζοντας των ατόμων λόγω έλλειψης ενημέρωσης, οι ανισότητες ως προς τις αμοιβές και τα λοιπά οφέλη των εργαζομένων, οι συνθήκες εργασίας και άλλα παρόμοια.

- Να μελετά και να ερευνά ζητήματα που σχετίζονται με την επαγγελματική ανάπτυξη του ανθρώπου, την αντίστοιχη διαπαιδαγώγησή του, τις μεθόδους, τα μέσα και τις διαδικασίες συμβουλευτικής υποστήριξης και πληροφόρησης των ενδιαφερομένων και την αποτελεσματικότητά τους, τις εξελίξεις στο χώρο εργασίας, τα χαρακτηριστικά και τις απαιτήσεις των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, τους παράγοντες που επηρεάζουν, θετικά ή αρνητικά, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και την ικανοποίηση από την εργασία, καθώς και ότι άλλο συνδέεται με όσα προαναφέρθηκαν».

2.4 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.4.1 ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ

Σύμφωνα με τους Κασσωτάκη και Φωτιάδου – Ζαχαρίου (2002), ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός εμφανίζεται το 19^ο αιώνα και συστηματοποιείται τον 20^ο, όπου εισήχθη σταδιακά στην εκπαίδευση και στα συστήματα οργάνωσης της εργασίας πολλών αναπτυγμένων χωρών.

Στην Ελλάδα η ιδέα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού υιοθετήθηκε με αρκετή καθυστέρηση και η εφαρμογή του υλοποιήθηκε πολύ αργότερα σε σύγκριση με όσα συνέβαιναν στις δυτικό-ευρωπαϊκές χώρες και τις Η.Π.Α. Σύμφωνα με την Φωτιάδου – Ζαχάρου (2002), δεν έλειψαν και στη χώρα μας κάποιες προσπάθειες στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι οποίες, όμως, δεν τελεσφόρησαν. Στο τέλος της δεκαετίας του '30 ιδρύθηκε στην Ελλάδα, με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, το πρώτο Τμήμα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα Κέντρα Μαθητικής Αντιλήψεως, τα οποία λειτουργούσαν στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η πορεία εφαρμογής του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις περιόδους: 1853 – 1967, 1967 – 1975 και του Σ.Ε.Π. την περίοδο 1976 – 1997.

2.4.2 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1853 ΕΩΣ ΤΟ 1967

Η πρώτη σοβαρή προσπάθεια εφαρμογής του υπό εξέταση θεσμού έγινε μετά την υπογραφή της υπ' αριθμ. 87 Σύστασης της 32^{ης} Συνόδου (8-6-1949) του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας στη Γενεύη, που αναφερόταν στο περιεχόμενο, στους στόχους και στη φιλοσοφία του νέου θεσμού. Με αφορμή την υπογραφή της Σύστασης αυτής, ξεκίνησαν και στη χώρα μας οι διαδικασίες για την ανάπτυξη του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Το σχετικό έργο ανατέθηκε στο Υπουργείο Εργασίας και στο Υπουργείο Παιδείας. Η συνεργασία των δύο φορέων άρχισε να φέρνει τα πρώτα αποτελέσματα. Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός εισήχθη για πρώτη φορά, το 1953, ως μάθημα στο Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης, στο Διδασκαλείο Μετεκπαίδευσης των δασκάλων, που λειτουργούσε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στη Μαράσλειο Παιδαγωγική Ακαδημία και την Παιδαγωγική Ακαδημία της Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 76/30-3-53, τεύχος Α). Για την πρακτική, μάλιστα, άσκηση των εκπαιδευτικών που παρακολουθούσαν τα προγράμματα επιμόρφωσης δημιουργήθηκε ο θεσμός της «επαγγελματικής καθοδήγησης» στη Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή, στο Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Αθηνών και στα Πρότυπα Σχολεία της Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας και της Παιδαγωγικής Ακαδημίας της Θεσσαλονίκης (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 1957, ΥΠ.Ε.Π.Θ./Π.Ι., 1989 Τέττερη κ.ά., 1989).

Την ίδια χρονιά (1953) ιδρύθηκε το «Πρότυπο Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού», την εποπτεία του οποίου είχε η Υπηρεσία Γενικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας. Το κέντρο αυτό πρόσφερε τις Υπηρεσίες του επί 12 περίπου χρόνια σε περιορισμένη κλίμακα, αφού τα λιγοστά μέσα που διέθετε και η μικρή του εμβέλεια εμπόδιζαν την επέκταση της λειτουργίας του.

Η Φωτιάδου – Ζαχαρίου (2002:75) τονίζει πως «η προσπάθεια εισαγωγής του θεσμού του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην εκπαίδευση κατά τις δεκαετίες του '50 και '60 βασίστηκε, κυρίως, στη διάγνωση των κλίσεων, των ενδιαφερόντων και των ειδικών ικανοτήτων των ατόμων με τη βοήθεια ψυχοτεχνικών δοκιμασιών (ψυχοδιαγνωστικό μοντέλο)». Αυτός ήταν και ο λόγος που δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη μετάφραση και προσαρμογή στην Ελληνική πραγματικότητα διάφορων τέστ, για τη χρήση των οποίων ενημερώνονταν οι μετεκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί. Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της προσέγγισης αυτής διαδραμάτισαν και οι

δραστηριότητες που ανέπτυξε κατά την παραπάνω περίοδο το Πρότυπο Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Εντούτοις, ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός παρέμενε ουσιαστικά έξω από τα σχολεία και με δυσκολία διατηρούνταν στα προγράμματα μετεκπαίδευσης των καθηγητών και των δασκάλων. «Το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα κατά τη δεκαετία του '50 δεν είχε ακόμη διαμορφώσει τις προϋποθέσεις που ήταν αναγκαίες για να ευδοκιμήσει μια τέτοιου είδους καινοτομία, με αποτέλεσμα τη συνεχή αναβολή της εισαγωγής του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα σχολικά προγράμματα. Οι βασικότεροι λόγοι της καθυστέρησης αυτής ήταν αφενός μεν η βραχύτητα της διάρκειας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, που ολοκληρωνόταν στο τέλος του Δημοτικού Σχολείου, αφετέρου δε η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού για την εφαρμογή του υπό συζήτηση θεσμού. Παρά τις δυσκολίες, όμως, αυτές οι προσπάθειες συνεχίστηκαν και τα επόμενα χρόνια».

Προσπάθειες εφαρμογής του θεσμού του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Ελλάδα υπήρχαν, όπως προαναφέρθηκε ήδη, το Υπουργείο Εργασίας. Στον τομέα αυτό οι αρχικές προσπάθειες φαίνεται ότι προχώρησαν πιο γρήγορα απ' ό,τι στην εκπαίδευση.

Σύμφωνα με την Φωτιάδου – Ζαχαρίου (2002:76) το 1953, το Υπουργείο Εργασίας «εντάσσει τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό στα νέα μέτρα για την απασχόληση των νέων, επειδή οι αυξανόμενες ανάγκες για την εξεύρεση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού δεν καλύπτονταν από τα ήδη υπάρχοντα Γραφεία Εύρεσης Εργασίας. Τα Γραφεία αυτά λειτουργούσαν υποτυπωδώς από το 1937 και είχαν ως αποστολή την εξασφάλιση εργασίας στους πολίτες και την προστασία των εργαζομένων». Πρωταρχικός στόχος του στον τομέα του Υπουργείου Εργασίας ήταν «η καταπολέμηση της ανεργίας και η εξειδίκευση των εργατών στα πλαίσια που προβλέπονταν από τη γενικότερη κυβερνητική πολιτική σε θέματα εργασίας και απασχόλησης». Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του Επαγγελματικού Προσανατολισμού έπαιξε το γεγονός πως ένα χρόνο αργότερα το 1954, δημιουργήθηκε στον Ο.Α.Ε.Δ. (που τότε λεγόταν Οργανισμός Απασχόλησης και Ασφάλισης της Ανεργίας, Ο.Α.Α.Α.) ειδική Σχολή με σκοπό να εκπαιδεύσει τους πρώτους Έλληνες Επαγγελματικούς Συμβούλους. Η Σχολή λειτούργησε για δύο χρόνια και αποφοίτησαν από αυτήν 65 Επαγγελματικοί Σύμβουλοι, οι οποίοι αποτέλεσαν τα πρώτα στελέχη του θεσμού στον Ο.Α.Ε.Δ. Την ίδια εποχή ξεκίνησε και η λειτουργία του Κέντρου Ψυχοτεχνικών Ερευνών στον Ο.Α.Ε.Δ. Στόχος του

ήταν η εκπαίδευση του ειδικού προσωπικού που θα στελέχωνε τις υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Παράλληλα, έγινε προσπάθεια επεξεργασίας ειδικών ψυχοτεχνικών δοκιμασιών, οι οποίες είχαν δοκιμαστεί στις Η.Π.Α. και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, με σκοπό να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Το 1959 το Κέντρο Ψυχοτεχνικών Ερευνών μετέφρασε και προσαρμόσε στην Ελληνική πραγματικότητα και εξέδωσε Γερμανική ψυχοτεχνική μέθοδο για τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Δυστυχώς, η εφαρμογή της μεθόδου αυτής δεν στέφθηκε με επιτυχία, όπως παρατηρεί η μετέπειτα Διευθύντρια του παραπάνω Κέντρου Κ. Καλογήρου (1970). Λίγο αργότερα, σύμφωνα με την Φωτιάδου – Ζαχαρίου (2002), το Διεθνές Γραφείο Εργασίας έστειλε στη χώρα μας, ύστερα από αίτημα του Υπουργείου Εργασίας, εμπειρογνώμονα, ο οποίος εφοδίασε το Κέντρο Ψυχοτεχνικών Ερευνών με Γαλλικά και Αμερικάνικα τεστ προσανατολισμού. Σταδιακά σύμφωνα με τον Κασσωτάκη (2002:77), «ιδρύθηκαν Τμήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού και σε 15 περίπου Γραφεία Απασχόλησης του Ο.Α.Ε.Δ. και δημιουργήθηκαν τέσσερα Πρότυπα Κέντρα Επαγγελματικού Προσανατολισμού (στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα και το Ηράκλειο)».

2.4.3 ΟΙ ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 1967 ΕΩΣ ΤΟ 1975

Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός εντάσσεται για πρώτη φορά στα σχολικά προγράμματα του Γυμνασίου κατά τη περίοδο της διδακτορίας. Το 1967, με τον Αριθμό Νόμου 129/1967 (Φ.Ε.Κ. 163/25-8-67) εισάγεται στην εκπαίδευση το μάθημα «Επαγγελματική εξερεύνηση και Επαγγελματικός Προσανατολισμός». Σκοπός του, σύμφωνα με τους Κασσωτάκη και Ζαχαρίου – Φωτιάδου (2002:77) ήταν «η ενημέρωση των μαθητών για τις οικονομικές και πλουτοπαραγωγικές δυνατότητες της χώρας με βάση την επαγγελματική εξερεύνηση». Το μάθημα διδάχθηκε για μια μόνο σχολική χρονιά στις τάξεις Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου και αναφερόταν «σε θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, στους τρόπους επιλογής επαγγέλματος και σε πρακτικές άσκησης για τους μαθητές, σχετικές με την έρευνα των επαγγελμάτων». Δύο χρόνια μετά αποφασίστηκε με το Βασιλικό Διάταγμα 723/69 (Φ.Ε.Κ. 225/10-11-69) να διδάσκεται το μάθημα αυτό στη Γ΄ τάξη του εξατάξιου Γυμνασίου για το 2^ο τετράμηνο μόνο. Ως στόχο είχε «να γνωρίσουν οι μαθητές τη φύση, τις βασικές

γραμμές και τις συνθήκες των κυριότερων επαγγελμάτων. Προβλεπόταν επίσης η μελέτη των κλίσεων των μαθητών σε σχέση με τα υπάρχοντα επαγγέλματα και η καθοδήγηση τους στο σωστό σχολικό και επαγγελματικό προσανατολισμό». Το νέο, όμως, μάθημα παρέμεινε στα σχολικά προγράμματα για μικρό χρονικό διάστημα. Λίγο αργότερα αντικαταστάθηκε από το μάθημα της Αγωγής του Πολίτη. Το μάθημα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού διδάσκονταν μόνο στο 2^ο τετράμηνο του σχολικού έτους, όταν περίσσευαν ώρες από την Αγωγή του Πολίτη. Θα πρέπει ακόμη να αναφερθεί η προσπάθεια που έγινε στην Παιδαγωγική Σχολή της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. (Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής & Τεχνικής Εκπαίδευσης) στην οποία διδασκόταν στοιχεία Επαγγελματικού Προσανατολισμού στους καθηγητές της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης που επιμορφώνονταν εκεί.

Αυτή ήταν η κατάσταση, η οποία είχε διαμορφωθεί στον τομέα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού κατά τη διάρκεια του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70 στη χώρα μας. Στη συνέχεια ακολουθεί η πορεία εφαρμογής του Σ.Ε.Π. από το 1976 έως το 1997.

2.4.4 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (Σ.Ε.Π.) ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 1976 ΕΩΣ ΤΟ 1997

Το 1976 θεσπίζεται με το άρθρο 28 του Ν. 309/76 η διδασκαλία του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) στα σχολεία. Οι Κασσωτάκης και Φωτιάδου – Ζαχαρίου (2002:78) επισημαίνουν πως «το μέτρο αυτό εντάχθηκε στις καινοτομίες που εισήχθησαν στα Γυμνάσια της χώρας με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976-77 και θεωρήθηκε σημαντικό στοιχείο για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και για τη βελτίωση της Ελληνικής Οικονομίας. Τα προβλήματα των νέων είχαν από τότε αρκετά οξυνθεί. Οι κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές ήταν ραγδαίες και η επίδραση τους στο χώρο της εργασίας μεγάλωνε καθημερινά. Παρ' όλα αυτά, το σχολείο αδυνατούσε να προετοιμάσει αποτελεσματικά τους μαθητές για να μεταβούν με επιτυχία από το σχολικό στο εργασιακό περιβάλλον και να ενταχθούν στην ενεργό ζωή. Η εισαγωγή στην εκπαίδευση του Σ.Ε.Π. προήλθε, μεταξύ άλλων, και από την ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών».

Η έλλειψη κατάλληλης υποδομής και η απουσία ειδικευμένου προσωπικού έκαναν την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. μη εφικτή σε εθνικό επίπεδο αμέσως μετά την

ψήφιση του σχετικού νόμου. Για αυτό το λόγο, το Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (Κ.Ε.Μ.Ε.), «που είχε αναλάβει τότε την ευθύνη υλοποίησης της σχετικής απόφασης, εισηγήθηκε να εφαρμοστεί ο Σ.Ε.Π. πειραματικά σε ορισμένα μόνο Γυμνάσια της χώρας, μέχρις ότου ολοκληρωθεί η επιμόρφωση του προσωπικού που ήταν αναγκαίο για τη διδασκαλία του σε ολόκληρη την επικράτεια».

«Η πρώτη εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου 309/96 για τον Σ.Ε.Π. έγινε το τελευταίο τρίμηνο του σχολικού έτους 1977-78 σε 20 Γυμνάσια της Αθήνας και του Πειραιά και σε 11 αντίστοιχα σχολεία της Θεσσαλονίκης. Κατά τη διάρκεια του Β' τετραμήνου του επόμενου σχολικού έτους ο θεσμός εφαρμόστηκε σε όλα τα Γυμνάσια της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης, καθώς και στα Γυμνάσια του Βόλου, των Ιωαννίνων και της Πάτρας. Το ίδιο έτος ιδρύθηκε στη ΣΕ.Λ.Ε.Τ.Ε. (Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής & Τεχνικής Εκπαίδευσης) το πρώτο στη χώρα μας Τμήμα «Οδηγητικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού». Το 1979-80 ο Σ.Ε.Π. εφαρμόστηκε στις ίδιες περιοχές, στις οποίες είχε εφαρμοσθεί και κατά το προηγούμενο έτος» (Κασσωτάκης & Φωτιάδου – Ζαχαρίου 2002:79).

Την περίοδο αυτή, το Κ.Ε.Μ.Ε. άρχισε να συντάσσει τα πρώτα αναλυτικά προγράμματα Σ.Ε.Π. και να εκδίδει σε χωριστούς τόμους τις εισηγήσεις, οι οποίες έγιναν στα σεμινάρια επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με τους Κασσωτάκη και Φωτιάδου Ζαχαρίου (2002), οι καθηγητές που αναλάμβαναν τη διδασκαλία του μαθήματος, ακολουθούσαν τις οδηγίες σχετικού εντύπου του Κ.Ε.Μ.Ε., στο οποίο καθορίζονταν οι στόχοι του Σ.Ε.Π. Παράλληλα, προχωρούσε η επέκταση της εφαρμογής του Σ.Ε.Π. σε όλη τη χώρα. Έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 1978-79, κατέδειξε, όμως, τα προβλήματα και τις δυσκολίες που υπήρχαν. Το 1980 η εφαρμογή του Σ.Ε.Π. κάλυπτε το 50% των μαθητών της Γ' τάξης των εξατάξιων Γυμνασίων όλης της χώρας (ΥΠ.Ε.Π.Θ. Κ.Ε.Μ.Ε., 1980 και 1982). Το 1981-82 άρχισε για πρώτη φορά η εφαρμογή του Σ.Ε.Π., σε πανελλήνια κλίμακα στη Γ' τάξη του Γυμνασίου. Το 1982-83 εισήχθη στη Β' τάξη του Γενικού Λυκείου, καθώς και στην Α' τάξη του Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου και το 1983-84 στην Α' και Β' τάξη του Γυμνασίου και στην Α' τάξη του Γενικού Λυκείου. Το 1984-85 ο Σ.Ε.Π. επεκτάθηκε και στην Α' τάξη του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, το οποίο άρχισε να λειτουργεί.

Σύμφωνα με τους Κασσωτάκη και Φωτιάδου – Ζαχαρίου (2002), «την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. στα σχολεία αναλάμβαναν, συνήθως, καθηγητές που πληρούσαν μερικές από τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Είχαν αποφοιτήσει από κάποια Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. ή από το Δ.Μ.Ε.
- Είχαν πάρει μέρος σε ένα, τουλάχιστον, από τα σεμινάρια Σ.Ε.Π. που είχαν οργανωθεί από το Κ.Ε.Μ.Ε.
- Είχαν μετεκπαιδευθεί ή επιμορφωθεί σε αντικείμενο συναφές με το Σ.Ε.Π., όπως είναι π.χ. η Ψυχολογία, η Κοινωνιολογία, η Κοινωνική Εργασία, η Παιδαγωγική και οι Οικονομικές Επιστήμες.
- Έδειχναν ενδιαφέρον για τον υπό συζήτηση θεσμό».

Αυτή την περίοδο δημιουργήθηκε στο Κ.Ε.Μ.Ε. (μετέπειτα Παιδαγωγικό Ινστιτούτο), ειδική Ομάδα Εργασίας για το Σ.Ε.Π., την οποία αποτελούσαν, κυρίως, καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που είχαν επιμορφωθεί ή είχαν κάνει σχετικές σπουδές. Η παραπάνω ομάδα πρότεινε νέες αρχές και σύγχρονους τρόπους και μεθόδους εφαρμογής του θεσμού και συνέταξε τα πρώτα αναλυτικά προγράμματα για τη διδασκαλία του. Παράλληλα, άρχισε να διδάσκεται σε μερικά Τμήματα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας των Φιλοσοφικών Σχολών και αργότερα και σε ορισμένα Παιδαγωγικά Τμήματα, καθώς και στις Σχολές Επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.) το μάθημα του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

2.4.5 Ο ΝΟΜΟΣ 1566/85 ΚΑΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ Σ.Ε.Π.

Ο Σ.Ε.Π., σύμφωνα με τον νόμο 1566/85³, στοχεύει στην «ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, στην πληροφόρησή τους για τις επαγγελματικές διεξόδους, στην ενημέρωσή τους για τα μεταβατικά στάδια προς την επαγγελματική τους αποκατάσταση και την αρμονική ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο» (Κεφ. ΙΑ', άρθρο 37). Τα άρθρα 37, 38 και 39 του ίδιου νόμου έδωσαν έμφαση στο θέμα της πληροφόρησης των μαθητών, η οποία αποτελεί έναν από τους βασικούς άξονες των λειτουργιών του Επαγγελματικού Προσανατολισμού (πληροφόρηση, αυτογνωσία, λήψη αποφάσεων, παρακολούθηση της ένταξης στην ενεργό ζωή κ.τ.λ.).

Στο άρθρο 38 καθορίζεται ότι σε «κάθε Διεύθυνση ή Γραφείο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αποσπάται ένας εκπαιδευτικός, με απόφαση του Νομάρχη, ύστερα από πρόταση του Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου, ως Υπεύθυνος Σ.Ε.Π. Έργο του είναι, ιδίως, ο σχεδιασμός της εφαρμογής του Σ.Ε.Π. στα σχολεία της περιοχής. Τα ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες του καθορίζονται

³ Ο Νόμος 1566/85 αφορά στη δομή και τη λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

με απόφαση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του οικείου Τμήματος του Π.Ι.»

Με τον ίδιο Νόμο ιδρύθηκε το Τμήμα Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ο Τομέας Σ.Ε.Π. (άρθρο, 26 παρ. 8γ), ο οποίος συγκροτήθηκε το 1993, με βάση την υπ' αριθμ. Γ2/2268/28-5-1993 Υπουργική Απόφαση. Ο Τομέας αυτός έχει από τότε την ευθύνη για την εφαρμογή και ανάπτυξη του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και συντονίζει τις σχετικές ενέργειες. Στα πλαίσια της προσπάθειας ενίσχυσης του θεσμού εντάχθηκαν ακόμη α) η επιμόρφωση των καθηγητών που εφάρμοζαν τον Σ.Ε.Π. στα σχολεία, β) η εκπόνηση αναλυτικών προγραμμάτων και γ) η παραγωγή κατάλληλου διδακτικού υλικού.

Αξιοσημείωτο σε αυτό το σημείο είναι να αναφερθεί η αύξηση του κοινωνικού ενδιαφέροντος για αυτόν τον θεσμό από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Πιο συγκεκριμένα, ο τύπος άρχισε να δημοσιεύει συχνά ζητήματα που αφορούν τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, άρχισαν να διοργανώνονται επιστημονικά συνέδρια με αντικείμενο τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό και άρχισε να αυξάνεται ο αριθμός πανεπιστημιακών δασκάλων και άλλων επιστημόνων

Παρά την ενίσχυση, όμως, του κοινωνικού ενδιαφέροντος για τον Σ.Ε.Π., στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα παρατηρείται, από τα τέλη της δεκαετίας του '80, κάμψη των σχετικών δραστηριοτήτων, η οποία συνεχίστηκε, με κάποιες εξαιρέσεις, και τη δεκαετία του '90 (έως το 1997). Το 1994 ο Σ.Ε.Π. καταργήθηκε από τις τάξεις Α' και Β' Γυμνασίου, κάτω από την πίεση της εισαγωγής στο σχολικό πρόγραμμα νέων γνωστικών αντικειμένων, ενώ από το 1995 έπαυσε να διδάσκεται και στη Β' τάξη του Λυκείου. Από την περίοδο αυτή αρχίζει η αναζήτηση νέου τρόπου εφαρμογής του θεσμού στην Ελληνική εκπαίδευση και προωθείται η τάση αναμόρφωσης του, η οποία συντελέστηκε, σε κάποιο βαθμό, με τη μεταρρύθμιση Αρσένη.⁴ Την τάση αυτή ενίσχυσαν και οι μη ικανοποιητικές διαπιστώσεις για την αποτελεσματικότητα του υπό εξέταση θεσμού.

4

Ένα σημαντικό κομμάτι της λεγόμενης «Μεταρρύθμισης Αρσένη» αφορούσε την αλλαγή πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσω της γενικότερης αναδιάρθρωσης του λυκείου. Βασικοί στόχοι του παρόντος κειμένου είναι η μελέτη των τάσεων πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσω του συστήματος των πανελληνίων εξετάσεων, για συγκεκριμένες κατηγορίες αποφοίτων, ανάλογα με το επάγγελμα και το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων, για τρεις διαφορετικές χρονικές στιγμές: τα

2.5 Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΤΟΥ Σ.Ε.Π.

Αναφέρθηκε ήδη ότι η ανύπαρκτη σχεδόν υλικοτεχνική υποδομή και η έλλειψη ειδικών επιστημόνων και κατάλληλα καταρτισμένων εκπαιδευτικών ήταν οι κυριότερες δυσκολίες που συνάντησε η εφαρμογή του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Την ανάγκη συστηματικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, που θα αναλάμβαναν την υλοποίηση του, επιβεβαίωσαν και οι πρώτες αξιολογήσεις των πειραματικών εφαρμογών του που έγιναν κατά τη περίοδο αυτή. Για την κάλυψη των παραπάνω αναγκών οργανώθηκαν κατά καιρούς διάφορα επιμορφωτικά σεμινάρια βραχείας διάρκειας, αρχικά, και μεγαλύτερης αργότερα.

Σύμφωνα με τον Ο.Α.Ε.Δ., η πιο αξιόλογη προσπάθεια επιμόρφωσης καθηγητών ΣΕΠ ήταν τα 5μηνα σεμινάρια τα οποία πραγματοποιήθηκαν κατά τη χρονική περίοδο 1983-1986. Ωστόσο μόνο το 16% των καθηγητών που εφαρμόζουν τον ΣΕΠ στην τάξη τα έχουν παρακολουθήσει. Η επιμόρφωση στα πλαίσια της λειτουργίας των ΠΕΚ έχει καθαρά ενημερωτικό χαρακτήρα, αν λάβει κανείς υπόψη τις ώρες που αφιερώνονται στο αντικείμενο του ΣΕΠ οι οποίες κυμαίνονται από 2 έως 10. Στο δυναμικό των πραγματικά επιμορφωμένων καθηγητών ανήκει επίσης ένας ελάχιστος αριθμός καθηγητών οι οποίοι έχουν μετεκπαιδευτεί στο εξωτερικό.

2.6 ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ ΣΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

Σύμφωνα με τις Κολυβά Β. και Κουτσαύτη Μ. (1998) ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός συνιστά βασική δραστηριότητα της αποστολής και πολιτικής του ΟΑΕΔ. Ταυτοχρόνως, κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του για τέσσερις περίπου δεκαετίες έχει πλέον επιβεβαιωθεί ως μια αυτοτελής λειτουργία και δράση και ως ένα καθοριστικό συστατικό στοιχείο της υλοποίησης των υπόλοιπων δράσεων που αφορούν την απασχόληση και την εκπαίδευση. Όσον αφορά στις κατά τόπους Υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού, δεν είναι στο σύνολό τους

ακαδημαϊκά έτη 1993-94, 1998-99 και 2003-04. Βασικός στόχος είναι να εξετασθούν οι ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές που παρουσιάστηκαν στους Δείκτες Αντιπροσώπευσης, και να συνδεθούν με αντίστοιχες αλλαγές στην αγορά εργασίας και τις επαγγελματικές προοπτικές συγκεκριμένων επιστημονικών κλάδων. (Γουβιάς, 2010)

αναπτυγμένες στον ίδιο βαθμό και δεν καλύπτουν προς το παρόν τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας στο σύνολό τους.

Οι υπηρεσίες του Επαγγελματικού Προσανατολισμού του ΟΑΕΔ λειτουργούν σε τρία διοικητικά επίπεδα. Το πρώτο είναι η Κεντρική Διεύθυνση του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Το δεύτερο είναι τα τρία πρότυπα κέντρα, στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και το Ηράκλειο. Τέλος, το τρίτο επίπεδο αποτελούν οι υπηρεσίες του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα Γραφεία Εργασίας, σε όλη την Ελλάδα.

Οι Υπηρεσίες είναι στελεχωμένες με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό, που περιλαμβάνει Ψυχολόγους, Συμβούλους Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Επιμελητές Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Στις Υπηρεσίες Απασχόλησης παρέχεται προσανατολισμός σε τοπικό επίπεδο, όπως και τα νέα Κέντρα Προώθησης της Απασχόλησης(ΚΠΑ) όπου παρέχεται εκπαιδευτική και επαγγελματική συμβουλευτική, καθώς και τεχνικές αναζήτησης εργασίας.

Οι Υπηρεσίες Ε.Π. του Ο.Α.Ε.Δ. στοχεύουν στο να βοηθήσουν τον πολίτη να κάνει τη σωστή επαγγελματική επιλογή με τους εξής διαφορετικούς τρόπους:

- Τον ατομικό Ε.Π., που απευθύνεται κυρίως στους νέους ηλικίας 14-18 ετών και τους καλεί να επισκεφθούν με δική τους πρωτοβουλία τις Υπηρεσίες. Εκεί θα συναντήσουν ειδικευμένους Συμβούλους Ε.Π., που τους βοηθούν να γνωρίσουν καλύτερα τον εαυτό τους και έτσι να ανακαλύψουν τις ικανότητές τους και την κλίση τους, ενώ ταυτόχρονα γνωρίζουν τον κόσμο της εργασίας. Έτσι οι νέοι μπορούν ώριμα και με δική τους ευθύνη να διαλέξουν το επάγγελμα, που τους ταιριάζει. Η παραπάνω υπηρεσία προσφέρεται και στους ενήλικες άνεργους, που επιθυμούν να επαναπροσανατολιστούν, δηλαδή να επιλέξουν εκ νέου ένα επάγγελμα.

Η επαγγελματική και εκπαιδευτική πληροφόρηση αποτελεί σημαντική διευκόλυνση για τους νέους, που δεν έχουν γνώσεις ή εμπειρία πάνω σ' αυτό το θέμα. Αυτός είναι ο λόγος, για τον οποίο η πληροφόρηση του κοινού για τα επαγγέλματα, αλλά και για τις ευκαιρίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης είναι μια πολύ σημαντική δραστηριότητα του Ε.Π. Έτσι πολλοί νέοι, είτε μόνοι τους, είτε σε οργανωμένες ομάδες (όπως π.χ. τάξεις σχολείων), επισκέπτονται τις Υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Ο.Α.Ε.Δ., ειδικά γι' αυτό το σκοπό.

- Τον ενεργό Ε.Π., που είναι ένας ακόμα τρόπος, για να γνωρίσει ο Ο.Α.Ε.Δ. τον επαγγελματικό προσανατολισμό στους νέους και ιδιαίτερα σε κείνους, που αφήνουν το σχολείο μετά την 9ετή υποχρεωτική εκπαίδευση. Ο ενεργός Ε.Π. είναι ένα νέο πρωτοποριακό πρόγραμμα, που απευθύνεται μία φορά το χρόνο σε νέους 15-18 χρονών και έχει σκοπό να τους δώσει μια σύντομη πληροφόρηση πάνω σε ομάδες επαγγελμάτων και να διερευνήσουν τις δυνατότητές τους και να διαλέξουν το επάγγελμά τους, ξέροντας ποια είναι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της απόφασής τους.

2.7 Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ

Με βάση το Ν. 1268/82 κεφ. Η' φοιτητικά θέματα, άρθρο 29, «σε κάθε ΑΕΙ συγκροτείται με απόφαση του Πρύτανη υπηρεσία αρμόδια για την παροχή στους φοιτητές, πληροφοριών σχετικών με τις σπουδές, για τη διευκόλυνσή τους στην εξεύρεση εργασίας για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και την επαγγελματική αποκατάσταση και για την παροχή κοινωνικής μέριμνας σε όσους έχουν ανάγκη».

Ωστόσο, 12 χρόνια μετά, ξεκινά η λειτουργία των πρώτων Κέντρων Σταδιοδρομίας τα οποία δημιουργήθηκαν στα πλαίσια Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων με σκοπό τη σύνδεση των ΑΕΙ – ΤΕΙ με την αγορά εργασίας. Σύμφωνα με τον Ο.Α.Ε.Δ. τα Κέντρα αυτά μετονομάστηκαν σε Γραφεία Διασύνδεσης και Σταδιοδρομίας, λειτουργούν εντός των Πανεπιστημίων και απευθύνονται στους φοιτητές και αποφοίτων των σχολών. Το συντονισμό των Γραφείων Διασύνδεσης έχει αναλάβει το Πάντειο Πανεπιστήμιο (στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ⁵, οριζόντια δράση των ΑΕΙ – Γραφείων Διασύνδεσης και Σταδιοδρομίας).

Ο σκοπός των γραφείων είναι η σύνδεση των πτυχιούχων με την Αγορά Εργασίας. Τα Γραφεία παρέχουν ενημέρωση, πληροφόρηση για μεταπτυχιακές σπουδές, υποτροφίες, σεμινάρια και συμβουλευτική υποστήριξη. Η στελέχωση των Γραφείων ποικίλει από Πανεπιστήμιο σε Πανεπιστήμιο. Ενώ δεν μπορούμε να πούμε ότι τα Γραφεία αυτά έχουν κάνει βήματα προόδου, με εξαίρεση ίσως τη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, το Πάντειο Πανεπιστήμιο και το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

⁵ Το ΕΠΕΑΕΚ είναι το επιχειρησιακό πρόγραμμα το οποίο σχεδιάστηκε για την εκπαίδευση και την αρχική επαγγελματική κατάρτιση με στόχο να ανταποκριθεί η Ελλάδα στις προκλήσεις που διαμορφώνονται διεθνώς με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, μετατρέποντάς τις σε ευκαιρίες ανάπτυξης και ποιότητας ζωής (Ιστοσελίδα ΕΠΕΑΕΚ).

Η 3^η Επιτροπή Παρακολούθησης του ΕΠΕΑΕΚ, ενέκρινε την ενέργεια «Επαγγελματικός Προσανατολισμός». Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός γίνεται μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος και παίρνει τη μορφή ενός σύγχρονου Συστηματικής Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και αποκτά παιδαγωγικό χαρακτήρα.

Οι στόχοι του συστήματος Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού είναι η παροχή βοήθειας προς τους μαθητές κατά τα στάδια ανάπτυξης τους ώστε να ανακαλύψουν και να αναπτύξουν τις ικανότητες, δεξιότητες και δυνατότητες τους. Επιπλέον να λάβουν πληροφορίες για εκπαιδευτικές και επαγγελματικές διεξόδους, για την αγορά εργασίας και τις ευκαιρίες απασχόλησης. Τέλος, να παίρνουν αποφάσεις για θέματα που τους αφορούν.

Τα χαρακτηριστικά αυτού του Συστήματος Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού είναι η ίδρυση Εθνικού Κέντρου Συμβουλευτικής και Ε.Π., η δημιουργία 70 Κέντρων Συμβουλευτικής και Ε.Π. (ένα Κέντρο σε κάθε νομό και σε πολυπληθείς νομούς περισσότερα). Επίσης, χαρακτηριστικά είναι η λειτουργία 200 γραφείων σε σχολεία νομών όλης της χώρας, η κατάρτιση 1500 Καθηγητών – Συμβούλων στο αντικείμενο του Ε.Π., η δημιουργία δικτύου μεταξύ του Εθνικού Κέντρου και των Κέντρων των νομών και των γραφείων των σχολικών μονάδων. Τέλος, η παροχή βοήθειας σε μαθητές με ειδικές ανάγκες και σε κοινωνικά αποκλεισμένους και η εισαγωγή σύγχρονου εκπαιδευτικού υλικού και των νέων τεχνολογιών στον τομέα της πληροφόρησης.

2.8 ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΛΛΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Αξίζει ακόμη να μνημονευθεί ότι, εκτός από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τον Ο.Α.Ε.Δ., «προσπάθειες δημιουργίας υπηρεσιών Επαγγελματικού Προσανατολισμού αναπτύχθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα και σε άλλους χώρους, όπως είναι διάφορα Ιδρύματα που ανήκουν στον τομέα ευθύνης του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών, Υγείας και Πρόνοιας και του Υπουργείου Γεωργίας, καθώς και στη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, με τη στήριξη της οποίας πραγματοποιήθηκαν αρκετά προγράμματα ανταλλαγής νέων εργαζομένων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδρύθηκαν Κέντρα Πληροφόρησης των νέων για θέματα απασχόλησης και προωθήθηκαν άλλες πρωτοβουλίες που, άμεσα ή έμμεσα, σχετίζονται με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Ποικίλες μεμονωμένες πρωτοβουλίες εμφανίστηκαν επίσης, τόσο στον τομέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,

όσο και στον ιδιωτικό χώρο. Ιδιαίτερα πρέπει να αναφερθεί η προσπάθεια ανάπτυξης του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα πλαίσια των Σχολών Γονέων, η οποία ξεκίνησε από τις αρχές της δεκαετίας του '60» (Κασσωτάκης & Φωτιάδου – Ζαχαρίου 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εκπαίδευση θεωρείται σημαντικό στάδιο στην εξέλιξη του ανθρώπου. Όσο πιο αποτελεσματικό και οργανωμένο είναι το εκπαιδευτικό σύστημα τόσο πιο αποδοτική είναι η γνώση που λαμβάνει το άτομο. Στην Ελλάδα το εκπαιδευτικό σύστημα έχει την τάση να διαφοροποιείται όταν αλλάζουν οι ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας. Απαραίτητη λοιπόν είναι η αποσαφήνιση της λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος για την παρούσα έρευνα.

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στις βαθμίδες εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τα στάδια εκπαίδευσης και τέλος θα αναφερθούμε στην εισαγωγή στην Γ'θμια εκπαίδευση από Ενιαία Λύκεια και από Τεχνολογικά ιδρύματα από την περίοδο του 2008 έως την περίοδο του 2012. Εστιάζουμε σε αυτό το χρονικό διάστημα επειδή οι ερωτώμενοι που λαμβάνουν μέρος στην παρούσα έρευνα εισήχθησαν στο τμήμα Κοινωνικής εργασίας την παραπάνω χρονική περίοδο.

3.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στην Ελλάδα, η εκπαίδευση των παιδιών είναι υποχρεωτική για τις ηλικίες από έξι έως δώδεκα ετών, περιλαμβάνοντας την φοίτηση στην πρωτοβάθμια (Δημοτικό) και στην Β'θμια (Γυμνάσιο) εκπαίδευση.

Ο σκοπός της Α'θμιας και Β'θμιας εκπαίδευσης είναι η προσπάθεια δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης, αρμονικής και ισορροπημένης ανάπτυξης των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνατοτήτων των ατόμων, ώστε να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να έχουν την ικανότητα να ζήσουν αρμονικά και δημιουργικά, ανεξάρτητου φύλου ή καταγωγής (ΦΕΚ Α' 1566/30-09-1985 Τεύχος Α').

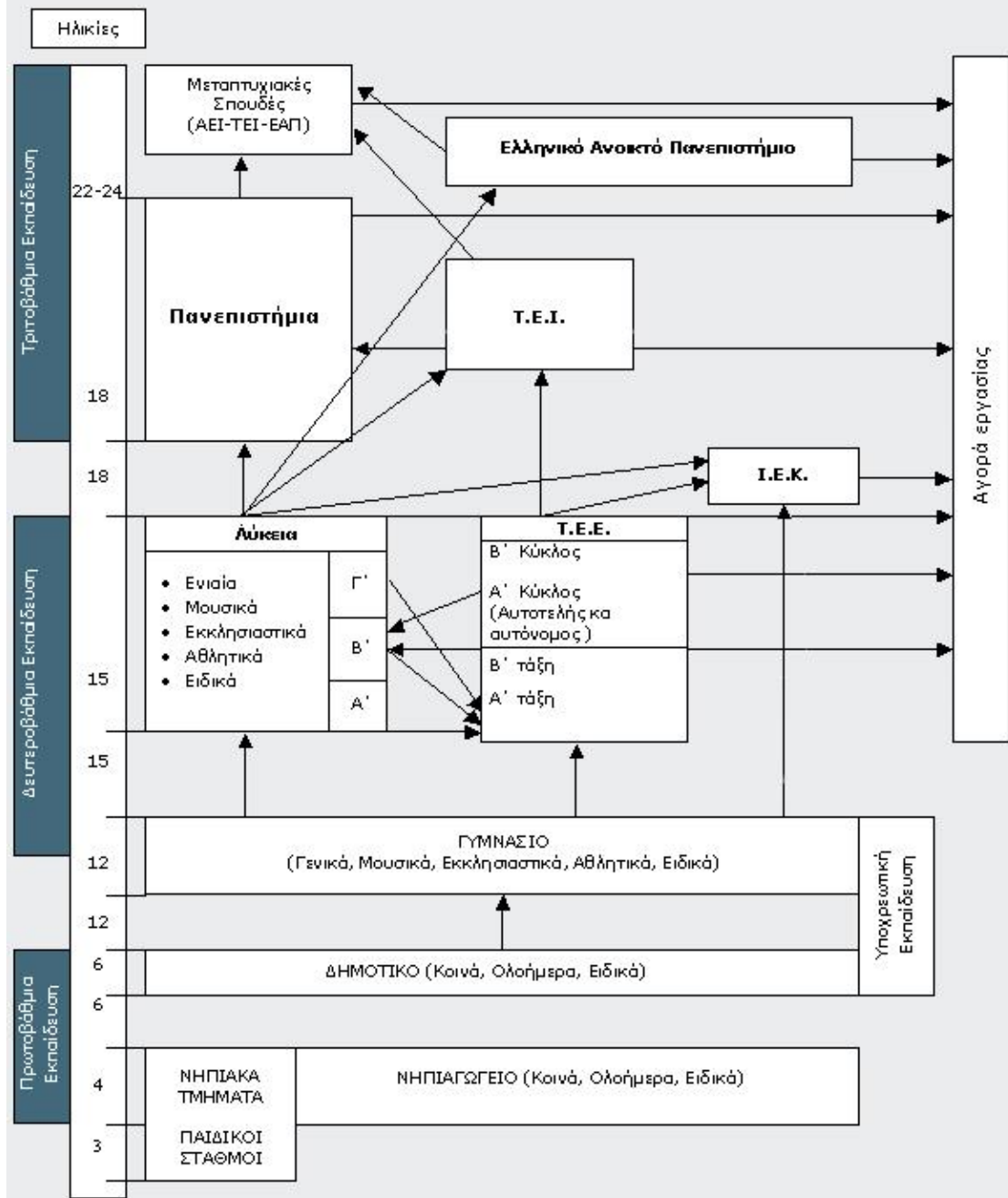
Σύμφωνα με την μεταρρύθμιση του 1997, στην μετά-Δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατατάσσονται τα Ενιαία Λύκεια και τα Τεχνικά Εκπαιδευτικά Εκπαιδευτήρια, όπου η φοίτηση είναι τριετής, επιτρέποντας την μετακίνηση από τον ένα στον άλλο τύπο σχολείου. Στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατατάσσονται και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) τα οποία προσφέρουν επίσημη αλλά αδιαβάθμητη εκπαίδευση. Τα Ιδρύματα αυτά θεωρούνται αδιαβάθμητα γιατί φοιτούν εκεί απόφοιτοι Γυμνασίου και Λυκείου ανάλογα με τις επιμέρους ειδικότητες που προσφέρονται.

Η Δημόσια Τριτοβάθμια Εκπαίδευση περιλαμβάνει τα πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία (ΑΕΙ) και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ). Για την εισαγωγή τους σε αυτή την βαθμίδα εκπαίδευσης απαραίτητες είναι οι επιδόσεις στις εξετάσεις Εθνικού επιπέδου που λαμβάνουν χώρα με την ολοκλήρωση της φοίτησης της Γ' Λυκείου. Στο Ελεύθερο Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) η εισαγωγή των φοιτητών πραγματοποιείται με κλήρωση μετά το πέρας των 22 ετών.

Επιπλέον, η επίσημη τυπική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από καθορισμένη διάρκεια σπουδών, επαναληψιμότητα και απονομή επίσημου τίτλου σπουδών στο τέλος τους, ο οποίος αποτελεί και την κρατική νομιμοποίηση της. Για την συνέχιση στο επόμενο επίπεδο σπουδών απαραίτητη είναι η κατοχή του αποδεικτικού τίτλου-απολυτηρίου (Ιστοσελίδα Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων).

Το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα διαμορφώθηκε όπως επισημάνθηκε παραπάνω και λειτουργεί μέχρι σήμερα με τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης. Την Πρωτοβάθμια, την Δευτεροβάθμια και την Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η παρακολούθηση μαθημάτων σε κάθε στάδιο εκπαίδευσης είναι υποχρεωτική εκτός από την παρακολούθηση στους φορείς της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αναλυτική περιγραφή της Τριτοβάθμιας και Ανώτατης εκπαίδευσης και του τρόπου εισαγωγής στην Ανώτατη εκπαίδευση μας δίνει μια ολοκληρωμένη γνώση για τον τρόπο λειτουργίας της εκπαίδευσης στον Ελληνικό χώρο.

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το διάγραμμα που προηγείται παρουσιάζει την γραμμή και τη ροή του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως αυτό συγκροτείται από ιδρύματα της επίσημης τυπικής, διαβαθμισμένης ή αδιαβάθμητης εκπαίδευσης. Επισημαίνεται ότι το διάγραμμα δίνει την γενική εικόνα του εκπαιδευτικού συστήματος σε όσες εκφάνσεις του εποπτεύονται από τον ΥΠΕΠΘ, που είναι και οι μεγαλύτερες σε έκταση. Όμως, μια ευρύτερη ανάλυση δείχνει ότι το σύνολο των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που

προσφέρονται στην Ελλάδα αποτελεί ένα πλέγμα πιο περίπλοκο και διαφοροποιημένο. Πολλές άλλες εκπαιδευτικές υπηρεσίες, διαβαθμισμένες η αδιαβάθμητες, προσφέρονται μέσα στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα και σε συνεργασία με αυτό ή εντελώς ανεξάρτητες από όσες εντάσσονται στον βασικό πυρήνα του (Ιστοσελίδα Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων).

3.2 Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Η Τριτοβάθμια ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί ως επί το πλείστον το κυριότερο στάδιο της εκπαίδευσης των μαθητών. Είναι το τελικό στάδιο για την εκπαίδευση στην μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση.

Στην Ελλάδα, με βάση τον Νόμο 2916/2001, η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση χωρίζεται σε Ανώτατη Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Πανεπιστήμια) και στην Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Με το Νόμο του 1992, ιδρύθηκε το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.), το οποίο παρέχει εξ αποστάσεως προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές. Στην Ανώτατη Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση ανήκουν τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΦΕΚ 114/11-06-2001 Τεύχος Α').

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα προγράμματα σπουδών προσφέρονται, κατά βάση, στην Ελληνική γλώσσα, ενώ προσφέρονται και μερικά εξειδικευμένα προγράμματα σπουδών προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού επιπέδου σε ξένη γλώσσα. Επιπλέον, η φοίτηση στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και η διανομή συγγραμμάτων είναι, ως επί το πλείστον, δωρεάν με κάποιες εξαιρέσεις που αφορούν κυρίως ορισμένα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών.

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), σύμφωνα το άρθρο 16 του Συντάγματος είναι ιδρύματα της ανώτατης εκπαίδευσης, η οποία αποτελείται από δύο τομείς. Στον πρώτο περιλαμβάνονται τα πανεπιστήμια, τα πολυτεχνεία και η Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ- Πανεπιστημιακός τομέας). Στον δεύτερο τομέα περιλαμβάνονται τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και η ανώτατη σχολή παιδαγωγικής και τεχνολογικής εκπαίδευσης.

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) είναι η ανώτατη βαθμίδα της εκπαίδευσης και έχουν ως στόχους την προαγωγή και την μετάδοση γνώσεων σχετικά με την έρευνα, την διδασκαλία και την καλλιέργεια των τεχνών. Προσπαθούν να

συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων και στην διαμόρφωση υπεύθυνων ανθρώπων με επιστημονική, πολιτική και πολιτισμική συνείδηση. Σύμφωνα με την Εφημερίδα της Ελληνικής Κυβερνήσεως (Τεύχος 87 Α'), οι σκοποί της λειτουργίας των ιδρυμάτων είναι η διαμόρφωση απαραίτητων συνθηκών για την αναζήτηση και μετάδοση νέας γνώσης, η ανάδειξη νέων ερευνητών και η δυνατότητα ανταπόκρισης στην αντιμετώπιση κοινωνικών, πολιτικών, πολιτιστικών, αναπτυξιακών αναγκών της κοινωνίας. Επίσης, τα Πανεπιστήμια είναι νομικά πλαίσια δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Ελέγχονται και χρηματοδοτούνται από το κράτος. Η φοίτηση στα Πανεπιστήμια διαρκεί τέσσερα (4) έτη ή περισσότερα, ανάλογα με την ειδικότητα (Τζέπογλου, 2001)

Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) ανήκουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με στόχο την παροχή υψηλών θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων για ένταξη των αποφοίτων στην παραγωγική διαδικασία. Ελέγχονται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι σπουδές στα ΤΕΙ, σε σύγκριση με αυτές στα Πανεπιστήμια, έχουν περισσότερο εφαρμοσμένο χαρακτήρα. Η φοίτηση διαρκεί τέσσερα (4) έτη.

Σύμφωνα με τον Ν. 4009/2011 τα δύο ιδρύματα της ανώτατης εκπαίδευσης λειτουργούν παράλληλα, με διακριτή φυσιογνωμία, σκοπό και αποστολή. Οι διαφορές των οποίων κατοχυρώνονται από αντίστοιχες διατάξεις. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι τα Πανεπιστήμια στοχεύουν στην ολοκληρωμένη εκπαίδευση, στηριζόμενη στην επιστήμη, στην τεχνολογία, στις τέχνες και στην διεθνή επιστημονική πρακτική ενώ τα πεδία απασχόλησης των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων δίνουν έμφαση στις επιστήμες, στις τέχνες και στην τεχνολογία συνδυάζοντας την πρακτική άσκηση με την ανάπτυξη του θεωρητικού υποβάθρου (ΦΕΚ 195/06-09-2011 Τεύχος Α').

3.3 ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η αξιολόγηση των μαθητών έχει ως στόχο την διεύρυνση της πραγματοποίησης των διδακτικών στόχων, οι οποίοι στόχοι καθορίζονται από τα ισχύοντα αναλυτικά προγράμματα των αντίστοιχων μαθημάτων. Ο συνδυασμός ποικίλων μορφών και τεχνικών οδηγεί στην έγκυρη και αξιόπιστη αποτίμηση των γνώσεων, της κριτικής ικανότητας και των δεξιοτήτων των μαθητών και συμβάλλει

στην αυτογνωσία των μαθητών και στην αντικειμενική πληροφόρηση τους για το επίπεδο της μάθησης και τις ικανότητες τους.

Επίσης, βοηθάει τον εκπαιδευτικό στην ανίχνευση της αποτελεσματικότητας του έργου του και ενημερώνει τους γονείς για την διδακτική πρόοδο των μαθητών (ΦΕΚ 65/30-05-2006 Τεύχος Α'). Παράλληλα, σε αξιολόγηση υπόκεινται και οι ακαδημαϊκές μονάδες (Σχολές ή Τμήματα), από τις οποίες αποτελούνται τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και διαμέσου αυτών κάθε ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης συνολικά. Η αξιολόγηση είναι δυνατόν επίσης να έχει ως αυτοτελές αντικείμενο τα προγράμματα προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών ή και τις λοιπές υπηρεσίες που παρέχονται από τις επί μέρους ακαδημαϊκές μονάδες ή τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης συνολικά στο πλαίσιο της αποστολής τους. Η αξιολόγηση κάθε ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης γίνεται με βάση την αξιολόγηση των επί μέρους ακαδημαϊκών μονάδων, από τις οποίες αποτελείται, και την αξιολόγηση της λειτουργίας του ιδρύματος συνολικά (ΦΕΚ Α' 65/30-05-2006 Τεύχος Α').

Οι διατάξεις του Νόμου του 1997 σχετικά με την εισαγωγή στην Γ'θμια Εκπαίδευση και αξιολόγηση των μαθητών, αποτελεί τον αρχικό κανόνα σχετικά με την εκπαίδευση των μαθητών που ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε εποχής τροποποιείται.

3.3.1 Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΤΟ 1997 ΕΩΣ ΤΟ 2004 ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το 1997 η τότε κυβέρνηση αποφάσισε να προβεί σε αλλαγές όσον αφορά το σύστημα εισαγωγής στην Γ'θμια Εκπαίδευση. Το καινούριο σύστημα δίνει βαρύτητα στους προφορικούς βαθμούς των μαθητών σε συνδυασμό με τις γραπτές τους εξετάσεις, γεγονός που το καθιστά πιο δίκαιο από το σύστημα των δεσμών που ίσχυε μέχρι τότε.

Σύμφωνα με το Νόμο 2525/1997, στην Α' τάξη του Ενιαίου Λυκείου εφαρμόζονταν πρόγραμμα μαθημάτων γενικής παιδείας, κοινών για όλους τους μαθητές. Η Β' τάξη περιλάμβανε τρεις κατευθύνσεις: θεωρητική, θετική και τεχνολογική. Στην τάξη αυτή διδάσκονταν μαθήματα γενικής παιδείας, κοινά για όλους τους μαθητές και μαθήματα κατεύθυνσης. Στη Γ' τάξη, κάθε μια από τις τρεις κατευθύνσεις μπορούσε να περιλαμβάνει κύκλους σπουδών για τη διδασκαλία μαθημάτων επιλογής. Στην τάξη αυτή διδάσκονταν μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα επιλογής ανά κύκλο σπουδών.

Τα μαθήματα γενικής παιδείας ήταν η έκθεση, η ιστορία, τα αρχαία, τα μαθηματικά, η φυσική, η χημεία, η βιολογία και εξετάζονταν όλα πανελλαδικώς. Τα μαθήματα της θεωρητικής κατεύθυνσης ήταν τα αρχαία, η ιστορία, τα κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας και τα λατινικά. Η θετική κατεύθυνση περιλάμβανε μαθηματικά, φυσική, χημεία και βιολογία. Η τεχνολογική περιλάμβανε μαθηματικά, φυσική, αρχές οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων και τεχνολογία επικοινωνιών. Τα μαθήματα των κατευθύνσεων εξετάζονταν σε εθνικό επίπεδο.

Ωστόσο, το 2002 σημειώθηκαν και πάλι αλλαγές που αφορούσαν στα εξεταζόμενα μαθήματα. Τα μαθήματα που εξετάζονται σε εθνικό επίπεδο μειώθηκαν σε εννιά και ήταν τέσσερα για κάθε κατεύθυνση και πέντε γενικής παιδείας (έκθεση, φυσική, μαθηματικά, βιολογία και ιστορία) (Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων Δ/ση Οργάνωσης & Διεξαγωγής Εξετάσεων 2001).

3.3.2 Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑ ΤΟ 2004 ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τον Ιούλιο του 2004 έχουμε και πάλι κάποιες αλλαγές στο σύστημα εισαγωγής στην Γ'θμια Εκπαίδευση, καθώς ψηφίστηκε και πάλι νέος νόμος (Νόμος 3255/2004) σύμφωνα με τον οποίο καταργούνται οι πανελλαδικές εξετάσεις σε ενιαία θέματα για την τάξη της Β' Λυκείου και οι υποψήφιοι για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση θα εξετάζονται πανελλαδικά μόνο στην Γ' Λυκείου και μόνο η βαθμολογία των εξετάσεων αυτών θα λαμβάνεται υπόψη για την πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση.

Οι μαθητές θα εξετάζονται πανελλαδικά σε έξι μαθήματα, τέσσερα από την κατεύθυνση που έχουν ακολουθήσει και δύο γενικής παιδείας ανάλογα με το επιστημονικό πεδίο στο οποίο θέλουν να συμμετάσχουν (π.χ. αν κάποιος μαθητής έχει επιλέξει τη θεωρητική κατεύθυνση έχει δικαίωμα να συμμετέχει στο 1ο επιστημονικό πεδίο και αν δηλώσει συμμετοχή στις πανελλήνιες εξετάσεις για τα μαθήματα των μαθηματικών και της φυσικής έχει δικαίωμα συμμετοχής και στο 2ο επιστημονικό πεδίο) (ΦΕΚ 138/22-07-2004 Τεύχος Α').

3.3.3 Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑ ΤΟ 2010 ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τον Μάρτιο του 2010 πραγματοποιήθηκαν αλλαγές στο σύστημα εισαγωγής στην Γ'θμια Εκπαίδευση, καθώς ψηφίστηκε νέος νόμος σύμφωνα με τον οποίο καταργείται η βάση εισαγωγής για τους υποψήφιους που συμμετέχουν στη διαδικασία επιλογής για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση για την εισαγωγή τους με το ποσοστό είτε

του 90% είτε του 10% των θέσεων εισακτέων. Επιπλέον, παραμένει η βάση στο ειδικό μάθημα, κατά συνέπεια ο υποψήφιος που μεταξύ των Τμημάτων που επέλεξε Τμήμα για το οποίο απαιτείται εξέταση σε ένα ή περισσότερα ειδικά μαθήματα (ξένες γλώσσες, μουσικά μαθήματα, Ελεύθερο Σχέδιο και Γραμμικό Σχέδιο), πρέπει να έχει εξεταστεί το ίδιο έτος στα απαιτούμενα ειδικά μαθήματα και να έχει επιτύχει βαθμολογία στο καθένα από αυτά τουλάχιστον ίση με το μισό της προβλεπόμενης μέγιστης δυνατής, δηλαδή ο βαθμός επιτυχίας πρέπει να είναι πάνω από δέκα (10) (ΦΕΚ 71/15-05-2010 Τεύχος Α').

3.3.4 Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Γ'ΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΗΜΕΡΙΣΙΟ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

Με βάση το Νόμο 3748/2009, οι υποψήφιοι εξετάζονται σε συνολικά έξι μαθήματα εκ των οποίων τα δύο είναι ειδικότητας και τα υπόλοιπα τέσσερα είναι γενικής παιδείας. Οι υποψήφιοι έχουν την δυνατότητα να εισαχθούν στο επόμενο ακαδημαϊκό επίπεδο σε Πανεπιστήμιο, Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα, Ανώτατη Παιδαγωγική σχολή και Τεχνολογική Εκπαίδευση. Με την συμμετοχή στις πανελλαδικές, εξετάσεις οι υποψήφιοι διεκδικούν τις ίδιες θέσεις με όσους εξετάζονται πανελλαδικά το ίδιο έτος σε μαθήματα τις τελευταίας τάξης του ημερήσιου Γενικού Λυκείου (ΦΕΚ 29/19-02-2009 Τεύχος Α').

Συνοψίζοντας, οι μαθητές που εισήχθησαν στην Ανώτατη Εκπαίδευση την περίοδο 2008 έως 2010 έπρεπε να λάβουν μέρος στις πανελλαδικές εξετάσεις, να κατέχουν το απολυτήριο που θα τους επιτρέψει την εισαγωγή στο τμήμα που επιθυμούν. Οι εισαχθέντες μέχρι το 2010 έπρεπε να έχουν συνολικό βαθμό επιτυχίας πάνω από δέκα (10) ενώ μετά το 2010 οι εισαχθέντες έπρεπε στα ειδικά μαθήματα που επέλεξαν να γράψουν πάνω από δέκα (10). Στο επόμενο κεφάλαιο μεταξύ άλλων θα αναφερθούμε αναλυτικά στην εκπαίδευση στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας. (ΦΕΚ 71/15-05-2010 Τεύχος Α')

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κοινωνική Εργασία στην πορεία των χρόνων εξελίχθηκε τόσο ως προς τη φύση της, όσο και ως προς την εκπαιδευτική και επαγγελματική της υπόσταση. Σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται αναλυτικά οι μεταβολές που την διαμόρφωσαν και την οδήγησαν στο τωρινό της επίπεδο.

4.1 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κοινωνική Εργασία ανήκει στις κοινωνικές επιστήμες και έχει επηρεαστεί από αυτές. Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998) από την Κοινωνιολογία έχει πάρει γνώσεις που αφορούν τις ομάδες, τις ομαδοποιήσεις, τις κοινωνίες, τις οργανώσεις και τις κοινωνικές αξίες. Από την Κοινωνική Ανθρωπολογία έχει αντλήσει γνώσεις σχετικά με τις πολιτισμικές διαφορές στην ανθρώπινη συμπεριφορά καθώς και τις εντάσεις που μπορεί να συμβαίνουν σε κλειστά συστήματα. Από την εξελικτική ψυχολογία μελέτησε τα στάδια εξέλιξης, ψυχοκινητικής ανάπτυξης και ψυχοσυναισθηματικής ωρίμανσης ενός ατόμου. Τα εν λόγω στοιχεία αφορούν την προσδοκώμενη λειτουργικότητα του ατόμου, αναλογικά με την ηλικία και την εκπαίδευσή του, στοιχεία για τις άμυνες που χρησιμοποιεί το άτομο σε απειλητικές καταστάσεις της ζωής του. Από το πεδίο της ψυχανάλυσης έχει δανειστεί γνώσεις στο κομμάτι του ψυχισμού καθώς και την ασυνείδητης πλευράς της προσωπικότητας, η οποία αναπτύσσεται στις ανθρώπινες σχέσεις. Ακόμη, σημαντική συμβολή στις γνώσεις της Κοινωνικής Εργασίας έχουν οι θεωρητικές και θεραπευτικές προσεγγίσεις της ψυχολογίας, η συμπεριφοριστική θεωρία για την κατανόηση της συμπεριφοράς στα εξωτερικά ερεθίσματα αλλά και τη δημιουργικότητα του ατόμου.

Επιπρόσθετα, η Καλλινικάκη (1998:17-18) αναφέρει: «η Κοινωνική Εργασία ξεπήδησε από την ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων επιβίωσης που αντιμετώπιζαν άτομα και ομάδες εξαιτίας περιστασιακών ή μόνιμων γεγονότων στις συνθήκες της ζωής τους (πόλεμοι, οικολογικές καταστροφές, αστικοποίηση, εκβιομηχάνιση)».

Η Meyer C. (1981) επισημαίνει σε ομιλία της ότι η άσκηση του αντικειμένου της Κοινωνικής Εργασίας χρονολογείται από τον 19^ο αιώνα αλλάζοντας το ενδιαφέρον του ανάλογα με τις συνθήκες και το κοινό συμφέρον. Την ίδια άποψη ασπάζεται κι η Καλλινικάκη (1998:95) συμπληρώνοντας ότι «οι ρόλοι και οι εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας καθορίστηκαν αλλά και καθόρισαν ταυτόχρονα

τους τρεις ρόλους τους οποίους διαδραμάτισε η κρατική πολιτική». Οι ρόλοι αυτοί είναι: του παρατηρητή στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, του διαιτητή στις δυνάμεις ανάπτυξης ανάμεσα στους δύο παγκόσμιους πολέμους και του ρυθμιστή κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σταδιακά, σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998) η Κοινωνική Εργασία έστρεψε το ενδιαφέρον της σε άτομα τα οποία στερούνταν τα απαραίτητα υλικά αγαθά και δεν ήταν σε θέση να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες. Την ίδια άποψη υιοθετεί και η Healy (2008 στο Murdach, 2011), η οποία συμπληρώνει ότι η έμφαση αυτή δίνει το δικαίωμα στους Κοινωνικούς Λειτουργούς να καθορίζουν τις ανάγκες των πελατών τους σε συνεργασία με τους ίδιους και να προσπαθούν να δράσουν για την κάλυψή τους. Η Κοινωνική Εργασία ακολούθησε τρεις φάσεις κατά τη διάρκεια της εξέλιξής της. Αρχικά, απομακρύνθηκε από την φιλανθρωπία και την παροχή ελεημοσύνης. Έπειτα αναπτύχθηκε το κράτος πρόνοιας για άπορα άτομα, αναξιοπαθούντες και ευάλωτους ανθρώπους ενώ παράλληλα καθιερώθηκε η κοινωνική ασφάλιση και τέλος, αναπτύχθηκαν κοινωνικές υπηρεσίες για όλους τους πολίτες (Καλλινικάκη 1998).

Στη συνέχεια, γίνεται μία περιγραφή σχετικά με τους τομείς και τις αντιλήψεις οι οποίες βοήθησαν στην ανάπτυξη της Κοινωνικής Εργασίας ως επιστήμη. Η ανάπτυξη των κοινωνικών επιστημών συνέβαλλε αρκετά στην παραδοχή κάποιων αντιλήψεων όπως η αναγνώριση ότι η δυσκολία, η δυσαρμονία και η ασθένεια αποτελούν συνδυασμό από ατομικούς, ψυχολογικούς, οικογενειακούς και κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Μετά από μελέτες και έρευνες, οι ειδικοί κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η ασθένεια και η μειονεξία δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν εξίσου καλά αν δεν συνεκτιμηθούν οι ψυχοκοινωνικές συνθήκες της οικογένειας, της εργασίας ή του ευρύτερου περιβάλλοντος, όπου εκδηλώνεται η συγκεκριμένη ασθένεια. Απαραίτητη θεωρείται η ύπαρξη διεπιστημονικής ομάδας η οποία βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση του προβλήματος. Αυτό οφείλεται στην απόδειξη ότι τα προβλήματα μπορεί να έχουν πολυπαραγοντική αιτιολογία, επομένως χρειάζονται πολυδιάστατη και διεπιστημονική αντιμετώπιση. Σημαντικό είναι επίσης ότι έγινε κατανοητό πως οι άνθρωποι εκφράζουν ανάγκες κυρίως υλικές όμως έχουν άλλες βαθύτερες δυσκολίες, οι οποίες πρέπει να εκφραστούν ώστε να τους παρέχεται ολοκληρωμένη βοήθεια.

Επιπλέον, η συμβολή της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας ήταν καθοριστική στην ανάπτυξη της Κοινωνικής Εργασίας όπως είναι σήμερα. Πιο

αναλυτικά, οι δημογραφικές αλλαγές που σημειώθηκαν στην δομή της οικογένειας, η αύξηση της κοινωνικής βίας και η κοινωνική αστάθεια οδήγησαν στην αναζήτηση νέας μορφής προσέγγισής τους. Επιπλέον, νέα μορφή προσέγγισης απαιτούν τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα τα οποία χαρακτηρίζονται ποικίλα και πολύπλοκα, οι τρόποι όπου μετριέται η φτώχεια αλλά και οι πολιτικές τις οποίες υιοθετεί το κράτος για την εξάλειψη και αντιμετώπισή της, καθώς και ο σύγχρονος προσανατολισμός που υιοθετεί η προνοιακή κοινωνική πολιτική. Σε αυτήν παρατηρείται η μη ικανοποιητική βοήθεια σε άτομα που τη χρειάζονται, η διακοπή προγραμμάτων σε άτομα που είχαν περισσότερες ανάγκες σε σχέση με το κοινωνικό σύνολο. Επομένως, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί εστιάζουν πλέον όχι μόνο στην παροχή υλικής βοήθειας των εξυπηρετούμενων αλλά ενδιαφέρονται να βρουν την αιτία ανάκυψης του προβλήματος και παρεμβαίνουν για την πρόληψη της εμφάνισής ή επανεμφάνισης του και για την αντιμετώπιση των επιπτώσεών του.

Ο Kadushin (1971) αναφέρει ότι οι γνώσεις της Κοινωνικής Εργασίας περιλαμβάνουν δεδομένα, θεωρίες, επιδεξιότητες και την επαγγελματική στάση, τα οποία κρίνει απαραίτητα για την αποδοτική άσκηση του επαγγέλματος. Ακόμη, βοηθάει το άτομο να κατανοήσει τη συμπεριφορά του κοινωνικού συστήματος, των διοικητικών δομών και του προνοιακού συστήματος. Μέλημά της είναι ακόμα η γνώση και κατανόηση από τα άτομα της δυναμικής που αναπτύσσεται στις ανθρώπινες καταστάσεις και των αλληλεπιδράσεων οι οποίες είναι αμοιβαίες ανάμεσα στα μέλη των ομάδων, η μάθηση της μεθοδολογίας, μέσων και διαδικασιών που επιφέρουν κοινοτική ανάπτυξη αλλά και κοινωνική αλλαγή. Τέλος, προσφέρει γνώσεις ούτως ώστε να πραγματοποιηθούν διεργασίες για την κατάκτηση δεξιοτήτων σε τυχόν προβλήματα ή καταστάσεις που μπορεί να αντιμετωπίσει το άτομο ή ομάδα τα οποία παρουσιάζονται απρόβλεπτα ή αναπάντεχα.

Συμπερασματικά, οι σύγχρονες παρεμβάσεις της Κοινωνικής Εργασίας έχουν ως στόχο: 1) την πρόληψη, 2) την πρόωπη παρέμβαση, 3) την υποστήριξη που δίνεται για την αυτάρκεια και τη μη εξάρτηση ευάλωτων ατόμων και ατόμων με ειδικές ανάγκες, 4) την αποκατάσταση ατόμων και ομάδων, 5) τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, 6) την προσπάθεια ενδυνάμωσης ατόμων μέσω της υποστήριξης για να μπορούν τα ίδια να έχουν τον έλεγχο της ζωής τους, 7) τη συμβουλευτική για την απόκτηση δεξιοτήτων, 8) την ανάπτυξη της αυτοβοήθειας των ατόμων μέσω της συμμετοχής τους σε δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης, 9) τον κοινωνικό σχεδιασμό για

μακροπρόθεσμη ανάπτυξη ευέλικτων και αποτελεσματικών υπηρεσιών και προγραμμάτων.

Η εξειδίκευση του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας αφορά: 1) την μεθοδολογική της δράση (κλινική κοινωνική εργασία, κοινωνικός σχεδιασμός, έρευνα, διοίκηση φορέων της Κοινωνικής Εργασίας), 2) τους τομείς στους οποίους εφαρμόζεται (σχολική Κοινωνική Εργασία, Κοινωνική Εργασία στην υγεία κ.ά.), 3) το είδος του προβλήματος (ψυχική υγεία, χρήση ουσιών κ.λ.π.), 4) τις πληθυσμιακές ομάδες όπου ανήκουν οι εξυπηρετούμενοι (παιδιά, έφηβοι, ενήλικες κ.λ.π.), 5) το μέγεθος του στόχου (μικρο, μέσο, μακρο επίπεδο), 6) τη γεωγραφική περιοχή όπου υλοποιείται η παρέμβαση, 7) την ειδική θεραπευτική προσέγγιση που θα υιοθετηθεί και 8) την προαγωγή- ανάπτυξη της γενικής Κοινωνικής Εργασίας (Καλλινικάκη, 1998).

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΧΟΛΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Όσον αφορά την ιστορία των σχολών Κοινωνικής Εργασίας, είναι πολύ όψιμη και τοποθετείται γύρω στις τελευταίες δεκαετίες. Συνοπτικά, οι πρώτες σχολές δεν ήταν τριτοβάθμιες και ξεκινούν από την "Βασιλική Κοινωνική Εργασίαν" έως την Χ.Ε.Ν. (Χριστιανική Ένωση Νεανίδων). Στη συνέχεια ιδρύονται τα Κ.Α.Τ.Ε. (Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαιδύσεως) που αργότερα μετονομάστηκαν σε Κ.Α.Τ.Ε.Ε. (Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως) και στην πορεία τα Τ.Ε.Ι. που το 2001 μετονομάστηκαν σε Α.Τ.Ε.Ι. Επιπλέον, μαθήματα Κοινωνικής Εργασίας με επαγγελματικά δικαιώματα παρέχονται και στο τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, στο οποίο οι φοιτητές προς το τέλος των σπουδών τους μπορούν να επιλέξουν κατεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής ή Κοινωνικής Εργασίας (Βικιπαιδεία).

Αναλυτικότερα, η πρώτη εμφάνιση των σχολών Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα γίνεται με την πρωτοβουλία ατόμων και φορέων με κίνητρο την κοινωνική προσφορά και εντάσσονται στα παραϊατρικά επαγγέλματα. Έτσι, η πρώτη σχολή Κοινωνικής Εργασίας λειτουργεί στο Αμερικανικό Κολέγιο (Deree College) στην Αττική από το 1946 μέχρι το 1967. Το 1948 ιδρύεται και λειτουργεί στη Χ.Ε.Ν. η δεύτερη σχολή Κοινωνικής Εργασίας, για να ακολουθήσει η εμφάνιση της Σχολής Κοινωνικής Εργασίας της Ε.Π.Α. (Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων) του Υπουργείου Δικαιοσύνης, που ήταν και η μόνη δημόσια σχολή Κοινωνικής Εργασίας, αλλά και

εκείνη που πρωτοδέχθηκε και άντρες σπουδαστές. Στη συνέχεια διακρίνουμε ουσιαστικά δύο περιόδους: Μια που ανοίγει με την πρώτη λειτουργία των Κ.Α.Τ.Ε.Ε., και μια που ακολουθεί με την ίδρυση των Τ.Ε.Ι., μεταφέροντάς τα απ' την ανώτερη εκπαίδευση των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. στην ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση των Τ.Ε.Ι. – Α.Ε.Ι. (Τσόχας, χ.χ.).

Σύμφωνα με τις Καλούτση και Παπαφλέσσα (1977), στην Ελλάδα το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού είχε παραμείνει εκπαιδευτικά στο επίπεδο της «ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης» και επαγγελματικά στο επίπεδο του «στελέχους βάσεως», που δεν αναλαμβάνει πρωτοβουλίες αλλά μόνο εκτελεί. Για τον λόγο αυτό το επάγγελμα θεωρείται γυναικοκρατούμενο, αφού δεν παρέχει δυνατότητες επιστημονικής προόδου και επαγγελματικής ανόδου, ώστε να προσελκύσει και τον ανδρικό πληθυσμό. Επιπλέον, σύμφωνα με τον Τσόχα(χ.χ.), η ανώτερη στάθμη των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. δεν κάλυψε τις φιλοδοξίες γονιών και υποψηφίων, που συνήθισαν να βλέπουν μια κοινωνική ένταξη να επιτυγχάνεται μόνο μέσα από τα Α.Ε.Ι., ακόμα και αν έπειτα δεν ήταν εύκολη η εύρεση εργασίας. Επίσης, οι σπουδάστριες των Κ.Α.Τ.Ε.Ε. παραγκωνίζονταν στην αγορά εργασίας από τις σχολές του Υπουργείου Υγείας και υπήρχε μια διαμάχη μεταξύ αυτών.

Το 1978 από την μια πλευρά παρατηρούνται έντονες ελλείψεις κοινωνικών επιστημόνων, ενώ από την άλλη υποστηρίζεται η άποψη ότι η νομική υποκαθιστά, ως επιστήμη που έχει γνώσεις κοινωνιολογίας, την Κοινωνική Εργασία. Αυτό όμως, δεν μπορεί να ισχύει, αφού ο νομικός μπορεί να κατέχει γνώσεις για την κοινωνία αλλά δεν ειδικεύεται σε εκείνες (Ζάρναρη, 1978). Επομένως, με βάση τους παραπάνω προβληματισμούς κρίνεται αναγκαία η δημιουργία μιας ανώτατης βαθμίδας εκπαίδευσης στην Κοινωνική Εργασία.

Έτσι, μετά από πολύχρονους αγώνες, το 1983 με το νόμο Ν. 1404/83 έχουμε την ίδρυση των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.), τα οποία ανήκουν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Τα Τ.Ε.Ι. είναι Ν.Π.Δ.Δ. και αυτοδιοικούνται στα πλαίσια του ιδρυτικού τους νόμου (Κολιόπουλος, χ.χ.) Μια από τις βασικές επιδιώξεις του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας για τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα είναι ένα υψηλό ποιοτικό επίπεδο σπουδών δίνοντας βάση στο περιεχόμενό τους αλλά και στο κομμάτι της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών (Παπαδόπουλος, 1987).

Προκειμένου, όμως, να προοδεύσει το επάγγελμα και οι απόφοιτοι να έχουν την ικανότητα να ανταπεξέρχονται στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας γίνεται

φανερή η ανάγκη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την παροχή μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών. Μετά από προσπάθειες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας ανακοινώνεται Κυβερνητική απόφαση να ιδρυθεί τμήμα εκπαίδευσης Κοινωνικών Λειτουργών σε Πανεπιστημιακή μονάδα. Επομένως, οι ενέργειες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας στράφηκαν στη διασφάλιση της ικανότητας διεπιστημονικής συνεργασίας μεταξύ και των δύο βαθμίδων εκπαίδευσης αλλά και διασφάλιση των δικαιωμάτων τους (Σοϊμοίρη, 1987).

4.3 Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Αναφορικά με την Κοινωνική Εργασία ως επάγγελμα, το 1959 με την έκδοση του Ν.Δ. 4018 «Περί του θεσμού των Κοινωνικών Λειτουργών» (ΦΕΚ 247/12-11-1959), αναγνωρίστηκε ο θεσμός του Κοινωνικού Λειτουργού στην Ελλάδα. Με τον συγκεκριμένο θεσμό κατοχυρώθηκε το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού στην χώρα μας. Η εξέλιξη του επαγγέλματος συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη των προνοιακών υπηρεσιών. Πέντε χρόνια πριν την κατοχύρωση του επαγγέλματος, είχε ιδρυθεί ο ΣΚΛΕ (Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας) (Καλλινικάκη, 1998).

Η ίδρυση των υπηρεσιών αυτών συνέβαλλε στην επέκταση του θεσμού του Κοινωνικού Λειτουργού και στην ανάπτυξη της διεπιστημονικής συνεργασίας μεταξύ των επαγγελματιών ψυχικής υγείας. Το 1961 εκδόθηκε το δεύτερο διάταγμα, το οποίο μιλούσε «Περί ασκήσεως του επαγγέλματος των Κοινωνικών Λειτουργών» (Β.Δ. 690/ 1961, ΦΕΚ 163/1961). Με το συγκεκριμένο διάταγμα καθοριζόταν η διαδικασία χορήγησης άδειας ασκήσεως επαγγέλματος, οριζόταν οι προϋποθέσεις για την χορήγηση αυτή, παρουσιάζονταν τα καθήκοντα των επαγγελματιών προς τους εξυπηρετούμενους αλλά και προς τους συναδέλφους, τα ασυμβίβαστα προς το επάγγελμα και τα θέματα που αφορούν την οργάνωση των κοινωνικών υπηρεσιών.

Το 1965 το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού εντάχθηκε στην υπαλληλική ιεραρχία και οι επαγγελματίες εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία υπαλλήλων του δημοσίου και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου. Κλάδος και τακτικές θέσεις Κοινωνικών Λειτουργών συστάθηκαν το 1973 στα Υπουργεία Κοινωνικών Υπηρεσιών και Δικαιοσύνης, ενώ συστάθηκε ειδικό άρθρο με το οποίο καθορίζονται οι αρμοδιότητες των επαγγελματιών που απασχολούνται στο Υπουργείο. Με την δημιουργία Προεδρικού Διατάγματος το 1977, από το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών διοργανώθηκε μία διεύθυνση με την επωνυμία «Διεύθυνση

Κοινωνικής Εργασίας», η οποία δρούσε ξεχωριστά και είχε ως αρμοδιότητες τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των προνοιακών προγραμμάτων.

Ένα χρόνο αργότερα (1978), το Π.Δ. «Περί καθορισμού του αντικειμένου εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών», όρισε τους τομείς δράσης της κοινωνικής εργασίας, οι οποίοι αναφέρονται σε επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Είναι σημαντικό σε κάθε επάγγελμα να υπάρχει μία κατευθυντήρια γραμμή, η οποία αφορά στη δραστηριότητά του. Αυτή καθορίζεται από την υιοθέτηση ενός συστήματος αρχών και αξιών από τους εκάστοτε επαγγελματίες. Η Δημοπούλου - Λαγωνίκα (2009:69) τονίζει πως: «είναι φυσικό ότι στα επαγγέλματα που επικεντρώνονται στον άνθρωπο, στις υλικές, τις συναισθηματικές, τις κοινωνικές, τις ηθικές ανάγκες, στα ψυχοκοινωνικά προβλήματά του, έχει βασική σημασία το σύστημα αξιών που κατευθύνει τη δραστηριότητά τους, περισσότερη ίσως από όση στα τεχνικά επαγγέλματα». Έτσι «το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού έχει το δικό του σύστημα αξιών οι οποίες αντανακλούν τις επικρατούσες στην κοινωνία όπου δραστηριοποιείται». Σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρονται τόσο οι αρχές και οι αξίες, όσο και ο κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας και οι τομείς άσκησης του επαγγέλματος.

5.1 ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο όρος αξία «υποδηλώνει τη σαφή και υπονοούμενη αντίληψη που έχουμε για το επιθυμητό. Η αντίληψη αυτή μπορεί να είναι χαρακτηριστική για ένα άτομο ή μία ομάδα και επηρεάζει την επιλογή μεταξύ «προσφερόμενων προτύπων, μέσων, σκοπών και δράσης στην κοινωνία» (Kluckhohn, 1951 στο Καλλινικάκη, 1998: 43).

Ο Strean (1978 στο Δημοπούλου - Λαγωνίκα, 2009) παρουσιάζει κάποιες αξίες και αρχές οι οποίες σχετίζονται με την Κοινωνική Εργασία. Οι αξίες αυτές είναι: η πίστη στην αξιοπρέπεια αλλά και στην αξία του ανθρώπου ανεξάρτητα από τη φυλή, το φύλο, την ηλικία, την κοινωνική, την ψυχολογική και τη νοητική του κατάσταση, πίστη στην ικανότητα ανάπτυξης και αλλαγής κάθε ανθρώπου προς την κατεύθυνση των κοινωνικών και προσωπικών του ιδανικών, που έχει ως στόχο την βελτίωσή του, το δικαίωμα που έχει κάθε άτομο να ζει τη ζωή του με τον τρόπο που εκείνο επιθυμεί, χωρίς όμως να υπάρχει σύγκρουση με τα δικαιώματα των άλλων (αυτοδιάθεση ατόμου), αποδοχή της μοναδικότητας του κάθε ατόμου, η βοήθεια που παρέχεται στους εξυπηρετούμενους να έχει ως στόχο την ανάπτυξη της αυτοβοήθειας, ώστε τα άτομα να μπορούν να χειρίζονται καταστάσεις μόνα τους και βασική προϋπόθεση είναι η ενεργός συμμετοχή του εξυπηρετούμενου στη διαδικασία αλλαγής. Ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να βλέπει το άτομο σαν συμμετοχο στην

μεταξύ τους επαγγελματική σχέση προκειμένου να βελτιωθεί το άτομο ψυχοκοινωνικά.

Ο Thompson (2000 στο Δημοπούλου - Λαγωνίκα, 2009), παρουσιάζει τις παραδοσιακές αξίες που αποτελούν την βάση της άσκησης της κοινωνικής εργασίας. Οι αξίες αυτές είναι: η εξατομίκευση, η βοήθεια των εξυπηρετούμενων να εκφράζουν τόσο τα αρνητικά όσο και τα θετικά συναισθήματά τους, η ελεγχόμενη συναισθηματική εμπλοκή του Κοινωνικού Λειτουργού με την κατάσταση του εξυπηρετούμενου, η παραδοχή, η μη επικριτική στάση, η αυτοδιάθεση του εξυπηρετούμενου και η εχεμύθεια. Ακόμη, οι αξίες της κοινωνικής εργασίας επικεντρώνονται στην δημιουργία κοινωνικής ευημερίας, κοινωνικής δικαιοσύνης και προσωπικής αξιοπρέπειας (Καλλινικάκη, 1998).

«Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί υπογραμμίζουν, αναδεικνύουν και υπερασπίζονται τα δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες των ανθρώπων που αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα» (Καλλινικάκη, 1998: 44). Χρησιμοποιώντας τον όρο δικαιώματα εννοούμε όλες τις εξουσίες, αλλά και τα προνόμια τα οποία παρέχονται από το δίκαιο στα άτομα, τα οποία είναι σε θέση να τα διεκδικήσουν νόμιμα. Σημαντικό ρόλο για την αναγνώριση και άσκηση αυτών των δικαιωμάτων από το άτομο παίζει η μορφή διακυβέρνησης που υπάρχει στη χώρα, η πολιτική κατάσταση της χώρας όπου διαβιώνει το άτομο, το Νομικό του καθεστώς και την θέση την οποία κατέχει στην κοινότητα. Από την άλλη μεριά, με τον όρο ατομικές ελευθερίες νοείται η ευχέρεια που έχει το άτομο να δρα, η οποία προκύπτει από τις σχέσεις του ατόμου ως πολίτη. Ο Farrelly (1972 στο Καλλινικάκη, 1998), υποστηρίζει ότι οι ατομικές ελευθερίες μπορούν να διασφαλιστούν από νόμους οι οποίοι προστατεύουν τα άτομα από τον καταναγκασμό, αλλά με εξαίρεση περιπτώσεις κατά τις οποίες θίγεται το κοινωνικό αγαθό ή το δημόσιο συμφέρον.

Σύμφωνα με την Δημοπούλου - Λαγωνίκα (2006) για την άσκηση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού υπάρχουν αρχές τις οποίες οι επαγγελματίες οφείλουν να ασπάζονται και να υιοθετούν. Οι αρχές αυτές αφορούν την προσήλωση των επαγγελματιών σε ιδεώδη, όπως την ελευθερία, την δικαιοσύνη, την πίστη στην ανθρώπινη ύπαρξη αλλά και στις δυνατότητές της. Έτσι, ο κάθε άνθρωπος οφείλει στην πράξη να αναγνωρίζει το δικαίωμα που έχει να αποφασίσει ο ίδιος αν θα αποδεχτεί ή όχι τις παρεχόμενες σε αυτόν υπηρεσίες και να έχει ενεργό συμμετοχή στην διαδικασία που υλοποιείται για αλλαγή. Ακόμη, οι επαγγελματίες πρέπει να κάνουν ενέργειες οι οποίες αποσκοπούν στη δημιουργία ή παροχή ίσων

ευκαιριών σε άτομα, ομάδες και κοινότητες, χωρίς να επηρεάζεται από διακρίσεις οι οποίες αφορούν την ηλικία, το φύλο, την κοινωνική θέση, τη θρησκεία ή τις πολιτικές πεποιθήσεις, ώστε να καλύψουν βιολογικές, συναισθηματικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανάγκες.

5.2 Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κώδικας δεοντολογίας είναι οι γραπτοί και άγραφοι κανόνες, οι οποίοι οριοθετούν την επαγγελματική δραστηριότητα των Κοινωνικών Λειτουργών. Ο κώδικας δεοντολογίας συμπεριλαμβάνει τις ηθικές υποχρεώσεις προς τους πελάτες, τους συναδέλφους, τον εργοδοτικό οργανισμό, το ίδιο το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού και την ευρύτερη κοινωνία. Περιλαμβάνει, επίσης, κυρώσεις για αντιεπαγγελματική συμπεριφορά και παραπτώματα των επαγγελματιών (Δημοπούλου – Λαγωνίκα, 2009).

Η σημασία που έχουν οι κανονισμοί αυτοί για την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας φαίνεται από το γεγονός ότι έχουν περιληφθεί σε αρκετές ενότητες των νόμων των κρατών, όπως και στην Ελλάδα. Σήμερα, στη χώρα μας ισχύει ο κώδικας που ψηφίστηκε στο Προεδρικό Διάταγμα 23/1992 που αναφέρεται στην άσκηση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού. Οι κατευθύνσεις που υποδεικνύει για την εργασία του Κοινωνικού Λειτουργού αφορούν την επαγγελματική εργασία του βάσει συγκεκριμένων αξιών και ιδεωδών, καθώς επίσης περιγράφει τις τάσεις και τα κίνητρα που χαρακτηρίζουν την ευρύτερη πολιτιστική κοινότητα σχετικά με τις υποχρεώσεις απέναντι στο συνάνθρωπο. Επιπρόσθετα, στον κώδικα δεοντολογίας των Κοινωνικών Λειτουργών επισημαίνεται η συναισθηματική στάση και συμπεριφορά που πρέπει να ακολουθείται προς τους εξυπηρετούμενους (Καλλινικάκη, 1998).

Πιο συγκεκριμένα, οι κατευθύνσεις που δίνονται για την άσκηση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού από τον κώδικα δεοντολογίας είναι οι εξής: ο Κοινωνικός Λειτουργός συμπυκνώνει τις νομικές, ηθικές και κοινωνικές δεσμεύσεις οι οποίες είναι αναγνωρισμένες και ισχύουν στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο, κάνει συγκεκριμένες τις αξίες και τα ιδεώδη τα οποία δίνουν υπόσταση στα δικαιώματα του ανθρώπου, περιγράφει τις τάσεις και τα κίνητρα τα οποία χαρακτηρίζουν την ευρύτερη πολιτιστική κοινότητα όσον αφορά τις υποχρεώσεις απέναντι στον συνάνθρωπο, επισημαίνει την επαγγελματική ευθύνη, τη συναισθηματική στάση καθώς και την προσδοκώμενη συμπεριφορά που πρέπει να

επιδεικνύεται στα άτομα και στις ομάδες που βρίσκονται σε καταστάσεις ανάγκης. Επιπλέον, προϋποθέτει την προσήλωση στους σκοπούς των δραστηριοτήτων των Κοινωνικών Λειτουργών, θέτει κριτήρια που αποτελούν τη βάση για τις δράσεις που ο επαγγελματίας θα αποφασίσει να πράξει, την κατάλληλη ροή παρέμβασης, τις αλληλεπιδράσεις, τις αλλαγές που θα συμβούν και την τελική αλλαγή. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι τονίζει τη λογική συνέπεια, το εφαρμόσιμο των μεθόδων της Κοινωνικής Εργασίας, την καταλληλότητα των δεδομένων, καθώς και την επιβεβαίωση ή τεκμηρίωσή τους αλλά και τη συμβατότητά τους. Τέλος, επιφέρει στιγματισμό σε τυχόν παράβαση των βασικών αρχών και κανόνων της Κοινωνικής Εργασίας στην πράξη και δείχνει ένα τρόπο για να δουλέψουν οι επαγγελματίες σε περίπτωση που έρθουν αντιμέτωποι με ηθικά διλήματα (Καλλινικάκη, 1998).

«Ο κώδικας δεοντολογίας καταλήγει να αποτυπώνει την εικόνα του ιδεώδους επαγγελματία Κοινωνικού Λειτουργού, ο οποίος αναμένεται να εμφανίζει ορισμένα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά» (Καλλινικάκη, 1998:80). Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η εμπιστοσύνη που δείχνει ο επαγγελματίας στις γνώσεις και στις διαστάσεις του ρόλου του, η ευστροφία, η ευκαμψία, η ανεξαρτησία στην διαδικασία παρέμβασης.

Η Καλούτση (1983:4), αναφέρει ότι, μεγίστης σημασίας είναι η αυτογνωσία και ο αυτοέλεγχος που οφείλει να έχει ο επαγγελματίας Κοινωνικός Λειτουργός. Ως ορισμό στην αυτογνωσία δίνει την προσπάθεια από τη μεριά του επαγγελματία να βρει το νόημα της δικής του ύπαρξης και τη σχέση που έχει αυτή με τον κόσμο. Πιο συγκεκριμένα πιστεύει ότι πρέπει να κατανοήσει «τη σχέση του εαυτού του με τον κοινωνικό του περίγυρο, την οικογένειά του και τους τρίτους», να κατανοήσει επιπλέον την αλληλεπίδραση που δημιουργείται στις εκάστοτε σχέσεις του, να έχει επίγνωση τόσο των ορίων του αλλά και των δυνατοτήτων και αδυναμιών του, του διανοητικού, συναισθηματικού και ηθικού του δυναμικού, ενώ ακόμη να μπορεί να βρίσκει μία σχέση αιτίου αποτελέσματος στα κίνητρα και τη συμπεριφορά του. Εξίσου σημαντική είναι και η αυτογνωσία του στην επαγγελματική σχέση. Για να το επιτύχει αυτό πρέπει να είναι σε θέση να απαντά σε ερωτήματα που αφορούν τη σχέση που έχει ο ίδιος του ο εαυτός με το επάγγελμα, με τα κοινωνικά προβλήματα που αποτελούν το αντικείμενο της δουλειάς του και τη σχέση του με τους εξυπηρετούμενους του κάθε φορά, είτε είναι άτομα, ομάδες ή κοινότητα.

Η Καλούτση (1983) συνεχίζει λέγοντας, ότι για να αποκτηθεί η αυτογνωσία και ο αυτοέλεγχος, συστατικά απαραίτητα για το καλύτερο αποτέλεσμα της εργασίας,

ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να θέλει να μπει στην διαδικασία αυτοαξιολόγησης, καθώς η προσωπικότητα του κάθε ατόμου είναι πολύ σημαντικός παράγοντας. Με αυτούς τους τρόπους ο επαγγελματίας θα μπορεί να είναι όσο το δυνατόν αποδοτικότερος στη δουλειά του, γνωρίζοντας ότι είναι δύσκολο καθώς έχουμε να κάνουμε με ανθρώπινες προσωπικότητες να υπάρξει ο 'τέλειος' εκείνος Κοινωνικός Λειτουργός.

5.3 ΤΟΜΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το 1978, το Π.Δ. «Περί καθορισμού του αντικειμένου εργασίας των Κοινωνικών Λειτουργών», όρισε τους τομείς δράσης της κοινωνικής εργασίας. Συγκεκριμένα όρισε τους εξής τομείς: την Κοινωνική Πρόνοια, την Υγεία, την Κοινωνική Ασφάλιση, τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό και την Εργασία, την Εγκληματικότητα και την Κοινοτική Οργάνωση και Ανάπτυξη. Μετά από έντεκα χρόνια (1989) υπήρξε διαχωρισμός των τομέων αυτών, παραδείγματος χάριν διαχώρισε τον τομέα της ψυχικής υγείας από τον τομέα της υγείας, καθώς επίσης πρόσθεσε και νέους τομείς, όπως οι κοινωνικές υπηρεσίες στις ένοπλες δυνάμεις και στις υπηρεσίες του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης (Καλλινικάκη, 1998).

Σήμερα η άσκηση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού ορίζεται από το Π.Δ. 23/ 30.1.1992. Στο παράρτημα 1, παρατίθεται το ισχύον Προεδρικό Διάταγμα σύμφωνα με την Ιστοσελίδα του Τ.ΕΙ. Αθήνας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.

Η ισχύουσα νομοθεσία αναφέρει πως η Κοινωνική Εργασία μπορεί να ασκηθεί σε όλους τους τομείς που αφορούν την προνοιακή και αναπτυξιακή κοινωνική πολιτική. Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), οι διακρίσεις στους τομείς όπου ασκείται, βασίζονται στον φυσικό χώρο όπου δραστηριοποιείται η Κοινωνική Εργασία, στο νομικό καθεστώς όπου υπάρχει και λειτουργεί η κοινωνική υπηρεσία, στην ηλικιακή ομάδα η οποία εξυπηρετείται, στο είδος του προβλήματος το οποίο πρέπει να αντιμετωπίσει και στην κατάσταση κρίσης την οποία διαχειρίζεται.

Στην Ελλάδα ισχύουν και έχουν θεσμοθετηθεί κυρίως οι διακρίσεις με βάση το νομικό καθεστώς αλλά και το είδος των κοινωνικών προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζει η Κοινωνική Εργασία. Έτσι οι φορείς άσκησης της με βάση το νομικό καθεστώς διακρίνονται σε οργανώσεις του δημόσιου τομέα, ιδιωτικές κερδοσκοπικές οργανώσεις, εθελοντικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και οργανώσεις κοινοτικής ανάπτυξης. Υπάρχει όμως και άλλη μία διάκριση η οποία είναι ευρέως γνωστή και

αφορά τους τομείς άσκησης της κοινωνικής εργασίας που αφορά το είδος του κοινωνικού προβλήματος το οποίο αντιμετωπίζεται. Βασισμένοι σε αυτό οι τομείς άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας διακρίνονται σε κοινωνική πρόνοια και ανάπτυξη κοινωνικής πολιτικής, κοινωνική ασφάλιση - απασχόληση, κατοικία, εργασία, εκπαίδευση, παραβατικότητα, υγεία και ψυχική υγεία, κοινοτική οργάνωση και ανάπτυξη, προστασία μετακινούμενων πληθυσμών, κοινωνικές υπηρεσίες στις ένοπλες δυνάμεις και υπηρεσίες του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Τ.Ε.Ι. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου Κρήτης. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο τα Τ.Ε.Ι. είναι αυτοδιοικούμενα και λειτουργούν αυτόνομα, για αυτό το λόγο μπορούμε να αναφερθούμε μόνο στο συγκεκριμένο τμήμα, καθώς το δείγμα της παρακάτω έρευνας θα ληφθεί από αυτό.

6.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ύπαρξη ευρέως αποδεκτών κανόνων για την αποδοτική λειτουργία οποιασδήποτε σχολής αλλά και οργάνωσης ή υπηρεσίας είναι καίριας σημασίας. Έτσι, βλέπουμε ότι και οι σχολές Κοινωνικής Εργασίας των Τ.Ε.Ι. έχουν θέσει κάποιους βασικούς στόχους που πρέπει να πετύχουν.

Αποστολή των εν λόγω σχολών είναι να παρέχουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση με την αξιοποίηση γνώσεων σε όλους τους βασικούς τομείς εργασίας (επιστημονικό, τεχνολογικό, καλλιτεχνικό). Επιπλέον, συμβάλλουν στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, που δρουν σε δημοκρατικά πλαίσια, ώστε να επιτευχθεί η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας. Επιπρόσθετα, ως στόχο έχουν να συντονίζουν τις επιδιώξεις τους με εκείνες των Α.Ε.Ι., στην κοινή προσπάθεια για μια αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη του τόπου (Κολιόπουλος, χ.χ.).

Πιο αναλυτικά το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, όπως πληροφορούμαστε από την αντίστοιχη ιστοσελίδα www.teicrete.gr στοχεύει να προετοιμάζει τους σπουδαστές για όλους τους τομείς εργασίας και τις καταστάσεις που μπορεί να βρεθούν και σε κάθε περίπτωση να λειτουργούν με βάση το σεβασμό στις ανθρώπινες αξίες της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της αλληλεγγύης. Επιπλέον, προάγεται η ικανότητα των σπουδαστών να αναγνωρίζουν τις εκάστοτε ανάγκες και να επεμβαίνουν επικεντρωμένοι στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Πέρα από τις αξίες και τις αρχές για τις οποίες γίνεται λόγος παραπάνω, σημαντικό ρόλο στην αποστολή των τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας έχει η αναγνώριση της ισότητας των φύλων μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Ένα άλλο μεγάλο κομμάτι της Κοινωνικής Εργασίας αποτελεί η έρευνα. Το συγκεκριμένο τμήμα παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να προκύψουν νέοι

ερευνητές, ικανοί να προσφέρουν νέα δεδομένα στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Τέλος, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θα πρέπει να είναι ικανοί να εφαρμόζουν προνοιακά προγράμματα, να συμβάλλουν στη βελτίωση των προσφερόμενων κοινωνικών υπηρεσιών και στη δημιουργία προγραμμάτων αναπτυξιακού χαρακτήρα χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα την επιστημονική γνώση και τη σύγχρονη τεχνολογία, προκειμένου να έχουν βέλτιστα αποτελέσματα.

6.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, το πρόγραμμα του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας διαρκεί συνολικά 4 έτη, δηλαδή 8 εξάμηνα. Στα πρώτα επτά εξάμηνα διδάσκονται όλα τα θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα και το όγδοο εξάμηνο περιλαμβάνει την πρακτική άσκηση του σπουδαστή και την πτυχιακή εργασία. Τα μαθήματα που προσφέρονται κατά τη διάρκεια των 7 εξαμήνων είναι 39 από τα οποία τα 35 είναι υποχρεωτικά και τα υπόλοιπα 4 ανήκουν στα κατ' επιλογήν υποχρεωτικά⁶. Τα κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μπορούν να παρακολουθήσουν οι σπουδαστές στο ΣΤ' και Ζ' εξάμηνο.

Κατά τη διάρκεια των Α' και Β' εξαμήνων διδάσκονται μαθήματα Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών επιστημών (Κοινωνιολογία, Ψυχολογία, Δίκαιο, Κοινωνική Πολιτική), Πληροφορική και εισαγωγικά μαθήματα της Κοινωνικής Εργασίας. Στα Γ', Δ', Ε', ΣΤ', Ζ' εξάμηνα διδάσκονται μαθήματα Θεωρίας και Μεθοδολογίας της Κοινωνικής Εργασίας, Οργάνωσης και Διοίκησης Κοινωνικών Υπηρεσιών, Κοινωνικής Πολιτικής, Κοινωνικού Σχεδιασμού και Κοινωνικής Έρευνας.

Τέλος, τονίζουμε ότι βασικό κομμάτι των σπουδών αποτελεί η Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία, η οποία προσφέρεται κατά τη διάρκεια των Δ', Ε', ΣΤ' και Ζ' εξαμήνων. Η Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία παρέχει στους φοιτητές τη δυνατότητα να συνδέσουν τη θεωρητική γνώση με την πράξη στα πλαίσια μιας Κοινωνικής Υπηρεσίας-Οργάνωσης. Οι φοιτητές υποστηρίζονται και καθοδηγούνται μέσω της ομαδικής εποπτείας από επόπτη εκπαιδευτικό.

⁶ Τα μαθήματα παρατίθενται αναλυτικά στο Παράρτημα 2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ – ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Σχετικά με την επιλογή του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού έχουν γίνει διάφορες έρευνες (Vincent, 1996 και Dominelli, 1997). Από αυτές φαίνεται πως το επάγγελμα της Κοινωνικής Εργασίας θεωρείται ως επί το πλείστον «γυναικεία απασχόληση», παρόλο που ο αριθμός του ανδρικού πληθυσμού στην επιλογή του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας αυξάνεται διαδοχικά. Με βάση τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το φύλο είναι ένας παράγοντας για την επιλογή του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας.

Η επιλογή του επαγγέλματος είναι συνυφασμένη με τις προσωπικές αξίες του ατόμου. Έρευνα που διεξήχθη από τον Rosenberg ανάμεσα σε 18 διαφορετικές σχολές σε σχέση με τους παράγοντες που οδήγησαν τα άτομα στην επιλογή του επαγγέλματος, έδειξε ότι οι σπουδαστές στα τμήματα Κοινωνικής Εργασίας, Παιδαγωγικής και Ιατρικής θεωρούσαν σημαντικό παράγοντα για την επιλογή των συγκεκριμένων σχολών την δυνατότητα βοήθειας των ανθρώπων σε διάφορους τομείς προβλημάτων. Αντίθετα, οι σπουδαστές του τμήματος Διοίκησης επιχειρήσεων ως κύριο σκοπό στην επιλογή του επαγγέλματος θεώρησαν την απόκτηση χρημάτων και κοινωνικού κύρους (Rosenberg, 1957 στο Papadaki, 1999). Επιπλέον, μεταγενέστερες έρευνες απέδειξαν ότι για την επιλογή της Κοινωνικής Εργασίας οι μαθητές επιδίωκαν την κοινωνική αλλαγή, τον αλτρουισμό και τον κοινωνικό ιδεαλισμό (Pins, 1963 στο Papadaki, 1999).

Παράλληλα, οι προπτυχιακοί σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας αποφάσισαν ότι το συγκεκριμένο επάγγελμα τους ενδιαφέρει για να βοηθήσουν τους ανθρώπους αλλά και για την προσωπική τους εξέλιξη (Hatson & McCullan, 1995, στο Papadaki, 1999). Επίσης, η Buttler (2000) επισήμανε την παραπάνω άποψη, τονίζοντας ότι μπορεί να συνυπάρχουν και οι δύο αυτές αξίες για την επιλογή του επαγγέλματος. Με βάση τις παραπάνω έρευνες καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι δύο αξίες της προσωπικής επιτυχίας και της προσφοράς στους ανθρώπους μπορούν να συνδέονται.

Σημαντικός παράγοντας για την κατανόηση των ερευνών αυτών είναι η πιθανότητα οι ερωτώμενοι να μην αξιολογούν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις, αλλά τις αξίες που θεωρούν ότι αντικατοπτρίζουν καλύτερα το επάγγελμα που ακολούθησαν (Watson, 1995).

Στους σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας στο τμήμα Ηρακλείου Κρήτης πραγματοποιήθηκε έρευνα το 2001, σχετικά με τους λόγους επιλογής του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Συγκεκριμένα, επισημάνθηκε ότι η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο έπαιξαν ρόλο στην απόφαση φοίτησης στην σχολή. Εξαιτίας αυτών των δομικών παραγόντων η εκπαιδευτική και επαγγελματική επιλογή των σπουδαστών/τριών κατέληγε ουσιαστικά να είναι περιορισμένη, εφόσον 30% των ερωτηθέντων είχαν αποφασίσει να αποφοιτήσουν ως μια μορφή συμβιβασμού, μια και δεν είχαν εναλλακτικές λύσεις. Επίσης, το 21,3% των σπουδαστών/τριών δε θα άφηναν την Κοινωνική Εργασία για κάποιο άλλο τμήμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ακόμα κι αν είχαν την επιλογή (Papadaki, 2001).

Σύμφωνα με τους Papadaki & Nygren (2004) οι απόψεις των σπουδαστών/τριών Κοινωνικής Εργασίας για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού επηρεάζονται από την εμπειρία τους στην πρακτική άσκηση και εποπτεία. Η εποπτεία και η πρακτική άσκηση δίνει την δυνατότητα στους σπουδαστές να κατανοήσουν το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού. Η θετική ανταπόκριση στην εποπτεία και πρακτική άσκηση οδηγούν στην επιθυμία ολοκλήρωσης των σπουδών στο τμήμα αυτό.

Τέλος, σύμφωνα με έρευνα των Δεληγιάννη, Μαζηρίδου και Κιοσέογλου σχετικά με το μέλλον των παιδιών διαμορφώνοντας παράλληλα την διαφοροποίηση των ταυτοτήτων φύλου στο οικογενειακό πλαίσιο, οι γονείς θεωρούν ότι πρέπει να συμμετέχουν στην επιλογή των σχολών σε συνεργασία με τα παιδιά τους. Επί πρόσθετα, ένα μικρό ποσοστό των γονέων επισημαίνουν ότι τα παιδιά πρέπει να αφήνονται ελεύθερα να επιλέξουν το επάγγελμα της επιλογής τους (Δεληγιάννη, Μαζηρίδου και Κιοσέογλου, χ.χ).

Εν κατακλείδι, οι παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή τους επαγγέλματος και συγκεκριμένα του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας είναι καθοριστικοί για την επαγγελματική απασχόληση του σπουδαστή.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

8.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι η διερεύνηση των κινήτρων επιλογής της φοίτησης στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, σύμφωνα με τους σπουδαστές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης.

Αξιοσημείωτη είναι η διερεύνηση των κριτηρίων της επιλογής του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας από τους σπουδαστές, καθώς επηρεάζουν τόσο την εκπαίδευση τους στην ίδια την σχολή, όσο και στην επαγγελματική τους εξέλιξη ως Κοινωνικοί Λειτουργοί.

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, οι παράγοντες που επηρεάζουν γενικά, την επιλογή του επαγγέλματος ενός ατόμου, μπορεί να είναι τόσο τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, όσο και δομικοί παράγοντες, όπως τα κοινωνικοοικονομικά και δημογραφικά στοιχεία του.

Στην παρούσα έρευνα, αν και παρουσιάζονται σχεδόν όλοι οι παράγοντες επιλογής, ιδιαίτερη σημασία δίνεται στους δομικούς, δηλαδή τις αξίες και τα χαρακτηριστικά των σπουδαστών του δείγματος. Επιπλέον, μεταξύ άλλων, έγινε διερεύνηση της πληροφόρησής των σπουδαστών για το επάγγελμα, πριν εισαχθούν στη σχολή είτε μέσω του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, είτε μέσω της προσωπικής τους πληροφόρησης.

8.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ερευνητική υπόθεση: Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση της χώρας επηρεάζει την επιλογή του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου Κρήτης.

Ερευνητικές υποθέσεις και ερωτημάτα:

1. Η επιλογή του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας δεν σχετίζεται με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των σπουδαστών
2. Σχετίζεται η επιλογή φοίτησης στο συγκεκριμένο τμήμα με κριτήρια όπως τοποθεσία εγκατάστασης σχολών, επαγγελματική αποκατάσταση κ.α.;
3. Το φύλλο σχετίζεται θετικά με την επιλογή του τμήματος;

4. Οι προσδοκίες των γονέων των σπουδαστών αποτελούν κριτήριο για την επιλογή της φοίτησης στο συγκεκριμένο τμήμα;
5. Το ποσοστό ανεργίας και η οικονομική κρίση στο συγκεκριμένο επάγγελμα επηρεάζει την επιλογή παρακολούθησης του τμήματος;
6. Σχετίζεται η επιλογή της Κοινωνικής Εργασίας με τις διαστάσεις εργασίας που διέπουν τα επαγγέλματα όπως για παράδειγμα η ύπαρξη θέσεων εργασίας ή να παρέχει ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας;
7. Πως αξιολογούν την συμβολή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην επιλογή του τμήματος;
8. Σε ποιο βαθμό θεωρούν ότι η επιλογή του τμήματος ήταν τυχαία και ποια η ταύτιση τους σήμερα με την Κοινωνική Εργασία;
9. Πως αξιολογούν την πληροφόρηση που είχαν όταν εισήχθησαν στο τμήμα και ποιες οι πηγές πληροφόρησης τους;
10. Ποία η άποψη τους στην τοποθέτηση ότι «το εκπαιδευτικό σύστημα, συνήθως οδηγεί τους μαθητές να σπουδάσουν διαφορετικό επάγγελμα από αυτό που επιθυμούν»;

8.3 ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα περιλάμβανε διακόσιους σπουδαστές/τριες από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης. Τα κριτήρια επιλογής δείγματος ήταν: α) οι ερωτώμενοι να είναι ενεργοί σπουδαστές/τριες στο συγκεκριμένο τμήμα, β) το δείγμα να ανέρχεται σε 50 άτομα ισάριθμα από κάθε έτος και να αποδειχθεί εάν η αλλαγή των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών που υφίσταται η χώρα τα τέσσερα τελευταία χρόνια έχει επηρεάσει την επιλογή και τη φοίτηση στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας.

Η δειγματοληψία είναι ευκαιριακή, δηλαδή επιλέχθηκε τυχαία σύμφωνα με το πρόγραμμα του κάθε έτους της σχολής, η ομάδα ατόμων ως δείγμα (Κριτσωτάκης Ε, 2010).

8.4 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ

Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της συγκεκριμένης έρευνας, μία δυσκολία που παρουσιάστηκε ήταν η καθυστέρηση έγκρισης του πρωτοκόλλου, γεγονός που αποτέλεσε εμπόδιο στο να υλοποιηθεί το χρονοδιάγραμμα, όπως είχε

προγραμματιστεί εξ αρχής. Ως αποτέλεσμα ήταν η αδυναμία διανομής των ερωτηματολογίων που καθυστέρησε την ολοκλήρωση του ερευνητικού μέρους.

Επιπλέον, κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων παρουσιάστηκε η δυσκολία στην ερώτηση που ζητούσε τον τύπο εργασιακής σχέσης των γονέων των ερωτώμενων, καθώς η ερώτηση ζητούσε τον τύπο εργασιακής σχέσης, πολλοί από του ερωτώμενους δήλωσαν την απάντηση «άλλο», στην οποία συμπλήρωσαν το επάγγελμα αντί της εργασιακής σχέσης. Έτσι τίθεται θέμα στην αξιοπιστία των αποτελεσμάτων για το συγκεκριμένο ερώτημα.

8.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της έρευνας ήταν το ερωτηματολόγιο, το οποίο βασίστηκε στο ερωτηματολόγιο που δομήθηκε και χρησιμοποιήθηκε σε αντίστοιχη έρευνα στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης από την Δρ. Βασιλεία Παπαδάκη (Papadaki, 1999· Papadaki, 2001).

Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε κλειστές ερωτήσεις ή ερωτήσεις με καθορισμένες απαντήσεις σε κλίμακα. Τα θέματα που διερευνήθηκαν ήταν:

- Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, έτος φοίτησης) και πληροφορίες σχετικά με το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας των σπουδαστών/τριών (επάγγελμα και εκπαιδευτικό επίπεδο γονέων, πόλη καταγωγής)
- Οι λόγοι για τους οποίους οι σπουδαστές/τριες αποφάσισαν να αποφοιτήσουν από το τμήμα, αν θα άφηναν το τμήμα τους για κάποιο άλλο έστω και τώρα σε περίπτωση που τους δινόταν μια τέτοια ευκαιρία, τα μελλοντικά τους σχέδια για μετά την αποφοίτηση και αν η εισαγωγή τους στο τμήμα θεωρούνταν τυχαία.
- Αν η ύπαρξη Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού ήταν βοηθητική στην επιλογή του συγκεκριμένου επαγγέλματος.
- Αν η οικονομική κατάσταση της χώρας επηρέασε την οικονομική κατάσταση της οικογένειας των σπουδαστών
- Αν η οικονομική κατάσταση της χώρας επηρέασε την επιλογή του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας από τους σπουδαστές

- Αν η οικονομική κατάσταση της χώρας επηρεάζει το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης από το συγκεκριμένο τμήμα. Χρησιμοποιώντας τη λέξη επίπεδο, νοούνται όλοι οι παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαίδευση των σπουδαστών, είτε είναι θέμα πόρων, είτε θέμα λειτουργίας του τμήματος.
- Οι προσδοκίες των γονέων για την επιλογή επαγγέλματος των σπουδαστών/τριών και η αντίδρασή τους όταν εισήχθησαν στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
- Και τέλος, ποιες είναι οι αρχές και αξίες που θεωρούν οι σπουδαστές ότι είναι σημαντικές τόσο για την προσωπικότητα ενός Κοινωνικού Λειτουργού, όσο και για το επάγγελμα της Κοινωνικής Εργασίας.

8.6 ΤΡΟΠΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Για τη διεξαγωγή της έρευνας, ζητήθηκε από τους σπουδαστές/τριες να συμπληρώσουν εθελοντικά ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο, στο οποίο επισυναπτόταν ένα ενημερωτικό σημείωμα, όπου εξηγούνταν ο σκοπός της έρευνας και οι οδηγίες συμπλήρωσης του. Οι ερευνήτριες βρίσκονταν στην αίθουσα για τυχόν απορίες. Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν στους σπουδαστές/τριες του Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης το 2012, μέσα στις αίθουσές τους μετά τη λήξη των μαθημάτων τους, αφού είχαμε πάρει πρώτα έγκριση από τον αντίστοιχο καθηγητή.

8.7 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Μετά την ολοκλήρωση και συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε καταχώρηση των δεδομένων στο στατιστικό πακέτο SPSS17. Στο πρώτο στάδιο έγινε χρήση περιγραφικής στατιστικής. Τα δεδομένα εξετάστηκαν ως προς την τάση, τις αναλογίες και τα ποσοστά. Όσες μεταβλητές παρουσίασαν σημαντική διασπορά διασταυρώθηκαν με διαμεταβλητή στατιστική ανάλυση και αναλύθηκαν με εφαρμογή του κριτηρίου χ^2 και γραμμική συσχέτιση Spearman Correlation (rs). Στο δεύτερο μέρος εξετάζεται η πιθανή σχέση μεταξύ ποιοτικών μεταβλητών. Χρησιμοποιήθηκε το τεστ σημαντικότητας του χ^2 που ενδείκνυται για τη σύγκριση ποιοτικών μεταβλητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

9.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Σε αυτήν την ενότητα θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα του ερευνητικού μέρους από το δείγμα των σπουδαστών και θα ακολουθήσει ανάλυση των ευρημάτων.

9.1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

Πίνακας 1

ΦΥΛΟ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΑΝΔΡΕΣ	23	11,5%
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	176	88%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Στο δείγμα της έρευνας από τους ερωτώμενους, το ποσοστό των ανδρών είναι 11,5%, ενώ των γυναικών με 88% (πιν. 1, σελ. 80).

Πίνακας 2

ΗΛΙΚΙΑ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
18-20	90	45%
21-23	96	48%
24-30	9	4,5%
31-40	5	2,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρήθηκε ότι το 45% του δείγματος έχει ηλικία από 18-20 ετών, το 48% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 21-23 ετών, το 4,5 στην ομάδα των 24-30 και το 2,5 ήταν από 31-40 ετών (πιν. 2, σελ. 80).

Πίνακας 3

ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
1^ο ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	50	25%
2^ο ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	50	25%
3^ο ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	50	25%

4^ο ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	50	25%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, το δείγμα διανεμήθηκε ισόποσα σε κάθε έτος (πιν. 3, σελ.80).

Πίνακας 4

ΕΤΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
2008	50	25%
2009	50	25%
2010	50	25%
2011	50	25%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Αντίστοιχα με τον πίνακα 3, 50 ερωτώμενοι εισήχθησαν στη σχολή το 2008, 50 το 2009, 50 το 2010 και οι άλλοι 50 το 2011 (πιν. 4, σελ. 81).

Πίνακας 5

ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ		
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΡΑΚΗ	2	1%
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	21	10,5%
ΗΠΕΙΡΟΣ	6	3%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	14	7%
ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΣ	17	8,5%
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	14	7%
ΚΡΗΤΗ	63	31,5%
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	14	7%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	47	23,4%
ΑΛΒΑΝΙΑ	1	0,5%
ΚΥΠΡΟΣ	10	5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Ως τόπο καταγωγής, οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι σε ποσοστό 1% διαμένουν στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Θράκης (Εβρος, Κομοτηνή). Στην Μακεδονία διαμένουν σε ποσοστό 10,5% (Κατερίνη, Βέροια, Γιαννιτσά, Γρεβενά, Έδεσα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Κιλκίς, Σέρρες, Φλώρινα, Χαλκιδική). Από το γεωγραφικό διαμέρισμα της Ηπείρου κατάγονται οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 3% (Αγρίνιο, Δράμα, Θεσπρωτία), ενώ στο διαμέρισμα της Θεσσαλίας κατάγονται σε ποσοστό 7% οι ερωτώμενοι (Λάρισα, Βόλος, Καρδίτσα, Τρίκαλα). Ο τόπος καταγωγής του 8,5% του πληθυσμού του δείγματος είναι η Πελοπόννησος (Αίγιο, Καλαμάτα, Μεσσηνία,

Ευλόκαστρο, Ολυμπία, Πάτρα, Πύργος, Τρίπολη), ενώ από την Στερεά Ελλάδα (Αθήνα, Εύβοια, Ναύπακτος, Μεσολόγγι, Χαλκίδα) κατάγονται σε ποσοστό 23,4%. Επιπλέον, οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι διαμένουν στα νησιά Ιονίου (Ιθάκη, Κεφαλονιά, Λευκάδα) σε ποσοστό 7% και στα νησιά Αιγαίου (Κως, Λέρος, Μυτιλήνη, Πάρος, Ρόδος, Σάμος, Χίος) σε ποσοστό 7%. Στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Κρήτης (Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Χανιά, Ιεράπετρα, Σητεία) διαμένουν σε ποσοστό 31,5%. Τέλος, οι ερωτώμενοι που κατάγονται σε χώρες εξωτερικού (Αλβανία, Κύπρος) απάντησαν ότι κατάγονται σε ποσοστό 0.5% από την Αλβανία και 5% από την Κύπρο (πιν. 5, σελ. 81).

Πίνακας 6

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΤΕΡΑ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	46	24%
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	32	16%
ΛΥΚΕΙΟ	65	32,5%
ΑΤΕΙ	26	13%
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	17	8,5%
ΑΛΛΟ	14	7%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Στο μορφωτικό επίπεδο του πατέρα, το 32,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο πατέρας είναι απόφοιτος Λυκείου, το 24% ως απόφοιτο Δημοτικού, το 16% δηλώνει απόφοιτος Γυμνασίου, το 13% δηλώνει το Ανώτερο Τεχνολογικό Ίδρυμα, το 8,5% ως απόφοιτος πανεπιστημίου και τέλος το 7% δήλωσε ότι η εκπαίδευση του πατέρα δεν ανήκει σε κάποια από τις παραπάνω βαθμίδες εκπαίδευσης. Οι απαντήσεις που δόθηκαν και δεν άνηκαν στις παραπάνω βαθμίδες ήταν: Εκκλησιαστική σχολή, Στρατιωτική σχολή, Σχολή Αστυφυλάκων, Εργοδηγών, ΟΑΕΔ, Χωροφυλάκων, Τουριστικών Επιχειρήσεων (πιν. 6, σελ. 82).

Πίνακας 7

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΗΤΕΡΑΣ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	40	20%
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	41	20,5%
ΛΥΚΕΙΟ	69	34,5%
ΑΤΕΙ	21	10,5%
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	26	13%
ΑΛΛΟ	3	1,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Στο μορφωτικό επίπεδο της μητέρας, το 34,5% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι η μητέρα τους είναι απόφοιτος Λυκείου, το 20% ότι είναι απόφοιτος Δημοτικού, το 20,5% δηλώνει απόφοιτος Γυμνασίου, το 13% δηλώνει το Ανώτερο Τεχνολογικό Ίδρυμα, το 13% ως απόφοιτος Πανεπιστημίου και τέλος το 1,5% δήλωσε ότι η εκπαίδευση της μητέρας δεν ανήκει σε κάποια από τις παραπάνω βαθμίδες εκπαίδευσης. Οι απαντήσεις που δόθηκαν και δεν άνηκαν στις παραπάνω βαθμίδες ήταν: Ιδιωτική Σχολή, ΙΕΚ, Σχολή Νοσηλευτών (πιν. 7, σελ. 82).

Πίνακας 8

ΤΥΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΠΑΤΕΡΑ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΜΟΝΙΜΟΣ	103	51,5%
ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	10	5%
ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	9	4,5%
ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ	4	2%
ΩΡΟΜΙΣΘΙΟΣ	9	4,5%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΜΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΑΕΔ	2	1%
ΑΝΕΡΓΟΣ	6	3%
ΆΛΛΟ	57	28,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Στην συγκεκριμένη ερώτηση υπήρξε δυσκολία ανάλυσης των αποτελεσμάτων. Αυτό συνέβη καθώς η ερώτηση ζητούσε τον τύπο εργασιακής σχέσης, πολλοί από του ερωτώμενους δήλωσαν την απάντηση «άλλο», στην οποία συμπλήρωσαν το επάγγελμα αντί της εργασιακής σχέσης. Αναλυτικότερα, στην εργασιακή σχέση του πατέρα, παρατηρούμε ότι 51,5% του δείγματός μας δηλώνει ως μόνιμος, το 5% δηλώνει ως επαγγελματίας με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, ενώ σε ποσοστό 4,5% δηλώνεται η σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου και ωρομίσθιοι, το 3% δηλώνουν ως άνεργοι, το 2% ως συμβασιούχοι έργου, το 1% του δείγματος δηλώνει εκπαιδευόμενοι/εργαζόμενοι σε πρόγραμμα ΟΑΕΔ και το 28,5% δηλώνει άλλου είδους επαγγελματική σχέση. Οι απαντήσεις που δόθηκαν και δεν άνηκαν στους παραπάνω τύπους εργασιακής σχέσης ήταν: Αγρότης, Αγροκτηνοτρόφος Ελεύθερος Επαγγελματίας, Ιδιώτης (ιδιοκτήτης επιχείρησης), Ιδιωτικός Υπάλληλος (εργαζόμενος στον ιδιωτικό τομέα) και Συνταξιούχος (πιν. 8, σελ. 83).

Πίνακας 9

ΤΥΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΜΟΝΙΜΟΣ	66	33%
ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	11	5,5%
ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	9	4,5%
ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΟΥ	1	0,5%
ΩΡΟΜΙΣΘΙΟΣ	8	4%
ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΣ/ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΜΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΑΕΔ	2	1%
ΑΝΕΡΓΟΣ	52	26%
ΆΛΛΟ	50	25%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Στη συγκεκριμένη ερώτηση υπήρξε δυσκολία ανάλυσης των αποτελεσμάτων. Αυτό συνέβη καθώς η ερώτηση ζητούσε τον τύπο εργασιακής σχέσης, πολλοί από του ερωτώμενους δήλωσαν την απάντηση «άλλο», στην οποία συμπλήρωσαν το επάγγελμα αντί της εργασιακής σχέσης. Αναλυτικότερα, στην εργασιακή σχέση της μητέρας, παρατηρούμε ότι 33% του δείγματός μας δηλώνει ως μόνιμος, το 26% δηλώνει ως άνεργοι, το 5,5% δηλώνει ως επαγγελματίας με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, ενώ σε ποσοστό 4,5% δηλώνεται η σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, το 4% ως ωρομίσθιοι, το 1% του δείγματος δηλώνει εκπαιδευόμενοι/εργαζόμενοι σε πρόγραμμα ΟΑΕΔ, το 0,5% ως συμβασιούχοι έργου και το 25% δηλώνει άλλου είδους επαγγελματική σχέση. Το υπόλοιπο 0,5% δεν απάντησε σε αυτήν την ερώτηση. Οι απαντήσεις που δόθηκαν και δεν άνηκαν στους παραπάνω τύπους εργασιακής σχέσης ήταν: Αγροκτηνοτρόφος, Αγρότισσα, Ελεύθερος Επαγγελματίας, Ιδιώτης (ιδιοκτήτης επιχείρησης), Ιδιωτικός Υπάλληλος (εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα), Ξενοδοχοϋπάλληλος, Οικιακά, Συνταξιούχος, Συνταξιούχος Θανάτου (εκείνος που λαμβάνει την σύνταξη του αποθανόντος συζύγου) και Υπάλληλος Γραφείου (πιν. 9, σελ. 84).

9.1.2 ΣΧΕΣΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Πίνακας 10

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΣΩ:		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ	159	79,5%
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΜΕΣΩ Τ.Ε.Ε.	32	16%
ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ	4	2%
ΑΛΛΟ	5	2,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Στο δείγμα της έρευνας το ποσοστό των ερωτώμενων που εισήχθησαν στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας μέσω πανελλήνιων εξετάσεων Ενιαίου Λυκείου ανέρχεται στο 79,5% ενώ το ποσοστό των ερωτώμενων που εισήχθησαν μέσω πανελλήνιων εξετάσεων Τ.Ε.Ε. είναι 16%. Σε ποσοστό 2% εισήχθησαν μέσω κατατακτήριων εξετάσεων. Τέλος, παρατηρήθηκε ότι με ποσοστό 2,5% οι ερωτώμενοι δεν εισήχθησαν στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας μέσω των παραπάνω τρόπων εισαγωγής, αλλά μέσω το 10%. (πιν. 10, σελ. 85).

Πίνακας 11

ΥΠΗΡΞΕ ΑΝΕΠΙΤΥΧΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΝΑΙ	39	19,5%
ΟΧΙ	161	80,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Οι ερωτώμενοι του δείγματος υποστηρίζουν ότι σε ποσοστό 19,5% είχαν άλλη ανεπιτυχή προσπάθεια για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στο παρελθόν, δηλαδή συμμετείχαν παραπάνω από μία φορά στις εξετάσεις των Πανελληνίων, ενώ σε ποσοστό 80,5% δεν υπήρξε ανεπιτυχής προσπάθεια (πιν. 11, σελ. 85).

Πίνακας 12

ΣΕΙΡΑ ΠΡΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΠΡΩΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	118	59%
ΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	58	29%
ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ	23	11,5%

ΕΠΙΛΟΓΕΣ		
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Η προτίμηση του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας από τους ερωτώμενους είναι σε ποσοστό 59% από τις πρώτες επιλογές ενώ σε ποσοστό 29% από τις μεσαίες επιλογές. Από τις τελευταίες επιλογές ήταν σε ποσοστό 11,5%. Σε ποσοστό 0,5%, οι ερωτώμενοι δεν απάντησαν σε ποια σειρά προτίμησης τους ήταν το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας (πιν. 12, σελ. 85).

Πίνακας 13

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΤΥΧΑΙΑ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΚΑΘΟΛΟΥ	82	41%
ΛΙΓΟ	51	25,5%
ΜΕΤΡΙΑ	41	20,5%
ΠΟΛΥ	13	6,5%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	13	6,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Η εισαγωγή στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ήταν επιλογή των ερωτώμενων σε ποσοστό 41%, ενώ θεωρείται λίγο τυχαία σε ποσοστό 25,5%. Οι ερωτώμενοι που επέλεξαν το τμήμα πολύ τυχαία και πάρα πολύ τυχαία ανέρχονται σε ποσοστό 6,5% αντίστοιχα (πιν. 13, σελ. 86).

Πίνακας 14

Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΒΟΗΘΗΣΕ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ;		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΚΑΘΟΛΟΥ	42	21%
ΛΙΓΟ	63	31,5%
ΜΕΤΡΙΑ	54	27%
ΠΟΛΥ	29	14,5%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	12	6%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν βοήθησε καθόλου στην επιλογή επαγγέλματος σε ποσοστό 21%. Οι ερωτώμενοι βοηθήθηκαν λίγο και μέτρια σε ποσοστά 31,5% και 27% αντίστοιχα. Απάντησαν ότι τους βοήθησε πολύ σε ποσοστό 14,5% ενώ τους βοήθησε πάρα πολύ σε ποσοστό 6% (πιν. 14, σελ. 86).

Πίνακας 15

ΑΝ ΣΑΣ ΔΙΝΟΤΑΝ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΝΑ ΦΟΙΤΗΣΕΤΕ ΣΕ ΑΛΛΟ ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΑΤΕ;		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Θα εξακολουθούσα τη φοίτησή μου στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας	121	60,5%
Θα φοιτούσα σε κάποιο τμήμα Πανεπιστημίου	70	35%
Θα φοιτούσα σε κάποιο άλλο τμήμα ΤΕΙ	8	4%
Δεν απάντησαν	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Στην ερώτηση του ερωτηματολογίου «Αν σας δινόταν η ευκαιρία να φοιτήσετε σε άλλο τμήμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, τι θα κάνατε;», το 60,5% των ερωτώμενων απάντησαν ότι θα εξακολουθούσαν τη φοίτησή τους στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, το 35% δήλωσαν ότι θα φοιτούσαν σε κάποιο τμήμα Πανεπιστημίου, ενώ το 4% ότι θα φοιτούσαν σε κάποιο άλλο τμήμα ΤΕΙ. Τέλος, το 0,5% δεν έδωσε καμία απάντηση (πιν. 15, σελ. 87).

Πίνακας 16

ΘΑ ΦΟΙΤΟΥΣΑ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ. ΑΝΑΦΕΡΑΤΕ ΠΟΙΟ.		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	15	7,5%
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ	15	7,5%
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	9	4,5%
ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ	4	2%
ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	3	1,5%
ΙΣΤΟΡΙΑ –ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ	3	1,5%
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	3	1,5%
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	3	1,5%
ΑΣΤΥΦΥΛΑΚΩΝ	1	0,5%
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ	1	0,5%
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ	1	0,5%
ΙΑΤΡΙΚΗ	1	0,5%
ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	1	0,5%
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ	1	0,5%
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ	1	0,5%
ΝΟΜΙΚΗ	1	0,5%
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	1	0,5ω%
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	1	0,5%
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	70	35%

Από το 35% που δήλωσαν ότι αν τους δινόταν ευκαιρία θα φοιτούσαν σε κάποιο τμήμα Πανεπιστημίου, το 7,5% δήλωσαν το τμήμα Ψυχολογίας, ένα άλλο 7,5% το Παιδαγωγικό τμήμα, το 4,5% την Προσχολική Εκπαίδευση και από ένα ποσοστό 1,5% δηλώθηκαν η Φιλολογία, η Ειδική Αγωγή, η Κοινωνική Διοίκηση και το Πανεπιστήμιο Κύπρου αντίστοιχα. Τέλος, από ποσοστό 0,5% αντίστοιχα δηλώθηκαν τα τμήματα Αστυφυλάκων, Δημοσιογραφίας, Εγκληματολογίας, Ιατρικής, Καλών Τεχνών, Κινηματογράφου, Κοινωνιολογίας, Νομικής, Πληροφορικής, Στρατιωτικής Ψυχολογίας και Φιλοσοφίας (πιν. 16, σελ. 87).

Πίνακας 17

ΘΑ ΦΟΙΤΟΥΣΑ ΣΕ ΑΛΛΟ ΤΜΗΜΑ ΤΕΙ. ΑΝΑΦΕΡΑΤΕ ΠΟΙΟ.		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΙΑ	3	1,5%
ΑΣΤΥΦΥΛΑΚΩΝ	1	0,5%
ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	1	0,5%
ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	1	0,5%
ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ	1	0,5%
ΦΥΣΙΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	1	0,5%
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	8	4%

Επίσης, στον πίνακα 16.2 φαίνεται ότι από το 4% που απάντησε ότι θα φοιτούσε σε κάποιο άλλο τμήμα ΤΕΙ, το 1,5% δήλωσε το τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, ενώ από ποσοστό 0,5% δηλώθηκαν αντίστοιχα τα τμήματα Αστυφυλάκων, Εργοθεραπείας, Λογοθεραπείας, Νοσηλευτικής, Φυσιοθεραπείας και Φωτογραφίας. (πιν. 17, σελ. 88).

Πίνακας 18

ΌΤΑΝ ΕΙΣΑΧΘΗΚΑΤΕ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	16	8%
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	138	69%
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	46	23%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρήθηκε ότι το 69% των ερωτώμενων ήξερε μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού ενώ το 23% είχαν όλες τις πληροφορίες για το επάγγελμα. Σε ποσοστό 8% το δείγμα δήλωσε ότι δεν ήξερε τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού. (πίν. 18, σελ. 88)

Πίνακας 19

ΠΟΙΕΣ ΗΤΑΝ ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΣΑΣ ΠΡΙΝ ΕΙΣΑΧΘΕΙΤΕ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Μαθήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	47	15,1%
Οικογένεια – Συγγενείς	66	21,2%
Φίλοι	40	12,8%
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	29	9,3%
Κοινωνικοί Λειτουργοί που γνωρίζω	39	12,5%
Ενημέρωση από καθηγητές	72	23,1%
Άλλο	19	6,1%
Δεν απάντησαν	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρήθηκε ότι το 23,1% του δείγματος ενημερώθηκε από καθηγητές για το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ενώ το 21,2% πληροφορήθηκε από το οικογενειακό και συγγενικό του περιβάλλον. Σε ποσοστό 15,1% οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι πληροφορήθηκαν για το τμήμα από το μάθημα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και σε ποσοστό 12,8% από φίλους. Στη συνέχεια, το 12,5% πήρε πληροφορίες από Κοινωνικούς Λειτουργούς που γνωρίζει, το 9,3% από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και το 6,1% από άλλη πηγή. Τέλος, σε ποσοστό 0,5% δεν δόθηκε απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση (πιν. 19, σελ. 89).

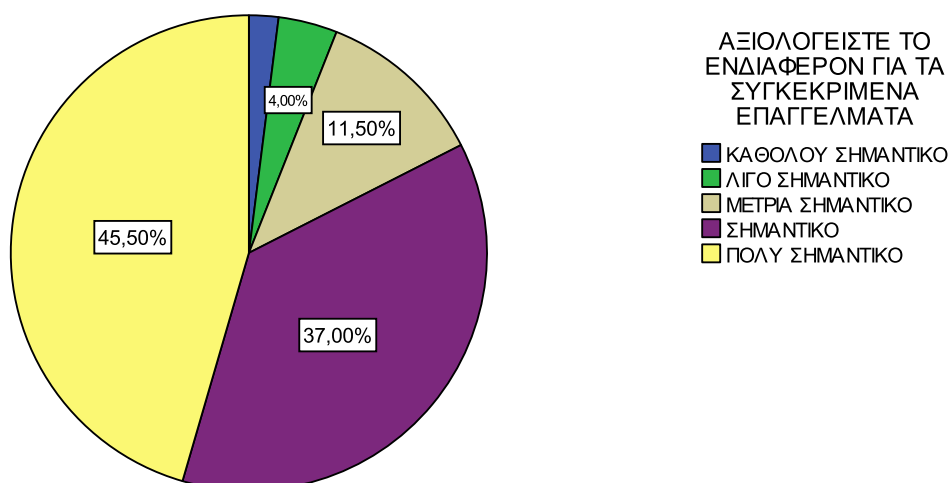
Πίνακας 20

ΕΧΕΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΘΕΙ Η ΑΠΟΨΗ ΟΤΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΣΥΝΗΘΩΣ ΟΔΗΓΕΙ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΝΑ ΣΠΟΥΔΑΣΟΥΝ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	91	45,5%
ΜΑΛΛΟΝ ΣΥΜΦΩΝΩ	87	43,5%
ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΜΗ	9	4,5%
ΜΑΛΛΟΝ ΔΙΑΦΩΝΩ	8	4%
ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ	4	2%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

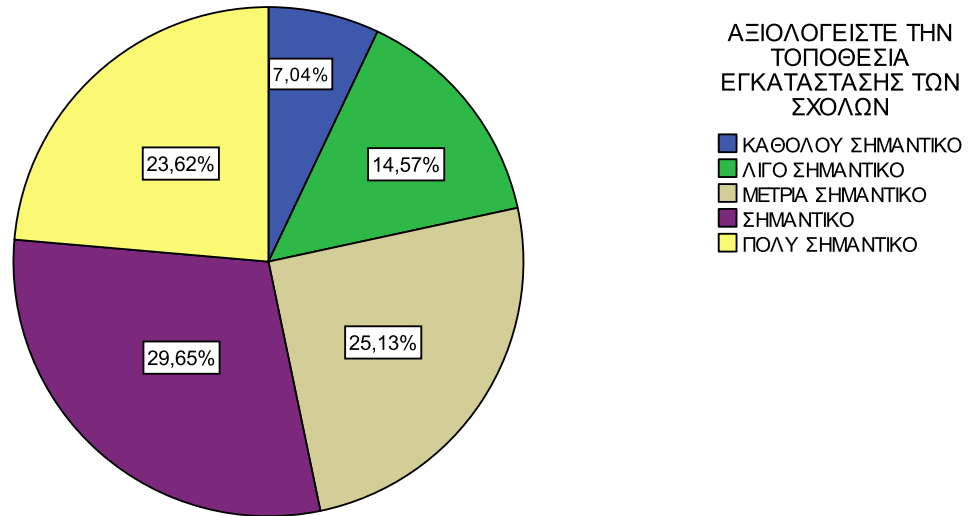
Σε ερώτηση σχετικά με το αν οι ερωτώμενοι συμφωνούν με την άποψη ότι «το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα συνήθως οδηγεί τους μαθητές να σπουδάσουν διαφορετικό επάγγελμα από αυτό που επιθυμούν», το 45,5% απάντησε ότι συμφωνεί απόλυτα, το 43,5% ότι μάλλον συμφωνεί, το 4,5% ότι δεν έχει γνώμη και το 4% ότι μάλλον διαφωνεί. Τέλος, το 2% δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα και το 0,5% δεν απάντησε σε αυτήν την ερώτηση (πιν. 20, σελ. 89).

Τα παρακάτω γραφήματα 1 έως 7 (σελ. 90-93) παρουσιάζουν αναλυτικά τις απαντήσεις των σπουδαστών/τριων σε σχέση με τη σημαντικότητα που είχαν για εκείνους κριτήρια, όπως το ενδιαφέρον για τα συγκεκριμένα επαγγέλματα, η τοποθεσία εγκατάστασης των σχολών, οι βάσεις των τμημάτων των προηγούμενων ετών σε συνδυασμό με τους βαθμούς που συγκέντρωσαν, η επαγγελματική αποκατάσταση, οι οικονομικές δυνατότητες της οικογένειάς τους, οι προσδοκίες των γονέων, η επιθυμία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, στην ιεράρχηση των τμημάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού. Στη σχετική ερώτηση του ερωτηματολογίου (ερώτηση 17), δόθηκαν βαθμολογημένες σε κλίμακα απαντήσεις (Καθόλου σημαντικό, Λίγο σημαντικό, Μέτρια σημαντικό, Σημαντικό, Πολύ Σημαντικό).

Γράφημα 1

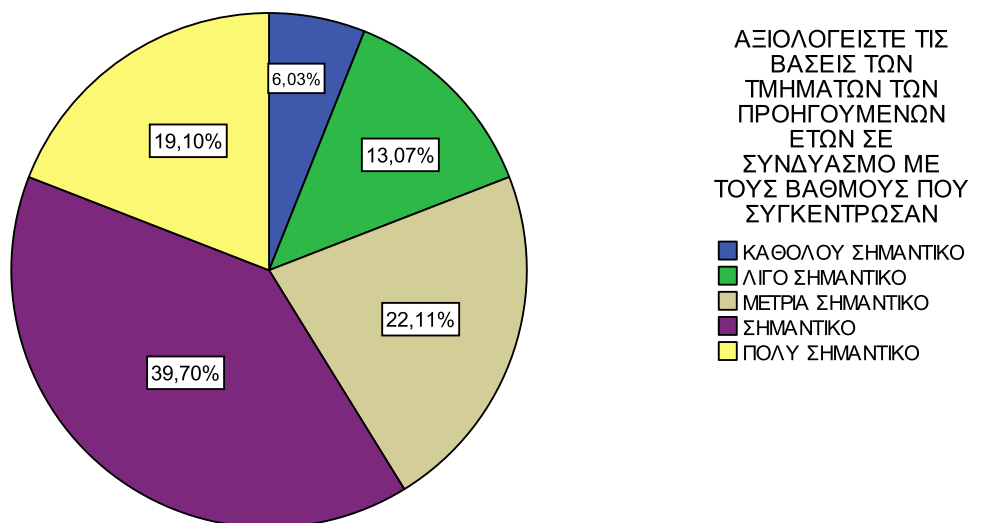

Γράφημα 2

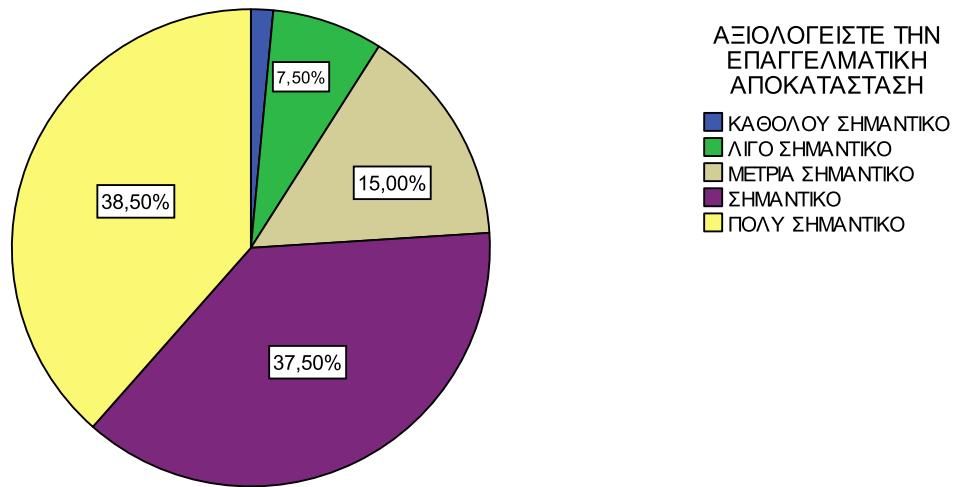

Από τα γραφήματα 1 και 2 (σελ. 90, 91) προκύπτει ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών θεωρεί σε ποσοστό 45,5% ότι το ενδιαφέρον για τα συγκεκριμένα επαγγέλματα είναι πολύ σημαντικό κριτήριο στην ιεράρχηση τμημάτων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Καθόλου σημαντικό: 2%, Λίγο σημαντικό: 4%, Μέτρια σημαντικό: 11,5%, Σημαντικό: 37%), ενώ θεωρούν την τοποθεσία εγκατάστασης των σχολών σημαντικό κριτήριο σε ποσοστό 29,7% (Καθόλου σημαντικό: 7%, Λίγο σημαντικό: 14,6%, Μέτρια σημαντικό: 25,1% , Πολύ σημαντικό: 23,6%).

Γράφημα 3

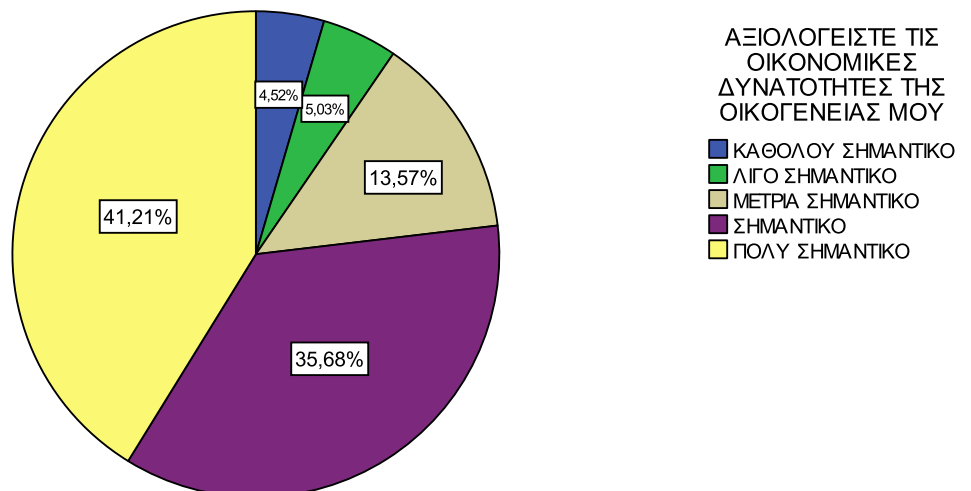

Γράφημα 4

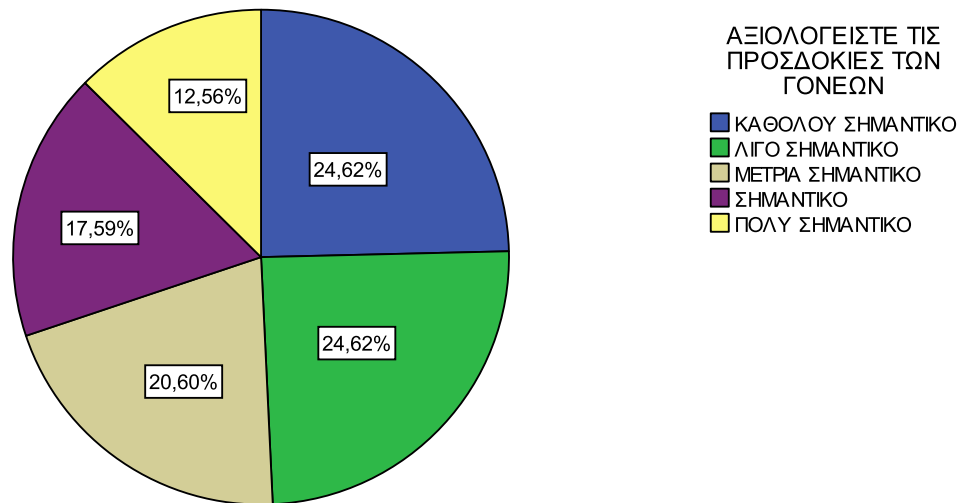

Επιπλέον, από τα γραφήματα 3 και 4 (σελ. 91, 92) φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες σε ποσοστό 22,1% πιστεύουν ότι η βάση των τμημάτων των προηγούμενων ετών σε συνδυασμό με τους βαθμούς που συγκέντρωσαν είναι μέτρια σημαντικό (Καθόλου σημαντικό: 6%, Λίγο σημαντικό:13%, Σημαντικό: 39,7% , Πολύ σημαντικό: 19,1%), ενώ σε ποσοστό 38,5% η επαγγελματική αποκατάσταση είναι πολύ σημαντικό κριτήριο (Καθόλου σημαντικό: 1,5%, Λίγο σημαντικό: 7,5%, Μέτρια σημαντικό: 15%, Σημαντικό: 37,5%).

Γράφημα 5

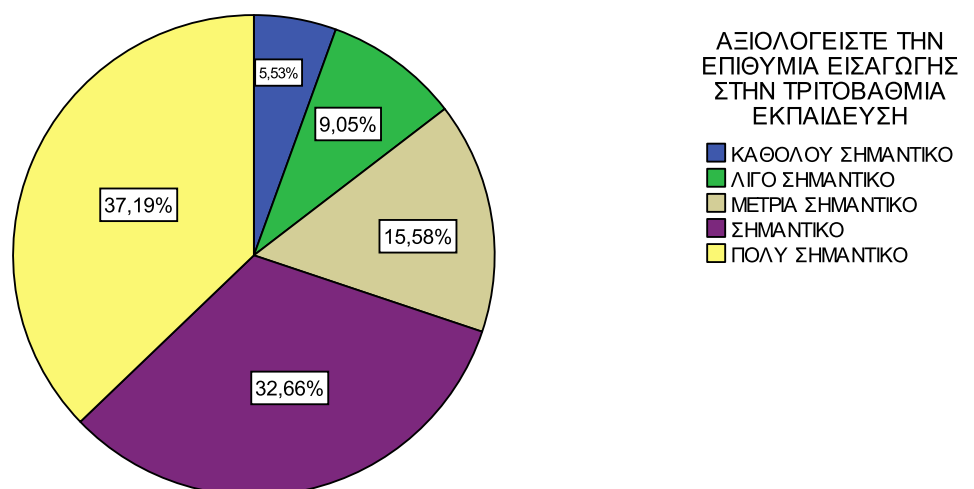

Γράφημα 6

Επιπρόσθετα, το δείγμα των ερωτώμενων θεωρεί ότι οι οικονομικές δυνατότητες της οικογένειάς του είναι πολύ σημαντικό κριτήριο σε ποσοστό 41,2% (Καθόλου σημαντικό: 4,5%, Λίγο σημαντικό: 5%, Μέτρια σημαντικό: 13,6%, Σημαντικό: 35,7%) (γράφημα 5, σελ. 92). Όσον αφορά τις προσδοκίες των γονέων, οι συμμετέχοντες στην έρευνα δηλώνουν ότι είναι καθόλου και λίγο σημαντικό κριτήριο σε ποσοστό 24,6% αντίστοιχα (Μέτρια σημαντικό: 20,6% , Σημαντικό: 17,6%, Πολύ σημαντικό: 12,6%) (γράφημα 6, σελ. 93).

Γράφημα 7

Τέλος, η επιθυμία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι πολύ σημαντικό κριτήριο για την ιεράρχηση των τμημάτων κατά τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού από τους ερωτώμενους σε ποσοστό 37,2% (Καθόλου σημαντικό: 5,5%, Λίγο σημαντικό: 9,1%, Μέτρια σημαντικό: 15,6% , Σημαντικό: 32,7%) (γράφημα 7, σελ. 93).

9.1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Πίνακας 21

ΚΑΤΑ ΠΟΣΟ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΑΣ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	0,5%
ΛΙΓΟ	12	6%
ΜΕΤΡΙΑ	41	20,5%
ΠΟΛΥ	88	40%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	66	33%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Στην ερώτηση του ερωτηματολογίου, «κατά πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την οικονομική κατάσταση της οικογένειάς σας;», το 40% του δείγματος απάντησε πως έχει επηρεάσει πολύ, το 33% πάρα πολύ, το 20,5% δήλωσε πως έχει επηρεάσει μέτρια, το 6% λίγο, ενώ μόλις το 0,5% καθόλου (πιν. 21, σελ. 94).

Πίνακας 22

ΣΕ ΤΙ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΑΣ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Παροχή εκπαιδευτικού υλικού	77	16,6%
Επίπεδο καθηγητών	23	4,9%
Έλλειψη καθηγητών	108	23,2%
Δημιουργία πολυάριθμων τμημάτων στα εργαστήρια και τις εποπτείες	97	20,9%
Δυσκολία στη μετακίνηση προς το Α.Τ.Ε.Ι. λόγω του κόστους της μετακίνησης	50	10,8%
Μειωμένη απόδοση εξαιτίας της ψυχολογικής επιβάρυνσης που προκαλεί η έλλειψη χρημάτων	56	12%
Συνδυασμός εργασίας και σπουδών με αποτέλεσμα τη μείωση της απόδοσης	34	7,3%

Διακοπή των σπουδών λόγω έλλειψης χρημάτων	20	4,3%
Δεν απάντησαν	4	2%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την εκπαίδευση των ερωτώμενων όσον αφορά την έλλειψη καθηγητών και την δημιουργία πολυάριθμων τμημάτων στα εργαστήρια και τις εποπτείες σε ποσοστά 23,2% και 20,9% αντίστοιχα. Σε ποσοστό 16,6% θεωρούν ότι επηρεάζεται η παροχή εκπαιδευτικού υλικού και ότι υπάρχει μειωμένη απόδοση εξαιτίας της ψυχολογικής επιβάρυνσης που προκαλεί η έλλειψη χρημάτων σε ποσοστό 12%. Επιπρόσθετα, το 10,8% αντιμετωπίζει δυσκολία στη μετακίνηση προς το ΑΤΕΙ λόγω του κόστους της μετακίνησης, το 7,3% υποστηρίζει ότι συνδυάζει εργασία και σπουδές με αποτέλεσμα τη μείωση της απόδοσής του, το 4,9% θεωρεί ότι έχει επηρεαστεί το επίπεδο των καθηγητών και το 4,3% θεωρεί ότι η οικονομική κρίση μπορεί να οδηγήσει σε διακοπή σπουδών λόγω έλλειψης χρημάτων. Σε αυτήν την ερώτηση δεν απάντησε το 2% του δείγματος (πιν. 22, σελ. 94).

Πίνακας 23

ΑΠΟ ΠΟΥ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	160	80%
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	6	3%
ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ	33	16,5%
ΑΛΛΟ	1	0,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι οι οικονομικοί πόροι των σπουδαστών του δείγματος προέρχονται από την οικογένεια σε ποσοστό 80%, από την προσωπική εργασία σε ποσοστό 3%, ενώ η παροχή πόρων από το συνδυασμό της οικογένειας και της προσωπικής εργασίας παρατηρείται σε ποσοστό 16,5% (πιν. 23, σελ. 95).

Πίνακας 24

ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΑΣ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	0,5%
ΛΙΓΟ	19	9,5%
ΜΕΤΡΙΑ	87	43,5%

ΠΟΛΥ	69	34,5%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	24	12%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Στην ερώτηση κατά πόσο η οικονομική κατάσταση των ερωτηθέντων καλύπτει τις ανάγκες τους, σε ποσοστό 43,5% απάντησαν μέτρια, το 34,5% δήλωσε πολύ, το 12% δήλωσε πάρα πολύ, το 9,5% λίγο ενώ το 0,5% καθόλου (πιν. 24, σελ. 95).

Πίνακας 25

ΚΑΤΑ ΠΟΣΟ Η ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΑΝΕΡΓΙΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	0,5%
ΛΙΓΟ	6	3%
ΜΕΤΡΙΑ	22	11%
ΠΟΛΥ	98	49%
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	73	36,5%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Στο συγκεκριμένο πίνακα φαίνεται ότι το δείγμα θεωρεί ότι η ανεργία επηρεάζει το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού «πολύ» σε ποσοστό 49%, «πάρα πολύ» σε ποσοστό 36,5%, «μέτρια» σε ποσοστό 11%, «λίγο» σε ποσοστό 3% και «καθόλου» σε ποσοστό 0,5% (πιν. 25, σελ. 96).

Πίνακας 26

ΑΝ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ, ΠΩΣ ΘΑ ΤΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΑΤΕ;		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Θα συνέχιζα την φοίτησή μου στο τμήμα, γιατί θεωρώ ότι θα καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση της χώρας	111	55,5%
Θα σταματούσα τη φοίτηση μου και θα αναζητούσα μια ευκαιριακή εργασία	9	4,5%
Θα ξαναέδινα πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή σε μια σχολή, όπου το επάγγελμα θα έχει μεγαλύτερη απορρόφηση	8	4%

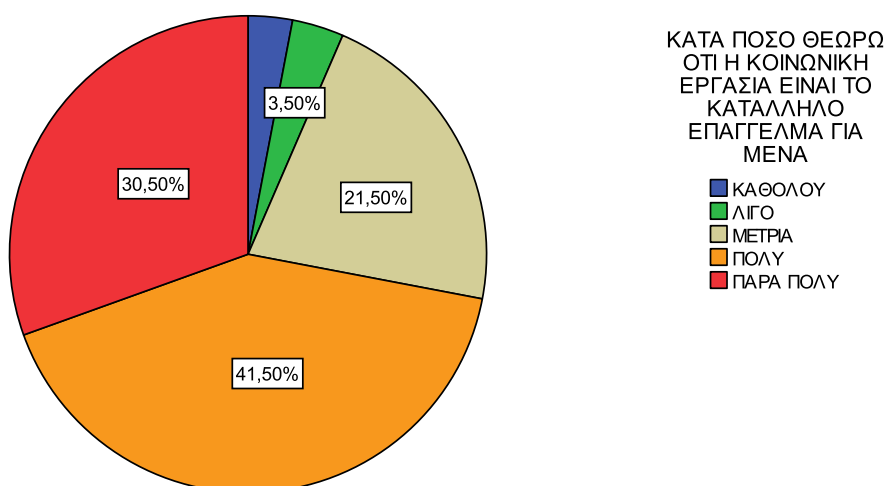
Θα μετανάστευα στο εξωτερικό για την αναζήτηση εργασίας	72	36%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος, 55,5%, θα συνέχιζε την φοίτησή του στο τμήμα, γιατί θεωρεί ότι θα καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση της χώρας, το 36% θα μετανάστευε στο εξωτερικό για την αναζήτηση εργασίας, το 4,5% θα σταματούσε τη φοίτηση στο τμήμα και θα αναζητούσε μια ευκαιριακή εργασία και τέλος, το 4% θα ξαναέδινε πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή σε μια σχολή, όπου το επάγγελμα θα έχει μεγαλύτερη απορρόφηση (πιν. 26, σελ. 96).

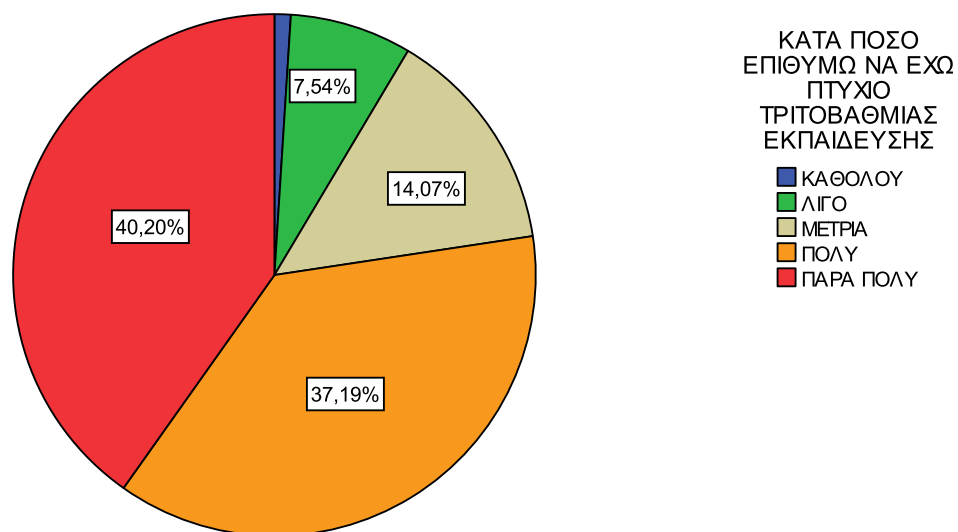
9.1.4 ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην ερώτηση 24 του ερωτηματολογίου, σχετικά με τους λόγους που έκαναν τους σπουδαστές/τριες να επιλέξουν να αποφοιτήσουν από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, δόθηκαν βαθμολογημένες σε κλίμακα απαντήσεις (Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα Πολύ).

Γράφημα 8

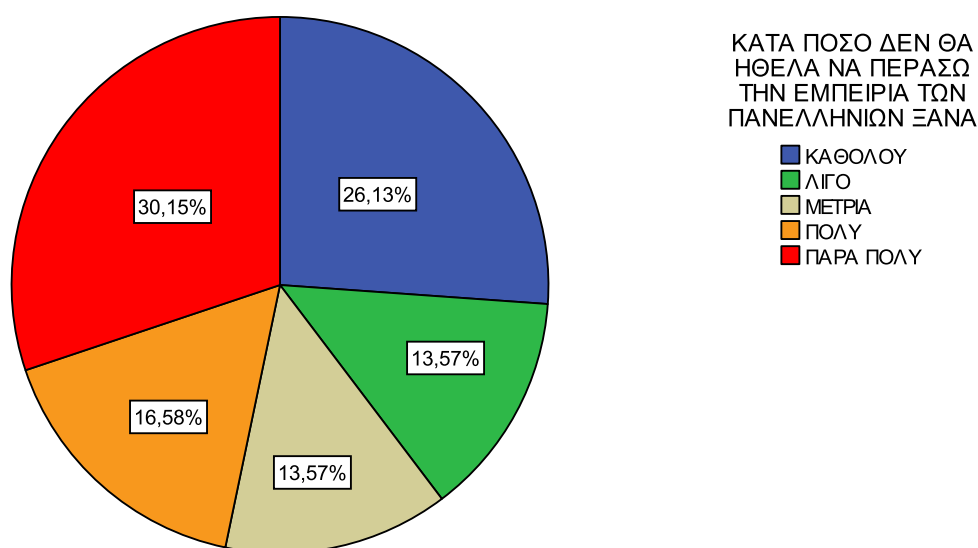

Γράφημα 9

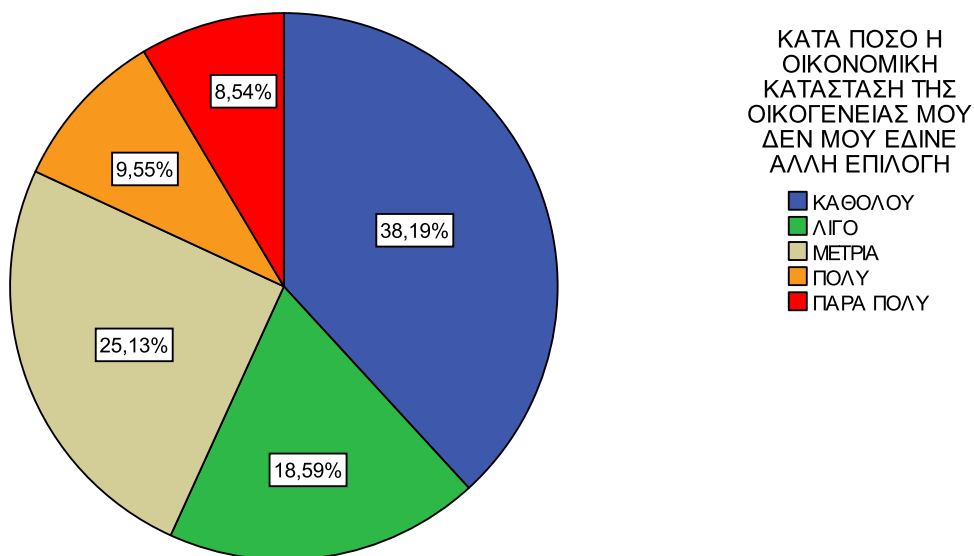

Από τα γραφήματα 8 και 9 (σελ. 97, 98) προκύπτει ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών θεωρεί σε ποσοστό 41,5% ότι η Κοινωνική Εργασία είναι πολύ κατάλληλο επάγγελμα για αυτούς (Καθόλου: 3%, Λίγο:3,5%, Μέτρια: 21,5%, Πάρα Πολύ: 30,5%), ενώ επιθυμούν πάρα πολύ να έχουν πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε ποσοστό 40,2% (Καθόλου: 1%, Λίγο:7,5%, Μέτρια: 14,1% , Πολύ: 37,2%).

Γράφημα 10

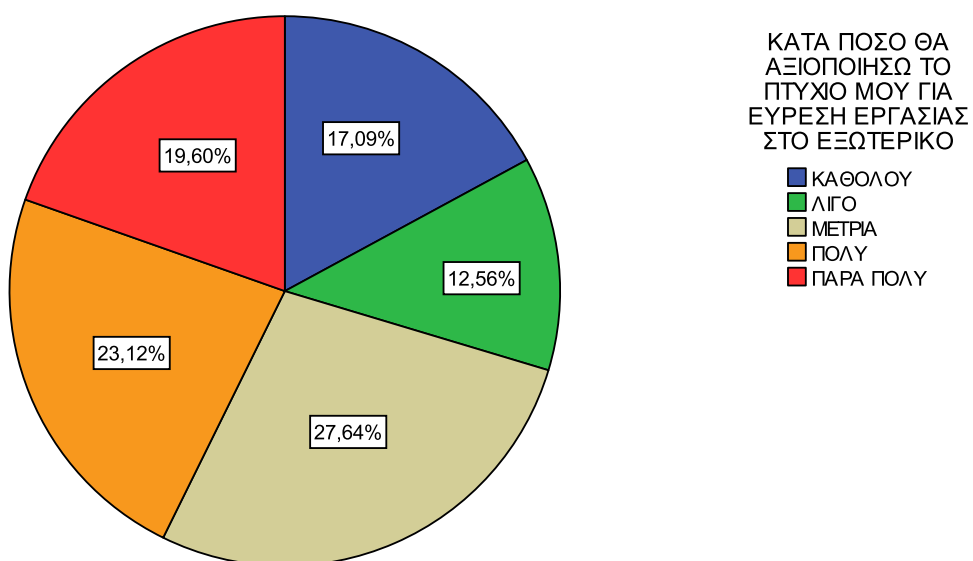

Γράφημα 11

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες σε ποσοστό 30,2% δεν ήθελαν να ξαναπεράσουν την εμπειρία των πανελληνίων εξετάσεων (Καθόλου: 26,1%, Λίγο:13,6%, Μέτρια: 13,6%, Πολύ: 16,6%) (γράφημα 10, σελ. 98), ενώ σε ποσοστό 38,2% η οικονομική κατάσταση της οικογενείας τους, τους έδινε την επιλογή να επιλέξουν να αποφοιτήσουν από το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας (Λίγο:18,6%, Μέτρια: 25,1%, Πολύ: 9,6%, Πάρα Πολύ: 8,5%) (γράφημα 11, σελ. 99).

Γράφημα 12

Τέλος, το δείγμα των ερωτώμενων θα αξιοποιήσει σε μέτριο βαθμό το πτυχίο του για την εύρεση εργασίας στο εξωτερικό σε ποσοστό 27,6% (Καθόλου: 17,1%, Λίγο: 12,6%, Πολύ: 23,1% , Πάρα Πολύ: 19,6%) (γράφημα 12, σελ. 99).

9.1.5 ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Πίνακας 27

ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΩΜΕΝΩΝ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Εισαγωγή σε Α.Ε.Ι	33	16,5%
Εισαγωγή σε Τ.Ε.Ι.	7	3,5%
Ήθελαν να αποκτήσω ένα οποιοδήποτε πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	25	12,5%
Ήθελαν να σπουδάσω ότι εγώ επιθυμώ	130	65%
Ήθελαν να τελειώσω το Λύκειο και να βρω δουλειά	2	1%
Άλλο	2	1%
Δεν απάντησαν	1	0,5%
Σύνολο	200	100%

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των οικογενειών των συμμετεχόντων επιθυμούσαν να σπουδάσουν επάγγελμα της αρεσκείας των ερωτώμενων σε ποσοστό 65%. Σε ποσοστό 16,5% επιθυμούσαν την εισαγωγή σε Α.Ε.Ι. ενώ για την εισαγωγή σε Τ.Ε.Ι. το ποσοστό ανέρχεται στο 3,5%. Επιπλέον, οι οικογένειες των ερωτώμενων που ήθελαν να τελειώσουν το Λύκειο και να βρουν δουλειά οι ερωτώμενοι φτάνει το ποσοστό του 1%. Οι προσδοκίες της οικογένειας που δεν αντικατοπτρίζεται σε καμία από τις παραπάνω επιλογές είναι σε ποσοστό 1% ενώ σε ποσοστό 0,5% οι ερωτώμενοι δεν απάντησαν για τις προσδοκίες της οικογένειας τους σε σχέση με την δική τους φοίτηση (πιν. 27, σελ. 100).

Πίνακας 28

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Ήταν θετικοί, οι γονείς μου με ενθάρρυναν να φοιτήσω στο τμήμα	153	76,5%

Ήταν αρνητικοί, οι γονείς μου ήθελαν να ξαναπροσπαθήσω	8	4%
Η στάση τους ήταν ουδέτερη	33	16,5%
Άλλο	6	3%
Σύνολο	200	100%

Μετά την επιτυχία εισαγωγής στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας, οι γονείς που ενθάρρυναν τους συμμετέχοντες να φοιτήσουν στο τμήμα ανέρχονται στο ποσοστό 76,5%. Παρατηρήθηκε ότι η στάση της οικογένειας είναι ουδέτερη σε ποσοστό 16,5% ενώ η αρνητική αντίδραση της οικογένειας ήταν σε ποσοστό 4%. Τέλος, το ποσοστό 3% αντιπροσωπεύει τις οικογένειες των ερωτώμενων που δεν είχαν καμία από τις παραπάνω αντιδράσεις (πιν. 28, σελ. 100).

Πίνακας 29

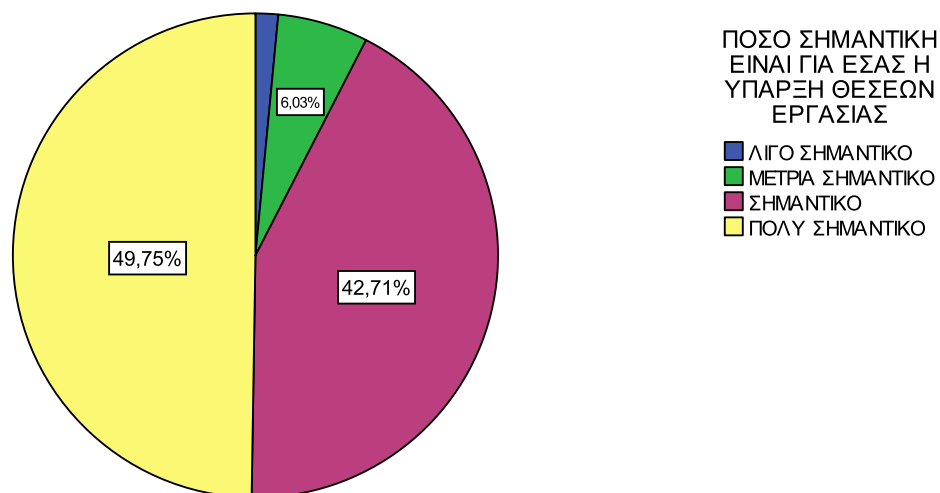
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗ ΣΑΣ ΘΑ ΣΑΣ ΑΡΕΣΕ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Να δουλέψετε ως Κοινωνικός Λειτουργός	109	44,9%
Να δουλέψετε όχι απαραίτητα ως Κοινωνικός Λειτουργός	25	10,3%
Να κάνετε μεταπτυχιακό στην Κοινωνική Εργασία	53	21,8%
Να κάνετε μεταπτυχιακό σε συναφές πεδίο με την Κοινωνική Εργασία	49	20,2%
Άλλο	7	2,9%
Σύνολο	200	100%

Το υψηλότερο ποσοστό (54,5%) θα δούλευε ως Κοινωνικός Λειτουργός, το 21,8% επέλεξε ότι θα έκανε μεταπτυχιακό στην Κοινωνική Εργασία και το 20,2% θα έκανε μεταπτυχιακό σε συναφές πεδίο με την Κοινωνική Εργασία. Σε ποσοστό 10,3% οι ερωτώμενοι θα δούλευαν όχι απαραίτητα ως Κοινωνικοί Λειτουργοί, ενώ το 2,9% μετά την αποφοίτησή του θα επέλεγε να ασχοληθεί με κάτι διαφορετικό από τις επιλογές του πίνακα (πιν. 29, σελ. 101).

9.1.6 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΞΙΩΝ

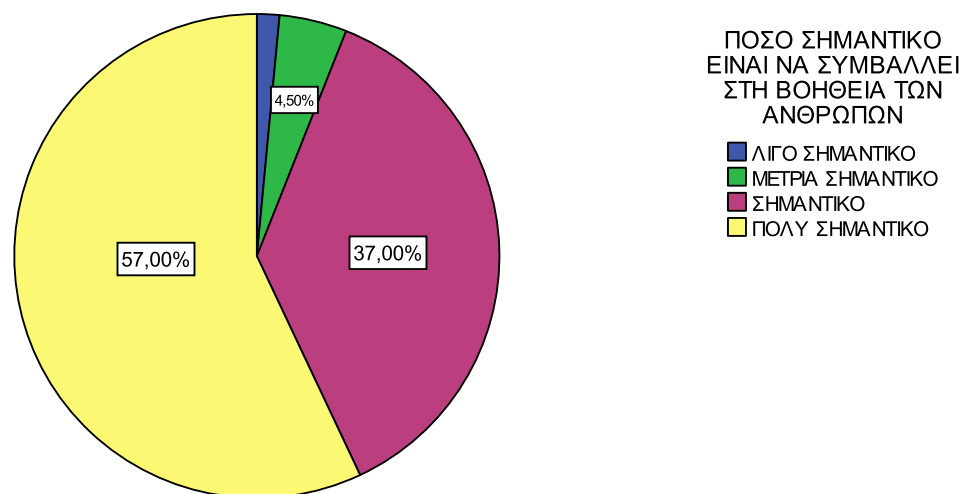
Στην ερώτηση σχετικά με τη σημαντικότητα των διαστάσεων εργασίας, οι απαντήσεις του δείγματος κυμαίνονται σε μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ των απαντήσεων «Σημαντικό» και «Πολύ σημαντικό». Τα γραφήματα 13 έως 21 (σελ. 102-106) παρουσιάζουν αναλυτικά τις απαντήσεις των σπουδαστών/τριων.

Γράφημα 13

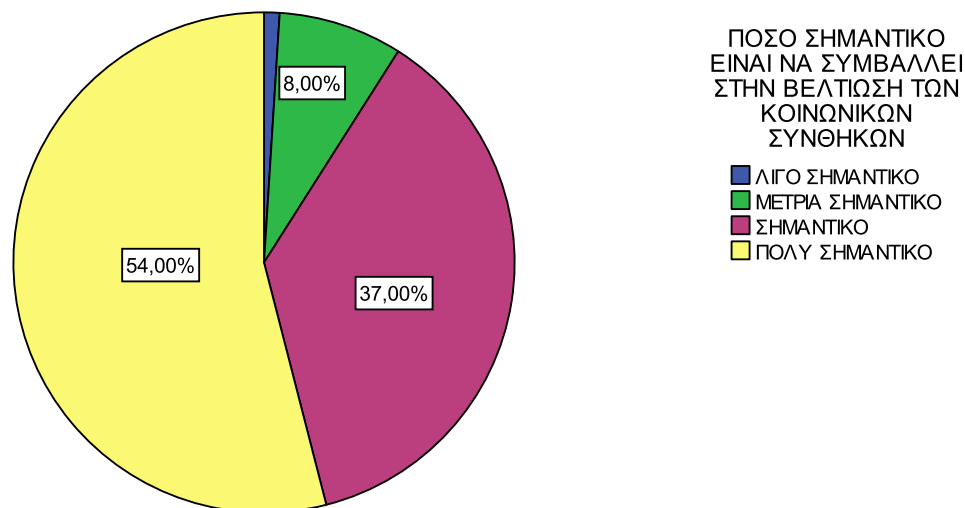
Πιο συγκεκριμένα, στη διάσταση εργασίας κατά την οποία είναι σημαντική η ύπαρξη θέσεων εργασίας, το δείγμα δήλωσε κατά ποσοστό 49,8%, «πολύ σημαντικό» και κατά 42,7%, «σημαντικό» (Λίγο σημαντικό:1,5%, Μέτρια σημαντικό: 6%) (γράφημα 13, σελ. 102). Επιπλέον, παρουσιάζεται ένα 0,5% το οποίο δεν έχει απαντήσει.

Γράφημα 14

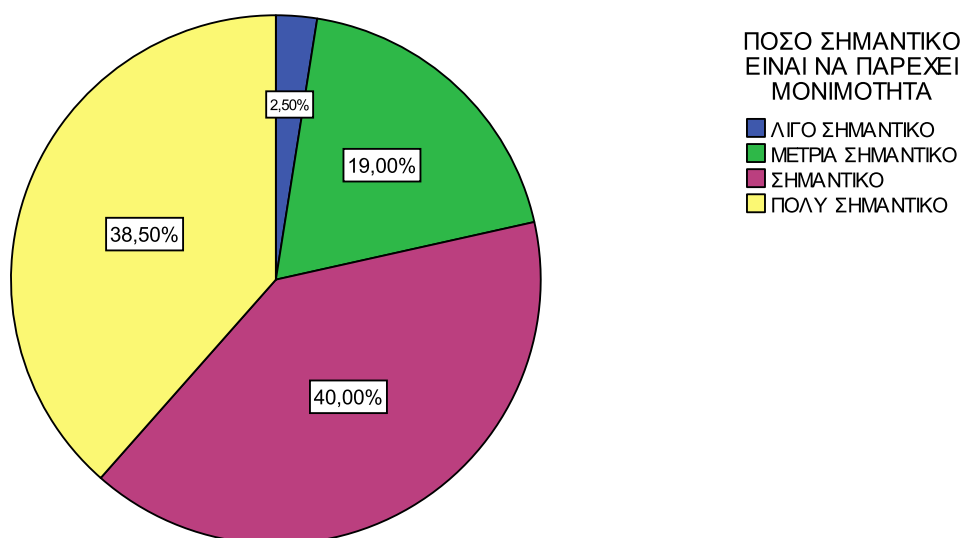
Στη διάσταση εργασίας κατά την οποία το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού συμβάλλει στην βοήθεια των ανθρώπων, το ποσοστό 57% δήλωσε «πολύ σημαντικό» και το 37% «σημαντικό» (Λίγο σημαντικό:1,5%, Μέτρια σημαντικό: 4,5%) (γράφημα 14, σελ. 102).

Γράφημα 15

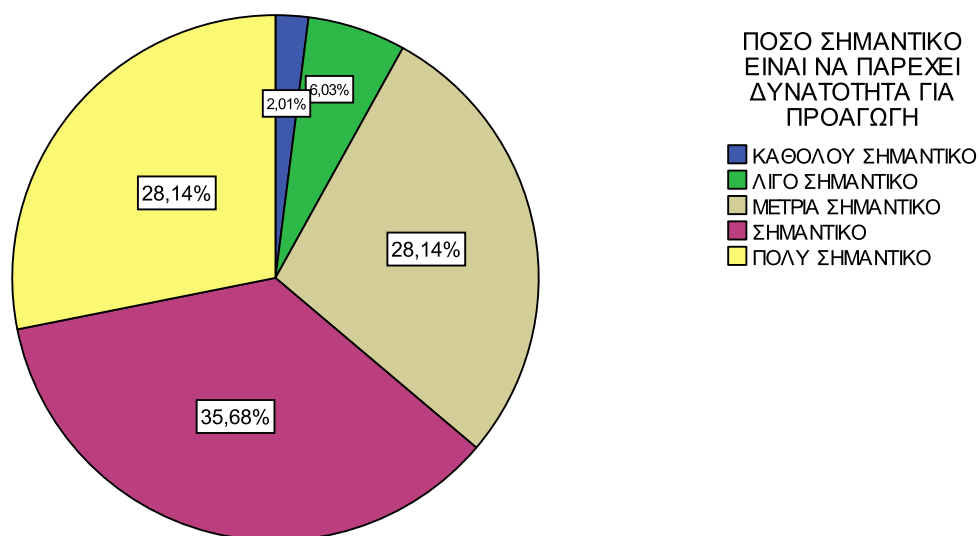
Επιπλέον, στη διάσταση εργασίας κατά την οποία το επάγγελμα συμβάλλει στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών, το 54% του δείγματος δήλωσε πως είναι πολύ σημαντική και το 37%, σημαντική (Λίγο σημαντικό:1%, Μέτρια σημαντικό: 8%) (γράφημα 15, σελ. 103).

Γράφημα 16

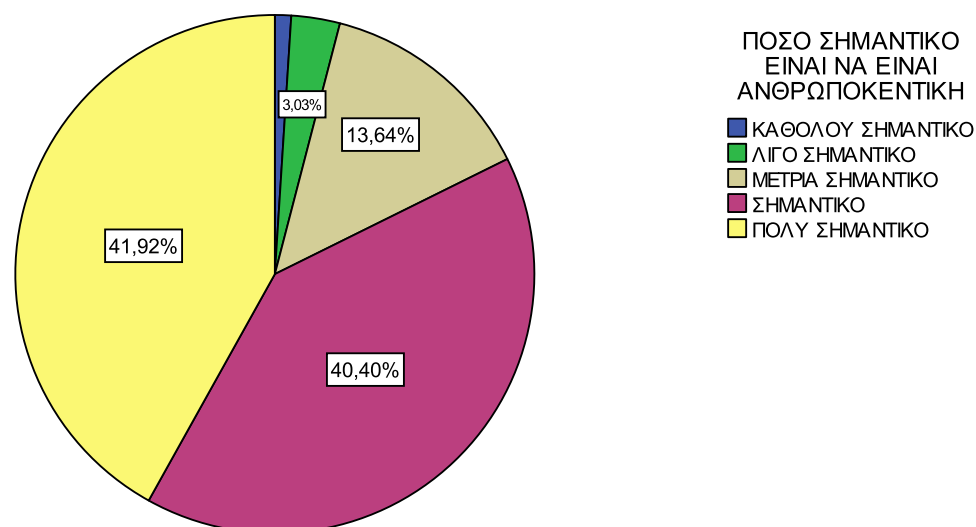
Επίσης, το να παρέχει μονιμότητα είναι κατά 40% σημαντικό και 38,5% πολύ σημαντικό (Λίγο σημαντικό:2,5%, Μέτρια σημαντικό: 19%) (γράφημα 16, σελ. 103).

Γράφημα 17

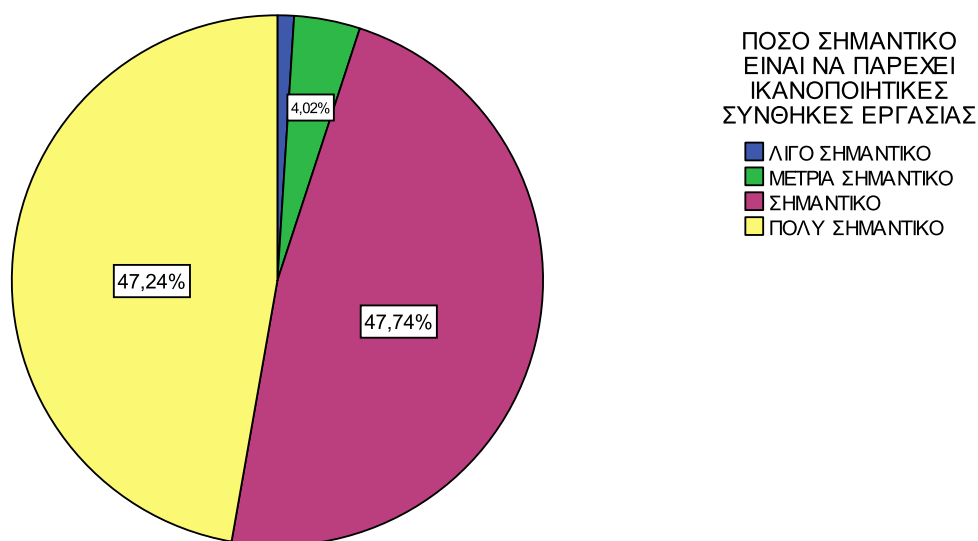
Να παρέχει δυνατότητα για προαγωγή είναι κατά 35,7% σημαντικό, ενώ σε ποσοστό 28,1% είναι πολύ σημαντικό και μέτρια σημαντικό αντίστοιχα (Καθόλου σημαντικό: 2%, Λίγο σημαντικό 6%) (γράφημα 17, σελ. 104).

Γράφημα 18

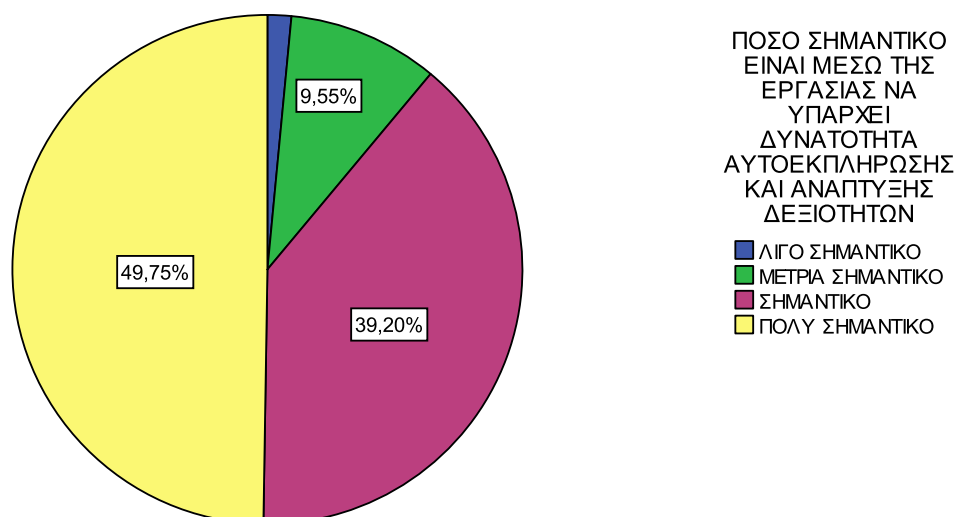
Το 41,9% του δείγματος θεωρεί πολύ σημαντικό η Κοινωνική Εργασία να είναι ανθρωποκεντρική και το 40,4% το θεωρεί σημαντικό (Καθόλου σημαντικό: 1%, Λίγο Σημαντικό: 3%, Μέτρια σημαντικό: 13,6) (γράφημα 18, σελ. 104).

Γράφημα 19

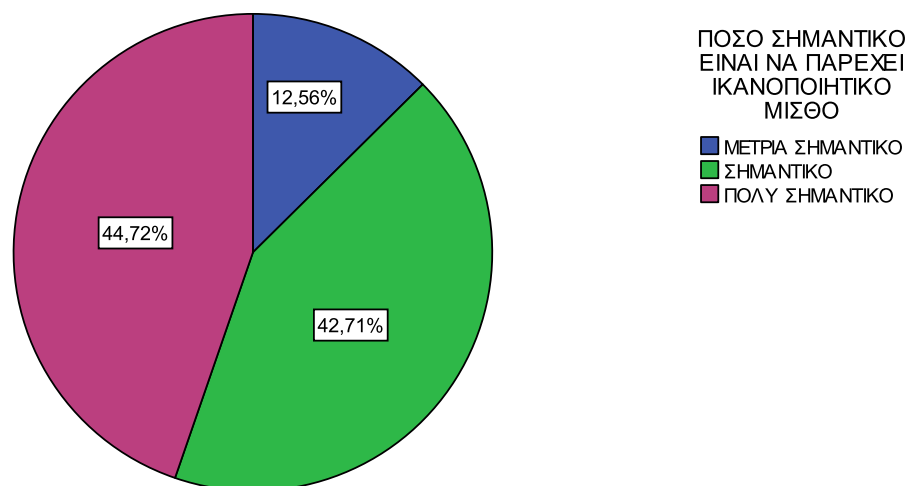
Στη διάσταση, να παρέχει ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας το 47,2% το θεωρεί πολύ σημαντικό και το 47,7%, σημαντικό (Λίγο Σημαντικό: 1%, Μέτρια σημαντικό: 4%) (γράφημα 19, σελ. 105).

Γράφημα 20

Σε ποσοστό 49,8% «πολύ σημαντικό» και 39,2% «σημαντικό», το δείγμα πιστεύει ότι μέσω της εργασίας πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα αυτοεκπλήρωσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων (Λίγο Σημαντικό: 1,5%, Μέτρια σημαντικό: 9,6%) (γράφημα 20, σελ. 105).

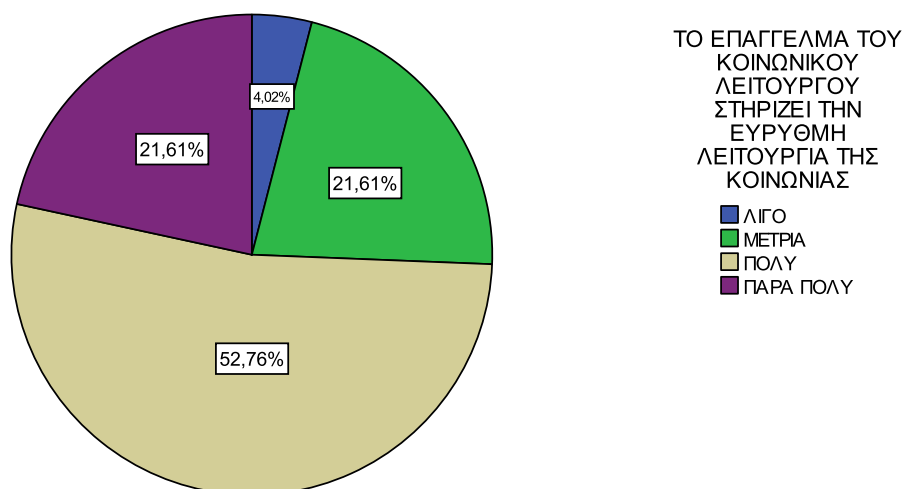
Γράφημα 21

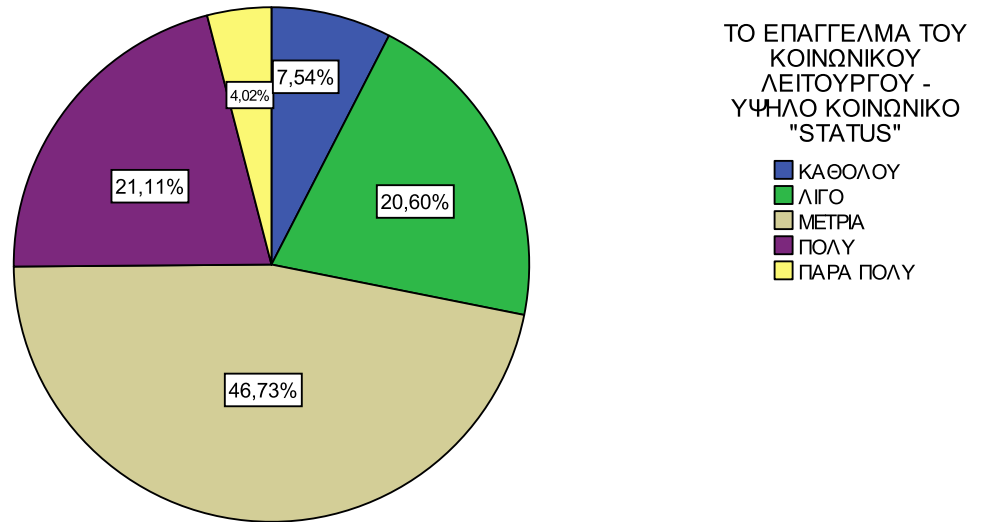
Τέλος, το να παρέχει ικανοποιητικό μισθό, το δείγμα απάντησε ότι είναι πολύ σημαντικό σε ποσοστό 44,7% και σημαντικό σε ποσοστό 42,7% (Μέτρια σημαντικό: 12,6) (γράφημα 21, σελ. 106).

Στην ερώτηση 29 του ερωτηματολογίου, σχετικά με το βαθμό που ισχύουν τα παρακάτω χαρακτηριστικά για τους συμμετέχοντες όσον αφορά το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού, δόθηκαν βαθμολογημένες σε κλίμακα απαντήσεις (Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα Πολύ). Τα γραφήματα 22 έως 38 (σελ. 106-112) παρουσιάζουν αναλυτικά τις απαντήσεις των σπουδαστών/τριων.

Γράφημα 22

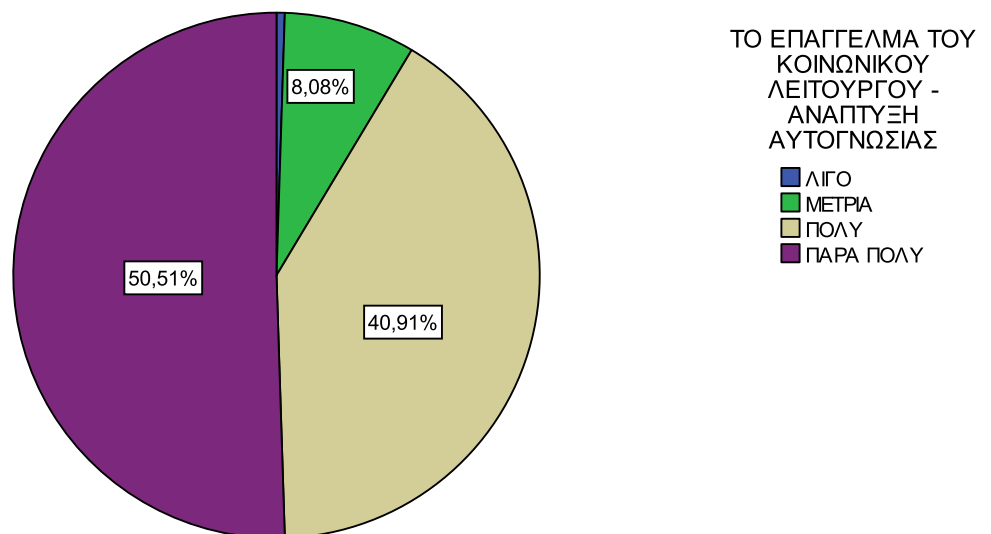

Γράφημα 23

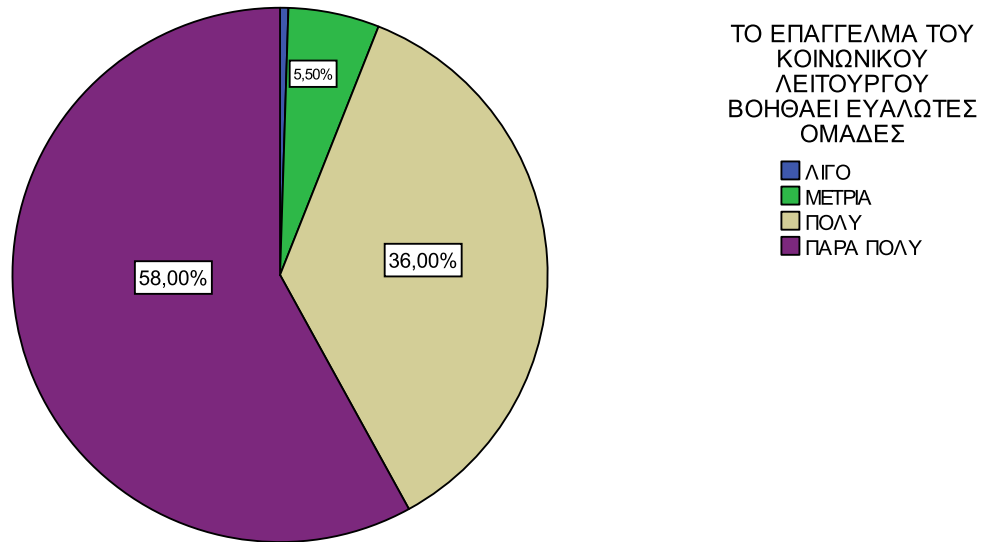

Από το γράφημα 22 (σελ. 106) προκύπτει ότι η πλειοψηφία των σπουδαστών θεωρεί σε ποσοστό 52,8% ότι το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού στηρίζει πολύ την εύρυθμη την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας (Λίγο: 4%, Μέτρια: 21,6% , Πάρα Πολύ: 21,6%), ενώ από το γράφημα 23 (σελ. 107) ότι θεωρούν ότι είναι μέτρια σημαντικό το υψηλό κοινωνικό "status" σε ποσοστό 46,7% (Καθόλου: 7,5%, Λίγο: 20,6%, Πολύ: 21,1%, Πάρα πολύ: 4%).

Γράφημα 24

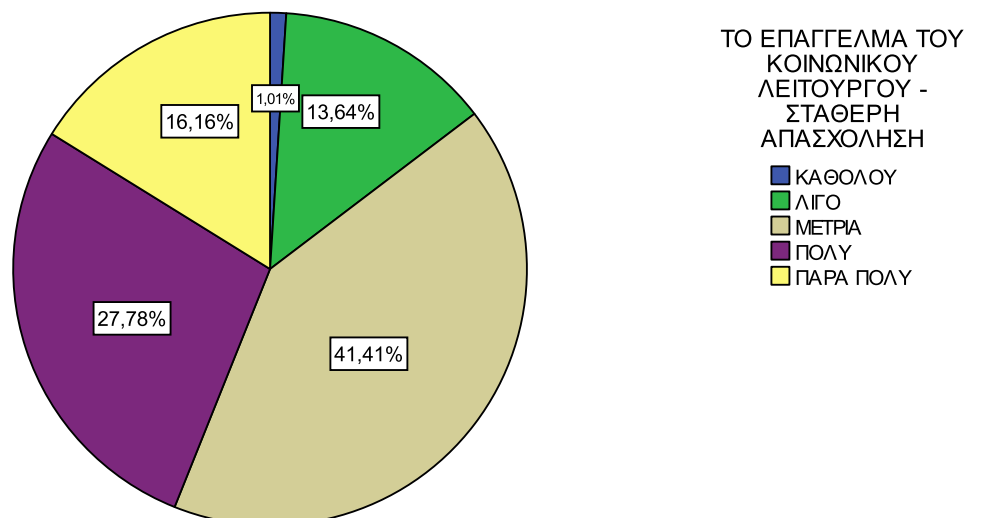

Γράφημα 25

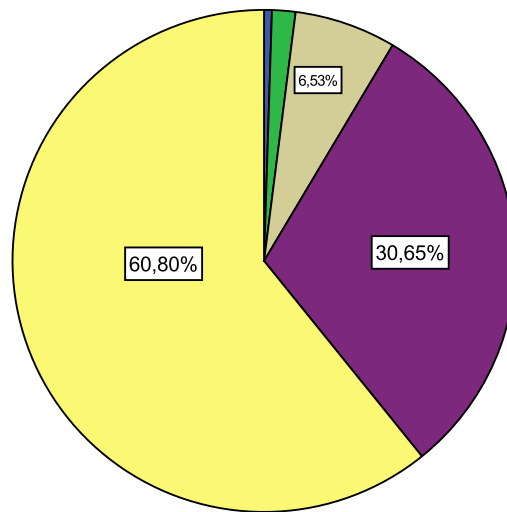
Επιπλέον, οι συμμετέχοντες σε ποσοστό 50,5% υποστηρίζουν πάρα πολύ την ανάπτυξη της αυτογνωσίας (Λίγο:0,5%, Μέτρια: 8,1% , Πολύ: 41%) (γράφημα 24, σελ. 107), ενώ σε ποσοστό 58% η πλειοψηφία το δείγματος τόνισε ότι βοηθάει πάρα πολύ τις ευάλωτες ομάδες (Λίγο:0,5%, Μέτρια: 5,5% ,Πολύ: 36%) (γράφημα 25, σελ. 108).

Γράφημα 26

Το δείγμα των ερωτώμενων θεωρεί την σταθερή απασχόληση σε μέτριο βαθμό σημαντική σε ποσοστό 41,4% (Καθόλου: 1%, Λίγο:13,6%, Πολύ: 27,8% , Πάρα Πολύ: 16,2%) (γράφημα 26, σελ. 108).

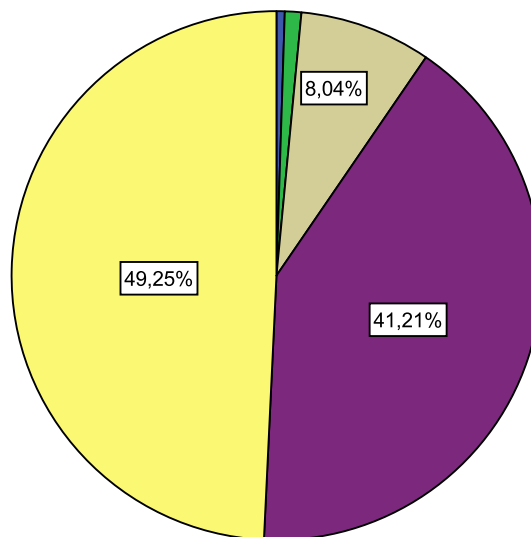
Γράφημα 27

ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

- ΚΑΘΟΛΟΥ
- ΛΙΓΟ
- ΜΕΤΡΙΑ
- ΠΟΛΥ
- ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Γράφημα 28

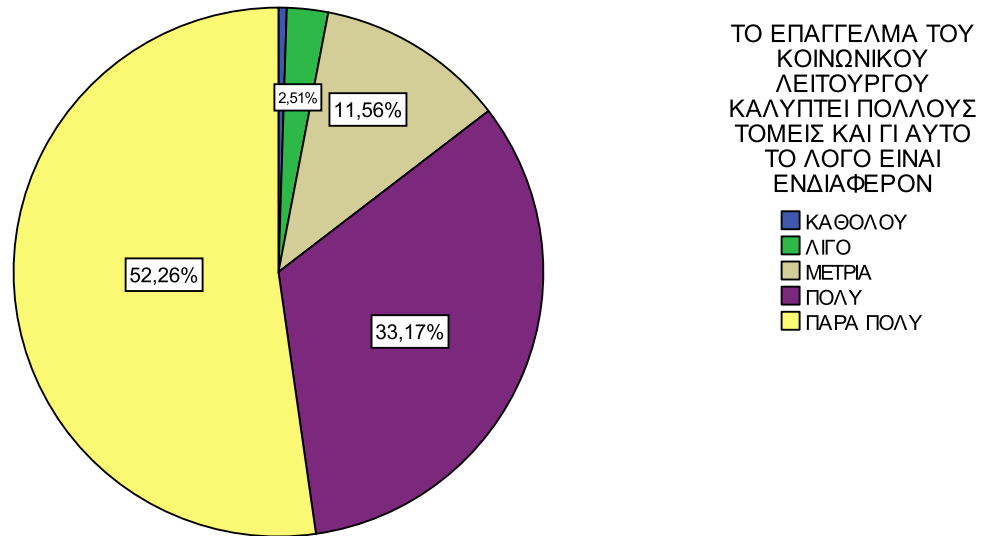

ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΕΙ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΛΑΙΣΙΑ

- ΚΑΘΟΛΟΥ
- ΛΙΓΟ
- ΜΕΤΡΙΑ
- ΠΟΛΥ
- ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

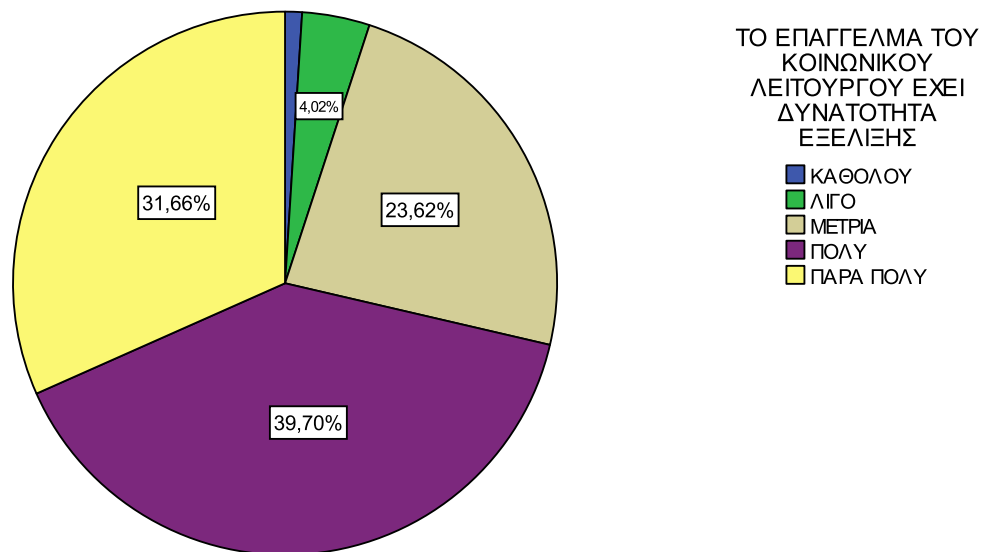
Επιπρόσθετα, το ενδιαφέρον του επαγγέλματος είναι πάρα πολύ σημαντικό για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού σε ποσοστό 60,8% (Καθόλου: 0,5%, Λίγο: 1,5%, Μέτρια: 6,5% , Πολύ: 30,7%) (γράφημα 27, σελ. 109), ενώ η εργασία σε διάφορα πλαίσια θεωρείται πολύ σημαντικό σε ποσοστό 49,2% (Καθόλου: 0,5%, Λίγο:1%, Μέτρια: 8%, Πολύ: 41,2%) (γράφημα 28, σελ. 109).

Γράφημα 29

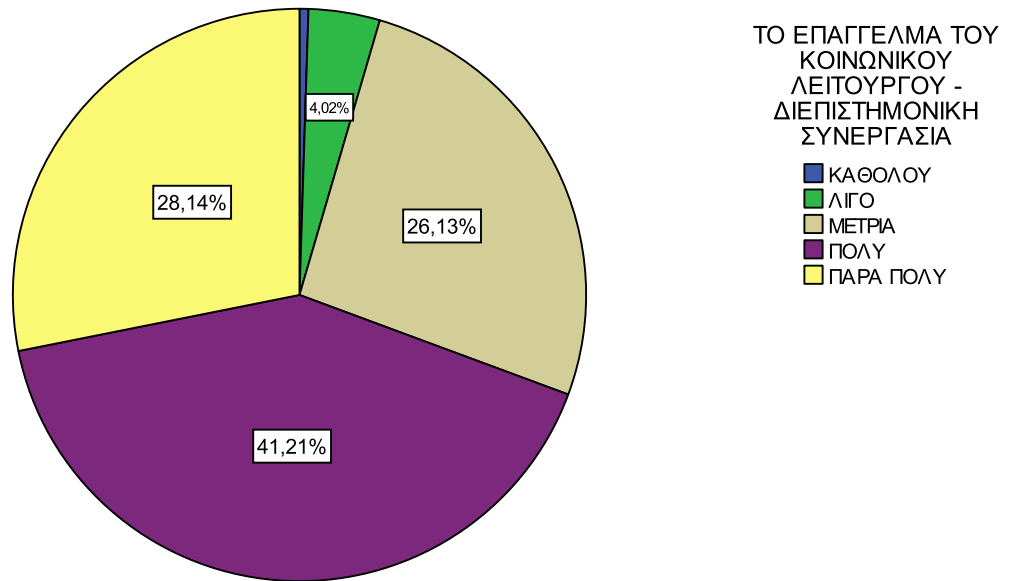

Το ότι «το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού καλύπτει πολλούς τομείς και για αυτό το λόγο είναι ενδιαφέρον», τονίζεται ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό για τους ερωτώμενους σε ποσοστό 52,3% (Καθόλου: 0,5 %, Λίγο:2,5%, Μέτρια: 11,6% , Πολύ: 33,2%) (γράφημα 29, σελ. 110).

Γράφημα 30

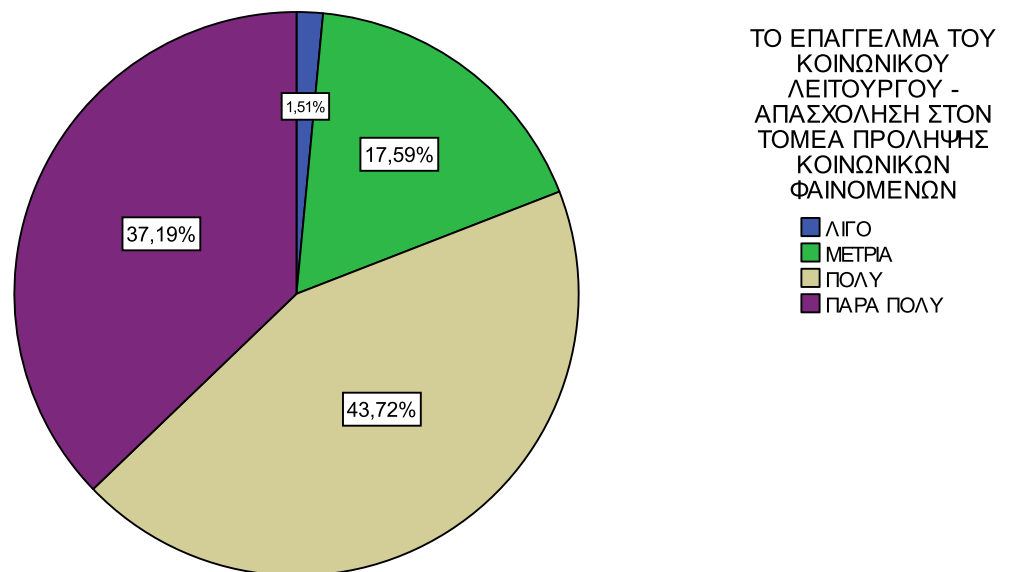

Γράφημα 31

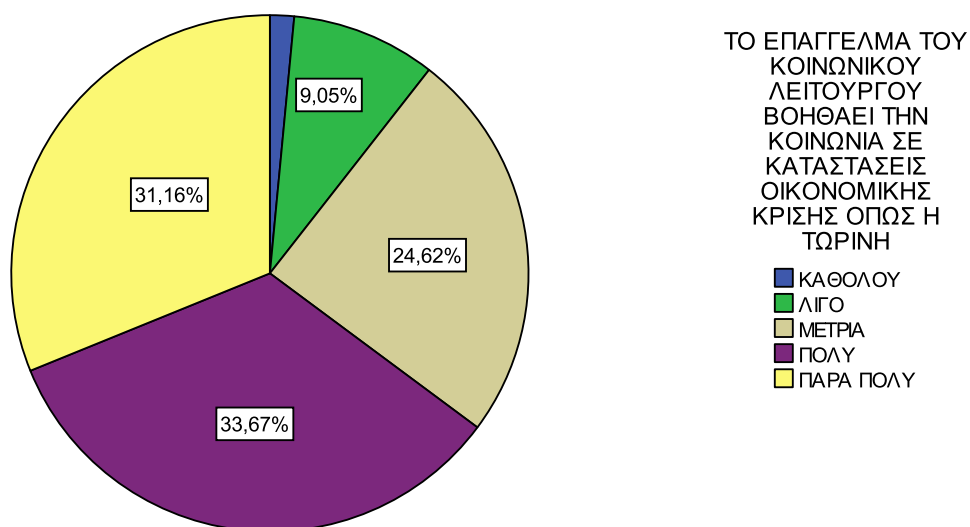
Το δείγμα των συμμετεχόντων υποστηρίζει σε ποσοστά 39,7% και 41,2% ότι η δυνατότητα εξέλιξης (Καθόλου: 1%, Λίγο:4%, Μέτρια: 23,6%, Πάρα πολύ: 31,7%) και διεπιστημονικής συνεργασίας (Καθόλου: 0,5%, Λίγο:4%, Μέτρια: 26,1%, Πάρα πολύ: 28,1%), αντίστοιχα, είναι πολύ σημαντικά για το επάγγελμα (γραφήματα 30, 31, σελ. 110, 111).

Γράφημα 32

Η δυνατότητα απασχόλησης στον τομέα πρόληψης κοινωνικών φαινομένων σε ποσοστό 43,5% υποστηρίζεται ότι είναι πολύ σημαντική (Λίγο:1,5%, Μέτρια: 17,5%, Πάρα πολύ: 37%) (γράφημα 32, σελ. 111).

Γράφημα 33

Όσον αφορά το γεγονός ότι το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού μπορεί να βοηθήσει την κοινωνία σε καταστάσεις οικονομικής κρίσης όπως η τωρινή, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα αναφέρει ότι είναι πολύ σημαντικό σε ποσοστό 33,7% (Καθόλου: 1,5%, Λίγο: 9%, Μέτρια: 24,6%, Πάρα πολύ: 31,2%) (γράφημα 33, σελ. 112).

Τέλος, παρατηρήθηκε ότι όλες οι επιλογές της ερώτησης δεν απαντήθηκαν σε ποσοστό 0,5% εκτός από τις επιλογές «της ανάπτυξης αυτογνωσίας» και «της σταθερής απασχόλησης», οι οποίες δεν απαντήθηκαν σε ποσοστό 1% αντίστοιχα.

9.2 TEST ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (Pearson chi-square test)

Σε αυτή την ενότητα, θα διερευνήσουμε τα ερευνητικά ερωτήματα, που είχαν τεθεί κατά το αρχικό στάδιο της έρευνας μας. Πιο συγκεκριμένα, θα εξεταστούν και θα συγκριθούν οι παράγοντες εκείνοι που εκτιμήθηκε ότι συμβάλλουν στην διαμόρφωση των κινήτρων για την επιλογή του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού.

Ερευνητικό Ερώτημα 1: Η επιλογή του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας σχετίζεται με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των σπουδαστών;

Το δείγμα της έρευνας έδωσε στατιστικά σημαντικές ενδείξεις ότι η **κοινωνικοοικονομική κατάσταση** των σπουδαστών σχετίζεται με την **επιλογή** του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας (πίνακες 30, 31, σελ. 113,114). Προκειμένου να φανεί η κοινωνική κατάσταση και η εργασιακή σχέση, πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταβλητών με τις ερωτήσεις 24: «Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να αποφοιτήσετε από το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας;», 6 και 7 του ερωτηματολογίου (εκπαίδευση και εργασιακή σχέση γονέων αντίστοιχα).

Πίνακας 30

Εκπαίδευση Μητέρας	Κατά πόσο θεωρώ ότι η Κοινωνική Εργασία είναι το κατάλληλο επάγγελμα για μένα;					
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	Σύνολο
Δημοτικό	2	1	6	23	8	40
Γυμνάσιο	3	1	10	17	10	41
Λύκειο	1	1	17	28	22	69
Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα	0	4	3	6	8	21
Πανεπιστήμιο	0	0	7	8	11	26
Άλλο	0	0	0	1	2	3
Σύνολο	6	7	43	83	61	200

$\chi^2=33,458$, $df(20)$, $p= 0,030$

Πίνακας 31

Τύπος Εργασιακής Σχέσης Μητέρας	Κατά πόσο θεωρώ ότι η Κοινωνική Εργασία είναι το κατάλληλο επάγγελμα για μένα;					
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	Σύνολο
Μόνιμος	0	3	14	27	22	66
Σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου	1	2	5	1	2	11
Σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου	0	0	1	6	2	9
Σύμβαση Έργου	0	0	0	1	0	1
Ωρομίσθιος	0	0	0	4	4	8
Εκπαιδευόμενος/ Εργαζόμενος με πρόγραμμα ΟΑΕΔ	0	1	0	1	0	2
Άνεργος	3	1	10	20	18	52
Άλλο	2	0	13	23	12	50
Σύνολο	6	7	43	83	60	199

$$\chi^2=43,047, df(28), p= 0,034$$

Πιο συγκεκριμένα, από τους παραπάνω πίνακες φαίνεται πως η **εκπαίδευση** της μητέρας και ο **τύπος εργασιακής της σχέσης** σχετίζονται με την άποψη των σπουδαστών, ότι το **επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού είναι το κατάλληλο για εκείνους**. Η εκπαίδευση και ο τύπος εργασιακής σχέσης του πατέρα δεν έδειξαν να σχετίζονται με την επιλογή του τμήματος.

Πίνακας 32

Αξιολογείστε τις οικονομικές δυνατότητες της οικογενείας σας	Κατά πόσο η οικονομική κατάσταση της οικογένειάς σας δεν σας έδινε άλλη επιλογή;					
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	Σύνολο
Καθόλου Σημαντικό	5	1	2	0	1	9
Λίγο Σημαντικό	8	1	1	0	0	10
Μέτρια Σημαντικό	10	8	7	1	1	27
Σημαντικό	32	11	18	9	1	71
Πολύ Σημαντικό	21	16	22	9	14	82
Σύνολο	76	36	50	19	17	199

$$\chi^2=30,022, df(16), p= 0,018$$

Ο πίνακας 32 (σελ.115) δείχνει πως όντως υπάρχουν στατιστικά σημαντικές ενδείξεις ότι η **οικονομική κατάσταση** των σπουδαστών σχετίζεται με την **επιλογή φοίτησης**. Φαίνεται πως οι οικονομικές δυνατότητες των οικογενειών των σπουδαστών δεν τους έδιναν άλλη επιλογή για την φοίτηση τους.

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Σχετίζεται η επιλογή φοίτησης στο συγκεκριμένο τμήμα με τα κριτήρια όπως τοποθεσία εγκατάστασης σχολών, επαγγελματική αποκατάσταση κ.α.;

Για να απαντηθεί το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα, πραγματοποιήθηκε συσχέτιση των μεταβλητών της ερώτησης 17: «Αξιολογείστε τη σημαντικότητα που είχαν για εσάς τα παρακάτω κριτήρια στην ιεράρχηση των τμημάτων Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού», με την ερώτηση 24 :«Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας» του ερωτηματολογίου. Βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές ενδείξεις πως η επιλογή φοίτησης σχετίζεται με κάποια κριτήρια.

Πίνακας 33

Αξιολογείστε το ενδιαφέρον για τα συγκεκριμένα επαγγέλματα	Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;					
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	Σύνολο
Καθόλου Σημαντικό	1	2	1	0	0	4
Λίγο Σημαντικό	0	1	2	2	3	8
Μέτρια Σημαντικό	1	0	12	7	3	23
Σημαντικό	2	3	16	42	11	74
Πολύ Σημαντικό	2	1	12	32	44	91
Σύνολο	6	7	43	83	61	200

$\chi^2=76,020$, $df(16)$, $p=0,000$

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 33 (σελ.116), το ενδιαφέρον για τα συγκεκριμένα επαγγέλματα επηρεάζει την επιλογή του επαγγέλματος με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα. Επομένως, παρατηρήθηκε ότι οι σπουδαστές επιλέγουν το συγκεκριμένο τμήμα λόγω του ενδιαφέροντος τους για τα ανθρωπιστικά επαγγέλματα.

Πίνακας 34

Αξιολογείστε την τοποθεσία εγκατάστασης σχολών	Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;					
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	Σύνολο
Καθόλου Σημαντικό	1	0	2	3	8	14
Λίγο Σημαντικό	0	0	8	12	9	29
Μέτρια Σημαντικό	0	5	12	26	7	50
Σημαντικό	2	0	12	26	19	59
Πολύ Σημαντικό	3	2	9	15	18	47
Σύνολο	6	7	43	82	61	199

$\chi^2=28,254$, $df(16)$, $p=0,029$

Στον πίνακα 34 (σελ.116) παρατηρείται ότι για την επιλογή του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας σημαντικό κριτήριο είναι **η τοποθεσία εγκατάστασης των σχολών** με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα.

Πίνακας 35

Αξιολογείτε την επιθυμία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;					
	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	Σύνολο
Καθόλου Σημαντικό	0	2	1	3	5	11
Λίγο Σημαντικό	1	4	3	9	1	18
Μέτρια Σημαντικό	0	2	10	12	7	31
Σημαντικό	0	3	10	34	18	65
Πολύ Σημαντικό	1	4	4	16	49	74
Σύνολο	2	15	28	74	80	199

$\chi^2=57,258$, $df(16)$, $p= 0,000$

Ο πίνακας 35 (σελ. 117) έδειξε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα μεταξύ της επιθυμίας για εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και της επιλογή του τμήματος.

Ερευνητικό Ερώτημα 3: Το φύλο σχετίζεται θετικά με την επιλογή του τμήματος;

Πίνακας 36

Φύλο	Έτος Εισαγωγής				
	2008	2009	2010	2011	Σύνολο
Άνδρας	3	10	4	6	23
Γυναίκα	46	40	46	44	176
Σύνολο	49	50	50	50	199

$\chi^2=5,531$, $df(3)$, $p= 0,137$

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 1 (σελ.80), το 88% του δείγματος είναι γυναίκες, σε αντίθεση με το 11,5% που είναι άντρες. Φαίνεται, λοιπόν, πως το φύλο σχετίζεται θετικά με την επιλογή του τμήματος, όπως έδειξε το δείγμα της έρευνας. Όντως οι γυναίκες επιλέγουν το τμήμα περισσότερο από ότι οι άντρες. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε συσχέτιση μεταξύ του φύλου και του έτους εισαγωγής για να διαπιστωθεί αν από το 2008 μέχρι το 2011 παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στο φύλο των εισακτέων. Ο πίνακας 36 (σελ.117), όμως, δείχνει πως δεν υπάρχει καμία στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του έτους εισαγωγής και του φύλου. Οι γυναίκες συνέχισαν να επιλέγουν το τμήμα περισσότερο από τους άντρες.

Ερευνητικό Ερώτημα 4: Οι προσδοκίες των γονέων των σπουδαστών αποτελούν κριτήριο για την επιλογή της φοίτησης στο συγκεκριμένο τμήμα;

Για το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα πραγματοποιήθηκε συσχέτιση της ερώτησης 25: «Ποιες ήταν οι προσδοκίες της οικογένειάς σας;» με την μεταβλητή 17.6: «Αξιολογείστε τη σημαντικότητα που είχαν για εσάς οι προσδοκίες των γονέων στην ιεράρχηση των τμημάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού» του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 37

Ποιες ήταν οι προσδοκίες της οικογένειάς σας;	Αξιολογείστε τις προσδοκίες των γονέων					
	Καθόλου Σημαντικό	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Εισαγωγή σε ΑΕΙ	8	7	8	7	3	33
Εισαγωγή σε ΤΕΙ	2	1	1	2	1	7
Ήθελαν να αποκτήσω ένα οποιοδήποτε πτυχίο Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	5	3	5	2	10	25
Ήθελαν να σπουδάσω ότι εγώ	30	38	27	24	11	130

επιθυμώ						
Ήθελαν να τελειώσω το Λύκειο και να βρω εργασία	2	0	0	0	0	2
Άλλο	2	0	0	0	0	2
Σύνολο	49	49	41	35	25	199

$$\chi^2=35,331, df(20), p= 0,018$$

Όπως φαίνεται και στον πίνακα 37 (σελ.118), οι προσδοκίες των γονέων των σπουδαστών σχετίζονται με την επιλογή της φοίτησης τους στο συγκεκριμένο τμήμα, με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι οι προσδοκίες των γονέων επηρεάζουν την επιλογή φοίτησης των σπουδαστών στο συγκεκριμένο τμήμα.

Ερευνητικό Ερώτημα 5: Το ποσοστό ανεργίας και η οικονομική κρίση στο συγκεκριμένο επάγγελμα επηρεάζει την επιλογή παρακολούθησης του τμήματος;

Πίνακας 38

Αν θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού πως θα αντιμετωπίζατε το συγκεκριμένο φαινόμενο;	Σε τι από τα παρακάτω έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την εκπαίδευσή σας ως προς την διακοπή των σπουδών;		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Θα συνέχιζα την φοίτηση μου στο τμήμα γιατί θεωρώ ότι θα καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση τα χώρας	6	102	108
Θα σταματούσα την φοίτηση μου και θα αναζητούσα ευκαιριακή εργασία	3	6	9
Θα ξαναέδινα πανελλήνιες	0	7	7

εξετάσεις για την εισαγωγή σε μια σχολή όπου το επάγγελμα θα έχει μεγαλύτερη απορρόφηση			
Θα μετανάστευα στο εξωτερικό για αναζήτηση εργασίας	11	61	72
Σύνολο	20	176	196

$\chi^2=10,620$, $df(3)$, $p=0,014$

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, φαίνεται ότι η **οικονομική κρίση** και το **ποσοστό ανεργίας** στο επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού **δεν επηρεάζουν την παρακολούθηση του τμήματος**. Αυτό φάνηκε μέσα από τη συσχέτιση της ερώτησης 23: «Αν θεωρείτε ότι η ανεργία επηρεάζει το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού, πως θα αντιμετωπίζατε το συγκεκριμένο φαινόμενο;» και της μεταβλητής 19.8 : «Σε τι από τα παρακάτω έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την εκπαίδευσή σας ως προς τη διακοπή των σπουδών» του ερωτηματολογίου, όπου με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα αποδεικνύει ότι παρόλο που υπάρχει οικονομική κρίση, οι σπουδαστές του δείγματος θα συνέχιζαν την φοίτησή τους στο τμήμα, αφού θεωρούν ότι θα καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση της χώρας (πιν. 38, σελ. 119).

Ερευνητικό Ερώτημα 6: Σχετίζεται η επιλογή της Κοινωνικής Εργασίας με τις διαστάσεις εργασίας που διέπουν τα επαγγέλματα, όπως για παράδειγμα η ύπαρξη θέσεων εργασίας ή να παρέχει ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας;

Για να απαντηθεί το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα πραγματοποιήθηκε συσχέτιση της ερώτησης 24: «Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας», με τις μεταβλητές της ερώτησης 28: «Πόσο σημαντικές είναι για σας οι παρακάτω διαστάσεις εργασίας» του ερωτηματολογίου. Στους παρακάτω πίνακες γίνεται αντιληπτό πως ορισμένες **διαστάσεις εργασίας** σχετίζονται με την επιλογή της Κοινωνικής Εργασίας με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα.

Πίνακας 39

Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;	Το κριτήριο να συμβάλλει στην βοήθεια των ανθρώπων (28.1)				
	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Καθόλου	1	2	1	2	6
Λίγο	1	2	2	2	7
Μέτρια	1	2	18	22	43
Πολύ	0	2	40	41	83
Πάρα Πολύ	0	1	13	47	61
Σύνολο	3	9	74	114	200

$\chi^2=56,131$, $df(12)$, $p= 0,000$

Πίνακας 40

Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας	Το κριτήριο να συμβάλλει στην βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών (28.2)				
	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Καθόλου	0	3	1	2	6
Λίγο	1	2	3	1	7
Μέτρια	1	5	15	22	43
Πολύ	0	4	42	37	83
Πάρα Πολύ	0	2	13	46	61
Σύνολο	2	16	74	108	200

$\chi^2=53,122$, $df(12)$, $p= 0,000$

Στους πίνακες 39, 40 (σελ.121) αποδεικνύεται ότι η **βοήθεια των ανθρώπων και η βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών** αποτελούν σημαντικές επιδιώξεις και κριτήρια επιλογής για το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα.

Πίνακας 41

Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;	Το κίνητρο να παρέχει δυνατότητα για προαγωγή(28.3)					
	Καθόλου Σημαντικό	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Καθόλου	0	0	1	3	2	6
Λίγο	1	2	2	1	1	7
Μέτρια	0	4	13	15	11	43
Πολύ	3	3	25	36	15	82
Πάρα Πολύ	0	3	15	16	27	61
Σύνολο	4	12	56	71	56	199

$$\chi^2=30,689, df(16), p= 0,015$$

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι **η δυνατότητα προαγωγής** σχετίζεται με την επιλογή του τμήματος με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα, όπως δείχνει ο πίνακας 41 (σελ.122).

Πίνακας 42

Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;	Το κίνητρο να είναι ανθρωποκεντρική (28.4)					
	Καθόλου Σημαντικό	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Καθόλου	0	1	2	2	1	6
Λίγο	0	1	2	3	1	7
Μέτρια	0	3	6	18	16	43
Πολύ	1	0	12	39	30	82
Πάρα Πολύ	1	1	5	18	35	60
Σύνολο	2	6	27	80	83	198

$$\chi^2=26,264, df(16), p= 0,050$$

Στον πίνακα 42 (σελ. 122) βρέθηκε στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα σχετικά με τις διαστάσεις εργασίας και την επιλογή της Κοινωνικής Εργασίας.

Συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού επιλέγεται κυρίως λόγω του **ανθρωποκεντρικού του χαρακτήρα**.

Πίνακας 43

Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;	Το κίνητρο ότι μέσω της εργασίας να υπάρχει δυνατότητα αυτοεκπλήρωσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων (28.5)				
	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Καθόλου	0	2	1	3	6
Λίγο	1	2	3	1	7
Μέτρια	2	4	16	21	43
Πολύ	0	10	38	34	82
Πάρα Πολύ	0	1	20	40	61
Σύνολο	3	19	78	99	199

$\chi^2=31,986$, $df(12)$, $p=0,001$

Στον πίνακα 43 (σελ. 123) αποδεικνύεται ότι σημαντικό κριτήριο για την επιλογή της Κοινωνικής Εργασίας είναι η **αυτοεκπλήρωση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων** των σπουδαστών με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα.

Πίνακας 44

Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;	Το κίνητρο ύπαρξης θέσεων εργασίας (28.6)				
	Λίγο Σημαντικό	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Καθόλου	0	0	1	1	2
Λίγο	1	2	7	5	15
Μέτρια	0	4	16	8	28
Πολύ	1	2	40	31	74
Πάρα Πολύ	1	4	21	54	80
Σύνολο	3	12	85	99	199

$\chi^2=27,331$, $df(12)$, $p=0,007$

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι η ύπαρξη θέσεων εργασίας σχετίζεται με την επιλογή του τμήματος με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα, όπως δείχνουν ο πίνακας 44 (σελ.123).

Πίνακας 45

Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;	Το κίνητρο παροχής ικανοποιητικού μισθού (28.7)			
	Μέτρια Σημαντικό	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό	Σύνολο
Καθόλου	0	1	1	2
Λίγο	3	10	12	15
Μέτρια	5	14	9	28
Πολύ	9	37	28	74
Πάρα Πολύ	8	23	49	80
Σύνολο	25	85	89	199

$\chi^2=18,902$, $df(8)$, $p= 0,015$

Τέλος, σημαντικό είναι το γεγονός, ότι ο ικανοποιητικός μισθός σχετίζεται με την επιλογή του τμήματος με στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα, όπως δείχνει ο πίνακας 45 (σελ.124).

Ερευνητικό Ερώτημα 7: Πώς αξιολογούν τη συμβολή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην επιλογή του τμήματος;

Όσον αφορά την αξιολόγηση της συμβολής του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην επιλογή του τμήματος, έγινε συσχέτιση της ερώτησης 12: «Υπήρξε Επαγγελματικός Προσανατολισμός κατά τη διάρκεια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσής σας; Αν ναι, σε ποιο βαθμό σας βοήθησε στην επιλογή σας;» με την μεταβλητή 15.1: «Πηγή πληροφόρησης πριν εισαχθείτε στο τμήμα ήταν τα μαθήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση;» του ερωτηματολογίου, όπου απέδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ τους.

Πίνακας 46

Υπήρξε Επαγγελματικός Προσανατολισμός κατά τη διάρκεια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσής σας; Αν ναι, σε ποιο βαθμό σας βοήθησε στην επιλογή σας;	Πηγή πληροφόρησης πριν εισαχθείτε στο τμήμα ήταν τα μαθήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση;		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Καθόλου	3	39	42
Λίγο	9	54	63
Μέτρια	17	37	54
Πολύ	12	17	29
Πάρα Πολύ	6	6	12
Σύνολο	47	153	200

$\chi^2=20,984$, $df(4)$, $p= 0,000$

Όπως φαίνεται στον πίνακα 46 (σελ.125), για τα περισσότερα άτομα του δείγματος δεν υπήρξαν μαθήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού και στις περιπτώσεις που αυτά υπήρξαν φαίνεται με στατιστικά σημαντική διαφορά ότι **δεν βοήθησαν στην επιλογή του τμήματος**. Επομένως, διακρίνουμε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στις ερωτήσεις.

Ερευνητικό Ερώτημα 8: Σε ποιο βαθμό θεωρούν ότι η επιλογή του τμήματος ήταν τυχαία και ποια η ταύτισή τους σήμερα με την Κοινωνική Εργασία;

Τα παραπάνω αποδείχθηκαν μέσω της συσχέτισης των ερωτήσεων 11: «Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η εισαγωγή σας στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ήταν τυχαία;» και 13: «Αν σας δινόταν η ευκαιρία να φοιτήσετε σε άλλο τμήμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης τι θα κάνατε;» του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 47

Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η εισαγωγή στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ήταν τυχαία;	Αν σας δινόταν η ευκαιρία να φοιτήσετε σε άλλο τμήμα Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τι θα κάνατε;			
	Θα εξακολουθούσα τη φοίτηση μου στο τμήμα	Θα φοιτούσα σε κάποιο πανεπιστήμιο	Θα φοιτούσα σε κάποιο άλλο τμήμα του ΤΕΙ	Σύνολο
Καθόλου	58	22	2	82
Λίγο	24	27	0	51
Μέτρια	24	14	2	40
Πολύ	8	4	1	13
Πάρα Πολύ	7	3	3	13
Σύνολο	121	70	8	199

$\chi^2=24,671$, $df(8)$, $p= 0,002$

Στον πίνακα 47 (σελ.126), το δείγμα της έρευνας έδωσε στατιστικά σημαντικές ενδείξεις ότι η επιλογή του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας δεν ήταν **καθόλου τυχαία**. Επίσης, ένα μεγάλο μέρος του δείγματος αξιολογεί την επιλογή του τμήματος λίγο ή μέτρια τυχαία. Όσον αφορά την ταύτισή τους σήμερα με την Κοινωνική Εργασία, φάνηκε ότι με στατιστικά σημαντική διαφορά οι ερωτώμενοι **θα εξακολουθούσαν τη φοίτησή τους στο συγκεκριμένο τμήμα**.

Ερευνητικό Ερώτημα 9: Πώς αξιολογούν την πληροφόρηση που είχαν όταν εισήχθησαν στο τμήμα και ποιες ήταν οι πηγές πληροφόρησής τους;

Προκειμένου να απαντηθεί το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα, πραγματοποιήθηκε συσχέτιση της ερώτησης 14: «Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας, τι γνωρίζατε για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού;» με την 15: «Ποιες ήταν οι πηγές πληροφόρησής σας πριν εισαχθείτε στο τμήμα;» του ερωτηματολογίου, που έδειξε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσά τους. Επομένως, **η πληροφόρηση που είχαν όταν εισήχθησαν στο τμήμα δε σχετίζεται με κάποια από τις πηγές πληροφόρησης**. Δηλαδή, όπως φαίνεται από τους πίνακες 48 – 54 (σελ.127-130), οι πηγές πληροφόρησης που είχαν τα άτομα δεν τους βοήθησαν στην επιλογή τους.

Πίνακας 48

Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας:	Οι πηγές πληροφόρησης ήταν τα μαθήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	2	14	16
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	34	104	38
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	11	35	56
Σύνολο	47	153	200

$\chi^2=1,181$, $df(2)$, $p= 0,554$

Πίνακας 49

Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας:	Οι πηγές πληροφόρησης ήταν η οικογένεια και οι συγγενείς		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	4	12	16
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	44	94	138
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	18	28	46
Σύνολο	66	134	200

$\chi^2=1,323$, $df(2)$, $p= 0,516$

Πίνακας 50

Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας:	Οι πηγές πληροφόρησης ήταν οι φίλοι		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	4	12	16
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	29	109	138
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	7	39	46
Σύνολο	40	160	200

$\chi^2=0,996$, $df(2)$, $p= 0,608$

Πίνακας 51

Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας:	Οι πηγές πληροφόρησης ήταν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	2	14	16
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	16	122	138
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	11	35	46
Σύνολο	29	171	200

$\chi^2=4,279$, $df(2)$, $p= 0,118$

Πίνακας 52

Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας	Οι πηγές πληροφόρησης ήταν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που γνωρίζω		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	1	15	16
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	24	114	138
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	14	32	46
Σύνολο	39	161	200

$\chi^2=5,684$, $df(2)$, $p= 0,058$

Πίνακας 53

Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας	Οι πηγές πληροφόρησης ήταν ενημέρωση από καθηγητές		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	2	14	16
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	51	87	138
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	19	27	46
Σύνολο	72	128	200

$\chi^2=4,452$, $df(2)$, $p= 0,108$

Πίνακας 54

Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας:	Οι πηγές πληροφόρησης ήταν άλλο από τα παραπάνω:		
	Ναι	Όχι	Σύνολο
Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	2	14	16
Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	14	124	138
Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	3	43	46
Σύνολο	19	181	200

$\chi^2=0,709$, $df(2)$, $p= 0,702$

Ερευνητικό Ερώτημα 10: Ποια η άποψη των ερωτώμενων στην τοποθέτηση ότι «το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα, συνήθως οδηγεί τους μαθητές να σπουδάσουν διαφορετικό επάγγελμα από αυτό που επιθυμούν;

Πίνακας 55

Έχει διαπιστωθεί ότι το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα συνήθως οδηγεί τους μαθητές να σπουδάσουν διαφορετικό επάγγελμα από αυτό που επιθυμούν	Έτος Εισαγωγής				
	2008	2009	2010	2011	Σύνολο
Συμφωνώ απόλυτα	20	16	26	29	91
Μάλλον Συμφωνώ	23	26	19	19	87
Δεν έχω γνώμη	3	3	1	2	9
Μάλλον Διαφωνώ	1	4	3	0	8
Διαφωνώ απόλυτα	2	1	1	0	4
Σύνολο	49	50	50	50	199

$\chi^2=14,293$, $df(12)$, $p= 0,282$

Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος **αποδέχεται την τοποθέτηση** ότι το εκπαιδευτικό σύστημα συνήθως οδηγεί τους μαθητές να σπουδάσουν διαφορετικό επάγγελμα από αυτό που επιθυμούν δηλώνοντας ότι «συμφωνούν απόλυτα» ή ότι «μάλλον συμφωνούν». Μέσω της συσχέτισης που πραγματοποιήθηκε μεταξύ της άποψης των ερωτώμενων για την παραπάνω τοποθέτηση (ερώτηση 16) και του έτους εισαγωγής (ερώτηση 4) του ερωτηματολογίου, δε βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά από το 2008 μέχρι το 2011, καθώς σε όλα τα έτη εξακολουθούσε να ισχύει η ίδια άποψη χωρίς σημαντικές διαφοροποιήσεις (πίν. 55, σελ.130).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

10.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στη συγκεκριμένη έρευνα διερευνήθηκαν: τα κίνητρα που ώθησαν τους σπουδαστές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας να φοιτήσουν στο συγκεκριμένο τμήμα, με στόχο να ακολουθήσουν το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού, κατά πόσο η κοινωνικοοικονομική κατάσταση και οι προσδοκίες των γονέων επηρεάζουν τους σπουδαστές στην επιλογή φοίτησης στο συγκεκριμένο τμήμα, αν η εισαγωγή στο τμήμα είναι τυχαία και πόσο οι σπουδαστές ταυτίζονται με το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού. Περαιτέρω μελετήθηκε εάν οι πηγές πληροφόρησης και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός συμβάλλουν στην επιλογή του συγκεκριμένου επαγγέλματος καθώς και αν «το εκπαιδευτικό σύστημα, συνήθως οδηγεί τους μαθητές να σπουδάσουν διαφορετικό επάγγελμα από αυτό που επιθυμούν». Πέραν δε τούτων, διερευνήθηκαν τα κριτήρια και η τυχόν επιρροή των διαστάσεων εργασίας, όπως η ύπαρξη θέσεων εργασίας, ο ικανοποιητικός μισθός κ.ά., στην επιλογή του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Ακόμη, κατά πόσον το ποσοστό ανεργίας του επαγγέλματος, αλλά και η οικονομική κρίση αποτελούν παράγοντες επιλογής και παρακολούθησης του τμήματος.

Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- **«Το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας επιλέγεται κατά κύριο λόγο από γυναίκες, ενώ δεν παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στο φύλο των εισακτέων στην επιλογή του τμήματος από το 2008 μέχρι το 2012».**

Όπως προαναφέρθηκε το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 88% γυναίκες, όπως ήταν αναμενόμενο, αφού σύμφωνα με τον Dominelli (1997) το επάγγελμα της Κοινωνικής Εργασίας θεωρείται γυναικοκρατούμενο. Παρατηρείται επίσης ότι τα δεδομένα δεν έχουν διαφοροποιηθεί ιδιαίτερα σε σχέση με το παρελθόν, αφού και το 1977, η Καλούτση και Παπαφλέσσα αναφέρουν ότι οι άνδρες δεν επιλέγουν το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού. Στα πρώτα χρόνια ύπαρξης της Κοινωνικής Εργασίας, το επάγγελμα ασκούνταν μόνο από γυναίκες. Αυτό μπορεί να συνέβαινε λόγω της φύσης και των ενασχολήσεων του επαγγέλματος που το καθιστούν ανθρωπιστικό, με σκοπό του την βοήθεια των ανθρώπων. Επιπλέον, σημαντικός παράγοντας ίσως είναι ότι η Κοινωνική Εργασία ξεκίνησε σαν φιλανθρωπία

(Καλλινικάκη, 1998), η οποία αποτελούσε καθαρά γυναικεία απασχόληση. Έτσι είναι πιθανόν να δημιουργήθηκε το στερεότυπο ότι η Κοινωνική Εργασία είναι γυναικείο επάγγελμα, γεγονός που τυχόν απωθεί τον ανδρικό πληθυσμό να το επιλέξει. Πάραυτα, ενώ ο Dominelli (1997) υποστηρίζει ότι ο αριθμός του ανδρικού πληθυσμού στην επιλογή του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας αυξάνεται διαδοχικά, η συγκεκριμένη έρευνα δεν συμφωνεί με τον ισχυρισμό του. Συγκεκριμένα, δεν παρατηρήθηκαν αλλαγές τα τέσσερα τελευταία χρόνια στο φύλο των εισακτέων, μιας και όπως προαναφέρθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των εισακτέων από το 2008 έως 2012 είναι γυναίκες.

➤ **«Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των σπουδαστών επηρεάζει την επιλογή φοίτησης στο συγκεκριμένο τμήμα».**

Σύμφωνα με τον Κοταλίκη (2009), σημαντική επίδραση ασκεί το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας στην επιλογή επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα, έχει διαπιστωθεί η επίδραση του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου του πατέρα στη σχολική επίδοση των παιδιών και στις επαγγελματικές τους επιλογές. Αντίθετα, στην συγκεκριμένη έρευνα, όσον αφορά την κοινωνική κατάσταση παρατηρήθηκε ότι ο τύπος εργασιακής σχέσης και η εκπαίδευση της μητέρας επηρεάζουν την επιλογή φοίτησης, ενώ δεν παρατηρήθηκε το ίδιο για τον πατέρα.

Ο Κοταλίκης (2009) συνεχίζει αναφέροντας ότι η απουσία κατάλληλων ερεθισμάτων και κινήτρων για κοινωνική ανέλιξη, οι περιορισμένες φιλοδοξίες και η χαμηλή αυτοεκτίμηση φαίνεται να επιδρούν αρνητικά στις επαγγελματικές αποφάσεις των παιδιών. Εξάλλου, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων επηρεάζει τη στάση τους απέναντι στην εκπαίδευση ως αξία και τις προσδοκίες τους για το εκπαιδευτικό μέλλον των παιδιών τους. Όσο χαμηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, τόσο περιορισμένες φιλοδοξίες και προσδοκίες έχουν τα παιδιά τους. Έρευνες δείχνουν ότι οι γονείς υψηλού μορφωτικού επιπέδου τρέφουν υψηλές προσδοκίες για τα παιδιά τους, παρακολουθούν τη σχολική τους επίδοση, ενισχύουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες και προσανατολίζουν σε ανώτερες και ανώτατες σπουδές. Με τα παραπάνω συμφωνεί και ο Δημητρόπουλος (2002), ο οποίος συμπληρώνει ότι η επιλογή του επαγγέλματος επηρεάζεται από το οικογενειακό περιβάλλον που μεγαλώνει το παιδί. Συγκεκριμένα, η συμπεριφορά των γονέων με το παιδί και η σχέση μεταξύ τους οδηγεί στην ανάπτυξη συγκεκριμένων τύπων προσωπικότητας και στη συνέχεια στην εκδήλωση ορισμένης επαγγελματικής επιλογής.

Όσον αφορά την οικονομική κατάσταση της οικογένειας των σπουδαστών, σημαντικό ήταν το εύρημα ότι η σημερινή οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την οικονομία των οικογενειών τους και πολύ πιθανό την φοίτηση τους. Αυτό στηρίζεται στο γεγονός ότι οι σπουδαστές δηλώνουν ότι οι οικονομικοί τους πόροι προέρχονται από την οικογένεια και υποστηρίζουν ότι η οικονομική τους κατάσταση καλύπτει μέτρια τις ανάγκες τους. Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι η οικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους δεν τους έδινε άλλη επιλογή φοίτησης, πέρα από το συγκεκριμένο τμήμα.

- **«Το δείγμα δεν θεωρεί τυχαία την εισαγωγή, ενώ παράλληλα συμφωνεί με την άποψη ότι το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα δεν τους δίνει την επιλογή να σπουδάσουν αυτό που επιθυμούν».**

Πολλές θεωρίες υποστηρίζουν ότι η επιλογή επαγγέλματος βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην τύχη, αφού θεωρούν ότι το άτομο δεν μπορεί να παρέμβει στους εξωτερικούς παράγοντες του περιβάλλοντος του, όπως για παράδειγμα ότι ανήκει σε συγκεκριμένη κοινωνική τάξη (Δημητρόπουλος, 2002). Στην παρούσα έρευνα δεν υποστηρίζεται η ίδια άποψη, αφού η πλειοψηφία των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η εισαγωγή στο τμήμα δεν ήταν καθόλου τυχαία. Επιπλέον, σε άλλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε επίσης στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας Ηρακλείου Κρήτης επισημάνθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος αποφάσισε να αποφοιτήσει από το τμήμα λόγω έλλειψης εναλλακτικών λύσεων (Papadaki, 2001). Αντίθετα, στην παρούσα έρευνα οι ερωτηθέντες θα εξακολουθούσαν την φοίτηση τους στο τμήμα θεωρώντας ότι το επάγγελμα αυτό είναι το κατάλληλο για εκείνους και ότι θα ήθελαν να εργαστούν ως Κοινωνικοί Λειτουργοί μετά την αποφοίτηση τους. Έτσι γίνεται αντιληπτό ότι οι σπουδαστές το επιθυμούσαν πολύ. Αυτό φαίνεται τόσο από το γεγονός ότι η Κοινωνική Εργασία για τους περισσότερους ήταν μέσα στις πρώτες επιλογές τους κατά την συμπλήρωση του μηχανογραφικού, όσο και από το ότι δεν υπήρξε άλλη ανεπιτυχής προσπάθεια για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το δείγμα δεν θεωρεί τυχαία την εισαγωγή, ενώ παράλληλα συμφωνεί με την άποψη ότι το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα δεν τους δίνει την επιλογή να σπουδάσουν αυτό που επιθυμούν. Η άποψη αυτή ταυτίζεται με την θεωρία του Roberts πως οι νέοι καταλήγουν να μην σπουδάζουν το επάγγελμα που αρχικά επέλεξαν (Δημητρόπουλος, 2002). Στα αποτελέσματα της έρευνας του, διατυπώνεται η άποψη ότι, ενώ τα άτομα δεν καταφέρνουν να σπουδάσουν αυτό που

επιθυμούν, δεν είναι δυσαρεστημένοι από το επάγγελμα που τελικά ακολουθούν. Γεγονός που αποδεικνύεται και από την παρούσα έρευνα, αφού οι σπουδαστές όπως προαναφέρθηκε δηλώνουν ότι αν τους δίνονταν η ευκαιρία να φοιτήσουν σε άλλο τμήμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, θα εξακολουθούσαν την φοίτηση τους στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας. Επιπλέον, η Κασσιμάτη (1989) συμπληρώνει ότι σημαντικός παράγοντας για την επιλογή είναι και οι κοινωνικές συνθήκες. Σύμφωνα με αυτήν την άποψη, οι νέοι επιλέγουν το επάγγελμά τους ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν και διαφοροποιούνται ανάμεσα σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες. Παράλληλα σημαντική είναι και η άποψη του Lipset (1962, στο Δημητρόπουλος 2002), ο οποίος εκτός αυτών, τονίζει και την σημασία της οικογένειας στην επιλογή. Από τα παραπάνω ίσως γίνεται κατανοητό ότι η εισαγωγή από την μια δεν ήταν τυχαία, αλλά από την άλλη επηρεάστηκε από το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα.

➤ **«Οι πηγές πληροφόρησης που συμβουλευτήκαν οι σπουδαστές δεν τους επηρέασαν στην επιλογή του τμήματος».**

Στη συγκεκριμένη μελέτη οι σπουδαστές είχαν δυνατότητα πληροφόρησης σχετικά με το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού και με τη φοίτηση στο συγκεκριμένο τμήμα. Οι πηγές αυτές ήταν η οικογένεια, οι φίλοι, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, άλλοι Κοινωνικοί Λειτουργοί, ενημέρωση από καθηγητές, Επαγγελματικός Προσανατολισμός και άλλες μορφές ενημέρωσης. Παράλληλα, δηλώνουν πως ήξεραν μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού, γεγονός που αποδεικνύει ότι παρόλο που οι πηγές πληροφόρησης υπήρχαν, δεν τους βοήθησαν στην επιλογή. Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορεί να γίνει η υπόθεση ότι οι σπουδαστές είχαν λίγες πληροφορίες λόγω της ελλιπής ενημέρωσης που παρείχαν οι πηγές πληροφόρησης. Επομένως, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έρευνα οι πηγές πληροφόρησης δεν είναι τόσο σημαντικές ως κριτήριο για την επιλογή του τμήματος.

Παρομοίως, ο Δημητρόπουλος (2002) υποστηρίζει ότι απρογραμματίστες καταστάσεις μπορούν να οδηγήσουν το άτομο στην επιλογή επαγγέλματος. Επιπλέον, θεωρεί ότι κατά τύχη βρέθηκε το άτομο σε κάποιο σημείο ή συνάντησε κάποιον ή διάβασε κάποια αγγελία ή δημιουργήθηκε κάποιο κενό σε κάποιο χώρο εργασίας. Επομένως, ο Δημητρόπουλος δεν φαίνεται να δίνει μεγάλη βαρύτητα στις πηγές πληροφόρησης, σε αντίθεση με τον Horrock (1976, στο Δημητρόπουλος 2002). Συγκεκριμένα, ο τελευταίος υποστηρίζει ότι οι πληροφορίες για το επάγγελμα επηρεάζουν την επαγγελματική επιλογή ενός ατόμου με το να το βοηθούν να

προβλέψει το κατά πόσο μπορεί να ελπίζει ότι θα ικανοποιηθεί, επιλέγοντας αυτό και όχι κάποιο άλλο επάγγελμα.

➤ **«Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός δεν βοήθησε στην επιλογή φοίτησης στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας».**

Οι στόχοι του Επαγγελματικού Προσανατολισμού είναι ως επί το πλείστον η παροχή βοήθειας προς τους μαθητές κατά τα στάδια ανάπτυξής τους, ώστε να ανακαλύψουν και αναπτύξουν τις ικανότητες, δεξιότητες και δυνατότητές τους. Επιπλέον, στόχος του είναι να λάβουν οι μαθητές πληροφορίες για εκπαιδευτικές και επαγγελματικές διεξόδους όσον αφορά την αγορά εργασίας και τις ευκαιρίες απασχόλησης (Ν. 1268/82 κεφ. Η', άρθρο 29). Ακόμη, σύμφωνα με τον Κασσωτάκη (2002), ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός επιχειρεί να αξιοποιήσει το ανθρώπινο δυναμικό, κατανέμοντάς το αρμονικά στους διάφορους τομείς εργασίας, υποβοηθώντας την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και προάγοντας την ευημερία της αντίστοιχης κοινωνίας.

Τα παραπάνω θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ιδανικοί στόχοι του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, στην παρούσα έρευνα όμως αποδεικνύεται ότι στο μεγαλύτερο βαθμό δεν υπήρχε η παρουσία του, τόσο στα σχολεία και τους υποψηφίους, όσο και στον ΟΑΕΔ. Στις περιπτώσεις όπου υπήρχε ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός, η συμβολή του ήταν μηδαμινή. Σύμφωνα με το παραπάνω εύρημα θα μπορούσε να γίνει η υπόθεση ότι η συμβολή του ήταν ελάχιστη και στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι οι σπουδαστές δηλώνουν πως σημαντικό κριτήριο για την επιλογή ήταν και το να αποκτήσουν ένα οποιοδήποτε πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Αυτό ίσως να σημαίνει ότι στην Ελλάδα εξακολουθεί να υφίσταται η στερεότυπη αντίληψη που θέλει το άτομο κάτοχο ενός οποιοδήποτε πτυχίου. Με αυτόν τον τρόπο όμως το ανθρώπινο δυναμικό δεν αξιοποιείται σύμφωνα με τις ανάγκες της κάθε κοινωνίας, όπως προαναφέρθηκε.

➤ **«Οι προσδοκίες των γονέων αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την επιλογή του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας».**

Η οικογένεια, σύμφωνα με τον Κοταλίκη (2009), παραδοσιακά έχει συνδεθεί με τη διαμόρφωση των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών επιλογών των παιδιών. Τα χαρακτηριστικά της οικογένειας που επηρεάζουν αυτές τις επιλογές είναι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, το επάγγελμα, η οικονομική τους κατάσταση, το μέγεθος της οικογένειας, η επικοινωνία γονέων-παιδιών, οι αξίες, οι στάσεις και οι

αντιλήψεις των γονέων, οι ασκούμενοι ρόλοι στην οικογένεια και οι προσδοκίες των γονέων που αφορούν τις σπουδές. Η συμβολή της οικογένειας μπορεί να είναι άμεση και να έχει τη μορφή συμβουλών, προτροπών, υποδείξεων και απαγορεύσεων, τις οποίες μπορεί οι γονείς να θέτουν στα παιδιά τους ή και έμμεση μέσω των αντιλήψεων, στάσεων και αξιών που τους μεταβιβάζουν.

Σύμφωνα με έρευνα των Δεληγιάννη, Μαζηρίδου και Κιοσέογλου (χ.χ.), οι περισσότεροι γονείς δηλώνουν ότι τα παιδιά πρέπει να καθοδηγούνται στην επιλογή επαγγέλματος, ενώ ένα μικρό ποσοστό πιστεύει ότι πρέπει να αφήνονται ελεύθερα να επιλέξουν επάγγελμα. Αντίθετα στην παρούσα μελέτη, το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων των σπουδαστών ήθελε τα παιδιά τους να σπουδάσουν σε τμήμα της επιθυμίας τους, δηλαδή τα παιδιά αφέθηκαν ελεύθερα να επιλέξουν το επάγγελμά τους. Παράλληλα, η αντίδραση τους ήταν είτε θετική είτε ουδέτερη. Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι οι γονείς όντως ήταν υποστηρικτικοί στην οποιαδήποτε απόφαση των παιδιών τους, επειδή η επιλογή τους αντικατόπτριζε την επιθυμία τους.

- **«Οι σπουδαστές επέλεξαν να αποφοιτήσουν από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας λόγω του ενδιαφέροντος που είχαν για τα ανθρωπιστικά επαγγέλματα. Θεωρούν σημαντικό παράγοντα την δυνατότητα του επαγγέλματος στην συμβολή βοήθειας των ανθρώπων και της βελτίωσης των κοινωνικών συνθηκών. Επιπλέον, σημαντικό κριτήριο ήταν η ικανότητα αυτοεκπλήρωσης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων τους».**

Ο Holland (Δημητρόπουλος, 2002) διακρίνοντας έξι τύπους προσωπικότητας, κατέληξε και στην αντίστοιχη διάκριση των επαγγελμάτων. Οι άνθρωποι σύμφωνα με την θεωρία του, διακρίνονται στους παρακάτω τύπους: ρεαλιστικό – πρακτικό, διανοητικό, καλλιτεχνικό, συμβατικό και κοινωνικό, ο καθένας από τους οποίους αποτελείται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Επιπλέον, η ίδια κατηγοριοποίηση γίνεται και στα επαγγέλματα. Επομένως, κάθε τύπος προσωπικότητας αντιστοιχεί σε κάθε τύπο επαγγέλματος. Συνεχίζει ισχυρίζοντας ότι οι άνθρωποι προτιμούν τα επαγγέλματα εκείνα τα οποία διευκολύνουν την έκφραση της προσωπικότητάς τους, τη δραστηριοποίηση των ικανοτήτων τους ή την έκφραση των αξιών τους. Η τελική συμπεριφορά ενός ατόμου καθορίζεται από την αλληλεπίδραση των ιδιοτήτων της προσωπικότητάς του και των χαρακτηριστικών του επαγγέλματος. (Δημητρόπουλος, 2002).

Σύμφωνα με την παραπάνω θεωρία το επάγγελμα της Κοινωνικής Εργασίας είναι ανθρωπιστικό και ανήκει στον κοινωνικό τύπο, άρα κάποιος συμπεραίνει ότι οι

σπουδαστές της Κοινωνικής Εργασίας συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά αυτά του κοινωνικού τύπου. Για παράδειγμα, κάποια χαρακτηριστικά που και οι ίδιοι δηλώνουν ως σημαντικά κριτήρια για την επιλογή είναι το επάγγελμα να συμβάλλει στην βοήθεια των ανθρώπων και στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών.

Επιπρόσθετα, οι σπουδαστές φαίνεται να ενδιαφέρονται για την αυτοεκπλήρωση και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Σύμφωνα με τον Super (στο Κασιμάτη, 1989), το άτομο μέσα από την έκφραση της επαγγελματικής προτίμησης αντικατοπτρίζει την ιδέα και την αντίληψη που έχει για τον εαυτό του. Επιπλέον, τονίζει ότι η διαδικασία επιλογής επαγγέλματος θεωρείται ως μία διαδικασία έκφρασης, διαμόρφωσης και εφαρμογής της αυτοαντίληψης που έχει το άτομο. Από την άλλη μεριά επισημαίνει ότι η επιλογή επαγγέλματος επηρεάζεται από την αυτοαντίληψη του κάθε ατόμου, εφόσον προτιμά επαγγέλματα τα οποία θα του επιτρέψουν τη χρησιμοποίηση των ταλέντων και των επιδεξιοτήτων του.

➤ **«Κάποιες διαστάσεις εργασίας παρατηρήθηκε ότι συμβάλλουν στην επιλογή αποφοίτησης από το συγκεκριμένο τμήμα».**

Τα κίνητρα που ώθησαν τους σπουδαστές να επιλέξουν το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας ήταν τόσο η ύπαρξη θέσεων εργασίας, όσο και η ύπαρξη ικανοποιητικού μισθού. Η θεωρία επιβεβαιώνει ότι, μεταξύ άλλων, αυτά τα κίνητρα αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την επιλογή. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (2002), μερικά επαγγέλματα επιλέγονται περισσότερο από άλλα για οικονομικούς κυρίως λόγους, δηλαδή προσδοκία των ατόμων θεωρείται το καθαρό οικονομικό όφελος από το εκάστοτε επάγγελμα. Τα άτομα επομένως, υπολογίζουν τα οικονομικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ενός επαγγέλματος και κάνουν την ανάλογη επιλογή. Με την ίδια άποψη συμφωνεί και ο Blau (1956, στο Δημητρόπουλος 2002), ο οποίος τονίζει ότι παράγοντες, όπως οι αμοιβές συμβάλλουν στην επιλογή.

Σημαντικό παράγοντα για τους σπουδαστές αποτελεί, επίσης, η δυνατότητα για προαγωγή, την οποία ο Δημητρόπουλος (2002) εντάσσει στην έννοια της αίγλης του επαγγέλματος. Συγκεκριμένα, η αίγλη αυτή είναι δημιούργημα των ίδιων των ανθρώπων και θεωρείται αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, όπως της φύσης του επαγγέλματος, των εκπαιδευτικών απαιτήσεών του, των προοπτικών άμεσης απασχόλησης και προαγωγής, του αριθμού των ενδιαφερομένων για το συγκεκριμένο επάγγελμα, των προϋποθέσεων άνετης εργασίας, των αμοιβών και άλλων κινήτρων. Αντίθετα, το δείγμα της έρευνας, ενώ θεωρεί σημαντική τη δυνατότητα για

προαγωγή, δε θεωρεί σημαντικά τα κριτήρια των ικανοποιητικών συνθηκών εργασίας και της μονιμότητας.

➤ **«Οι σπουδαστές θεωρούν ότι το ποσοστό ανεργίας επηρέασε το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού αλλά όχι την επιλογή φοίτησής τους».**

Αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι η οικονομική κρίση έχει αυξήσει το ποσοστό ανεργίας σε όλα τα επαγγέλματα. Στη συγκεκριμένη έρευνα, οι σπουδαστές πιστεύουν ότι η ανεργία έχει επηρεάσει το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού σε μεγάλο βαθμό. Παράλληλα, σημαντικά κριτήρια για την επιλογή τους ήταν η ύπαρξη θέσεων εργασίας και ο ικανοποιητικός μισθός που είναι δεδομένο ότι στην σημερινή οικονομική κατάσταση της χώρας δεν υφίστανται. Παρά το γεγονός αυτό, οι σπουδαστές επισημαίνουν ότι θα συνέχιζαν τη φοίτηση τους στο τμήμα, αφού θεωρούν ότι θα καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση της χώρας και ίσως μελλοντικά να υπάρξουν θέσεις εργασίας και ικανοποιητικός μισθός.

Συμπερασματικά, οι σπουδαστές δείχνουν να είναι συνειδητοποιημένοι σχετικά με την επιλογή του επαγγέλματος, αφού θεωρούν ότι είναι το κατάλληλο για εκείνους και θα παρέμεναν στο τμήμα ακόμα και αν τους δινόταν άλλη ευκαιρία φοίτησης. Επιπλέον, η οικονομική κρίση φαίνεται να έχει επηρεάσει την οικονομική κατάσταση των οικογενειών των σπουδαστών, όπως εκείνοι δηλώνουν. Αυτό έχει ως συνέπεια, τόσο την μη κάλυψη των αναγκών τους, όσο και την μηδενική ύπαρξη εναλλακτικών επιλογών φοίτησης. Εντούτοις, η επιλογή του τμήματος δεν φαίνεται να είναι τυχαία, παρ' όλες τις δυσκολίες. Εκτός της οικονομικής αδυναμίας, δυσκολία αποτέλεσε και το γεγονός ότι οι πηγές πληροφόρησης και συγκεκριμένα ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός, δεν βοήθησαν στην επιλογή τους. Αξίζει επίσης να τονιστεί ότι παράλο που ο ικανοποιητικός μισθός, η δυνατότητα για προαγωγή και η ύπαρξη θέσεων εργασίας είναι απαραίτητα κριτήρια για την επιλογή του επαγγέλματος, αντίθετα η μονιμότητα και η ύπαρξη ικανοποιητικών συνθηκών εργασίας δεν αποτελούν παράγοντες για την επιλογή σύμφωνα με τους σπουδαστές.

Εν κατακλείδι, η δυνατότητα αυτοεκπλήρωσης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων θεωρούνται καθοριστικές στην λήψη της απόφασης μιας και τα κίνητρα που ώθησαν τους σπουδαστές να επιλέξουν το επάγγελμα ήταν περισσότερο αξίες που στοχεύουν στην κοινωνική ευημερία. Η συμβολή στην βοήθεια των ανθρώπων και η βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες στην επιλογή τους.

10.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Προκειμένου να επιτευχθεί η ορθότερη διαδικασία επιλογής επαγγέλματος από τους μαθητές γίνονται κάποιες προτάσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να εφαρμοστούν. Σε αυτές αναφέρονται οι πηγές πληροφόρησης, οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην επιλογή, η σημασία της εκπαίδευσης καθώς και η περαιτέρω έρευνα σε σχέση με τα κίνητρα και τις διαφορές φοίτησης στα άλλα τμήματα.

Αρχικά, κατά γενική ομολογία, οι πηγές πληροφόρησης συμβάλλουν στην επιλογή του επαγγέλματος. Η παρούσα μελέτη απέδειξε το αντίθετο. Ενώ οι σπουδαστές είχαν πληροφόρηση από τις πηγές που προαναφέρθηκαν, δεν τους βοήθησαν στην επιλογή τους. Μεταξύ άλλων, αξίζει να τονιστεί η **απουσία Επαγγελματικού Προσανατολισμού** ως διαδικασία σωστής ενημέρωσης και παροχής πληροφοριών σε ό,τι αφορά τα επαγγέλματα. Γι' αυτό το λόγο, προτείνεται η εκπόνηση έρευνας προκειμένου να αναζητηθούν οι δυσκολίες και τα προβλήματα στην εφαρμογή του. Απώτερο σκοπό της θα αποτελεί η αντιμετώπιση των προβλημάτων και κατ' επέκταση η εύρυθμη λειτουργία του θεσμού του Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Περαιτέρω, προτείνονται δράσεις, έτσι ώστε να συμβάλλει ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην επιλογή του επαγγέλματος. Αρχικά, θα πρέπει να ξεκινάει η ενημέρωση **από πολύ νωρίς**, στο περιβάλλον του **σχολείου**, καθώς θεωρούμε ότι αναμφισβήτητα παίζει μεγάλο ρόλο στην διαμόρφωση του χαρακτήρα και της προσωπικότητας και κατ' επέκταση της επιλογής. Η παρουσία του θα πρέπει να είναι **καθολική** σε όλα τα σχολεία της χώρας και κατά την γνώμη μας όχι μόνο στην τελευταία τάξη του Λυκείου, καθώς οι μαθητές ήδη έχουν επιλέξει κατεύθυνση και κατά συνέπεια επαγγελματικό κλάδο. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει κατάλληλη **επιμόρφωση** των καθηγητών ή παρουσία ειδημόνων για το συγκεκριμένο θέμα.

Μια ακόμη δράση που θα μπορούσε να επιτευχθεί στα πλαίσια του Επαγγελματικού Προσανατολισμού αφορά τον **τρόπο διδασκαλίας του**. Ίσως δεν αρκεί μια απλή ενημέρωση σχετικά με τις σχολές που υπάρχουν. Θα μπορούσαν να δημιουργηθούν μικρές ομάδες μαθητών που σε συνεργασία με τον υπεύθυνο του Σ.Ε.Π., να διερευνούνται και οι κλίσεις που έχουν οι μαθητές για κάποια επαγγέλματα. Με αυτόν τον τρόπο η επιλογή θα είναι ορθότερη.

Δεδομένο είναι το γεγονός ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σχεδόν όλους τους τομείς της καθημερινότητας των ανθρώπων. Αναμενόμενο επακόλουθο είναι ότι με σκοπό την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, θα υπάρξουν επαναπροσδιορισμοί σε αυτούς τους τομείς. Αξιόλογο θα ήταν να πραγματοποιηθεί μια έρευνα, που σκοπός της θα είναι η διερεύνηση αυτών των επαναπροσδιορισμών και των συνεπειών στους συγκεκριμένους τομείς. Ένας από αυτούς είναι ο **τομέας της εκπαίδευσης**, ο οποίος όμως είχε ήδη παρουσιάσει δυσλειτουργίες και πριν την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Από αυτό γίνεται κατανοητό ότι στην Ελλάδα δεν έχει δοθεί η πρέπουσα σημασία στην εκπαίδευση, πράγμα που μειώνει την αξία της και ό,τι αυτή πρεσβεύει. Η **παιδεία** δεν συνεπάγεται μόνο την εκπαίδευση του σχολείου, όπως οι περισσότεροι θεωρούν, αλλά και τη γενικότερη παιδεία. Στην έννοια της γενικότερης παιδείας μεταξύ άλλων, συμπεριλαμβάνονται και οι αξίες που πρέπει να συμβάλουν στην επιλογή επαγγέλματος.

Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά θα πρέπει να λαμβάνουν όχι μόνο γνώσεις, αλλά και **ερεθίσματα** που θα τους ωθούν στην περαιτέρω διανοητική τους ανάπτυξη. Με αυτόν τον τρόπο θα καταρριφθούν τα στερεότυπα που θεωρούν αποδεκτά μόνο τα επαγγέλματα εκείνα που προσδίδουν υψηλό κοινωνικό status, όπως του ιατρού και του δικηγόρου. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει τα παιδιά να έρχονται σε ουσιαστική επαφή με όλους τους τύπους των επαγγελμάτων και όχι μόνο να παρέχεται ενημέρωση. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω κάποιων εκπαιδευτικών εκδρομών ή μέσω της παρουσίασης του περιερχομένου της κάθε εργασίας από επαγγελματίες, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι και οι γονείς των ίδιων των μαθητών.

Επιπλέον, σχετικά με την εκπαίδευση η παρούσα έρευνα απέδειξε πως υπάρχουν **προβλήματα στον τρόπο λειτουργίας του συγκεκριμένου τμήματος**. Οι φοιτητές του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης δήλωσαν ότι υπάρχουν προβλήματα έλλειψης καθηγητών, πολυάριθμων τμημάτων, παροχής εκπαιδευτικού υλικού και επιπέδου καθηγητών. Με σκοπό την καλύτερη εκπαίδευση των σπουδαστών αυτά τα προβλήματα θα πρέπει να αντιμετωπιστούν. Παρούσας της οικονομικής κρίσης, η αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων καθίσταται δύσκολη, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης. Το μόνο που θα μπορούσε να προταθεί είναι η **αξιολόγηση** των ήδη υπαρχόντων καθηγητών, **αν όχι η πρόσληψη νέων**. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί τουλάχιστον η ποιοτικότερη εκπαίδευση σύμφωνα με τις υπάρχουσες συνθήκες.

Ακόμα, η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να επαναληφθεί σε μερικά χρόνια, όπου οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης θα είναι περισσότερο εμφανείς. Για παράδειγμα, οι σπουδαστές τώρα θεωρούν ότι η **ανεργία** έχει επηρεάσει το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού, παρ' όλα αυτά το επέλεξαν, νομίζοντας ότι θα καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση της χώρας και επομένως θα μειωθεί η ανεργία. Αυτός θα πρέπει να είναι και αυτοσκοπός. Θα πρέπει να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας για τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, έτσι ώστε να μειωθεί το ποσοστό ανεργίας. Η ιδανικότερη λύση θα ήταν να ανοίξουν θέσεις εργασίας στα σχολεία της χώρας. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η μείωση της ανεργίας στο συγκεκριμένο επάγγελμα και καλύπτονται οι ανάγκες που προκύπτουν στην σχολική κοινότητα.

Ενδιαφέρον θα ήταν να πραγματοποιηθεί **συγκριτική μελέτη** μεταξύ των υπόλοιπων τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας. Σκοπός της θα μπορούσε να είναι η διερεύνηση των διαφορών σχετικά με τα **κίνητρα** και τις **διαφορές φοίτησης** μεταξύ των αστικών κέντρων, με βάση την οικονομική κρίση. Αξιοσημείωτη θα ήταν επίσης η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η **τοποθεσία εγκατάστασης** των σχολών επηρεάζεται από την οικονομική κατάσταση των οικογενειών.

Απώτερος σκοπός όλων των παραπάνω προτάσεων είναι τα άτομα να επιλέγουν το επάγγελμα που πραγματικά επιθυμούν και τους ταιριάζει. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί η αποδοτικότερη εργασία σε κάθε τομέα, προκειμένου να υπάρξει η εύρυθμη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού ως σύνολο και να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής των πολιτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνική Βιβλιογραφία

- Δημητρόπουλος Ε. (2002). Η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου και οι σχετικές θεωρίες. Στο Κασσωτάκης, Μ. (Επιμ.). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Δημοπούλου – Λαγωνίκα, Μ. (2009) «*Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας- Μοντέλα Παρέμβασης*». Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Καλλινικάκη, Θ. (1998) «*Κοινωνική Εργασία- Εισαγωγή στην θεωρία και στην πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*». Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κάντας, Α. & Χαντζή Α. (1991). *Ψυχολογία της εργασίας. Θεωρίες επαγγελματικής Ανάπτυξης. Στοιχεία Συμβουλευτικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κασσιμάτη, Κ. (1989). *Επιλογή Επαγγέλματος: Πραγματικότητα ή Μύθος*; Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.
- Κασσιμάτη, Κ. (1998). *Έρευνα για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης. Μελέτη I-II επιλογή επαγγέλματος*. 3^η έκδοση Αθήνα: Ε.Κ.Κ.Ε.
- Κασσωτάκης Μ. (2002) «*Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Θεωρία και Πράξη*». Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός
- Κασσωτάκης Μ. & Φωτιάδου – Ζαχαρίου (2002). Η εφαρμογή και η εξέλιξη του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Ελλάδα. Στο Κασσωτάκης, Μ. (Επιμ.). «*Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός: Θεωρία και Πράξη*». Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.
- Κολυβά Β. & Κουτσαύτη Μ. (1998) «*Μελέτη εφαρμογής για τη δημιουργία Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΚΕΠ)*». Αθήνα: Laitmer
- Μελισσάρης Σ (2011) «*Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα θα έχει διάρκεια*», News Time, [Ημερομηνία Πρόσβασης: 01-04-2012]
- Παπαδόπουλος, Χ. (1987) «*Εκπαίδευση και Επαγγελματική Απασχόληση των Κοινωνικών Λειτουργών από τη σκοπιά του Υπ. Υγείας και Πρόνοιας*»,

Πρακτικά Γ' Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνικών Λειτουργών, Αθήνα: Πάντειος, σελ. 177-182.

- Σημειώσεις του μαθήματος Κοινωνική Πολιτική, Α' Εξαμήνου, ΤΕΙ Κρήτης, Τμήμα: Κοινωνικής Εργασίας
- Σημειώσεις του μαθήματος Στατιστική, Δ' Εξαμήνου, ΤΕΙ Κρήτης, Τμήμα: Κοινωνικής Εργασίας
- Σιδηροπούλου–Δημάκου, Δ. (2006). Εισαγωγή στην Ελληνική έκδοση. Στο Nathan, R. & Hill, L. *Επαγγελματική Συμβουλευτική: Η συμβουλευτική προσέγγιση της επαγγελματικής επιλογής και σταδιοδρομίας* (Δ. Σιδηροπούλου–Δημάκου, μετάφραση-επιστημονική επιμέλεια). Αθήνα: Μεταίχμιο (σελ. 11-30).
- Σοϊμοίρη, Κ. (1987) «Εκπαίδευση και Επαγγελματική Απασχόληση των Κοινωνικών Λειτουργών – Θέσεις και Απόψεις Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας (Σ.Κ.Λ.Ε.)», *Πρακτικά Γ' Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνικών Λειτουργών, Αθήνα: Πάντειος, σελ. 189-191.*
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων Δ/ση Οργάνωσης & Διεξαγωγής Εξετάσεων (1997) *Ενιαίο Λύκειο – Σύστημα Πρόσβασης Στην Ανώτατη Εκπαίδευση*, Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων Δ/ση Οργάνωσης & Διεξαγωγής Εξετάσεων (2001) *Ενιαίο Λύκειο – Σύστημα Πρόσβασης Στην Ανώτατη Εκπαίδευση*, Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων

B. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Butler, A. C. (1990). “*A re-evaluation of Social Work students’ career interest*”. *Journal of Social Work Education*, 26 (1), p.45-56
- Dominelli, L. (1997). *Sociology for Social Work*. U. K.: McMillan Press LTD
- Papadaki, V. (1999). “*Choosing to study social work: Students’ views in Heraklion, Greece*”. Umeå: Umeå University
- Papadaki, V. (2001). “*Studying social work: choice or compromise? Students’ views in a social work school in Greece*”. *Social Work Education*, 20 (1) p. 137-147.
- Papadaki, V. & Nygren, L. (2006) “*I’ll carry this experience with me throughout my studies and my future career.*” :*Practice tutorials and students views on Social Work in Iraklio, Greece.*” *Social Work Education*, 25(7), p.710-722
- Vincent, G. (1996) “*Why ever do we do it? Unconscious motivation in choosing Social Work or a career*”. *Journal of Social Work Practice*, 10 (1), p.63-69
- Watson, T. (1995). *Sociology, work and industry*. London: Routledge.

Γ. Διαδικτυακή

- Βικιπαιδεία, (http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BB%CF%89%CF%83%CF%83%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 05 Μαρτίου 2012].
- Βικιπαιδεία, (http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 12 Ιανουαρίου 2012].
- Βικιπαιδεία, (http://en.wikipedia.org/wiki/Maslow's_hierarchy_of_needs) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 15 Μαρτίου 2012].
- Γουβιάς, Δ. (2010) «Διαχρονική Εξέλιξη των ανισοτήτων Πρόσβασης στην τριτοβάθμια Εκπαίδευση (1993-2004): Ενδείξεις Για αντιστροφή των τάσεων μετά την Εφαρμογή της «μεταρρύθμισης Αρσένη»». (http://www.grsr.gr/pdf/EKKE_132_133_99-146.pdf) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 26 Μαρτίου 2012].
- Δεληγιάννη, Μαζηρίδου –Κιοσέογλου (χ.χ). Οι προσδοκίες των γονέων για το μέλλον των παιδιών τους: διαμορφώνοντας τις ταυτότητες φύλου στο οικογενειακό πλαίσιο. (http://1epas-kalam.thess.sch.gr/files/PROSDOKIES_TON_GONEON.pdf)
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (<http://www.epeaek.gr/epeaek/el/home.jsp>) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 22 Φεβρουαρίου 2012].
- Κεσίδου, Ε. (2012) «Οικονομική κρίση στην Ελλάδα: πώς οι αποτυχημένες νεοφιλελεύθερες πολιτικές εφαρμόζονται στην Ευρώπη» Το Βήμα. (<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=443348>) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 01 Απριλίου 2012].
- Κολιόπουλος, Κ. (<http://sfr.ee.teiath.gr/TEI-Istoria/Kolliop00.htm>) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 04 Μαρτίου 2012].

- Κοταλίκης, Γ. (2009) «Ο ρόλος της οικογένειας στην διαμόρφωση των αντιλήψεων των εφήβων για τις επαγγελματικές και εκπαιδευτικές επιλογές των εφήβων» (<http://mkoanelixi.wordpress.com/2009/11/10/%CE%BF-%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CF%8C%CF%81%CF%86%CF%89%CF%83/>) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 28 Σεπτεμβρίου 2012].
- Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού http://www.oaed.gr/Pages/SN_26.pg [Ημερομηνία Πρόσβασης: 05 Μαρτίου 2012].
- TEI Κρητης (www.teicrete.gr) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 04 Μαρτίου 2012].
- Τζέπογλου, Σ. (2001) «Σπουδές μετά το Λύκειο 2001» (http://archive.minedu.gov.gr/docs/2001_1.pdf) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 12 Ιανουαρίου 2012]
- Τσόχας, Κ. (χ.χ) «Το ΚΑΤΕ – ΚΑΤΕΕ και το Τ.Ε.Ι. Αθήνας στην ιστορική διαδρομή και η παρέμβαση τους στην εξέλιξη των παραϊατρικών επαγγελματιών στην Ελλάδα» (<http://sfr.ee.teiath.gr/TEI-Istoria/Tsoxas01.htm>) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 04 Μαρτίου 2012]
- Cheala C., (2012) «Οικονομική Κρίση στην Ελλάδα και τις επιπτώσεις της Δημόσιας Υγείας» (<http://translate.google.gr/translate?hl=el&langpair=en%7Cel&u=http://www.theglobalist.com/StoryId.aspx%3FStoryId%3D9503>) [Ημερομηνία Πρόσβασης: 21 Μαρτίου 2012].

Δ. Εφημερίδες – Περιοδικά

- Διακόπουλος Χ. (2009) «Η Διεθνής Οικονομική Κρίση», Ακτίνες, αρ.702
- «Εισήγηση της Ε.Π.Π.Σ.Κ.Ε. για τα επαγγελματικά δικαιώματα των Κοινωνικών Λειτουργών». (1986) *Κοινωνική Εργασία*. Τεύχος 71. σ. 120-124
- Ευαγγελοδήμος Δ., (2011) «Φθινοπωρινοί Φόβοι», εφημερίδα Κέρδος
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. φύλλου 1566. 30 Σεπτεμβρίου 1985
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. φύλλου 71. 15 Μαΐου 2010
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. φύλλου 114. 11 Ιουνίου 2001
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. φύλλου 138. 22 Ιουλίου 2004 στις 26 Ιουλίου 2004
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. φύλλου 65. 30- Μάιος -2006
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. φύλλου 29. 19 Φεβρουαρίου 2009
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. φύλλου 195. 06 Σεπτεμβρίου 2011
- Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας. Τεύχος Πρώτο – Αρ. Φύλλου 163. 25 Αυγούστου 1987
- Ζάρναρη Ο. (1978) «Ανάγκη και για την Ελλάδα η ανώτατη εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία». *Κοινωνική Εργασία*, τεύχος 45. σ.3- 12
- Καζακόπουλος Π., (2012) «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην υγεία: οιωνοί μιας ελληνικής τραγωδίας» *Ενθέματα*
- Καλούτση, Α. (1983) «Η αυτογνωσία και ο αυτοέλεγχος : Η αναγκαιότητα και η χρησιμότητά τους για τον Κοινωνικό Λειτουργό». *Κοινωνική Εργασία*, τεύχος 60, σ. 3- 7
- Καλούτση Α. & Παπαφλέσσα Ν. (1977) «Σκέψεις και προτάσεις για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση κοινωνικών λειτουργών». *Κοινωνική Εργασία*, τεύχος 44. σ. 3- 10

- Χιόνης Δ. (2011) «Κίνδυνος εκφυλισμού των μέτρων στήριξης». *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*
- Kadushin, A. (1971) «Αι βασικά γνώσεις της Κοινωνικής Εργασίας». *Κοινωνική Εργασία*, τεύχος 1 σ. 3-7
- Meyer, C. (1981) «Τι μας κάνει κοινωνικούς λειτουργούς». *Κοινωνική Εργασία*, μεταφρ. Ασημακοπούλου Μ. & Βάγια Χ., τεύχος 61, σ. 51- 58.
- Murdach. A. (2011) «Is Social Work Rights Profession». *School Social Work*, volume 56, number 3, σ. 281- 283.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ερωτηματολόγιο προς τους φοιτητές/τριες του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Κρήτης:

A.1.Φύλο:

1. Άνδρας		2. Γυναίκα	
-----------	--	------------	--

2. Ηλικία:

3. Έτος Σπουδών:.....

4. Έτος Εισαγωγής:.....

5. Τόπος Καταγωγής:.....

6. Εκπαίδευση Γονέων:

Εκπαιδευτικό Επίπεδο	1.Πατέρας	2.Μητέρα
1. Δημοτικό		
2. Γυμνάσιο		
3. Λύκειο		
4. Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα		
5. Πανεπιστήμιο		
6. Άλλο (διευκρινίστε).....		

7. Τύπος εργασιακής σχέσης γονέων (Μια απάντηση-σε περίπτωση περισσότερων της μιας απασχόλησης αναφερθείτε στην κύρια απασχόλησή):

Εργασιακή σχέση	1.Πατέρας	2.Μητέρα
1. Μόνιμος		
2. Σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου		
3. Σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου		
4. Σύμβαση έργου		
5. Ωρομίσθιος		
6. Εκπαιδευόμενος / εργαζόμενος με πρόγραμμα ΟΑΕΔ		

7. Άνεργος		
8. Άλλο (αν δεν ισχύει τίποτα από τα παραπάνω, συμπληρώστε άλλο τύπο εργασιακής σχέσης).....		

B.8. Μπήκατε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας μέσω:

1. Πανελλήνιων εξετάσεων από Ενιαίο Λύκειο	
2. Πανελληνίων εξετάσεων μέσω Τ.Ε.Ε	
3. Κατατακτηρίων εξετάσεων	
4. Άλλο.....	

9. Υπήρξε άλλη ανεπιτυχής προσπάθεια για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση;

1. Ναι

2. Όχι

10. Σε ποια σειρά προτίμησης ήταν το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;

1. Πρώτες επιλογές	
2. Στις μεσαίες επιλογές	
3. Στις τελευταίες επιλογές	

11. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η εισαγωγή σας στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ήταν τυχαία;

1. Καθόλου	2. Λίγο	3. Μέτρια	4. Πολύ	5. Πάρα πολύ

12. Υπήρξε Επαγγελματικός Προσανατολισμός κατά την διάρκεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής σας; Αν ναι, σε ποιο βαθμό σας βοήθησε στην επιλογή σας;

1. Καθόλου	2. Λίγο	3. Μέτρια	4. Πολύ	5. Πάρα πολύ

13. Αν σας δινόταν η ευκαιρία να φοιτήσετε σε άλλο τμήμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης τι θα κάνατε;

1. Θα εξακολουθούσα τη φοίτησή μου στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
2. Θα φοιτούσα σε κάποιο τμήμα Πανεπιστημίου

(αναφέρατε ποιο:.....)

3. Θα φοιτούσα σε άλλο τμήμα του Τ.Ε.Ι.

(αναφέρατε ποιο:.....)

14. Όταν εισαχθήκατε στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας:

1. Δεν ήξερα τίποτα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	
2. Ήξερα μόνο λίγα πράγματα για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	
3. Ήξερα ακριβώς για το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού	

15. Ποιες ήταν οι πηγές πληροφόρησής σας πριν εισαχθείτε στο τμήμα:

1. Μαθήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	
2. Οικογένεια / Συγγενείς	
3. Φίλοι	
4. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	
5. Κοινωνικοί Λειτουργοί που γνωρίζω	
6. Ενημέρωση από καθηγητές	
7. Άλλο.....	

16. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα, συνήθως οδηγεί τους μαθητές να σπουδάσουν διαφορετικό επάγγελμα από αυτό που επιθυμούν.

1. Συμφωνώ απόλυτα
2. Μάλλον συμφωνώ
3. Δεν έχω γνώμη
4. Μάλλον διαφωνώ
5. Διαφωνώ απόλυτα

17. Αξιολογείστε τη σημαντικότητα που είχαν για εσάς τα παρακάτω κριτήρια στην ιεράρχηση των τμημάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού.

	1. Καθόλου σημαντικό	2. Λίγο σημαντικό	3. Μέτρια σημαντικό	4. Σημαντικό	5. Πολύ σημαντικό
1. Ενδιαφέρον για τα συγκεκριμένα					

επαγγέλματα					
2. Η τοποθεσία εγκατάστασης των σχολών					
3. Οι βάσεις των τμημάτων των προηγούμενων ετών σε συνδυασμό με τους βαθμούς που συγκέντρωσα					
4. Η επαγγελματική αποκατάσταση					
5. Οι οικονομικές δυνατότητες της οικογένειάς Μου					
6. Οι προσδοκίες Των γονέων					
7. Η επιθυμία εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση					

Γ. 18. Κατά πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την οικονομική κατάσταση της οικογένειάς σας;

1. Καθόλου	2. Λίγο	3. Μέτρια	4. Πολύ	5. Πάρα πολύ

19. Σε τι από τα παρακάτω έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την εκπαίδευσή σας;

1. Παροχή εκπαιδευτικού υλικού
2. Επίπεδο των καθηγητών
3. Έλλειψη καθηγητών

4. Δημιουργία πολυάριθμών τμημάτων στα εργαστήρια και στις εποπτείες
5. Δυσκολία στην μετακίνηση προς τα ΤΕΙ λόγω του κόστους της μετακίνησης
6. Μειωμένη απόδοση εξαιτίας της ψυχολογικής επιβάρυνσης που προκαλεί η έλλειψη χρημάτων
7. Συνδυασμός εργασίας και σπουδών με αποτέλεσμα την μείωση της απόδοσης
8. Διακοπή των σπουδών λόγω έλλειψης χρημάτων

20. Από πού προέρχονται οι οικονομικοί σας πόροι;

1. Οικογένεια	
2. Προσωπική εργασία	
3. Συνδυασμός οικογένειας και προσωπικής εργασίας	
4. Άλλο.....	

21. Σε ποιο βαθμό η οικονομική σας κατάσταση καλύπτει τις ανάγκες σας;

1. Καθόλου	2. Λίγο	3. Μέτρια	4. Πολύ	5. Πάρα πολύ

22. Κατά πόσο η υπάρχουσα ανεργία θεωρείτε ότι επηρεάζει το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού;

1. Καθόλου	2. Λίγο	3. Μέτρια	4. Πολύ	5. Πάρα πολύ

23. Αν θεωρείτε ότι η ανεργία επηρεάζει το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού, πως θα αντιμετωπίζατε το συγκεκριμένο φαινόμενο;

1. Θα συνέχιζα την φοίτηση μου στο τμήμα γιατί θεωρώ ότι θα καλυτερεύσει η οικονομική κατάσταση της χώρας	
2. Θα σταματούσα την φοίτηση μου και θα αναζητούσα μια ευκαιριακή εργασία	
3. Θα ξαναέδινα πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή σε μια σχολή όπου το επάγγελμα θα έχει μεγαλύτερη απορρόφηση	
4. Θα μετανάστευα στο εξωτερικό για την αναζήτηση εργασίας	

Δ.24. Κατά πόσο οι παρακάτω λόγοι σας έκαναν να επιλέξετε να αποφοιτήσετε από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας;

	1. Καθόλου	2. Λίγο	3. Μέτρια	4. Πολύ	5. Πάρα Πολύ
1. Θεωρώ ότι η Κοινωνική Εργασία είναι το κατάλληλο επάγγελμα για μένα					
2. Επιθυμώ να έχω πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης					
3. Δεν θα ήθελα να περάσω την εμπειρία των πανελληνίων ξανά					
4. Η οικονομική κατάσταση της οικογένειάς μου δεν μου έδινε άλλη επιλογή					
5. Θα αξιοποιήσω το πτυχίο μου για εύρεση εργασίας στο εξωτερικό					
6. Άλλη απάντηση.....					

Ε. 25. Ποιες ήταν οι προσδοκίες της οικογένειάς σας;

1. Εισαγωγή σε Α.Ε.Ι.	
2. Εισαγωγή σε Τ.Ε.Ι.	
3. Ήθελαν να αποκτήσω ένα οποιοδήποτε πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης	
4. Ήθελαν να σπουδάσω ότι εγώ επιθυμώ	
5. Ήθελαν να τελειώσω το λύκειο και να βρω εργασία	
6. Άλλο.....	

26. Ποια ήταν η αντίδραση της οικογένειά σας όταν πετύχατε στο τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας;

1. Ήταν θετικοί, οι γονείς μου με ενθάρρυναν να φοιτήσω στο τμήμα	
2. Ήταν αρνητικοί, οι γονείς μου θα ήθελαν να ξαναπροσπαθήσω	
3. Η στάση τους ήταν ουδέτερη	
4. Άλλο.....	

27. Μετά την αποφοίτησή σας θα σας άρεσε:

1. Να δουλέψετε ως Κοινωνικός Λειτουργός	
2. Να δουλέψετε όχι απαραίτητα ως Κοινωνικός Λειτουργός	
3. Να κάνετε μεταπτυχιακό στην Κοινωνική Εργασία	
4. Να κάνετε μεταπτυχιακό σε συναφές πεδίο με την Κοινωνική Εργασία	
5. Άλλο.....	

ΣΤ. 28. Πόσο σημαντικές είναι για σας οι παρακάτω διαστάσεις εργασίας

	1. Καθόλου σημαντικό	2. Λίγο σημαντικό	3. Μέτρα σημαντικό	4. Σημαντικό	5. Πολύ σημαντικό
1. Η Ύπαρξη θέσεων εργασίας					
2. Να συμβάλλει στη βοήθεια των ανθρώπων					
3. Να συμβάλλει στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών					
4. Να παρέχει μονιμότητα					
5. Να παρέχει δυνατότητα για προαγωγή					
6. Να είναι ανθρωποκεντρική					

7. Να παρέχει ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας					
8. Μέσω της εργασίας να υπάρχει η δυνατότητα αυτοεκπλήρωσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων					
9. Να παρέχει ικανοποιητικό μισθό					

29. Σε ποιο βαθμό ισχύουν τα παρακάτω για εσάς, όσον αφορά το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού; (1=Καθόλου, 2= Λίγο, 3= Μέτρια, 4= Πολύ, 5= Πάρα πολύ)

	1. Καθόλου	2. Λίγο	3. Μέτρια	4. Πολύ	5. Πάρα πολύ
1. Στηρίζει την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας					
2. Υψηλό κοινωνικό “status”					
3. Ανάπτυξη αυτογνωσίας					
4. Βοηθάει ευάλωτες ομάδες					
5. Σταθερή απασχόληση					
6. Είναι ενδιαφέρον επάγγελμα					
7. Μπορεί να εργαστεί σε διάφορα πλαίσια					
8. Καλύπτει πολλούς τομείς και γι’ αυτό το λόγο είναι ενδιαφέρον					
9. Δυνατότητα εξέλιξης					
10. Διεπιστημονική					

Συνεργασία					
11. Απασχόληση στον τομέα πρόληψης κοινωνικών φαινομένων					
12. Βοηθάει την κοινωνία σε καταστάσεις οικονομικής κρίσης όπως η τωρινή					

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Άρθρο 1. Χορήγηση άδειας

Για την χρησιμοποίηση του τίτλου του Κοινωνικού Λειτουργού και την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος απαιτείται η απόκτηση πτυχίου μιας αναγνωρισμένης από το Κράτος Σχολής Κοινωνικής Εργασίας ή ισότιμο αντίστοιχης σχολής του εξωτερικού και άδεια η οποία χορηγείται με τις προϋποθέσεις του συγκεκριμένου διατάγματος. Για την ισοτιμία των πτυχίων των Σχολών εκπαίδευσης Κοινωνικών Λειτουργών του εξωτερικού αποφαινόνται: α. Για τους κατόχους τίτλων σπουδών του εξωτερικού Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης από το ΔΙΚΑΤΣΑ χωρίς αντιστοιχία. β. Για το αντικείμενο ειδικότητας των πιο πάνω πτυχίων αρμόδιο είναι το Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΙΤΕ).

Ακόμη, Οι υποψήφιοι για τη λήψη της άδειας άσκησης επαγγέλματος Κοινωνικού Λειτουργού, που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του παρόντος απαιτείται να: α. Έχουν την Ελληνική Ιθαγένεια, με επιφύλαξη της παρ. 5 του παρόντος άρθρου. β. Να μην έχουν καταδικασθεί σε ποινές κακουργήματος ή πλημμελήματος από εκείνα που αναφέρονται στο άρθρο 2 του παρόντος ή να μην έχουν στερηθεί των πολιτικών τους δικαιωμάτων λόγω καταδίκης. Η άδεια άσκησης επαγγέλματος Κοινωνικού Λειτουργού χορηγείται με απόφαση Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή του εξουσιοδοτούμενου, με σχετική απόφασή του κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 29 παράγραφο 1 τον Ν. 1558/85, αρμοδίου οργάνου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η άδεια εκδίδεται μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου που συνοδεύεται με τα ακόλουθα δικαιολογητικά: α. Επικυρωμένα αντίγραφο ή φωτοαντίγραφο πτυχίου Σχολής Κοινωνικής Εργασίας, ή βεβαίωση της Σχολής από την οποία να προκύπτει ότι ο υποψήφιος έχει καταστεί πτυχιούχος, β. Πιστοποιητικό ισοτιμίας τίτλου σπουδών, για τους πτυχιούχος σχολών του εξωτερικού, γ. Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο δελτίου Αστυνομικής Ταυτότητας, δ. Αντίγραφο ποινικού μητρώου τύπου Α', ε. Πιστοποιητικό αρμόδιας Εισαγγελικής Αρχής ή υπεύθυνη με δήλωση του άρθρου 8 του Ν. 1599/86, ότι ο υποψήφιος δε διώκεται ως φυγόποινος ή φυγόδικος, στ. Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του εκλογικού βιβλιαρίου από το οποίο να προκύπτει ότι ο υποψήφιος έχει ασκήσει το εκλογικό του δικαίωμα ή βεβαίωση από την οποία να προκύπτει ότι άσκησε το δικαίωμα αυτό ή ότι δεν το άσκησε δικαιολογημένα. Σε περίπτωση έλλειψης εκλογικού βιβλιαρίου, βεβαίωση της Αρμόδιας Αρχής ότι ο υποψήφιος έχει υποβάλει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για

την έκδοσή του. Η άδεια άσκησης επαγγέλματος Κοινωνικού Λειτουργικού χορηγείται με τη διαδικασία της προηγούμενης παραγράφου και σε αλλοδαπούς, υπηκόους των Κρατών - Μελών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σε εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 37/88 (ΦΕΚ 15/29.1.88 Τ.Α.), εφ' όσον πληρούν τις προϋποθέσεις του παρόντος Π.Δ καθώς επίσης και σε περιπτώσεις αλλοδαπών της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του Ν. 991/79, εφ' όσον πληρούν και τις αναφερόμενες στη διάταξη αυτή προϋποθέσεις. Στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων τηρείται Μητρώο που περιλαμβάνει: α. Στοιχεία ταυτότητας του ενδιαφερομένου, β. Γνώση ξένων γλωσσών, γ) πρόσθετες σπουδές.

Άρθρο 2 . **Ανάκληση άδειας**

Η άδεια άσκησης επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού ανακαλείται προσωρινά ή οριστικά με αιτιολογημένη απόφαση του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης σε περιπτώσεις: α. Καταδίκης για κακούργημα ή πλημμέλημα, σε οποιαδήποτε ποινή, για κλοπή, υπεξαίρεση (κοινή ή στην Υπηρεσία), απάτη, εκβίαση, πλαστογραφία, δωροδοκία, ή δωροληψία, παράβαση καθήκοντος, για έγκλημα κατά των ηθών, συκοφαντική δυσφήμιση και λιποταξία, β. Στέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων λόγω καταδίκης, γ. Θέσης του Κοινωνικού Λειτουργού σε δικαστική απαγόρευση ή δικαστική αντίληψη, δ. Παράβασης των διατάξεων των άρθρων 4 - 9 του παρόντος Διατάγματος.

Η οριστική ανάκληση της άδειας άσκησης επαγγέλματος επιτρέπεται ύστερα μόνο από αμετάκλητη δικαστική απόφαση για αδίκημα που αναφέρεται στην παράγραφο 1α του παρόντος άρθρου. Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων των άρθρων 4-9 του παρόντος η απόφαση ανάκλησης της άσκησης επαγγέλματος εκδίδεται, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του Υπαλληλικού κώδικα που φορούν την επιβολή πειθαρχικών ποινών: α. Για θέματα σχέσεων με το συνδικαλιστικό τους όργανο και μετά την σύμφωνη γνώμη του πειθαρχικού τους οργάνου, β. Για θέματα δεοντολογικά που αναφέρονται στα προαναφερόμενα άρθρα, το Υπηρεσιακό Πειθαρχικό Συμβούλιο του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Για θέματα δεοντολογικά η προσωρινή ανάκληση δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το χρονικό διάστημα του ενός (1) έτους, ενώ για ποινική καταδίκη για ορισμένα κακούργηματα ή πλημμελήματα, ή αμετάκλητη

καταδικαστική απόφαση, στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων κ.λ.π. η ανάκληση Θα είναι οριστική.

Άρθρο 3 Πλαίσια άσκησης τον επαγγέλματος .

Οι Κοινωνικοί λειτουργοί που έλαβαν άδειας άσκησης επαγγέλματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του παρόντος, παρέχουν τις υπηρεσίες τους στα πλαίσια οργανωμένων Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μπορούν με απόφαση του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και ως **ελεύθεροι επαγγελματίες**, εφόσον έχουν ασκήσει, αποδεδειγμένα, το επάγγελμά τους για μία τουλάχιστον πενταετία στα πλαίσια των Υπηρεσιών της προηγούμενης παραγράφου. Το αντικείμενο των υπηρεσιών του Κοινωνικού Λειτουργού, ως ελεύθερου επαγγελματία, πρέπει να είναι αντίστοιχο της απαιτούμενης, κατά την προηγούμενη παράγραφο, επαγγελματικής εμπειρίας. Η παροχή υπηρεσιών από τον Κοινωνικό Λειτουργό, ως ελεύθερου επαγγελματία είναι επιτρεπτή εφόσον: α. Διατηρεί για το σκοπό αυτό επαρκείς και κατάλληλους χώρους στους οποίους απαραίτητα περιλαμβάνονται γραφείο για συνεντεύξεις και αίθουσα αναμονής των εξυπηρετούμενων, β. Τηρεί μητρώο εξυπηρετούμενων και λοιπά στοιχεία από τα οποία προκύπτει η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών με την άσκηση κοινωνικής εργασίας. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μετά γνώμη του οικείου επαγγελματικού Συλλόγου, καθορίζεται, κατά είδος και μορφή παρεχόμενων υπηρεσιών το ύψος των αμοιβών του Κοινωνικού Λειτουργού που, με τις προϋποθέσεις των διατάξεων του άρθρου αυτού, παρέχει τις υπηρεσίες του ως ελεύθερος επαγγελματίας. Η εποπτεία του έργου του Κοινωνικού Λειτουργού ως ελεύθερου επαγγελματία αποτελεί έργο των αρμοδίων κατά τόπους περιφερειακών Υπηρεσιακών του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κατά την άσκηση της οποίας διασφαλίζονται οι διατάξεις του Διατάγματος αυτού για τη διαφύλαξη του ιδιωτικού απόρρητου. Για την έκδοση της απόφασης της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει στο Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, μέσω της κατά τόπο αρμόδιας περιφερειακής του Υπηρεσίας, αίτηση με τα ακόλουθα στοιχεία: α. βεβαίωση προϋπηρεσίας από την οποία να προκύπτει με σαφήνεια, τόσο ο χρόνος της επαγγελματικής εμπειρίας του ενδιαφερόμενου, όσο και το αντικείμενο των υπηρεσιών που πρόσφερε κατά το χρόνο της προϋπηρεσίας του, β. Υπεύθυνη δήλωση του Ν. 1599/86 στην οποία να αναφέρεται με σαφήνεια η έδρα και η περιγραφή των

χώρων που ο ενδιαφερόμενος πρόκειται να ασκήσει το έργο του, το είδος των υπηρεσιών που θα προσφέρει και την κατηγορία ή τις κατηγορίες των εξυπηρετούμενων στους οποίους θα απευθύνονται οι υπηρεσίες του, γ. Προκειμένου για αλλοδαπό που έτυχε άδειας άσκησης επαγγέλματος Κοινωνικού Λειτουργού σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του παρόντος, βεβαίωση ότι έχει επαρκή γνώση της Ελληνικής γλώσσας, η οποία χορηγείται από: α. Λέσχη Πανεπιστημίου Αθηνών Διδασκαλείο ξένων γλωσσών (Ν. 5147/1931, άρθρο 12, ΦΕΚ 211/τ. Α'/14, 16.7.1931), β. Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Π.Δ. 1051/1977, ΦΕ, 350/τ. Α'/14.11.77).

Άρθρο 4. Αρχές

Η άσκηση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού προϋποθέτει προσήλωση στα ιδεώδη της ελευθερίας και της δικαιοσύνης και πίστη στην αξία της ανθρώπινης ύπαρξης και των δυνατοτήτων της. Με βάση τις Θεμελιώδεις αρχές της προηγούμενης παραγράφου ο Κοινωνικός Λειτουργός. α. Αναγνωρίζει έμπρακτα το δικαίωμα κάθε ανθρώπου. (1) Να αποφασίζει στο να αποδεχθεί ή όχι το είδος των παρεχομένων σ' αυτόν υπηρεσιών και τον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων του, εφόσον με τον τρόπο αυτό δεν εκτίθεται σε κίνδυνο η ασφάλεια και η ευημερία των συνανθρώπων του και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα. (2) να συμμετέχει εποικοδομητικά και στο μέτρο του δυνατού στη διαδικασία του σχεδιασμού των κοινωνικών μέτρων που τον αφορούν και να συμπράττει στην προσπάθεια κάλυψης των αναγκών του στο μέτρο που οι δυνατότητές του το επιτρέπουν. β. Ενεργεί κατά τρόπο που συμβάλλει στη δημιουργία ή παροχή ίσων ευκαιριών, σε άτομα, ομάδες και κοινότητες, χωρίς διάκριση καταγωγής, φύλου, ηλικίας, κοινωνικής θέσης, θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων, τόσο για την κάλυψη των βιολογικών, συναισθηματικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών τους, όσο και για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των δικών τους δυνατοτήτων. Συμβάλλει στην καλλιέργεια, μεταξύ των πολιτών, πνεύματος κοινωνικής ευθύνης και αλληλεγγύης και στην ευαισθητοποίηση και προετοιμασία τους για κοινωνική δράση.

Άρθρο 5. Υποχρεώσεις προς το επάγγελμα

Για την ανάπτυξη και προαγωγή της Κοινωνικής Εργασίας ο Κοινωνικός Λειτουργός:

α. Επιδιώκει τη βελτίωση της επαγγελματικής του στάθμης με τη συνεχή επιμόρφωση

και μετεκπαίδευσή του, με την αξιοποίηση της επαγγελματικής εμποτείας κατά την άσκηση του έργου του και την παρακολούθηση των διεθνών εξελίξεων στο χώρο της Κοινωνικής Εργασίας, β. Συμβάλλει ενεργά στην τήρηση των "αρχών" στην αξιοποίηση των "μεθόδων" της Κοινωνικής Εργασίας και στην προσαρμογή των χρησιμοποιούμενων "τεχνικών" στις διαμορφούμενες νέες κοινωνικές ανάγκες και προβλήματα, γ. Συμβάλλει στην ορθή και σαφή ενημέρωση της κοινής γνώμης αναφορικά με τις επιδιώξεις και τους στόχους της Κοινωνικής Εργασίας και στην εδραίωση και αύξηση της αναγνώρισης και εμπιστοσύνης της κοινωνίας και των εξυπηρετούμενων για τη χρησιμότητα των υπηρεσιών που προσφέρει, δ. Προσφέρει γνώσεις, επαγγελματική πείρα, τόσο για την επισήμανση και τεκμηρίωση της φύσης και της έκτασης κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων, όσο και για τον καθορισμό των επιλογών και τρόπων αντιμετώπισής τους και βελτίωσης της ποιότητας ζωής σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, συμβάλλοντας έτσι, με τη συμμετοχή του σε αρμόδια όργανα, στη διαμόρφωση της Κοινωνικής Πολιτικής καθώς επίσης στο σχεδιασμό και τη διαμόρφωση των απαραίτητων Κοινωνικών Υπηρεσιών και προγραμμάτων.

Άρθρο 6 Καθήκοντα προς του εξυπηρετούμενους

Ο Κοινωνικός Λειτουργός κατά τη διαδικασία παροχής των υπηρεσιών του στον εξυπηρετούμενο (άτομο, ομάδα, κοινότητα) οφείλει: α. Να σέβεται την προσωπικότητά του και να συμβάλλει έμπρακτα στη διαφύλαξη της αξιοπρέπειάς του και στην ικανοποίηση και διασφάλιση των δικαιωμάτων του, β. Να αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητά του και το δικαίωμά του να αποφασίζει για τις υποθέσεις που τον αφορούν, ενθαρρύνοντας και υποβοηθώντας τον ταυτόχρονα να αναλαμβάνει τις ευθύνες των πράξεών του, να αξιοποιεί στο έπακρο τις δυνατότητές του και να βρίσκει, αυτενεργώντας, λύσεις για την κάλυψη των αναγκών του ή την αντιμετώπιση των προβλημάτων του, με τρόπους κοινωνικά παραδεκτούς, γ. Να τον ενημερώνει με σαφήνεια και πληρότητα για τις προϋποθέσεις, το περιεχόμενο και τα χρονικά πλαίσια της συνεργασίας μαζί του και να παρέχει τις υπηρεσίες του με αντικειμενικά κριτήρια και μετά από αμερόληπτη κρίση, έτσι ώστε η επαγγελματική σχέση μαζί του να στηρίζεται σε αμοιβαία εμπιστοσύνη και να αξιοποιείται απ' αυτόν στον επιθυμητό βαθμό και κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, δ. Να συλλέγει και να χρησιμοποιεί πληροφορίες ή δεδομένα που αφορούν τον εξυπηρετούμενο μόνο εφόσον σχετίζονται με τις ανάγκες ή τα προβλήματα για τα οποία απευθύνθηκε στην Κοινωνική Υπηρεσία και εφόσον κρίνονται απαραίτητα, τόσο για το διαγνωστικό έργο, όσο και

για τη λήψη των αναγκαίων για αυτόν μέτρων, ε. Να τηρεί αυστηρά, εχεμύθεια σε ιδιωτικά απόρρητα που του έχει εμπιστευθεί ο εξυπηρετούμενος ή που έχουν περιέλθει σε γνώση του κατά την άσκηση του επαγγέλματός του, ή λόγω της ιδιότητάς του. Στα πλαίσια της τήρησης του υπηρεσιακού απόρρητου οφείλει επίσης να επαγρυπνεί για τη μυστικότητα των εγγράφων στοιχείων που τηρούνται στην υπηρεσία που υπηρετεί. Σε περίπτωση που ο Κοινωνικός Λειτουργός κληθεί να εξετασθεί ως μάρτυρας από δικαστική ή άλλη Αρχή, για Θέματα για τα οποία υποχρεούνται να τηρήσει εχεμύθεια, οφείλει να προβαίνει σε σαφή δήλωση τόσο για την ιδιότητά του, όσο και για την υποχρέωσή τον αυτή. Δεν αποτελεί παραβίαση της επαγγελματικής εχεμύθειας η γνωστοποίηση από τον Κοινωνικό Λειτουργό πληροφοριών ή γεγονότων, όταν η ενέργειά του αποσκοπεί στη διαφύλαξη της ανθρώπινης ζωής ή την προστασία της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας ανηλίκων καθώς και ενηλίκων που στερούνται των δυνατοτήτων αυτοπροστασίας, στ. Να μην επιδιώκει προσωπικά οφέλη σε βάρος των συμφερόντων του εξυπηρετούμενου και του περιβάλλοντός του και σε καμιά περίπτωση να δέχεται φιλοδομήματα.

Άρθρο 7. Υποχρεώσεις προς τον φορέα στον οποίο παρέχει τις υπηρεσίες του.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός κατά τη διάρκεια της εργασιακής σχέσης του με τον φορέα στον οποίο προσφέρει τις υπηρεσίες του οφείλει: α. Να είναι επαρκώς ενημερωμένος, αναφορικά με τις αρχές, τους σκοπούς και τους στόχους του φορέα καθώς επίσης για τα κοινωνικά προγράμματα, και τους μηχανισμούς, με τους οποίους υλοποιούνται οι πιο πάνω σκοποί και στόχοι, β. Να συμβάλλει με τις επαγγελματικές του γνώσεις και ενέργειες στην αποδοτικότερη εφαρμογή των κοινωνικών προγραμμάτων του φορέα και με τις τεκμηριωμένες εισηγήσεις του, στη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω συμπλήρωσης ή τροποποίησης των εφαρμοζόμενων προγραμμάτων ή της κατάρτισης και εφαρμογής νέων, που επιβάλλονται από τις διαμορφούμενες συνθήκες και ανάγκες, γ. Να τηρεί τους κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας του Φορέα και να συμβάλλει εποικοδομητικά για τη λήψη μέτρων που θα στοχεύουν στην αποδοτικότερη οργάνωση και λειτουργία του και στη βελτίωση των όρων και συνθηκών εργασίας.

Άρθρο 8. Καθήκοντα προς τους συναδέλφους

Ο Κοινωνικός Λειτουργός στις υπηρεσιακές του σχέσεις με τους συναδέλφους του οφείλει: α. Να συμβάλλει, με την εν γένει συμπεριφορά του, στη δημιουργία και

διατήρηση κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης, εποικοδομητικής συνεργασίας και συναδελφικής αλληλεγγύης, β. Να σέβεται την προσωπικότητα, την ιεραρχική θέση, τις ικανότητες και την επαγγελματική τους πείρα, να μην παρεμβαίνει άμεσα στις αρμοδιότητές τους και να δέχεται και να ασκεί καλόπιστη και εποικοδομητική κριτική, γ. Να συμβάλλει με πνεύμα ειλικρίνειας και κατανόησης και με ειρηνικό και ευπρεπή τρόπο στην εξομάλυνση διαφορών, που ενδεχόμενα μπορεί να ανακύψουν κατά το στάδιο της επαγγελματικής του σχέσης και συνεργασίας.

Άρθρο 9. Ασυμβίβαστα

Απαγορεύεται στον Κοινωνικό Λειτουργό να ασκεί εργασία, που δεν συμβιβάζεται με το κύρος του ως Κοινωνικού Λειτουργού. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους, δεν μπορούν είτε ατομικά, είτε μετέχοντες, με την ιδιότητά τους, σε συλλογικά υπηρεσιακά όργανα να επιλαμβάνονται θεμάτων από τα οποία προκύπτει φανερό συμφέρον των ιδίων ή συγγενών τους σε ευθεία γραμμή απεριόριστα και σε πλάγια γραμμή μέχρι τρίτου βαθμού.

Άρθρο 10 Διευκολύνσεις κατά την άσκηση του έργου

Σε όσους έχει χορηγηθεί άδεια άσκησης επαγγέλματος Κοινωνικού Λειτουργού και απασχολούνται με την ιδιότητα αυτή, παρέχεται από τους πάσης φύσεως φορείς κάθε δυνατή διευκόλυνση, κατά την άσκηση του έργου τους. Για την πιστοποίηση της ταυτότητας και ιδιότητας των Κοινωνικών Λειτουργών της προηγούμενης παραγράφου ο φορέας που τους απασχολεί ή ο επαγγελματικός Σύλλογος στον οποίο ανήκουν μπορεί να τους εφοδιάζει με το απαραίτητο έγγραφο, (ταυτότητα).

Άρθρο 11. Καταργούμενες διατάξεις

Κατά τη δημοσίευση του παρόντος Π.Δ/ τος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως παύουν να ισχύουν οι διατάξεις του Β.Δ/ τος 690/61 "περί της ασκήσεως του επαγγέλματος Κοινωνικών Λειτουργών". Στον Υπουργό Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων αναθέτουμε τη δημοσίευση και την εκτέλεση του παρόντος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

**Πρόγραμμα Σπουδών του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου
Κρήτης:**

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία (Θ – Ε)
Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία (Θ)
Εισαγωγή στην Ψυχολογία (Θ)
Κοινωνική Πολιτική (Θ)
Συγγραφή Επιστημονικών Εργασιών - Πληροφορική Ι (Θ – Ε)
Δίκαιο (Θ)

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Επικοινωνία και Συνέντευξη στην Κοινωνική Εργασία (Θ)
Κοινωνιολογία των Θεσμών (Θ)
Κλινική Ψυχολογία (Θ)
Οικογενειακή Πολιτική(Θ – Ε)
Πολιτική Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας (Θ)
Πληροφορική ΙΙ (Ε)

Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Θεωρία - Δεοντολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας (Θ – Ε)
Κοινωνική Πολιτική για Ευάλωτες Ομάδες (Θ – Ε)
Ψυχοπαθολογία Ενηλίκων και Παιδιών-Εφήβων (Θ)
Κοινωνική Εργασία με Ομάδες - Μέσα Προγράμματος (Θ – Ε)
Παραπτωματικότητα: Πρόληψη-Αντιμετώπιση (Θ)

Δ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Στατιστική (Θ – Ε)
Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας (Θ – Ε)
Κοινοτική Εργασία (Θ)
Πρακτική Άσκηση - Εποπτεία Ι (Ε)
Διαπολιτισμική Κοινωνική Εργασία (Θ)

Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια (Θ – Ε)

Ε΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Θεωρητικές Προσεγγίσεις στην Κοινωνική Εργασία (Θ)

Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας (Θ)

Κοινοτική Εργασία και Μέθοδοι Παρέμβασης (Θ)

Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών (Θ)

Πρακτική Άσκηση - Εποπτεία II (Ε)

Κλινική Κοινωνική Εργασία (Θ – Ε)

ΣΤ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Εκτίμηση Αναγκών και Κοινωνικός Σχεδιασμός (Θ)

Πρακτική Άσκηση - Εποπτεία III (Ε)

Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα (Θ – Ε)

Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση – Παρέμβαση (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Εφαρμογές Πληροφορικής στην Κοινωνική Εργασία (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Ε)

Family Canselling Crisis Intervation (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Τοπική Αυτοδιοίκηση και Κοινωνική Πολιτική (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Κοινωνική Εργασία και Φροντίδα υγείας (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Συμβουλευτική Οικογένειας – Παρέμβαση σε Κρίση (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

European Social Policy A comparative approach (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Ζ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Σεμινάριο Τελειοφοίτων (Θ)

Ορολογία Ξένης Γλώσσας (Ε)

Πρακτική Άσκηση-Εποπτεία IV (Ε)

Πληροφοριακά Συστήματα στην Κοινωνική Εργασία (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Θέματα Φύλου και Ισότητας (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Ηλικιωμένα και Ανάπηρα άτομα: Παρεμβάσεις Κοινωνικής Εργασίας (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Παρέμβαση σε Κοινωνικά Αποκλεισμένες Ομάδες (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Συμβουλευτική Παιδιών - Εφήβων (Κατ' επιλογήν υποχρεωτικό) (Θ)

Η΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Πρακτική Άσκηση στο Επάγγελμα

Πτυχιακή Εργασία